

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ

58658

TERZİLER

58658

987/50

SELMA ÇERÇİDANAR

2017

TERZİLER

58658

787/50

SEDA ÖRÜRDANAR

2070

" T E R Z İ L E R "

ÇALIŞAN GENÇLİĞİN İŞBAŞINDA
EĞİTİMİ, USTALIK-KALFALIK-ÇIRAKLIK
MESLEĞE YÖNELME SORUNLARI
ARAŞTIRMASI

"... HİÇBİR ANTROPOLOG, BAŞKALARININ
NASIL DÜŞÜNÜP DAVRANMALARI GEREKTİĞİ
KONUSUNDA YARGIDA BULUNMAK İSTEMEZ.
İNSANLAR KENDİ KARARLARINI KENDİLERİ
VERMEKTE VE EYLEMLERİNİN SORUMLULUĞUNU
TAŞIMAKTA ÖZGÜR OLMALIDIR..."

CALVIN WELLS

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ

58658

SELD A ÖZGÜNEŞER

26070

İÇİNDEKİLER

SAYFA NO.

- ÖNSÖZ	
- GİRİŞ	1
- GENEL ANLAMDA EĞİTİM VE ÖNEMİ -FORMAL VE İNFORMAL YÖNLERİ-	4
- Mesleki ve Teknik Eğitim (Formal-İnformal)	6
- KÜÇÜK İŞYERLERİNE AİT BİLGİ VE TÜRKİYE'DE ESNAF VE KÜÇÜK SANATKAR ..	13
- Esnaf ve Küçük Sanatkâr Örgütlenmeleri	16
- Türkiye'de Esnaf ve Sanatkârların Sınıflandırılması.	20
- SAHA ÇALIŞMASINDA METOD	23
- Konu seçimi	23
- Ön araştırma	24
- Konu ve problemin sınırlandırılması	32
- Örnek seçimi	33
- Mülakat soru formunun hazırlanması	35
- Mülakat aşaması	38
- Verilerin gruplandırılması	48
- Tasnif ve döküm	49
- Takdim ve tablo yapımı	50
- Yazıyla anlatım	51
- ÇEŞİTLİ YÖNLERİYLE TERZİLİK MESLEĞİ	52
- Terzilik mesleğinin tanımı	54
- Terzilikte kullanılan terimler	55
- Terzilikte kullanılan aletler	57
- Bir ceketin oluşmasındaki aşamalar	58
- Meslek lisesinden alınan ceket dikim aşamaları	59
- Bir pantolonun oluşmasındaki aşamalar	60
- Bir yeleğin oluşmasındaki aşamalar	61
- Terzilik meslek lisesi hakkında bilgi	62
- TABLO AÇIKLAMALARI	64
- SONSÖZ	90
- EKLER	
- BİBLİYOGRAFYA	
- TABLOLARA AİT GENEL BİLGİ	
- TABLOLAR	

TABLULARIN LİSTESİ

- G1 KONUŞULANIN ÇALIŞMAYA BAŞLAMA YAŞI
G2 KONUŞULAN ÇALIŞMAYA HANGİ YIL BAŞLADI
G3 KONUŞULAN ÇALIŞMAYA NEREDE BAŞLADI (İDARİ AYRIM)
G4 KONUŞULAN ÇALIŞMAYA NEREDE BAŞLADI
G5 KONUŞULAN ÇALIŞMAYA NE İŞ YAPARAK BAŞLADI-DİĞER İŞLER NELER
G6 KONUŞULAN ÇALIŞMAYA HANGİ STATÜDE BAŞLADI
G7 KONUŞULANIN ÇALIŞTIĞI YERDEKİLERLE BİR YAKINLIĞI VARMIYDI/VARSA KİMİNLE
G8 YAKINLIK DERECEŚİ
G9 KONUŞULANIN BABA MESLEĞİ-DİĞER İŞE NELER
G10 KONUŞULANIN İLK YAPTIĞI İŞ BABA MESLEĞİ Mİ/EVETSE HANGİ MESLEK/
DİĞER İŞE NE/AYNI İŞE NEDEN
G11 KONUŞULANIN İLK İŞİ BULMASINDA YARDIM EDEN OLDU MU/EVETSE KİMLER
G12 NASIL YARDIM ETTİ
G13 YARDIM EDEN OLMADIYSA İLK İŞİNİ NASIL BULDU
G14 KONUŞULAN İLK ÇALIŞMAYA BAŞLADIĞINDAN BU YANA KAÇ MESLEK YAPTI
(BUGÜNKÜ DAHİL)
G15 YAPILAN MESLEKLERİN TÜRÜ
G16 SABİT OLMAYAN MESLEK SAYISI (BUGÜNKÜ DAHİL)
G17 SABİT MESLEK SAYISI (BUGÜNKÜ DAHİL)
G18 SABİT MESLEKTE KAÇ İŞYERİNDE ÇALIŞTI
G19 YAPTIĞI MESLEKLER (BUGÜNKÜ HARİÇ)
G20 YAKINLARINDAN BU MESLEKTE OLAN VARMI/EVETSE KİMLER
G21 BU MESLEĞE HANGİ YILDA BAŞLADI
G22 BU MESLEĞE BAŞLAMA YAŞI
G23 BU MESLEĞE NEREDE BAŞLADI
G24 İSTANBUL'DA BAŞLADI İSE HANGİ SEMTLER
G25 HANGİ STATÜDE BAŞLADI
G26 BU MESLEKTE İLK İŞYERİNDEKİLERLE YAKINLIĞI VARSA KİMİNLE/İLİŞKİ TÜRÜ
G27 MESLEĞİ SEÇME NEDENİ
G28 KONUŞULAN BU MESLEĞE BAŞLADIKTAN SONRA MESLEK DEĞİŞTİRDİMİ/EVETSE ŞİMDİKİ
HARİÇ YAPTIĞI MESLEKLER
G29 KONUŞULAN BU MESLEKTE ŞU ANDAKİ İŞYERİNE KADAR KAÇ İŞYERİNDE ÇALIŞTI
G30 BİRİNCİ İŞYERİNDE ÇALIŞAN KAÇ YIL ÇALIŞTI
G31 İŞYERİNDEKİ STATÜSÜ
G32 ÇIRAKLIK YAPTIMI/YAPTIYSA SÜRESİ
G33 KALFALIK YAPTIMI/YAPTIYSA SÜRESİ

- G34 USTALIK YAPTIMI/YAPTIYSA SÜRESİ
G35 İŞTEN AYRILMA NEDENİ
G36 İKİ İŞYERİNDE ÇALIŞAN BİRİNCİ İŞYERİNDE KAÇ YIL ÇALIŞTI
G37 İŞYERİNDEKİ STATÜSÜ
G38 ÇIRAKLIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G39 KALFALIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G40 USTALIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G41 İŞTEN AYRILMA NEDENİ
G42 İKİ İŞYERİNDE ÇALIŞAN İKİNCİ İŞYERİNDE KAÇ YIL ÇALIŞTI
G43 İŞYERİNDEKİ STATÜSÜ
G44 ÇIRAKLIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G45 KALFALIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G46 USTALIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G47 İŞTEN AYRILMA NEDENİ
G48 ÜÇ İŞYERİNDE ÇALIŞAN BİRİNCİ İŞYERİNDE KAÇ YIL ÇALIŞTI
G49 İŞYERİNDEKİ STATÜSÜ
G50 ÇIRAKLIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G51 KALFALIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G52 USTALIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G53 İŞTEN AYRILMA NEDENİ
G54 ÜÇ İŞYERİNDE ÇALIŞAN İKİNCİ İŞYERİNDE KAÇ YIL ÇALIŞTI
G55 İŞYERİNDEKİ STATÜSÜ
G56 ÇIRAKLIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G57 KALFALIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G58 USTALIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G59 İŞTEN AYRILMA NEDENİ
G60 ÜÇ İŞYERİNDE ÇALIŞAN ÜÇÜNCÜ İŞYERİNDE KAÇ YIL ÇALIŞTI
G61 İŞYERİNDEKİ STATÜSÜ
G62 ÇIRAKLIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G63 KALFALIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G64 USTALIK YAPTI MI/YAPTIYSA SÜRESİ
G65 İŞTEN AYRILMA NEDENİ
G66 BU MESLEKTE ÇIRAKLIK YAPTIYSA SÜRESİ
G67 BU MESLEKTE KALFALIK YAPTIYSA SÜRESİ
G68 BU MESLEKTE USTALIK YAPTIYSA SÜRESİ
G69 BU İŞYERİNDE ÇALIŞMAYA BAŞLADIĞI YIL
G70 BU İŞYERİNDE ÇALIŞMAYA BAŞLADIĞI YAŞ

- G71 BU İŞYERİNDE ÇALIŞMAYA HANGİ STATÜDE BAŞLADI
- G72 BU İŞYERİNDE ÇALIŞANLARLA YAKINLIĞI VARMI/VARSA KİMİNLE
- G73 BU İŞYERİNDE ÇALIŞANLARLA YAKINLIK DERECEŚİ
- G74 BU İŞYERİNİ BULMASINA YARDIM EDEN OLDU MU/OLDUYSA KİMLER
- G75 YARDIM TÜRÜ
- G76 YARDIM EDİLMEDİYSE İŞİ NASIL BULDU
- G77 İYİ BİR ÇIRAK NASIL OLUR
- G78 NE TÜR MESLEKİ BİLGİLERE SAHİP OLMALI
- G79 NE TÜR DAVRANIŞ ÖZELLİKLERİ OLMALI
- G80 NE TÜR KİŞİSEL ÖZELLİKLER OLMALI
- G81 İYİ BİR ÇIRAK OLABİLMEK İÇİN GEÇEN SÜRE
- G82 İYİ BİR KALFA NASIL OLUR
- G83 NE TÜR MESLEKİ BİLGİLERE SAHİP OLMALI
- G84 NE TÜR DAVRANIŞ ÖZELLİKLERİNE SAHİP OLMALI
- G85 NE TÜR KİŞİSEL ÖZELLİKLERE SAHİP OLMALI
- G86 İYİ BİR KALFA OLABİLMEK İÇİN GEÇEN SÜRE
- G87 İYİ BİR USTA NASIL OLUR
- G88 NE TÜR MESLEKİ BİLGİLERE SAHİP OLMALI
- G89 NE TÜR DAVRANIŞ ÖZELLİKLERİNE SAHİP OLMALI
- G90 NE TÜR KİŞİSEL ÖZELLİKLERE SAHİP OLMALI
- G91 İYİ BİR USTA OLABİLMEK İÇİN GEÇEN SÜRE
- G92 BU İŞYERİNDE USTANIN YAPTIĞI İŞLER
- G93 BU İŞYERİNDE USTANIN MESLEKİ FAALİYETLERİ
- G94 BU İŞYERİNDE USTANIN ORGANİZASYONEL FAALİYETLERİ
- G95 BU İŞYERİNDE KALFANIN YAPTIĞI İŞLER
- G96 BU İŞYERİNDE KALFANIN MESLEKİ FAALİYETLERİ
- G97 BU İŞYERİNDE KALFANIN ORGANİZASYONEL FAALİYETLERİ
- G98 BU İŞYERİNDE ÇIRAĞIN YAPTIĞI İŞLER
- G99 BU İŞYERİNDE İŞE BAŞLAMA SAATİ
- G100 BU İŞYERİNDE ÖĞLEN TATİLİ OLUR MU
- G101 BU İŞYERİNDE AKŞAM PAYDOS SAATİ

- H1 USTANIN İŞYERİ MÜLKİYETİ
H2 İŞYERİ ÇALIŞANI İSE İŞYERİ SAHİBİ KİM
H3 İŞYERİ SAHİBİ İSE İLK İŞYERİ Mİ/KAÇ İŞYERİ DEĞİŞTİRDİ
H4 İŞYERİ DEĞİŞTİRME NEDENİ
H5 ORTAĞI VAR MI/VARSA KAÇ TANE/YAKINLIK DERECEŚİ
H6 İLK İŞYERİNİ KAÇ YAŞINDA AÇTI
H7 İLK İŞYERİNİ AÇMA YILI
H8 İŞYERİNİ AÇARKEN YARDIM GÖRDÜ MÜ/GÖRDÜYSE KİMDEN
H9 YARDIM BİÇİMİ
H10 USTANIN ÇIRAKLIK YAPTIĞI DÖNEMLE BUGÜNKÜ DURUMU ARASINDAKİ FARK
H11 FARKLILIKLARIN TÜRÜ
H12 İŞYERİNE ELEMAN BULMA YOLU
H13 ÇIRAK BULMADA ZORLUK ÇEKERSE NEDEN
H14 ÇIRAK BULMADA ZORLUK ÇEKMEZSE NEDEN
H15 KALFA BULMADA ZORLUK ÇEKERSE NEDEN
H16 KALFA BULMADA ZORLUK ÇEKMEZSE NEDEN
H17 ÇIRAK ALIRKEN HANGİ ÖZELLİKLERE DİKKAT EDİLİR
H18 KALFA ALIRKEN HANGİ ÖZELLİKLERE DİKKAT EDİLİR
H19 HANGİ ÇIRAK TERCİH EDİLİR
H20 BAŞKA YERDE ÇALIŞMIŞ OLAN ÇIRAĞIN TERCİH EDİLME NEDENLERİ
H21 İLK KEZ KENDİ ÇALIŞACAK OLAN ÇIRAĞIN TERCİH EDİLME NEDENLERİ
H22 HANGİ KALFA TERCİH EDİLİR
H23 MESLEK LİSESİ MEZUNUNU TERCİH NEDENİ
H24 KURS BİTİRENİ TERCİH NEDENİ
H25 PİYASAAN YETİŞENİ TERCİH NEDENİ
H26 İŞE ALDIĞI KALFAYI DENEMEDEN GEÇİRİRSE NE SÜRE
H27 NASIL BİR DENEMEDEN GEÇİRİR
H28 İŞE ALDIĞI ÇIRAĞI DENEMEDEN GEÇİRİRSE NE SÜRE
H29 NASIL BİR DENEMEDEN GEÇİRİR
H30 KALFAYA SANATI İLE İLGİLİ GÖSTERECEĞİ ŞEYLER OLUR MU/EVETSE NELER
H31 BUNLARI KALFAYA NASIL ÖĞRETİR
H32 ÇIRAĞA MESLEĞİ NASIL ÖĞRETİR
H33 KALFA İLE İLGİLİ SORUNLARI VARSA NELER
H34 ÇIRAK İLE İLGİLİ SORUNLARI VARSA NELER
H35 BUGÜNE KADAR KAÇ KALFA YETİŞTİRDİ
H36 YETİŞTİRDİĞİ KALFALARIN KAÇININ İŞYERİ VAR
H37 YANINDA ÇALIŞANLARIN KURSA TABİ TUTULMASINI İSTER Mİ/KİMİN
H38 ARZU EDİLEN KURS TÜRÜ
H39 NASIL DESTEK OLUR

- I1 KALFANIN ÇIRAKLIK YAPTIĞI DÖNEMLE BUGÜNKÜ ÇIRAKLIĞI ARASINDA FARK VARSAMASIL
- I2 İŞYERİNE ÇIRAK GEREKTİĞİNDE BAŞVURULARI KİM DEĞERLENDİRİR
- I3 BAŞVURULARI KALFA DEĞERLENDİRMEZSE ONA DANIŞILIR MI
- I4 KALFAYA GÖRE ÇIRAK ALINIRKEN HANGİ ÖZELLİKLERE DİKKAT EDİLMELİ
- I5 KALFANIN ÇIRAK SEÇERKEN TERCİHİ
- I6 BAŞKA İŞYERİNDE ÇALIŞAN ÇIRAĞI TERCİH EDEN KALFANIN NEDENLERİ
- I7 İLK KEZ KENDİ YANINDA ÇALIŞAN ÇIRAĞI TERCİH EDEN KALFANIN NEDENLERİ
- I8 KALFAYA GÖRE OKULDAN YETİŞENLE PİYASADAN YETİŞEN KALFA ARASINDA FARK VARMİ
- I9 PİYASADAN YETİŞEN DAHA İYİ İSE NEDEN
- I10 OKULDAN YETİŞEN DAHA İYİ İSE NEDEN
- I11 KALFANIN SANATI İLE İLGİLİ EKSİKLİĞİNİ HİSSETTİĞİ BİLGİLER VARSAMİLER
- I12 KALFA EKSİKLİĞİNİ NASIL GİDEREBİLİR
- I13 KALFA YANINDA ÇALIŞAN ÇIRAĞA MESLEĞİ NASIL ÖĞRETİR
-
- J1 ÇIRAĞIN USTASINDA ARADIĞI ÖZELLİKLER NİLER
- J2 ÇIRAĞIN KALFASINDA ARADIĞI ÖZELLİKLER NİLER
- J3 ÇIRAĞA GÖRE MESLEĞE YENİ BAŞLAYAN BİRİ KAÇ YIL SONRA KALFA OLUR
- J4 ÇIRAĞA GÖRE MESLEĞE YENİ BAŞLAYAN BİRİ KAÇ YIL SONRA USTA OLUR
- J5 ÇIRAK MESLEĞİ KİMDEN ÖĞRETİR
- J6 USTA ÇIRAĞA MESLEĞİ NASIL ÖĞRETİR
- J7 KALFA ÇIRAĞA MESLEĞİ NASIL ÖĞRETİR

- K1 KONUŞULAN OĞLUNU OKUTMAK İSTER Mİ/İSTERSE NEDEN
K2 KONUŞULAN KIZINI OKUTMAK İSTER Mİ/İSTERSE NEDEN
K3 OĞLUNUN NE İŞ YAPMASINI İSTER
K4 OĞLUNA UYGUN GÖRDÜĞÜ MESLEĞİ NEDEN İSTER
K5 KIZININ NE İŞ YAPMASINI İSTER
K6 KIZINA UYGUN GÖRDÜĞÜ MESLEĞİ NEDEN İSTER
K7 OĞULUNUN AYNI MESLEKTE OLMASINI İSTER Mİ/EVETSE NEDEN
K8 OĞLUNUN AYNI MESLEKTE OLMASINI İSTEMEZSE/NEDEN
K9 ŞU ANDAKİ TAHSİLİNDEN DAHA FAZLA EĞİTİM YAPMAK İSTER Mİ/EVETSE NE KADAR
K10 NE OLMAYI İSTERDİ
K11 AYNI MESLEKTE ÇALIŞMAK İSTEYEN YAKININA TAVSİYE EDER Mİ/EVETSE NEDEN
K12 AYNI MESLEKTE ÇALIŞMAK İSTEYEN YAKININA TAVSİYE ETMEZSE/NEDEN

- L1 ÖĞLEN TATİLİ VAR MI/VARSA NE YAPAR
L2 AKŞANLARI NE YAPAR
L3 HAFTA SONLARI NE YAPAR
L4 YILLIK İZİNİ VARMI/VARSA NE YAPAR
L5 SAMİMİ ARKADAŞLARI VAR MI/VARSA KAÇ TANE
L6 SAMİMİ ARKADAŞIN CİNSİYETİ
L7 AYNI YERDEMİ ÇALIŞIR
L8 AYNI MESLEKTEMİ ÇALIŞIR
L9 AYNI YERDEMİ OTURUR
L10 ARKADAŞLARIN YAŞI
L11 ARKADAŞLARIN EĞİTİMİ
L12 ARKADAŞLARIN MEDENİ HALİ
L13 MEMLEKETLERİ
L14 KONUŞULAN ARKADAŞLARI İLE AİLECE GÖRÜŞÜR MÜ
L15 KONUŞULAN KAHVEYE GİDER Mİ
L16 KONUŞULAN KAHVEYE GİDERSE NEDEN
L17 KONUŞULAN KAHVEYE GİTMEZSE NEDEN
L18 PARASINA OYUN OYUNAR MI
L19 ŞANS OYUNU OYUNAR MI/OYNARSA HANGİLERİ
L20 SİGARA İÇER Mİ/EVETSE KAÇ YAŞINDAN BERİ
L21 İLK KEZ SİGARAYI KİMİNLE İÇTİ
L22 İÇKİ İÇER Mİ/EVETSE KAÇ YAŞINDAN BERİ
L23 İLK KEZ İÇKİYİ KİMİNLE İÇTİ

- L24 GAZETE OKUR MU/OKURSA KAÇ TANE
- L25 OKUNAN GAZETE TÜRLERİ
- L26 SEÇİLEN GAZETENİN OKUNMA NEDENİ
- L27 SİNEMAYA GİDER Mİ/EVETSE NE TÜR/HANGİ KONULU
- L28 SİNEMAYA GİTME SIKLIĞI
- L29 NAMAZ KILAR MI/EVETSE NE ZAMAN
- L30 ORUÇ TUTAR MI/EVETSE NE ZAMAN
- L31 KAÇ YAŞINDAN BERİ ORUÇ TUTAR

- M1 KONUŞULAN MESLEĞİNDEN MEMNUN MU/HAYIRSA NEDEN
- M2 MESLEĞİNDEN MEMNUN OLANLARIN NEDENLERİ
- M3 MESLEĞİ BIRAKIP BAŞKA BİR İŞ YAPMAYI DÜŞÜNÜR MÜ
- M4 İÇİNDE BULUNDUĞU ŞARTLAR ALTINDA SORUNLARI VAR MI
- M5 SORUN TÜRLERİ
- M6 SORUNLARI KİM ÇÖZER
- M7 İŞYERİNDE OLMASI GEREKEN ÖZELLİKLER NELERDİR
- M8 KONUŞULAN AHİLİK NEDİR BİLİYOR MU/EVETSE ANLAMLI CEVAP VERDİ Mİ

YAZI İÇİNDE KULLANILAN TABLOLARIN LİSTESİ

- T/1 YAŞ GRUPLARININ NÜFUS İÇİNDEKİ PAYI (1980)
- T/2 1980-81 YILINDA TÜRKİYE'DE MESLEKİ TEKNİK ÖĞRETİMDE OKUL TÜRLERİ, ÖĞRETMEN, ÖĞRENCİ SAYISINA BAĞLI OLARAK YÜZDE DAĞILIMI
- T/3 MESLEKİ TEKNİK ÖĞRETİM YAPAN OKULLARDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN SAYISI
- T/4 SANAYİ GRUPLARINA GÖRE İMALAT SANAYİNDE KÜÇÜK İŞYERLERİNDE ÇALIŞANLARIN NİTELİKLERİ (1980)(İSTANBUL)
- T/5 12-24 YAŞ GRUBUNUN SON HAFTA İÇİNDE İKTİSADEN FAAL OLMA DURUMU (1980)
- T/6 TERZİLİK MESLEĞİNDE ATÖLYELERDE GÖRÜLEN ELEMANLARIN YAPILANMA MODELLERİ
- T/7 TERZİLİK MESLEK LİSESİ ÖĞRENCİ SAYISI (YILLAR İTİBARIYLA)
- T/8 KONUŞULANLARIN DOĞUM YERLERİ VE İLK KEZ İŞE BAŞLAMA YERLERİ
- T/9 İYİ BİR ELEMAN OLABİLMEK İÇİN GEREKEN ÖZELLİKLER
- T/10 USTALARIN İLK İŞYERİNİ AÇANA KADAR GEÇİRDİĞİ AŞAMALAR

YAZI İÇİNDE KULLANILAN GRAFİK, ŞEKİL VE RESİMLER

Sekiller

- Ş/1 Ceket şema çizimi
- Ş/2 Tek sıralı 3 düğmeli normal beden ceket kalıbı
- Ş/3 Yüksüğün parmağa bağlanması
- Ş/4 İğnenin yüksükle kullanılması

Grafikler

- G/1 Konuşulananın çalışmaya başlama yaşı
- G/2 Konuşulananın çalışmaya başlama yılı
- G/3 Ustaların hayat çizgisi

Resimler

- R/1 Yüksüğün parmağa bağlanması
- R/2 İğnenin yüksükle kullanılması

ÖNSÖZ

Bu çalışma 1985-86, 1986-87 öğretim yıllarında yapılmıştır. Türkiye'de geleneksel yapılanmanın sürdüğü küçük işyerlerinde, usta-kalfa-çırak sistemiyle mesleğe yönelen ve bir elbecerisi öğrenmeyi amaçlayanların meslek hayatlarında geçirdikleri aşamaları saptamaya çalışan bir araştırma olup, aynı zamanda mezuniyet ödevi niteliğindedir.

"Antropoloji, en basit şekilde, antropologların araştırma zamanlarında yaptıkları şey, olarak tanımlanabilir." (Hart 1971:6) Prof. Hart'ın bu tanımından da cesaret alarak, bu çalışma da antropolojiyi tanıtmaya çalışacaktır, diyebilirim. Her şeyden önce bizim eğitilmemizi (bir anlamda iş başında eğitimi) amaçlayan bu araştırmayla, hoşgörülü olma, olaylara geniş açılı bakma, kendi kendine karar verme, problemlere anında çözüm bulma gibi özellikler yerleştirilmeye çalışılmıştır bizlere.

Bu çalışmayla, teoride de gördüğümüz araştırma yöntemlerini uygulayarak, araştırmanın tüm safhalarında yer alarak, yani bir araştırmayı baştan sona yürüterek öğrendik.

Antropoloji Bölümü'nde okuduğum ilk yılda, kendi bölümümüzden haftada üç saatlik tek bir ders almamız, ilk zamanda şaşkıncı gelmişti bana. Bu uygulamanın sürdüğü ilk iki yılda haftada 20 saat olan ders süresinin, 17 saatini Edebiyat Fakültesi bünyesinde bulunan diğer bölüm dersleri (coğrafya, psikoloji, felsefe, sosyoloji, arkeoloji, prehistorya, pedagoji .. gibi) kapsamaktaydı. Antropolojiyi daha iyi tanımaya başladığımızda ise ilk şaşkınlığın yerini, "insanoğlumun incelenmesinde birbirleriyle ilişkisi olan tüm bilimlerin katkısının gerektiği" (Akkayan, 1985-86a:1) kanısı aldı.

Bu ilk iki yılda insanı, toplumu ve içinde yaşadığı çevreyi birçok açıdan gözden geçirmiş, diğer bilimlerin bakış açılarını görüp antropolojinin de bakış açısını saptamış ve böyle bir araştırma içinde tabir yerindeyse alt yapıyı oluşturmuştuk. İşte böylece hem gördüğümüz antropoloji eğitimi, hem de yaptığımız araştırma sağlam temeller üzerine oturmuştur.

Şunu da belirtmek gerekir ki, insanları kitapların dışında da tanımaya çalışmak, beraberliği paylaşmak ve birşeyi uygulayarak da öğrenmek azımsanmayacak ölçüde önemlidir.

Tüm bu katkılarda önemli rolü oynayan, tabirimi hoş görsünler, ustalarımız olan hocalarımızdı. Bu nedenle Profesörümüz Nephân Saran'a, Doç.Dr. Taylan Akkayan'a, Arş. Görevlisi Mehmet H.Aydın'a, ayrıca araştırmaya her türlü yardımlarından dolayı Okutman Ülkü Aydın ve Asistan Yüksel Kıvrımlı'ya teşekkür ederim.

Bu çalışmada veri kaynağımız olan terzilik mesleği çalışanlarına ve bu konuda bizden yardımını esirgemeyen, dolaylı ya da dolaysız bu araştırmayla ilgilenen herkese, sağolun diyorum.

Istanbul, 1987

Selda ÖZGÜRDAMAR

GİRİŞ

İnsanoğlunun kendisiyle ilgili geçerli sorulara verdiği güvenilir yanıtlardan sosyal-beşeri bilimler doğmuştur. İnsanın soru sormasıyla başlayan bilim dünyasında sosyal-beşeri bilimlerin kapladığı alan oldukça geniştir. Tarih, biyoloji, sosyoloji, etnoloji, fiziksel ve sosyal (kültürel) antropoloji, arkeoloji, psikoloji, ekonomi, ekoloji, eğitim, lingüistik, politika, teoloji ve insan felsefesi bu alan içinde yer alan ana dalları teşkil ederler. (Güvenç, 1974:3)

Tüm bilimler içinde bizim için özel anlamı olan etnoloji, sosyal (kültürel) ve fiziksel antropoloji ayrımlarına inen antropoloji, "insanın ve aynı zamanda insanın yaptığı ve yarattığı şey herşeyin incelenmesidir. İnsanın yaptığı ve yarattığı herşey ise, kültür olarak tanımlanır." (Saran, 1971:9)

Antropoloji dalları içinde olan fiziki antropoloji, belirli bir toplumun üyelerine has olan insanın, hayvanlar aleminden evrim (evolution) yoluyla nasıl olup da ortaya çıktığını, insanın genel olarak biyolojik özelliklerini ve bu özelliklerin çevre ile ilişkilerini, ırkların ortaya çıkışını ve çeşitli ırk gruplarının biyolojik özelliklerini inceler. (İbid,:10)

Etnoloji ise, karşılaştırmalı kültür ilmidir. Etnolojinin amacı, yeryüzünde yaşayan insanları mensup oldukları ırk ve kültür özelliklerine göre sınıflandırmak ve bu kültürlerin dağılımlarını, farklılaşmalarının nedenlerini açıklamaya çalışmaktır. Toplum türleri, yayılma (difizyon), evrim, töreler, bunların kökeni ve değişmesi etnolojinin konusudur. (Güvenç, 1974:63 ve Saran, 1971:11)

Sosyal antropolojiye gelince, ana temasının kültür olması sebebiyle, bu disipline bazen kültür antropolojisi de denmektedir. Kültür antropolojisi ya da sosyal antropoloji insan davranışlarını, özellikle insanın günlük yaşantısıyla ilgili faaliyetlerini yaparken, bu faaliyetlerin yollarını, tarzını tesbite çalışan bir disiplindir. (Akkayan, 1983-84:103)

Ancak, çeşitli gruplar içinde bulunan fertler, davranışlarını sonsuz değişik şekilde sergilerler. Yine de farklı davranış özelliklerine sahip olsalar bile, fertlerin belirli bir grup içinde aynı şekilde hareket etme temayülü görülür. Bu aynılığı sağlayan faktör ise eğitimidir. Üstelik aynı grubun azaları belirli hususlarda üniform tarzda hareket ediyorlarsa, bu grubun davranışlarına ait bir genelleme de yapılabilir. Bu belirli grubun azaları öğrenmiş oldukları belirli davranışları kendilerinden sonra gelenlere de aktarırlar, işte bu üniform davranışların tamamı kültürdür. (İbid: 67)

Sosyal antropologlar, antropolojinin temel kavramı olan kültürden bahsederken şu 4 anlamda kullanırlar.

- 1- Bütün insanlıkta herhangi bir zamanda müşterek olan bir yaşama düzeni (insan kültürü).
- 2- Aralarında az veya çok bir etkileşmenin mevcut olduğu gruplara, toplumlara has olan hayat tarzı (Batı kültürü).
- 3- Muayyen bir topluma has olan davranış modelleri ve hayat tarzı (Türk kültürü, eskimo kültürü gibi).
- 4- Büyük ve muğlak yapısı olan bir cemiyetin küçük bir parçasına mahsus olan davranış tarzı (şehir kültürü).

Böylece antropologlar Türk Kültürü'nden bahsedebileceği gibi, İstanbul şehir kültürü, şehir içinde oluşmuş gruplara ait kültürler gibi kavramlardan da söz edebilir. (İbid:103)

Bu noktada "büyük ve muğlak yapısı olan bir cemiyetin küçük bir parçasına mahsus olan davranış tarzı" cümleciğinin altını çizip, çalışmamızın şehir sınırları içinde, belirli meslek gruplarında yapıldığını belirtelim.

İnsanların belirli gruplar içinde bulunduğu (bir veya birden fazla) bilinen bir olgu olduğundan ve gruplar hakkında söylenebilecek çok şey olduğunu bilmekle beraber, biz sadece toplum içinde çok çeşitli gruplaşmaların olduğunu belirtip, bir grup içinde olmanın bazı çıkarlar sağlamak ve ihtiyaçları sağlamak nedeniyle olduğunu, grupların devamlılık gösteren bir yapısının ve bu devamlılığın temelinde bir işleyiş yapısının bulunduğunu, bizim de buna kültür dediğimizi belirtmekle yetineceğiz. (Akkayan,1986-87)

Böylece araştırmanın genelinde çeşitli analizler yapılarak (metodolojinin ön araştırma kısmında bu konuyla ilgili ayrıntılı bilgi bulunabilir) otomotor tamircileri, tornacılar, ceket diken konfeksiyoncular ve ısmarlama çalışan erkek terzileri olarak saptanan meslek gruplarında iş başında gencin (12-24 yaş) eğitilmesi temel tutularak işleyiş düzeni anlaşılma-ya, daha geniş olarak açıklamak gerekirse, çalışan nüfusun önemli bir kısmını barındıran geleneksel yapılanmanın; usta-kalfa-çırak yapılanmasının sürdürdüğü küçük işyerlerinde, bu dört meslekte çalışanın, mesleğe sahip olmak için geçirdiği aşamalarla beraber, demografik yapısı, göç durumu, kanaat ve tutumları, boş zamanlarını değerlendirme gibi özellikler saptanmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada ise, ısmarlama çalışan erkek terzilerin geçirdiği yapısal değişiklik belirtilerek, şu anki hiyerarşik yapılarının özellikleri, çalışma hayatı, boş zamanları değerlendirme, alışkanlıklar, mesleki sorunlar kapsamaya çalışılacaktır. Bu grubun demografik yapısına ve göç hayatına ait özellikler ise Asiye Değirmenci'nin yapmış olduğu çalışmada yer almaktadır.

Konuyla bağlantılı olarak işyerlerindeki sosyalizasyon süreciyle beraber, genel anlamda eğitim, formal ve informal yönleri, mesleki teknik eğitim, araştırmanın yapıldığı küçük işyerleri ve bu işyerlerini Esnaf ve Küçük Sanatkâr statüsüyle işgal edenlere ait bilgiler bu bölümden sonra kapsamaya çalışılacaktır.

Diğer bölüme geçmeden önce şunu belirtmek gerekir ki, bu araştırma dört meslek dalında yapılmış bir bütün çalışmadır. Ve çalışmada yer alan herkes bu bütünlün belirli parçalarını alarak, onun üzerinde yazılarını oluşturmuşlardır. Herkesin tek başına her konuyu eksiksiz yansıtması mümkün değildir. Eksik olan yerler olabileceği gibi, bu çalışmanın tüm parçaları gözden geçirildiğinde birçok eksikliklerin yeri dolacağına ve çalışmanın çok daha anlam kazanacağına inanıyorum.

GENEL ANLAMDA EĞİTİM VE ÖNEMİ -FORMAL VE İNFORMAL YÖNLERİ-

"Günümüzde nüfusun yapısı, hayati olayları ve ekonomik faaliyeti, makro düzeyde sosyo-ekonomik kalkınma ile plânlamayı yakından ilgilendirmektedir" (Peker, 1973:13). Bu nedenle eğitim bahsine geçmeden önce Türkiye ve İstanbul'a ait birkaç nüfus özelliğine değinmek istiyoruz.

Türkiye ve İstanbul nüfusunun yıllar itibariyle artışı gözönünde bulundurulduğunda, 1980 yılında İstanbul kent nüfusu, Türkiye genel nüfusunun iki katı bir hızla artış göstermektedir. Bu oran daha önceki yıllarda ise zaman zaman daha da artmıştır.

Türkiye'nin 1980 yılında 44.737.000 olan nüfusu, 1975 yılına ait nüfus sayımına göre %2.2'lik bir artış gösterirken, İstanbul'daki nüfus artışı %4.3'tür. Ve İstanbul toplam nüfus içinde %10.6'lık bir kitleyi bünyesinde barındırır olmuştur. (Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı 1985 - 1980 genel nüfus sayımları) İstanbul'daki yapı da göstermektedir ki, ülkemizde kent nüfusu artışı, genel nüfus artışlarından daha yüksektir.

Daha çok iç göçler sebebiyle kentlerde oluşan bu nüfus yoğunluğu, kenti değerlendirmede bir ölçüt teşkil etmekteyken, aynı zamanda kentler, tarım dışı sektör olan sanayi, dağıtım, tüketim ve hizmet kesimleri gibi ekonomik fonksiyonların etkin olduğu yerler olarak kabul edilmektedir. (Saran, 1986:160-165 ve Tütengil, 1975:64)

Türkiye'de ve iç göçlerin yöneldiği belli başlı iki şehirden (diğeri İzmir), aynı zamanda sanayi merkezlerinden biri olan İstanbul'da yaşa bağlı olarak nüfus dağılımına bir bakalım .

Tablo: 1 YAŞ GRUPLARININ NÜFUS İÇİNDEKİ PAYI (1980)

	TÜRKİYE		İSTANBUL		İstanbul nüfusunun Türkiye içindeki oranı
	n	%	n	%	
Toplam nüfus	44.736.957		4.741.890		
Bilinmeyen	167.440		15.902		
N ₁	44.569.517	100.0	4.725.988	100.0	10.6
11 Yaş	14.197.336	31.9	1.241.583	26.3	8.7
12-24 Yaş	12.253.562	27.5	1.290.555	27.3	10.5
25+ Yaş	18.118.719	40.6	2.193.850	46.4	12.1

(Kaynak: Genel Nüfus Sayımı 1980)

(Tablo'da yaş ayrımları özellikle bu şekilde ayrılmıştır. Bundan amaç aynı zamanda çalışmamıza konu olan 12-24 yaş arası gencin tüm nüfus içinde kapladığı alanı da göstermektir.)

Tabloya bir göz attığımızda 25 yaşın altındaki nüfusun yarısından fazlayı oluşturduğunu görürüz. Türkiye'de çocuk ve genç nüfusun bu kadar yüksek oranda olması eğitime verilmesi gereken önemi göstermektedir. Gelişmiş ülkelere göre bu nüfusun bizde daha yüksek oranda olması ise çok sayıda okulun açılmasını gerektirmektedir (Başaran, 1983:93)

Eğitimin geniş bir alan olması yüzünden değişik yönlerden görülmesi, bu görünüşe göre değişik tanımların yapılması doğaldır. (İbid: 15) Nitekim eğitim üzerine söylenenler oldukça fazla olmakla beraber biz aşağıdakileri sunmakla yetineceğiz:

"Bütün canlı varlıklar içerisinde sadece insan eğilip bükülebilme özelliğine sahiptir. İnsanın 'eğilip-bükülebilmesi' demek onun bir biçim (form) kazanması, bu kazandığı biçimi yaşamı boyunca geliştirebilmesi, izleyebilmesi demektir. Eğilip-bükülebilen bir varlık olan insan, dünyaya geldiği zaman sadece şu veya bu yönde geliştirilebilecek ham yeteneklere sahiptir. Bu ham yeteneklerin gelişmesini sağlamak ona uygulanan eğitimin işidir." (Erdoğan, 1975:41)

Diğer bir açıklama da eğitim-kültür ilişkisini göstermektedir: "İnsanlar bir toplumun üyesidir ve kişi yaşadığı toplumun çeşitli özelliklerini öğrenecektir. Öğrenme, topluma hazırlanma, kültür benimsenmesi, inançlar, değerler ve kültür yayılması temel anlamda eğitimin çeşitli yollarını oluşturur. Ne şekilde olursa olsun, eğitim topluma katılmanın en belirli yollarından biridir." (İbid:41)

Bozkurt Güvenç (1974:104) ise, eğitim hakkında şunları söylemektedir. "Eğitim, çocuğun yalnız bakımını ve korunmasını değil, onun doğuştan gelen eğilim ve dürtülerinin sosyal hayatın koşullarına göre sınırlanmasını öngörür."

Genel anlamda alınan bu eğitim içerikleri, (antropoloji dilinde bu sürece sosyalizasyon denilmektedir) insanın doğumundan ölümüne kadar olan geniş süreci göstermekle beraber, genellikle okullarda yapılan eğitim öğretim çalışmalarından bahsetmek daha da yaygındır (Akkayan, 1986:170). Neolitik devrimle kurumlaşmaya başlayan eğitim (Güvenç:1974:184) günümüze kadar çeşitli aşamalar geçirmiştir. Bugün ise çalışma hayatının son derece çeşitlenmesiyle geleneksel yöntemlerle eğitimin sürmesi olanaksızlaşmış ve okul,

öğretmen, kitap gibi eğitim malzemesi ile yapılan eğitim kaçınılmaz olmuş ve örgün eğitim çağdaş uygarlığın ölçütlerinden biri haline gelmiştir. (Akkayan, 1986:170 ve Güvenç 1974:197)

Ülkemizde ilkokulla başlayan örgün eğitim aralıksız yüksek okula kadar devam etmekte, ancak genç bir nüfus yapısına sahip olduğumuz halde, ilk okuldan sonra eğitimini devam ettiren bir hayli azalmaktadır.

Nitekim 12-24 yaş arası gencin sadece n %22'sinin öğrenci olması da bunu göstermektedir (bkz. tablo 5). Bu oran 12-24 yaş sınırındaki tüm öğrencilere ait olup, bunun içinde orta ve lise düzeyinde meslek okulunda okuyanlar da yer almaktadır.

Mesleki ve Teknik Eğitim (Formal-İnformal)

"Lise düzeyindeki eğitim içinde, mesleğe yönelten ve teknik alanda beceri edinmiş insan gücü yetiştirmek önemli bir amaç olduğu halde, Türkiye'de bu noktanın etkili bir şekilde işlediğini söylemek olanaksızdır" (Akkayan, 1986:188)

Oysaki mesleki eğitim Türkiye için oldukça önem taşımaktadır. "Son yıllarda Türk toplumunda üzerinde durulan konulardan biri de plânlı kalkınma ve ekonomik güçlenme olup, tarım ve endüstri alanlarında kısa zamanda gelişmek, ortak pazar ülkeleriyle yarışabilir hale gelmek ülkenin güvenliği için kaçınılmaz bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu yoldaki kazanç ise doğal kaynakların tasarrufla kullanılması ve insan gücü potansiyelinin değerlendirilmesiyle sağlanabilir. Bu da kaliteli bir meslek eğitim hizmetini gerektirmektedir." (Alkan, Doğan, Sezgin, 1980:8)

"Mesleki eğitimin formal yönü bizde orta ve lise düzeyinde eğitim yapan okullardan meydana gelmiştir. Orta okullara nazaran lise düzeyinde eğitim yapanlar ise, daha ağırlıklı yer tutar. Türkiye'de mesleki ve teknik eğitim görmüş insan gücüne gerçekten büyük ihtiyaç vardır ve bunların kaynağını formal eğitim yüklemek mecburiyetindedir. Bu tür formal eğitim yapan okullarda bir artış olmakla beraber, düz liselere oranla daha düşük olmaktadır." (Akkayan, 1986:189)

Türkiye'de orta ve lise dahil olmak üzere 1980-81 yılına ait mesleki teknik eğitim yapan okul sayısı 1864'tür. 33.969 öğretmenin görev aldığı bu okullarda 520.332 öğrenci okumaktadır. (İbid: 191, tablo 16)

Tablo : 2 1980-81 YILINDA TÜRKİYE'DE MESLEKİ TEKNİK ÖĞRETİMDE
OKUL TÜRLERİ, ÖĞRETMEN, ÖĞRENCİ SAYISINA BAĞLI OLARAK
YÜZDE DAĞILIMI

	Okul Sayısı (%)	Öğretmen Sayısı (%)	Öğrenci Sayısı (%)
Erkek Teknik Öğretim	16.7	27.7	22.4
Kız Teknik Öğretim	23.9	22.7	12.0
Öğretmen Lisesi	1.7	3.0	3.0
Ticaret Lisesi	11.7	16.4	18.8
Otelcilik-Sekreterlik- Turizm Meslek Lisesi	0.7	0.5	0.4
Sağlık Okulları	5.0	3.9	3.7
Tarım Okulları	1.9	1.2	0.7
İmam Hatip Okulları	37.9	22.9	38.6
Diğer Meslek Okulları	0.5	1.7	0.4
Toplam	100.0	100.0	100.0

(Tablo Akkayan'ın Eğitim Göç ve Güvenlik adlı makalesindeki 16 no.lu tablo-
dan faydalanılarak hazırlanmıştır.)

Daha önce Akkayan'ın tespit etmiş olduğu ve tabloda da görüldüğü gibi mes-
leki-teknik eğitim türünde teknik meslekler kazandırmaya yönelik okulların
sayı ve kapasiteleri Türkiye'nin sanayileşme aşamasındaki ihtiyacına göre
oldukça sınırlıdır.

Endüstri merkezlerinden biri olan İstanbul'da ise 1980-81 öğretim yılında
mesleki teknik öğretim yapan okul sayısı lise düzeyinde 92 (Resmî + özel)
ortaokul düzeyinde ise 20'dir. Bu sayı 1984-85 öğretim yılında sırasıyla
116 ve 23 olmuştur.

Her iki düzeyde de (orta + lise) öğretmen ve öğrenci sayıları ise şöyledir:

Tablo: 3 MESLEKİ TEKNİK ÖĞRETİM YAPAN OKULLARDA ÖĞRENCİ VE ÖĞRETMEN SAYISI

	Öğretmen	Öğrenci	Bir Öğretmene Düşen Öğrenci Sayısı
1980-81	2891	41.653	14.4
1984-85	3714	64.013	17.2

(Kaynak: DİE Mesleki ve Teknik Eğitim İstatistikleri 1980-81, 1984-85)

Tabloda da görüldüğü gibi, öğretmen başına düşen öğrenci sayısında yıllar itibariyle artış görülmektedir. Bugün ise İstanbul'da öğretim yapan 26 tane Endüstri Meslek Lisesi vardır.

Mesleki teknik eğitimin formal yapısı böyleyken bunun dışında informal yolla bir meslek kazanmak için eğitim görenlerin sayısı da oldukça fazladır. 12-24 yaş arası gencin çalışmaya katılma oranının yarısından fazla olması da bunu göstermektedir. (Bkz. metodoloji kısmında Tablo-5)

İşyeri bünyesinde meslekle ilgili bilgiler öğrenmek her dalda geçerli bir olaydır. Ancak, bizim kasteddiğimiz küçük işyerlerinde genellikle usta-kalfa-çırak sistemi içinde bir meslekte yetişmedir.

1980 sanayi sayımında Türkiye'de tespit edilen 185.869 işyeri bulunmaktadır. Bu işyerlerinin %95.3'ünü küçük işyerleri oluşturur (9 ve daha az işçi çalıştıran). Toplam 177.159 olan küçük işyeri sayısınının 37.996 yani yaklaşık %22'sini de İstanbul ili ve bu ilde faaliyet gören imalat sanayi kapsamaktadır. İstanbul ilinde 12-24 yaş arası gencin faaliyet alanının yüksek oranda (%38.6) imalât sanayiinde olması, bir mesleğe eleman yetiştirmede bu kanalın ne kadar önemli olduğunu ortaya çıkaran bir durumdur. Hele bir de formal yolla eğitim görmüş olan gencin sanayide çalışma alanı daha çok büyük işyerleri olduğu (3308 no.lu kanunda, meslek okullarında okuyan öğrenciye iş başında eğitim verilmesini 50'den büyük işyerleri için zorunlu tutmuştur) gözönünde bulundurulursa ülkemizde oldukça önemli yer tutan küçük işyerleri kendi bünyesinde varolan eğitim modeliyle (usta-kalfa-çırak modeli) çalışanını yetiştiren büyük bir kaynaktır denilebilir.

Örgütleniş biçiminin Lonca sistemine kadar dayandığı bu eğitim sistemi günümüze kadar çeşitli değişiklikler göstermiş, yine de geleneksel hiyerarşik yapısını sürdürmüştür.

Küçük işyerlerinde süren hiyerarşik yapının ve informal eğitim sürecinin ilk halkası çırak ile başlamaktadır. Çırak küçük yaşlarda, bir meslek öğrenmek üzere usta yanında çalışmaya başlayan, Durkheim'in betimlediği gibi "Toplumsal hiyerarşi içinde belirli bir grubun üyeliğine hazırlanmakta olan kişidir" diyebiliriz. (Bottomore, 1984:283)

Bu hiyerarşik yapı içinde yer alan fertlerin bulunduğu statülere ait tanımlar kanunlarda da yer almıştır.

Çırak-kalfa-ustalık kanunu diye adlandırılan ve yürürlükten kaldırılan 20.6.1977 gün ve 2089 sayılı yasa, çırağı; bu yasaya tabi bir sanatı, o sanat için düzenlenen teorik ve pratik öğrenim programına göre o işyerinde öğrenmek amacı ile ve bir çıraklık sözleşmesi ile bir işyeri sahibinin hizmetine giren kimse, olarak tanımlamıştır (Md.4). "Çırak olabilmek için en az ilkokul mezunu olmak, 12 yaşından küçük ve 18 yaşından büyük olmak, seçtiği sanatın gerektirdiği nitelikleri taşımak gibi koşullar (nitelikler neye göre belirlenir, belli değildir) gerekmektedir." (Benokan, Demirbaş, 1983)

2089 no.lu kanundan sonra kabul edilen, 5.6.1986 gün ve 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu'nda ise; çırak olmak için 13 yaşını doldurmuş olmak (Md.10) şartı aranmakla beraber, ilkokulu bitirenlerin bir mesleğe hazırlık amacı ile çıraklık dönemine kadar işyerlerinde "aday çırak" olarak eğitileceği öngörülmüştür (Md.9). Aday çırak, çıraklığa başlama yaşını doldurmamış ve çıraklık döneminden önce kendisine işyeri ortamı tanıtılan sanat ve mesleğin ön bilgileri verilen kişi olarak tanımlanmıştır (Md.3).

Çırak ise; çıraklık sözleşmesi esaslarına göre bir meslek alanında mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını iş içerisinde geliştiren kişidir (Md.3). Çırak olmak için aranan şartlar da şunlardır: 13 yaşını doldurmuş olmak, 19 yaşından gün almamış olmak, en az ilkokul mezunu olmak, bünyesi ve sağlık durumu gireceği mesleğin gerektirdiği işleri yapmaya uygun olmak (Md.10).

Aynı kanun kalfayı; bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış, bu meslekle ilgili iş ve işlemleri ustanın gözetimi altında kabul edilebilir standartlarda yapabilen kişi, ustayı; bir mesleğin gerektirdiği bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarını kazanmış ve bunları mal ve hizmet üretiminde iş hayatınca kabul edilebilecek standartta uygulayabilen, üretimi plânlayabilen, üretim sırasında karşılaşılabilecek problemleri çözümlenebilen, düşüncelerini yazılı, sözlü ve resim ile açıklayabilen, üretimle ilgili pratik hesaplamaları yapabilen kişi olarak tanımlanmıştır. Ayrıca bir de kanun içeriği gereğince usta öğretici kavramı ortaya çıkmıştır ki bundan, ustalık yeterliliğini kazanmış, aday çırak,

çırak ve kalfa ile meslek lisesi öğrencilerinin işyerindeki eğitiminden sorumlu, meslek eğitimi tekniklerini bilen ve uygulayan kişi kastedilmiştir(Md.3).

İşyerlerinde usta-kalfa-çırak zinciri içinde süren eğitimin belirli plânlar dahilinde yapılmaması, küçük çocukların çırak adı altında istihdam edilip, çocuk işçi olarak çalıştırılması, sağlık ve güvenlik açısından olumsuz koşullarda çalışmalarının yanısıra gerekli ve yeterli, bilgi ve beceriyi elde edememek gibi problemler (İbid, 1983) öne sürülerek küçük işyerlerinde çırak olarak çalışan işgücünün eğitimi sorunu üzerinde zaman zaman durulmuş, başka kanunlar adı altında (1475 sayılı iş kanunu, 818 sayılı borçlar kanunu, 506 sayılı sosyal sigortalar kanunu gibi) sorunlarına çözüm bulunmaya çalışılmıştır.

Yine bu nedenlerle 1977 yılında 2089 no.lu yasa kabul edilmiştir. Yasada amaçlanan daha oyun çağında çalışma hayatına giren çırak olarak isimlendirilen çocukların çalışma koşullarını iyileştirmek ve çalışmak zorunda olan bu kişilerin ülkenin dar boğazlarından biri olan vasıflı işgücü ihtiyacını karşılamak daha iyi eğitilmesini sağlamaktır. Ancak bunları sağlamak için çıkarılan 2089 no.lu kanun gereğince yapılan çalışmalar bir sonuç vermemiş ve 2089 no.lu kanunun aksayan yönlerini düzeltmek üzere 5.6.1986'da 3308 no.lu çıraklık ve meslek eğitimi kanunu 2089 no.lu kanunun yerini almıştır.

2089 no.lu kanunda çırakla yapılması istenen sözleşme ustanın isteğine bırakılmış, bir zorunluluk getirilmemiştir. Kanunun yaygınlaştırılmamasının sebebi ise vasıflı iş gücü kavramının öneminin kavranılamamış olmasına bağlanmıştır. 3308 no.lu kanun ise isteğe bağlı uygulamayı kaldırmış, ustanın çırakla ilgili sözleşme yapmasını yasal zorunluluk haline getirmiştir. Çırak, kalfa ve ustaların eğitimi ile okullarda ve işletmelerde yapılacak mesleki eğitime ilişkin esasları düzenlemek amacıyla oluşturulan bu kanun ile kişiyi toplum içinde sağlıklı bir yere oturtmak ve devlet güvencesi altına almak istemiştir.

Bu kanunla, aday çırak ve çırak, öğrenci statüsünde olup, öğrencilik haklarından (paso, askerlik tecilı gibi) yararlanacaklardır (Md.11). Kanunda yer alan eğitimle ilgili diğer birkaç maddede şunlardır: Aday çırak ve çıraklar,

mesleğin özelliğine göre haftada 1 gün 8 saatten az olmamak üzere 10 saate kadar genel ve mesleki eğitim görürler. Bu eğitime katılmaları için aday çırak ve çıraklara ücretli izin verilir. Aday çırak ve çıraklar pratik eğitimlerini işyerlerinde, teorik eğitimi ise bakanlıkça belirlenen eğitim kurumunda yaparlar (Md.12). Kanun, usta ve kalfanın da bu statüdeki işi yapabilecek ehliyetle olduklarını belgelemek zorunluluğunu getirmiştir (Md.7-27).

Ayrıca kanun formal eğitim gören gencin pratikteki yetersizliği nedeniyle, 50 ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerin, kendi işçi sayısının yüzde beşinden az, yüzde onundan fazla olmamak üzere, meslek lisesi öğrencilerine beceri eğitimi yaptırmalarını zorunlu kılmış, haftada 3 gün işyerlerinde öğrencinin iş başında eğitimi plânlanmıştır (Md.18).

Böylece bu kanunla formal eğitim ile informal eğitim birbirine yaklaştırılmaya çalışılmıştır.

Ancak, çırağın eğitimini amaçlayan bu kanunda, bilhassa İstanbul'da en yüksek yüzdeyle (%35.6) çırak barındıran metal eşya sanayiinin çeşitli dalları kapsama alınmakla beraber, yine imalat sanayiinde İstanbul'da %33'lük bir oranla çırağı bünyesinde barındıran ve 12-24 yaş arası gencin en yüksek oranda faaliyet gösterdiği dokuma giyim eşyası, deri sanayiinde bulunan küçük işyerleri henüz bu kanunun kapsamına alınmamıştır. Bilhassa konfeksiyon atölyelerinin ağırlık kazandığı bu sanayi dalında, tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin Türkiye ekonomisindeki önemli payı da gözönünde bulundurulursa bu sanayi dalında vasıflı işgücünün sağlanması ve eğitimi oldukça önemlidir diyebiliriz. Ancak, çok karmaşık bir yapıya sahip olan konfeksiyon atölyeleri ve örgütlenişlerinin şu anki yapısına ait özelliklerin bilinmesi gerekir ve ona göre düzenlemeler yapılmalıdır.

Şunu da belirtmek gerekir ki, konfeksiyon dediğimiz hazır giyim imalatının gelişmesi ülkemizde çok eskilere gitmez. Seri biçimde üretim yapan bu işletme türüne gelirmeden önce uzun yıllar önemli bir yer tutan ve giyimdeki ihtiyacı sağlayan ısmarlamacı terziler bu alanda etkinliklerini sürdürmüşlerdir.

Ancak, teknolojinin gelişmesiyle beraber, ısmarlama çalışan terzilerde bu yeni üretim sistemine kanalize olma eğilimi görülmeye başlamıştır. Böylece terzilik mesleği yapısal bir değişiklik içine girmiştir. Yani bir terziustasının "insanın vücudunu örtüp, onu süsleme" olarak tanımladığı terzilik mesleğinde elişi ağırlıklı yapılan insanların örtünmesini ve süslenmesini sağlayan giysi, seri üretim ağırlıklı olmaya başlamış ve konfeksiyon adı altında yapılmaya başlamıştır. Dolayısıyla ısmarlama terzilikte eğitilen dediğimiz ırac-kalfa azalmıştır. Terzi ustalarının bir kısmı ise mesleki yaşantılarını konfeksiyonda sürdürmeye başlamış ve buradaki yapılarma da mesleki bilgi açısından temel taşi oluşturmuşlardır. (Bkz. Ufuk Yasa'nın çalışmasındaki konuyla ilgili tablo G-5) Konfeksiyon ceket alışanlarında tespit ettiğimiz bu yapının, araştırmanın verilerini elde ettikten sonra terzi ustalarıyla yaptığımız görüşmeler ve kendi gözlemlerimizle diğer konfeksiyon dallarında da oluştuğu izlenmiştir. Ancak yine de bunun kesin tesbiti için yeni bir araştırmanın gerekebileceğini belirtmek gerekir.

ısmarlama terzilik mesleği bugün eğitilenin azalmasıyla beraber, eleman açısından çoğunlukla eksilmiş parçalar halinde (yalnız usta, usta-ırac v.s. gibi) sürdürülmektedir. Ancak konfeksiyonun etkisiyle eleman ve işini kaybetmektedir. Terzi ustalarından bir kısmını da çeken konfeksiyon sanayileşmeye bağlı olarak giyim piyasasında hakim duruma gelmiştir. ısmarlama terzilik ise hala faaliyetini sürdürmeye devam etmekle beraber, belirli bir potansiyelin ihtiyacına ancak cevap verebilecek ve nadir sanatlardan biri haline gelecektir zamanla. İşte bu nedenle konfeksiyonun geliştirilmesi, vasıflı işgücü yetiştirmek ve düzenlemeler için bu alanı besleyen ısmarlama terzilerin yapısını bilmek gerekmektedir. Bu çalışmada da buna ışık tutulmaya çalışılmıştır.

ısmarlama (erkek) terzilik mesleğine, sadece İstanbul'da bir tane bulunan formal eğitim yapan terzilik meslek lisesine ve araştırmanın verilerine ait bilgiler metodoloji kısmından sonra verilecektir deyip, daha önce usta-kalfa-ırac sisteminin sürdürüldüğü küçük işyerleri ve esnaf ve küçük sanatkâr statüsünde olan bu küçük birimlerin hakkında bilgi vermeye alışıldım.

KÜÇÜK İŞYERLERİNE AİT BİLGİ VE TÜRKİYE'DE ESNAF VE KÜÇÜK SANATKAR

"Endüstri devrimiyle birlikte işletmelerin büyümesi akımına rağmen günümüzde hemen her ülkede bir veya birkaç kişinin (1 ila 9 kişi) çalıştığı küçük işletme (küçük işyeri-küçük sanayi de denilmektedir) türünün çokluğu, ekonomik yaşamda küçük işletmelerin varlığına ihtiyaç duyulduğu anlamına gelir" (Şahin, 1984:149).

Daha önce de belirttiğimiz gibi, Türkiye'de işyeri sayısının %95'ini küçük işyerleri oluşturmaktadır (1980 yılı itibariyle). Bu oran DİE'nin küçük işyerini tanımlamada kullandığı 9 ve daha az işçi işyerleri üzerinden çıkarılmış bir oran olup, anlatacağımızda da bu esas alınmıştır.

1985 istatistik yıllığından saptanan rakamlara göre 1980 yılında, imalat sanayiinde, küçük işyerlerinin en yaygın olduğu alt sektörler dokuma-giyim eşyası-deri sanayii (%28) ve metal eşya-makina teçhizat-ulaştırma aracı sanayiidir (%34.7). 1970'de giyim sanayi %37.7 ile en yüksek yüzdeyi oluştururken, 1980'de en yüksek yüzde ile metal eşya sanayii küçük işyerlerini bünyesinde barındırır olmuştur. Bu da giyim sanayiinde küçük işyerlerinde bir azalma (%37.7'den %28'e), metal eşya sanayiinde ise bir artma olduğunu göstermektedir (%29.1'den %34.7'ye).

Sanayide küçük üreticiliğin bir işlevi de işçiye sağladığı iş olanaklarıdır (Kepenek, 1986:275). Küçük işyerlerinde 1980 sanayi sayımına göre yaklaşık 500 bin kişi çalışmaktadır ve tüm sanayiide çalışanların %38'ini temsil eden bu grup, sanayi üretimininde %15'ini gerçekleştirmektedir (İSO Dergisi, 1985:24). Bu grubun %35.2'si metal eşya sanayiinde yaklaşık %24'ünde giyim eşya sanayiinde yoğunlaşmıştır.

Bu çalışan grubun %22'si, tüm küçük işyerlerinin %17'sinin bulunduğu İstanbul'da küçük işyerlerinde çalışmaktadır.

Tablo 4'de görüldüğü gibi, İstanbul'da küçük sanayiide dokuma-giyim eşyası sanayii ve metal eşya sanayii işyeri sayısının, çalışanların ve çirak sayısının en yoğun olduğu yerleri oluşturmaktadırlar.

Tablo:4 SANAYİ GRUPLARINA GÖRE İMALAT SANAYİNDE KÜÇÜK İŞYERLERİNDE
ÇALIŞANLARIN NİTELİKLERİ (İSTANBUL)

	İŞYERİ SAYISI		ÇALIŞANLAR YILLIK ORTALAMASI		ÇIRAK SAYISI		2-9 KİŞİ ÇALIŞTIRAN İŞYERİ SAY.	1 İŞYERİNE DÜŞEN ÇIRAK SAYISI
	n	%	n	%	n	%		
GENEL TOPLAM	37996	100.0	121846	100.0	8797	100.0	29314	0.30
1. GIDA	1131	3.0	5787	4.7	130	1.5	1066	0.12
2. DOKUMA	12337	32.5	37687	30.9	2899	33.0	9087	0.32
3. ORMAN	5040	13.2	14490	11.9	1230	14.0	3840	0.32
4. KAĞIT	1560	4.1	5376	4.4	516	5.9	1248	0.41
5. KİMYA	2085	5.5	9090	7.5	345	3.9	1890	0.18
6. TAŞ-TOPRAK	1479	3.9	5389	4.4	289	3.3	1292	0.22
7. METAL EŞYA	12376	32.6	39687	32.6	9128	35.5	9809	0.32
8. METAL ANA SN.	53	0.1	214	0.2	5	0.05	47	0.11
9. DİĞER	1935	5.1	4215	3.4	255	2.9	1035	0.25

(Kaynak: Genel Sanayi ve İş Yerleri Sayımı.II. Aşama-Küçük İmalat Sanayi 1980)

Küçük işyerlerin ekonomik yapısına böylece bir göz attıktan sonra daha önce de bahsettiğimiz gibi esnaf ve sanatkâr statüsünde bulunan bu kesime ait yapılmış birkaç tanımdan örnek verelim:

Nebi Dinçer, Esnaf ve Sanatkârı "geleneksel üretim ilişkilerini yansıtan küçük imalât ve ticaret erbabı" diye tanımlamaktadır. (Dinçer, 1984:754)

Samet Ağaoğlu ise; "Küçük Sanat Meseleleri" adlı kitapta küçük sanatın ilk ilmi tarifinin TBMM Küçük Sanatlar kanun projesinde görüldüğünü yazmıştır. Bu kanuna göre "Bir ustanın kendi namı hesabına ve başlı başına kendi mesuliyeti altında olan veya olmayan sayısı 10'u geçmeyen çirak ve kalfalarla birlikte kanunda tespit edilecek olan sanatlardan birini elemeği ve ihtisas kullanarak yapması küçük sanat olarak kabul edilmektedir. Yaptığı eşyayı satılığa çıkarmayı da meslek edirmesi şarttır." (Ağaoğlu,

Orhan Hançerlioğlu'da "Ekonomi Sözlüğü" nde esnafı şöyle anlatmıştır. "Esnaf, ana malına emek gücünü de ekleyerek yaşamını sürdüren el zenaatçıları ve küçük satıcılarıdır. Terim arapça sınıflar anlamına gelmektedir. Eskiden küçük çapta dükkan işletenler ve el zenaatı yapanlar bir sınıf olarak nitelendirilirdi. Örneğin, kunduracı esnafı, leblebici esnafı gibi." Yine aynı

kitapta bahsedilen, esnaf odaları yasasının birinci maddesinde esnaf, "ister gezici olsunlar, ister bir dükkanda ya da bir sokağın belli bir yerinde sabit bulunsunlar, ticaretleri parasal sermayeden çok bedensel çalışmalarına dayanan ve kazançları ancak geçimlerine yeten zenaat ve ticaret erbabı" olarak tanımlanmıştır. Küçük sanatlar ise, bir ustanın satmak için el emeğiyle yaptığı mallardır. Ve küçük sanat sahiplerine de ana yasaya göre küçük tüccar niteliğinde olmadıkları halde yine esnaf olarak adlandırılmaktadır" (Hançerlioğlu, 1981:106-252)

Tanımlarda ortak olarak getirilenler geleneksel yapıda olup, elemeği ve emek gücünün ağırlıklı olmasıdır. Elemeği ile yapılmış mal ve hizmetlerin kalitesi nedeniyle küçük sanayinin, büyük işletmelerin rekabetine dayanabildiği küçük sanayinin özellikleri arasında belirtilmiştir.(Şahin, 1984:152)

Küçük sanayiine ait bir kısım özelliklerde aşağıda sıralanmıştır, bu özelliklerden bir kaçını da küçük sanayinin, büyük sanayii karşısında ayakta durabilmesinin nedenleri arasındadır.

- Yatırım maliyeti azdır. Bu özelliği gelişmekte olan ülkelerde önem taşımakla beraber, kıvamlı bir büyüklüğe erişememelerinin nedenlerinden biri de budur.
- Küçük sanayi daha az yatırımla, daha çabuk uyum sağlamaktadır. Pazar koşullarındaki değişimlere, tüketici isteklerine, moda değişimlerine hızla uyum sağlarlar.
- Yönetim sistemleri karmaşık olmadığı için işletme kararları daha çabuk olur, bürokratik işlemleri büyük sanayiye nazaran daha azdır.
- Ekonomide zaman zaman ortaya çıkan dalgalanmalara ve ~~düzensizliklere~~ karşı dayanıklıdır.
- Büyük sanayinin tamir ve bakım işlerini daha az masrafla yerine getirmektedir. Onlar için masraflı olan işleri yüklenmektedir.
- Geniş coğrafi alanlara yayılma özelliği bakımından taşıma ve pazarlama giderlerini azaltmaktadır, bu aynı zamanda nüfusun belli bölgelerde toplanmasını önlemekte ve dengeli dağılımı sağlamaktadır.
- İşletmedeki bireyleri arasında olumlu bir ilişki sıkı bir işbirliği, karşılıklı sevgi ve saygı, özveri ve dayanışma vardır.

- İşletmede büyük kapasiteli makinalar olmadığı için, teknolojik ilerlemeler sonucu yeni makinaların ortaya çıkmasıyla, makinaların işe yaramaz duruma gelme olasılığı daha azdır.
  - Para sıkıntısı çekilen dönemlerde, kredi bulma olanakları azdır.
  - Satışların kızıştığı dönemlerde tüketicilerin isteklerini zamanında karşılayamazlar ve söz konusu müşterileri başka işletmelere kaptırırlar.
- (Saran, 1985-86: ve Şahin, 1984:152-153)

ESNAF VE KÜÇÜK SANATKAR ÖRGÜTLENMELERİ

"Mezopotamya uygarlıklarından başlayan ancak yetkin örgütleniş biçimini feodalite döneminde bulan loncalar, hemen tüm sanayi öncesi kentsel üretim tiplerine damgasını vurmuştur." (Aydın, 1985-86:43)

Loncalar, ortaçağ toplumlarının ekonomik ve endüstriyel faaliyetlerini düzenleme, denetleme menopolüne (tekel) ve otoritesine sahip kuruluşlardı. (Türkiye'nin 50.yılında Esnaf ve Sanatkar, 1973:289)

"Belirli bir meslek için, kişilerin seçimi loncaların görevleri arasındaydı ve akrabalık ilişkileri bunda ağırlıklı bir rol oynamaktaydı. Üyeler arasında sorunları çözmek, tartışmaları çözüme bağlamak, üyelerin mesleğe ilişkin faaliyetlerini düzenlemek, üretim ve kalite standartlarını tespit edip bunlara uyulmasını denetlemek, üyelerini hükümet ya da yönetimlerin aşırı vergilendirme denetim faaliyetine karşı korumak loncaların faaliyetleri arasında yer almaktaydı. Diğer bir yandan loncalar üyeleri için bir sosyal güvenlik örgütü niteliğini taşımaktadır. Lonca üyesi öldüğünde karısı ve çocuklarına destek olmaktadır. Loncalar üyeleri için dinsel/mistik özdeşleşme olanağını da sağlamaktaydılar. Her loncanın, iş kolunun bir azizi (İslam ülkelerinde: "Pir" i) vardı ki, onun mesleği öğrettiği veya hammaddeye sahip olduğu varsayılırdı.

Bir iş kolunda personelin mesleki eğitim ve yetiştirilmesi loncanın temel işlevlerinden biriydi. Bu eğitim usta-kalfa-çırak hiyerarşisi içinde gerçekleştirilirdi ve genel olarak informal bir nitelik taşırdı. Bu sistemin elemanlarının özellikleri ise şöyleydi.

ÇIRAKLIK : Çıraklar 12-15 yaşlarında, aileleri tarafından bir mesleği öğrenmek üzere ustalarının yanına yerleştirilen çocuklardı. Sayıları sınırlanmıştı.

Çıraklık süresi iş koluna göre değişmekteydi. (En kısa süre aşçı yamaklığı: 2 yıl, en uzun süre tespih imalathanesinde çıraklık: 12 yıl, bu süreler asgariydi) Ana-baba çıraklık süresi için ustaya asgarisi tespit edilmiş bir para öderlerdi. Ustanın çırak üzerinde koruma, denetleme, islah hakkı vardı. Ayrıca, çocuğa sanatını öğretmekle yükümlüydü. Bu öğretim informal bir nitelik taşır, genellikle çocuğun gözlem yoluyla öğrenmesi istenirdi. Çırağın kaçması halinde usta onu bir yıl süreyle beklerdi. Bir yıl içinde işine dönmeyen çırak, meslekten atılırdı. Çıraklar pek az bir ücret alırlar, ya da genellikle boğaz tokluğuna çalışırlardı.

KALFALIK : Bu süre mesleki eğitimin tamamlanması için çalışma devresidir ve günümüzde bazı meslek dallarının "staj" dönemine tekabül eder. Çıraklık süresini doldurmuş bir genç, kalfa olabilmek için iki usta önünde sanatını hakkıyla ve meşrutiyet esasları üzerinde icra edeceğine, tüzüklere uyacağına, tüzük ve yönetmeliklerin çiğnendiğini görürse yargıçlara haber vereceğine azizler üzerine yemin etmesi gerekliydi. Çıraklıktan kalfalığa geçiş özel bir törenle olur, törenden sonra yeni kalfa loncann işe kabul yerine giderek yeni ustasıyla anlaşırđı. Kalfalar belirli bir ücret karşılığında çalışırlardı. Çalışma koşulları ve süresi özel mevzuatta belirlenmişti. İş süresi kabaca güneşin doğuşundan batışına kadardı. (...) Gece mesaisi yasaklanmıştı.

USTALIK : 13. ve 14. yy.larda usta olmak zor değildi. Kalfalık dönemini başarıyla tamamlayan usta adayları yargıçların önünde bir sınav verirlerdi. Bu sınavda başarı gösterenler loncaya belli bir bağışta bulunduktan, bazı hallerde ise kral veya feodal senyöre bir hak ödedikten sonra usta ünvanıyla kendi dükkan veya atölyesini açma hakkına sahip olurdu. Tabii bu geçiş de törenliydi.

YARGICILAR : Lonca yöneticileri, zanaat zümreleri tarafından seçilir, kentin başpiskoposu tarafından atanırlardı. Seçildiklerinde yemin ederlerdi. Görevleri arasında çıraklık mukavelelerini gözden geçirmek, usta adaylarını sınamak, yeni ustalardan kesilen bağışları toplamak, yemin verdirtmek, lonca toplantılarına başkanlık etmek, cemaat mallarını yönetmek, harcamalarda bulunmak, imalatı denetlemek ... sayılabilir.

14. yy.'a dek bir toplumsal dayanışma örgütü olarak işlevlerini sürdüren loncalar da 15.yy.'dan itibaren bir yozlaşım ve ondan sonra da gerileme başlamıştır."(Aydın, 1985-86: 45-46)

Anadolu'da ise 13.yy'dan 20.yy'a kadar süren esnaf ve birliklerine ahilik denilmiştir. Bu kuruluş 13.yy'dan 18.yy'a kadar dinsel niteliklerini sürdürmüş, 18.yy'dan 20.yy. başlarına kadar tümüyle ekonomik birer yapı olan gedik veya lonca teşkilatı olarak toplumun ekonomik ve ticari kesimindeki oluşumları düzenlemiştir. (Hançerlioğlu, 1981:258 ve Cumhuriyetin 50.yılında Esnaf ve Sanatkâr, 1973: 289)

"Arapça kelime olan ve kardeşim anlamına gelen ahiliğin kökenini Fütüvvet teşkilatına bağlayanlar aslında ahiliğin Anadolu Türklerine özgü bir kuruluş olduğunda birleşirler. Fütüvvetçilik daha çok kişisel erdemlere ve askeri niteliklere önem verdiği halde, ahilik hem esnaf ve sanatkâr korporasyonu hem de askeri güçlerin yanında yardımcı olarak görev yapmış bir kuruluştur." (İbid: 289)

"Bu kuruluşun en üst yönetim organının başında 'ahi' ya da 'ahi baba' denilen kişi bulunurdu. Ahinin yanında esnaf ve sanatkârların sevgisini kazanmış iki ila beş kişilik bir heyet vardı. Bu heyet bir tür idare meclisi görevini yönetirdi. Ayrıca bir de yiğitbaşı bulunurdu. Yiğit başını aynı işle uğraşan esnaf ve sanatkârlar kendi aralarında seçerlerdi. Yiğitbaşı esnafla yakın ilişkide bulunur ve onların aralarındaki anlaşmazlıklarda uzlaştırıcı görevini görürdü. Ayrıca ahi tarafından verilen kararlarda yiğitbaşınca uygulamaya komulurdu" (Öztürk, 1984: 404)

"Ahilik, esnaf ve sanatkârlıkta önemli bir sorun olan üretici, tüketici çıkar ilişkilerini birbirleriyle sürtüşmeye düşmeyecek biçimde ayarlamıştır. Ayrıca belli bir süre bir kademedeki kalarak pişirilen yamak, çırak, kalfa, usta hiyerarşisini bağlarla kuvvetlendirerek sanatı ahlaki ve mesleki temellere oturtmuştur. Esnaf ve sanatkârlarda hiyerarşik düzende yer alanlar şunlardır:

YAMAK: Bir esnafa yamak alınmak için 10 yaşından küçük olması, işe devamının baba ya da veli tarafından sağlanması şarttır.

ÇIRAK: 2 yıl bedava ve düzenli yamaklık yapan çıraklığa yükselir. Bu yükseliş bir törenle yapılır. Üstad işe bağlılığını, becerisini anlatır. Başkan, kendisine usta tarafından verilmek üzere uygun bir haftalık ücret belirler.

KALFA: Üç yıl çırak olarak hizmet eden gencin kalfalığa yükseltilmesi daha büyük bir törenle lonca odasında yapılır. Kendi ustasından başka üç usta iyi ahlakına tanıklık eder.

USTA (ÜSTAD): Ustalığa yükselmek için kalfanın, 3 yıl kalfalık etmesi bu süre içinde hakkında bir şikayet olmaması, kendine verilen görevleri dikkatle yerine getirmiş olması, özellikle çırak yetiştirme hususunda titiz davranması, müşterileriyle iyi geçinmesi, diğer kalfalarla iyi geçinmesi, özellikle ayrı dükkân yönetebileceği kanısını uyandırması ve sermaye durumunun uygun olması gerekir. " (Opcit: 289)

(x) Esnafın ayrıca sosyal güvenliği, esnaf sandığı denilen bir kuruluşça sağlanmaktadır. Bu kuruluş, gereksinme içinde bulunan üyelere, sanat ve ticaretini geliştirmek isteyenlere %1 faizle borç vermektedir.

Belirli pazarlar, belirli üreticiler ve üretim üzerine kurulmuş bulunan Osmanlı küçük imalat ve ticaret sistemi (lonca), geleneksel dengelere dayalı çok etkili bir sistem olarak işledi. Sistemin ruhuna yabancı iç ve dış dinamikler etkilerini göstermeye başlayınca, imparatorluk bunlara direnç göstermeye çalıştı, fakat başarılı olamadı. Osmanlı Hükümeti yıkılmakta olan yerli sanayii korumak amacıyla bazı önlemler almak zorunda kaldı. Bunlar gümrük vergilerini yükseltmek, sanatkârlıkları birleştirerek ortaklıklar kurmak-sanat okulları açmak, sergiler açıp yerli ürünleri tanıtmaktı. Sanatkârları ortaklıklar halinde birleştirme çalışmaları yapılmış, ancak uzun süreli ortaklıklar kurulamamıştır.

1908'de ise II.Meşrutiyet ile artık fonksiyonlarını yitirmiş olan loncalar kaldırıldı. İttihat ve Terakki, loncaların yerine "Esnaf Birlikleri" kurma çabasına girişir. Her birliğin başında bir "kâhya" vardı. Kâhyalarla İttihat ve Terakki arasında sıkı ilişkiler kuruldu.

Esnaf ve sanatkârların örgütlenmesi konusunda Cumhuriyet Türkiye'sinde çeşitli adımlar atıldı.

2 Mayıs 1924 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanmış olan 655 sayılı yasa, bu alandaki ilk düzenleme çabasını yansıtmaktadır. Yasa, küçük işletme mensuplarını örgütlenme bakımından serbest dernekler rejimine tabi kılmaktadır. Yasanın 10.maddesi bu derneklerin Ticaret Bakanlığı'nın denetimi altında bulunduğunu hüküm altına almıştır. Ticaret Odaları, Esnaf Odaları ve Ticaret Borsaları Kanunu (1943 yılında kabul edilen 4355 sayılı yasa), Esnaf Odaları

rejimini getirmiş bulunmaktadır. Bu odalar kamu hukuku statüsüne bağlı, tüzel kişiliğe sahip kuruluşlardır. Böylelikle küçük işletme, büyük işletmelerle birlikte ele alınmakta ve küçük işletmeye özgü sorunlar ikinci plana atılmakta idi, bu sistem yürümedi. 1949 yılında kabul edilen 5373 sayılı yasa, Ticaret ve Sanayi Odalarına koşturularak Esnaf odalarının kurulmasını öngörmüş ve Esnaf ve Sanatkârlar için kurulması gerekli olan bu kuruluşlara kaydolunma zorunluluğu getirmiştir. Yasa o dönemin demokratikleşme çabalarını yansıtırken, esnaf ve sanatkârlarla, yanlarında çalıştırdıkları çırak, kalfa, ustaların esnaf derneklerine girmesini zorunlu kılarak, bu dernekleri korporatif bir görünüme sokmuştur. İlerde bağımsız bir işletme sahibi olma düşü, çırak ve kalfaları küçük işletmeye büyük maddi ve manevi özverilerle bağlamış bulunmaktadır. Aslında çırakları birbirinden ayrı bulunan bu iki grubu, birbirine bir işletme sahibi olma düşü bağlamaktadır.

Küçük işletme alanında kabul edilen son (1964) örgütsel yasa 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar yasasıdır. Bu yasa özü bakımından kendisinden önce gelen yasadaki ayrılmamaktadır. ancak örgütlenmeyi daha karmaşık ve daha az fonksiyonel bir duruma getirmiş bulunmaktadır. Bu yasa uyarınca, Esnaf ve Sanatkâr dernekleri düzeyinde birlikler oluştururlar. Öte yandan aynı iş kolundan elli dernek bir araya gelerek bir federasyon kurar. Federasyonu olan veya olmayan dernekler Esnaf ve Sanatkârlar Konfederasyonu'na bağlıdırlar. Konfederasyon, küçük işletme sahiplerinin, yani esnaf ve sanatkârların çıkarlarını ulusal düzeyde temsil eden kuruluştur. Ancak bu ulusal kuruluşun küçük işletme sahiplerinin çıkarlarını yeterince savunmadığı da bir gerçektir. Çünkü küçük işletmenin yeni koşullar altında başarılı olmasını sağlayacak hiçbir girişim peşinde olmamıştır. Üretim kooperatifçiliği, küçük işyerlerini rasyonelleştirme, eğitim ve sosyal güvenlik koşullarında belli başlı kökten adımlar atamamıştır.

TÜRKİYE'DE ESNAF VE SANATKARLARIN SINIFLANDIRILMASI

Esnaf ve sanatkârlar 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkâr Kanunu'nda sınıflandırılmıştır. Ayrıca Türkiye Halk Bankası'nca da krediye yön verme amacıyla bir liste kullanılmaktadır.

Ancak ne 507 sayılı kanunun ilgili hükmü, ne de Türkiye Halk Bankası'nın gruplandırması yeterli görülmemiş; Devlet Plânlama Teşkilatı gerek envanter çalışmalarında kullanılmak, gerek tüm sanat ve sanatkârları temsil edebilecek bir örnekleme esas olmak üzere bir sınıflandırma yapmıştır.

DPT'nin yaptığı bu sınıflandırmaya göre esnaf ve sanatkârların kendi aralarındaki gruplaşması şöyledir:

HİZMETLE İLGİLİ MESLEKLER

- a- Gıda Maddeleri ile ilgili meslekler (...)
- b- Ulaştırma Hizmetleri (...)
- c- Barınma-Dinlenme ve Eğlence Hizmetleri (...)
- d- Temizlik ve Sağlık Hizmetleri (...)
- e- Giyim kuşama ilgili hizmetler (satıcı) (...)
- f- Hizmetlerle ilgili diğer meslekler.

İMALAT VE TAMİRATLA İLGİLİ MESLEK GRUPLARI VE İLGİLİ MESLEKLER

- a) Gıda Mamulleri İmalcileri: Değirmenciler-her türlü fırıncılar-unlu madde imalcileri-ağdacı,pekmezci ve pestilciler-nebati yağ imalcileri-mandıracılar-sucuk ve pastırma imalcileri-konserve imalcileri-leblebiciler-diğerleri.
- b) Her türlü dokuma ve örücüler: Pamuklu, yünlü, ipekli dokuma imalcileri-halıcılar ve kilimciler-örücüler-halat, urgan, ip imalcileri-diğerleri.
- c) Giyim Kuşama İlgili İmalciler: Terziler-hazır giyim eşyası imalcileri-kundura imalcileri-diğerleri.
- d) Deriden Yapılan Eşya İmalcileri: Saraçlar-tabaklar-Saraçlar ve köşkerleri-semerciler, eğerciler-diğerleri.
- e) Ağaçtan Mamul Eşya İmalcileri: Marangozlar-mobilyacılar-ambalaj malzemesi imalcileri-Bıçkılıhaneler,doğramacılar-diğerleri.
- f) Madeni Eşya İmalcileri: Demirciler-bakırcı ve kalaycılar-tenekeçiler-sobacılar-torna, freze ve tesviyeciler, dökümcüler-nalbantlar-kesici alet imalcileri-diğerleri.
- g) Metalden Başka Maddelerden Eşya İmalcileri: Topraktan mamul inşaat malzemeleri imalcileri-topraktan mamul eşya imalcileri, kireç ve alçı imalcileri-betondan mamul eşya imalcileri-taşçılar ve mermeciler-diğerleri.
- h) Oto ve Diğer Motorlu Taşıtların İmal ve Tamircileri: Oto tamircileri-kaportacılar-otoboyacıları-karoserciler-oto şasicileri-oto elektrikçileri-döşemeciler-radyatörçüleri-oto lastik kaynak kaplamacıları-oto camcıları-bisiklet ve motosikletçiler-diğer motor imal ve tamircileri.
- i) Elektrikçiler: Elektrik tesisatçıları-elektrikli araç-gereç imal ve tamircileri-diğerleri.

j) Yapı Sanatları : Duvarcılar-boya ve badanacılar-sıhhi tesisatçılar-camcılar-beton mozayik ustaları-diğerleri.

k) Kağıt ve Basımla İlgili Sanatkar: Matbaacılar-ciltciler-kağıttan ambalaj malzemesi imalatçıları-diğerleri.

l) Diğér imalat ve Tamirat Sanatları.

(x) 19.sayfadan sonra yazılanların hepsi "Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi"nin 24.fasikülünde Nebi Dinçer'in "Türkiye Esnaf ve Küçük Sanatkâr" bölümünden alıntıdır. .

Böylece, örgütlenme biçiminin gelişimiyle beraber, sınıflandırılmalarına ait bilginin de verilmeye çalışıldığı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar'a ait özellikler özetlenmeye çalışılmıştır. Bundan sonraki bölümde ise, bu araştırmaya ait verilerin elde edilmesinde izlenen yolların anlatılmaya çalışıldığı metodoloji kısmı yer almaktadır.

SAHA ÇALIŞMASINDA METOD

"Bilim dünyası içinde, her bilim dalı araştırma yapmakta ve kendine has metodolojiyle bunu gerçekleştirmektedir. Herkesin kendine özgü metodolojisi olmasına rağmen, tüm bilim dallarında ortak bazı özelliklere dikkat edilmektedir. Sağlam ve güvenilir veri elde etme, bu verileri değişmez ölçüler içinde sunma ve çıkarılacak sonuçlar, mukayeseler ile yorumlarda hiçbir zaman objektiflikten uzaklaşılma denilebilir bunlara". (Akkayan, 1982: 28)

"Bir araştırmada güvenilir bilgi oldukça önemlidir ve güvenilirliği sağlayan temel kaynak da araştırmancının metodudur." (İbid: 29) Araştırmada metodun önemi böylece belirlendikten sonra, araştırmancının geçirdiği bölümleri sunmanın gerekliliği doğmaktadır. Bu araştırmada geçirilen safhaları birbirinden kesin çizgilerle ayırmanın pek mümkün olmadığını söylemek gerekir. Bu aşamalar adeta içice geçmiştir deyip, bölümlerin isimlerini ve tarihlerini verelim:

1- Konu seçimi,	
2- Ön araştırma,	
3- Konu ve Problemin Sınırlandırılması,	Ekim 1985-27 Nisan 1986
4- Örnek seçimi,	
5- Mülakat sonu formunun hazırlanması,	
6- Mülakat aşaması	28 Nisan 1986-Kasım 1986
7- Verilerin Gruplandırılması	
8- Tasnif ve döküm	Aralık 1986-Şubat 1987
9- Takdim ve tablo yapımı	Mart 1987-Nisan 1987
10-Yazıyla anlatım	Nisan 1987-Haziran 1987

Bu aşamalara ait bilgiler aynı başlıklar altında geniş olarak sunulacaktır.

KONU SEÇİMİ

Türkiye'de çalışan nüfusun önemli bir kısmını barındırmasının yanısıra, geleneksel usta-kalfa-çırak yapılarının sürdürüldüğü küçük işyerleri konumuz kapsamındadır.

İlgimiz bu işyerlerinde çalışan ve usta-kalfa-çırak sistemiyle mesleğe yönelen, bir elbecerisi öğrenmeyi amaçlayanların meslek yaşantılarında geçirdikleri aşamalar üzerine odaklanmıştır. Ayrıca bu eğitim süreci içinde grup olma özelliklerini yansıtması da gözönüne alınmaktadır.

"İnsan hayatı çeşitli yerlerde değişik biçimlerde ortaya çıkan zengin ve karmaşık bir grup hayatıdır ve sosyal ilimler değişik açılardan bu karmaşık hayat düzeninin iç yapısını anlamağa ve açıklamağa çalışır. Kuşku yok ki, grup içinde yaşayan fertlerin birbirleriyle düzenli ve devamlı ilişkileri bu ilişkiler içinde ortaya çıkan davranışları ve bu davranışların standardize olmuş modelleri sosyal bilimlerin alanı içinde özel bir öneme sahiptir." (Saran, 1984:1)

Çalışmada yansıtılmaya çalışılan grup içindeki fertlerin (usta-kalfa-çırak) birbirleriyle ilişki modelleri, davranış biçimleri, aile, çevre, çalışma hayatı, göç, kanaat tutumlarına ait özellikler ve mesleki sorunlarıdır.

Bu çalışmanın başında 45-46 kişilik büyük bir grubun getirdiği çeşitli konu önerileri vardı. İsmarlama çalışan terziler ve çalışan gençlik olarak iki büyük grup tarafından getirilen öneriler ilk önce tam yapısını bulamamıştır. Nelerin inceleneceği konusunda sınır getirilememekle beraber, masa başında kararlaştırılan bu konularda saha ve literatür çalışmaları yapılmaya başlanmış ve çalışma şekillendirilmiştir.

Yapılan bu çalışmalarla, çalışan gençlerin iş başında eğitimi esas tutularak belirlenen ve inceleme yapılan dört meslek dalında ismarlama çalışan erkek terzilerine ait yapı bu çalışmada sunulmaktadır. Yapılan bu çalışmalarda ön araştırma sırasında anlatılacaktır.

ÖN ARAŞTIRMA

Yukarıda da değindiğimiz gibi, iki grubun getirdiği öneri çalışma alanının bir meslek veya çalışan gençlik olması yönündeydi. Dolayısıyla her iki konuda çalışan grupla ilgiliydi ve bunlar birbiri içinde birleştirildi.

1980 nüfus sayımlarına göre ekonomik olarak faal olan nüfus %57,5 yani nüfusun yarısından fazlasıdır. Büyük sayı teşkil eden çalışan grubun hepsinin incelenmesi mümkün olmadığından bu gruba belirli sınır getirilmeye çalışılmış ve çalışanın yoğun olarak bulunduğu yerler saptanmıştır.

Ekonomik faaliyet alanını belirleyen sektörleri incelediğimizde imalat sektörünün işyeri ve işgücü bakımından, en yoğun sektör olduğu görülmüştür. Bu sektör içinde dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi ile metal eşya .... sanayii, işyeri ve çalışanı yoğun şekilde bünyesinde barındıran sanayii dallarıdır .

Aynı zamanda küçük ölçekli üretimin en yaygın olduğu kesimlerdir. (Kepenek, 1986:274)

Çalışmanın başında da belirttiğimiz gibi, küçük işyerleri sanayi işyerlerinin %95'ini oluşturmaktadır. Geleneksel yapılanmanın ve elbecerisine dayalı meslek öğrenmenin olduğu işyerleridir.

1980 nüfus sayımına göre medyan yaşın Türkiye'de 20 olduğu saptanmıştır. Tablo'l'de gösterilmeye çalışıldığı gibi yarıdan fazla nüfus 25 yaşın altındadır. Bu durum Türkiye'nin demografik yapısını betimlemektedir. Yani Türkiye nüfusu genç bir yapıya sahiptir. 12-24 yaş arası olarak kabul ettiğimiz genç nüfusa baktığımızda bu grubun toplam nüfusa oranı %27,5 olarak görülmüştür. (1980 genel nüfus sayımı) Grubun %59,4'ü iktisaden faaldirler. İktisaden faal olmayanlarda %40,6'lık bir oran oluşturmaktadır.

TABLO: 5 12-24 YAŞ GRUBUNUN SON HAFTA İÇİNDE İKTİSADEN FAAL OLMA DURUMU (1980)

	TÜRKİYE		İSTANBUL		İSTANBUL'UN TÜRKİYE TOPLAMI İÇİNDEKİ PAYI (%)
	n	%	n	%	
GENEL TOPLAM	12253562	-	1290555	-	
BİLİNMEYEN	52554	-	2102	-	
N ₁	12201008	100.0	1288453	100.0	
SON HAFTADA İKTİSADEN FAAL OLANLAR TOPLAMI	7249643	59.4/100.0	560886	43.5/100.0	7.7
S.H. 'da ÇALIŞANLAR VE İŞLE İLGİSİ DEVAM EDEN.	6760354	95.2	498497	88.9	7.4
İŞSİZ OLUP İŞ ARAYANLAR	489289	6.8	62389	11.1	12.8
S.H. 'DA İKTİSADEN FAAL OLMAYANLAR TOPL.	4.951365	40.6/100.0	727656	56.5/100.0	14.7
EMEKLİ	1043	0.02	142	0.01	13.6
EV KADINI	2021100	40.8	328822	45.2	16.3
ÖĞRENCİ	2627092	53.1	355496	48.9	13.5
DİĞER	249385	5.0	37948	5.2	15.2
BİLİNMEYEN	52745	1.1	5159	0.7	9.8

(Kaynak: Türkiye İstatistik Yıllığı, 1985 ve Genel Nüfus Sayımı 1980)

12-24 yaş arası genç grubun %21,5 lık oranı öğrenci olup, formal eğitimden geçmekteyken %59.4'lük büyük bir kısım çalışan grup içinde yer almakta ve bir meslek dalında eğitilmektedir. Bir meslek dalında eğitilen genç nasıl bir organizasyon içinde yer almakta ve nasıl bir sosyalizasyon sürecinden geçmektedir. Çalışan gencin yoğun olduğu metal ve giyim eşya sanayiinde (bu kısaltılmış halleri kullanılacak sanayii dallarının) yer alan bütün meslekler bu yapıyı tespit edebilmek amacıyla taramıştır.

Konunun genişliği ve araştırma ekibinin büyüklüğü iş bölümünü gerektirdiğinden ön araştırma aşamasında bu işbölümünün şekillendirdiği iki ana grup metal eşya sanayiinde çalışacaklar ve giyim eşya sanayiinde çalışacaklar olarak belirlenmiştir. Giyim sanayiinde çalışan grup içinde yer alamamız nedeniyle burada yapılan çalışmalar ayrıntılı olarak sunulacak, diğer grup hak, kındaki bilgiler kısa olacaktır. Bu konuyla ilgili bilgiler metal eşya sanayiinde çalışan grubun açıklamalarından elde edilebilir.

Uluslararası meslekler klasifikasyonundan metal eşya sanayine ait 400 meslek dalı tesbit edilmiştir. Bu mesleklerden bir kısmının sayıca az olması, bir kısmının artık günümüzde yapılmayışı bir kısmının da fabrikasyon tipi üretim yapmasından dolayı kapsam dışı bırakılmıştır. Belirlenen mesleklerde işyerleriyle görüşme yapılmıştır.

Giyim eşya sanayiinde ise yaklaşık 210 meslek dalı belirlenmiştir. (Bu meslekler "ekler" kısmında verilecektir). Bu mesleklerin geniş bir dağılım göstermeleri bizi, meslekleri gözden geçirirken belirli kriterler oluşturmaya yöneltir.

Bu kriterler: 1- İnsanın günlük yaşamında kullandığı giysileri üretmesi,
2- Küçük işyeri olması,
3- İstanbul il sınırları içinde olması.

Bu kriterler gözönüne alınarak uluslararası meslekler klasifikasyonunda tespit edilen mesleklerin alınmama nedenleri içinde yer aldıkları başlıklar belirtilerek anlatılmıştır.

Mensucat sanayi, halı, kilim, dokuma sanayi, halat-ip, sicim sanayiinden; günlük yaşamda kullanılan giyim eşyası üretmemeleri, bazılarının İstanbul il sınırları içinde bulunmaması ve küçük işyeri olmadıkları için bu başlık altına giren hiçbir meslek alınmamıştır. Giyim eşyası haricinde kalan mensucatta

hazır eşya imali, trikotaj ve trikodan yapılan her çeşit giyim eşyası, yukarıda belirlemlenmeyen mensucat maddeleri imali, ayakkabı hariç giyim eşyası, debbağlık ve derilerin terbiyesi, kürklerin boyanması, hazırlanması ve deri, deriden veya deri yerine sağlam maddelerden mamul eşya imali, ayakkabı-terlik-çizme v.b. imali başlıkları altına giren mesleklerden bir kısmı yine yukarıda belirtilen aynı sebeplerle alınmamıştır. Alınan meslekler ise şunlardır: Sayacılar, terlikçiler, deri montçular, kürkçüler, çorapçılar, trikotajcılar, şapkacılar, gömlekçiler (konfeksiyon ve ısmarlama), ceketçiler, paltoocular, iç çamaşır, karavat, mendil, atkı, yazma, eşarp, eldiven, deri eşya (kemer, el çantası v.s.), gelinlikciler, terziler ve birçok dalı olan konfeksiyon belirlendi.

Daha sonra giyim grubunu oluşturan 26 kişiden her birimizin bu mesleklerin icra edildiği en az iki işyerine gitmek suretiyle elde ettiğimiz bilgilerin ışığında, mesleklerin üretim biçimlerine göre iki ana özellik etrafında toplandığı tespit edilmiştir.

Bunlar seri üretim ve tek tek üretim biçimidir. Çorapçılar, sayacılar, terlikçiler, trikotajcılar, şapkacılar, kürkçüler, deri montçular, atkı, kravat, mendil, yazma, eşarp, eldiven ve konfeksiyon içine giren, palto, ceket, pantolon, gömlek, iç çamaşır, penye, tişört, triko kazak ve kadın elbisesi seri üretimin; gelinlikciler, ısmarlama gömlek ve pantoloncular, terziler tek tek üretimin görüldüğü mesleklerdir.

Üretimindeki bu farklılaşmaya paralel olarak mesleklerin organizasyonlarında da belirli farklılıklar ortaya çıkmıştır. Tek tek üretimde usta-kalfa-çırak şeklindeki yapılanmaya karşılık, seri üretimde net bir organizasyon sistemi olmamakla beraber usta-kalfa-çırak statülerinin yanında, işçi, makineci, ortacı gibi değişik statülerde belirlenmiştir.

Tek tek üretimde organizasyon sisteminin grift bir yapı göstermemesiyle beraber ısmarlama gömlek ve pantoloncularda elbecerisine bağlı olarak, yapılan işlerin, makine ile yapılan işlerle eşit düzeye geldiği ve hatta makinenin daha ağırlıklı kullanılmağa başladığı görülmektedir. Terzi ve gelinlikcilerde el işleri makineye nazaran, çok daha ağırlıktadır. Fakat gelinlikçilere eleman kazandıran yapı formal eğitim kurumları olmakta ve usta-kalfa-çırak şeklindeki yapı yeterince görülmemektedir. Buna karşılık usta-kalfa-çırak yapılanmasının ve elbecerisinin en ağırlıklı olarak görüldüğü meslek ısmarlama terzilik olarak belirlenmiştir.

Seri üretimde ise, konfeksiyon atölyelerinin giyim sanayiinde çalışan grubun ve gencin büyük bir kısmını yapısında bulundurması, buradaki organizasyon sisteminin karmaşıklığına rağmen incelenmesini gerektirmiştir.

Konfeksiyonla ilgili çalışmalarda da temel üretim biriminin bu alanda ceket dikme olduğu saptanmış ve meslek liseleri ile görüştüğümüz terzilerle de bu konu çek edilmiştir. Onların da onayı ile ve terzi ile mukayeseye elvereceği düşünüldükten bu alanda da ceket diken konfeksiyoncular çalışılacak meslekler olarak saptanmıştır.

Böylece ceket diken konfeksiyoncularla, ısmarlama çalışan (erkek) terziler çalışma yapılacak iki meslek dalı olarak belirlenmiştir. (Dernekten alınan bilgilere göre ısmarlama terzi olarak çalışan kadınlar daha çok evlerinde mesleklerini yapmakta, bu nedenle adres temin etme zor olmaktadır. Bu nedenle erkek terziler ele alınmıştır.)

Buna yakın çalışmaların yapıldığı metal eşya sanayiinde de 33 meslek taranmış ve bunlar içinden genci yoğun şekilde barındırması, elbecerisinin ağırlıkta olması gibi özellikler nedeniyle otomotor ve torna çalışılacak meslek olarak belirlenmiştir.

Böylece belirlenen 4 meslek dalında daha kapsamlı bir ön araştırma yapılması plânlanmıştır.

Şimdiye kadar anlatılanlar saha dışı ve sahadan toplanan verilerle oluşturulmuştur. Meslekler belirlendikten sonra da yapılan çalışmayı bu şekilde ikiye ayırmak mümkündür. Ama herşeyden önce bu dört meslek dalında görüşme yaparken ekibin ayrıldığını da belirtmek gerekir. Metal eşya sanayiinde otomotor ve torna da çalışanlar, giyim sanayiinde ısmarlama erkek terziler ve ceket diken konfeksiyoncularla çalışanlar olarak 4 grup oluşturulmuştur. Bu gruplardan ısmarlama erkek terziler çalışma alanımız olduğundan, bu meslekle ilgili bilgiler buraya aktarılacaktır.

Gruplar kendi çalıştıkları meslek dallarıyla ilgili literatür taramakla beraber, konunun geneline ait literatür tarama çalışmaları da sürdürülmekteydi. Terziler hakkında yayınlanmış literatür yetersizliğini bu arada belirtelim. Bu meslekle ilgili çalışmalar, terzilik meslek okulu, M.E.B.'na bağlı meslek liseleri, esnaf ve küçük sanatkârlarla ilgili çalışmaları olmuş üniversitedeki öğretim görevlileri ve resmi kuruluşlarla (dernekler, çalışma bakanlığı gibi) yapılan görüşmelerle sürdürülmüştür. Buralardan, formal eğitim yapan okullar,

çırakların eğitimi ile ilgili çıkarılmış kanunlar ve üniversite düzeyinde yapılmış çalışmalar hakkında bilgiler elde edilmeye çalışılmıştır. Bizzat bu meslek dalındakilerle yaptığımız görüşmeler, sokak sokak dolaşarak terzi adresi tesbiti yapıldıktan sonra gerçekleştirilmiştir.

Ön araştırmaya ait sahada yapılacak olan çalışmaya başlamadan önce grubun, sahada fiiks olarak sorabileceği sorular belirlenip, bu arada kişisel olarak öğrenilmek istenen bilgiler açık tutulmuştur. Konuşulanların hane, evlilik mesken, çalışma ve meslek hayatı, göç şekli gibi konular hazırlanan sorularla kapsamaya çalışılmıştır.

Herkesin üç işyeri ile görüşmesinin plânlandığı sahada, inkân ölçülerinde bu sayının artırılmasına çalışılmıştır ve böylece gidilen 50 atölyede 52 usta, 27 kalfa, 10 çırak olmak üzere 89 kişi ile karşılaşmış ve 82 kişiyle görüşme yapılmıştır.

Gidilen atölyelerde görülen hiyerarşik yapı meslek taramasında da saptandığı gibi, usta-kalfa-çırak şeklindedir. Görüşülen kişilerin çoğu da bu sistemle yetişmiştir.

Ancak görüşülen 49 ustadan 30 tanesinin şu anda yalnız çalıştığı tespit edilmiş, 19 ustanın yanında bir ya da daha fazla kişi çalıştırdığı saptanmıştır. Bu durumda eğitilen gencin yapısını anlayacağız diye araştırmaya başladığımız bu meslek dalında değişik bir yapıyla karşılaşmıştır.

Görüşülenlerden aldığımız bilgileri derleyerek hazırladığımız meslekte eğiten ve eğitilen zincirinin halkalarını oluşturan usta-kalfa-çırak tanımlarını verdikten sonra bu yapıyı anlatmaya çalışalım.

ÇIRAK: Hiçbirşeyi bilmeyen, mesleği öğrenmek için işe başlayan, getir-götür ayak işlerini yapan, iğne-yüksük tutmayı ve elişlerini öğrenen kişidir. İşe girdiği ilk 15 gün sağ elinin orta parmağı bağlanır. Bir hafta kumaş üzerine boş iğne, bir hafta da iplikli iğne ile dikme işleri yapar. Amaç hızlı iğne çekmeyi öğrenmektir. Öğrenme kabiliyetine göre çıraklık evresi 3-6 yıl sürer. Bu arada düğme dikmeyi, ilik açmayı, tüm elişlerini (frengi, ponto, klapa işleme v.s.) öğrenir.

KALFA: Çıraklıktan yetişen kişidir. Önce pantolon dikmeyi, daha sonra ceketin tüm eldikişlerini, sonra ise tüm dikişini öğrenir. Ancak diktiği tüm işlerin kesimini ve provasını usta yapar ve bu seviyede olan bir kişiye kalfa denir. Kısaca kalfa; kesim, regola, prova dışında tüm dikiş (makina-el) işlerini bilen kişidir. Kalfalık süresi 4-5 yıldır.

USTA: Çıraklıktan yetişmiş, kalfalık dönemini geçirmiş, kesim, prova, regolayı ve tüm dikiş işlerini tam anlamı ile bilen kişidir. Dükkandaki işin işleyişinden usta sorumludur ve en üst düzeydeki yetkilidir. Ve genelde dükkân sahibidir. Meslekte 10-12 yıl sonra usta olunabilir.

Gidilen dükkânların yarısından fazlasında yalnız çalışan usta ile karşılaşmamız çalışan genç ve eğitimini yansıtmayı amaçladığımız araştırmada eğitilenin daha az görüldüğü ve yapısal değişim içinde olan bir yapıyı çıkardı karşımıza. Şu anda eğitilenin az olmasına rağmen bu meslekte çalışanlar usta-kalfa-çırak sistemi ile yetişmişlerdir ve eskiyi yansıtabilirler diye düşünülebilir. Ustalar, eğitim zincirinin en tecrübeli kişisini oluşturduklarından bu yapının anlaşılması ilginç olacaktır ve bir değişim modeli gözler önüne serilecektir.

Eğitici durumunda olabilecek kişinin yalnız çalıştığı işyerlerinin, eğiten ve eğitilenin bulunduğu işyerlerine göre daha fazla olduğu bu meslekte ayrıca formal eğitim yapan bir terzilik meslek lisesinin olduğunu da belirtelim.

Terzilik mesleği ile ilgili sahadan toplanan ve terzilik meslek lisesinden alınan bilgiler terzilik mesleğine ayrılan özel bölümde verilecektir.

Bu bölümü ön araştırma sırasında terzilerle yaptığımız görüşmelerden bahsederek bitirelim.

Terzilerle yaptığımız ilk görüşmelerde, çalışma yapacağımız grupla tanışmanın verdiği heyecan oldukça fazlaydı. İlk acemilikler, tedirgin olarak açtığımız dükkân kapıları, grubu tanımaya başlamamızdan sonra yerini daha rahat hareketlere bırakmıştı. Buna sebeplerden biri, grubun bizi olumlu karşılaması olmuştur. Grubun olumlu karşılamasının sebebi ise, gittiğimiz her yerde, orada niye bulunduğumuzu öğrenmek isteyen herkese hiç bıkmadan konuyu anlatmamızdı.

Ön araştırmada yaptığımız görüşmeler gruba yaklaşım şeklimizi de ortaya çıkaran boyutlardan biriydi. Güleryüzlü olup, iyi gün dileyen bir sözcükle işyerine girmemiz adeta bir adet halini almıştı. Bilgileri sohbet ortamında almaya çalışmakta tercih ettiğimiz yollardan biriydi. Ön araştırma sırasında bir terziyle yaptığım görüşmeyi, sohbet ortamının nasıl geliştiğine iyi bir örnek olduğu için buraya aktarmak istiyorum.

"Adresi bulup dükkânın yerini tespit ettikten sonra dışarıdan çalışan terziyi görmek mümkündür. Çalıştığı dükkân zeminde bir apartmanın altındaydı ve dükkâna merdivenlerden inerek giriliyordu. Dükkânda terzi dışında bir kişi daha vardı.

Dükkana girip ustayla selamlaştıktan sonra geliş amacımı anlattım. Bunları anlatırken ustanın sert yüz çizgileri ve beni dinlerken gülmeyen yüzü beni rahatsız etmişti. Açıklamamı yaptıktan sonra yine aynı yüz ifadesiyle 'elimizden geldiğince yardımcı oluruz' dedi. Bunun üzerine sorularımı sormaya başladım, ama soru-yanıt şeklinde gelişen konuşma alacağım bilginin elimdeki sorularla (ön araştırma için hazırladığımız) sınırlı kalacağından arzu etmediğim bir durumdur. Hanesiyle ilgili birtakım bilgiler sorarken bir ara en çok sevdiği şeyin kitap okumak olduğunu, 500 kitabı bulunduğunu, bir kütüphanesinin olduğunu ve çocuğuna bırakacağı en büyük mirasın da bu olduğunu söyledi. Bunu duyar duymaz elimdeki soru kağıdını önümde bulunan sehpaye bırakarak, kitap konusunda konuşmaya başladım. Kendimin bir kitap kulübüne üye olduğumu, böylece çıkan yayınları da rahatlıkla izlediğimi, ayrıca kitap kulüplerinde bizzat çalıştığımı ve büyük zevk aldığımı anlattım. Ustayla sohbet etmeye başlamıştık, artık sert yüz çizgileri kaybolmuş, gülen bir yüz vardı karşımda, ya da ben artık böyle algılıyordum. Kitap aramızdaki yakınlığı doğuran unsur olmuştu. İçeri girerken yüz ifadesinden rahatsız olduğum usta giderken bana kızı olma sıfatını vermiş, istediğim zaman işyerine gelebileceğimi söylemiş ve hatta evine davet edip, ailesiyle de tanışmamı istemişti."

Yine sahada ilk günlerde yaşadığım bir anıyı anlatıp, bu bölüme son veriyorum. "Sahaya çıktığımız ilk gün çalışma grubunda olan arkadaşımınla beraber, iki dükkana gittik, öğle yemeği yemeden gittiğimiz dükkanlarda uzun süreler kalmamız daha sonra da yemek yememize imkan vermedi. Ancak akşam üzeri bir sandviçle olayı geçiştirdik. Ertesi gün ise, bu konuda bir daha tuzağa düşmemek için karnımızı iyice doyurup (öğle vaktinde) ondan sonra yine aynı arkadaşımınla görüşme yapacağımız dükkana gittik (dükkanlar daha önce tespit edilmemiştir, semti belirleyip orada herhangi bir terzi ile görüşüyorduk). Terzi tarafından kabul gördükten sonra konuşmaya başladık, bir müddet sonra usta çırağa 'hadi git yemekleri al gel' dedi. Bize de ne yiyeceğimizi sordu. Direkt ne yiyeceğimizin sorulması kabul etmeme gibi bir şansımızı ortadan kaldırıyordu ve kabul etmeme sonucunda karşılaşacağımız durumun ne olduğunu kestiremediğimiz için 'siz ne yerseniz ondan bizde yeriz' demekle yetindik. Ve gelen yemekleri son derece tok olmamıza rağmen sonuna kadar yedik."

KONU VE PROBLEMİN SINIRLANDIRILMASI

Çalışma Alanı Olarak Sınırlandırma :

Çalışan gençliğin iş başında eğitimi, ustalık-kalfalık-çıraklık süreleri, mesleğe yönelme sorunları başlığı konuyu belirli yerlere kadar sınırlamaktadır. Bunu açıklamak gerekirse;

Herşeyden önce iktisaden faal olan kesimle ilgili bir çalışma yapılacağını belirtmekle sınırın en büyük uç noktaları çizilmiş oldu. Sektör olarak, diğer sektörler arasında işyeri ve çalışanı barındırması açısından en yoğun olan imalat sektörü, imalat sektöründe yine işyeri ve çalışanın yoğunlaştığı giyim sanayi ile metal eşya sanayi belirlendi. Meslek olarak giyim sanayinde değişim modeli gösteren ısmarlama çalışan erkek terzileri, buna karşılık terzilikten sonra endüstrileşme sürecini veren konfeksiyon ceketçiler belirlenmiştir. Metal eşya sanayiinde de gencin ve usta-kalfa-çırak modelinin en iyi bulunabildiği meslekler olan oto motor ve torna olarak sınırlanmıştır.

Coğrafi ve Fiziki Alan Olarak Sınırlandırma :

Çalışma ekibi olarak sayımızın fazla olması, diğer yerlerde barınmamızı zorlaştıracığından ve ayrıca araştırmayla beraber yürütmekle yükümlü olduğumuz derslerimiz ve okul olduğundan, çalışma alanı İstanbul il sınırları (Silivri, Yalova, Çatalca, Şile dışında) olarak belirlendi.

Gideceğimiz üniteler ise kurulan organizasyonu anlayabilmek, geleneksel yapıların sürdürdüğü bu yerlerde mesleki eğitim sürecini anlayabilmek amacıyla önemli bir yüzde oluşturan küçük işyerleri olarak belirlenmiştir.

Konu Olarak Sınırlama :

Yapılan çalışmalarda konunun sınırının çizilmesi diğer bütün aşamalarda getireceği rahatlık gözönünde bulundurularak gerekli olacağı kanısındayım. En başta sorunların formüle edilmesi ve konuşmaları yönlendirmek getirilen bu sınıra göre yapılmaktadır. Bu çalışmada da sınır çalışan gencin iş başında eğitimi ve mesleki sorunlar olarak konulmuştur. İnsanı çevresinden soyutlamak mümkün olmadığı için aile, arkadaş çevresi, sosyal yaşantısı, kanaatları mesleki eğitim temel tutularak gözden geçirilmeye çalışılmıştır.

Bilgi Kaynağı ve Zaman Olarak Sınırlama :

Küçük işyerlerinde yapılanmayı ve eğitim öğelerini yansıtan (işyeri sahibi: fiilen çalışan) usta-(öncelikle 12-24 yaş arasına giren)kalfa ve çırak statülerinde bulunan kişiler görüşülecek kişiler olarak belirlenmiştir. Usta eğiteni, kalfa hem eğiten, hem de eğitileni, çırak ise eğitileni temsil etmesi açısından bu üç statüdeki kişilerle yapılan mülakatlar ve gözlemler araştırmanın temel bilgi kaynağını oluşturmuştur.

Araştırmanın zaman olarak sınırlanması ise araştırma yaptığımız 1985-87 yılları arasındaki mevcut yapının tespiti şeklinde olmuştur.

ÖRNEK SEÇİMİ :

"İstatistik ilminin geliştirdiği örnek alma (örnekleme) teknikleriyle seçilen bireylere sorulan sorulardan yeni ve güvenilir bilgiler toplanabilir" (Güvenç, 1974:141)

Örnek seçiminin yapılabilmesi için en başta popülasyonun bilinmesi gereklidir. Popülasyonun belirlenmesi çeşitli yollarla sağlanabilir, konuya bağlı olarak bunun tespit edileceği yerler vardır. Bu yerler bize hazır bilgiyi surmazlar, tutulmuş evraklardan bilgiyi bize yarar hale getirme zorunluluğumuz var. Bunu da yaparken birden fazla kaynak türündeki malzemeyi koordineli bir şekilde bize yarar hale getiririz, karşılaştırma yaparız. (Akkayan, 1985-86: -)

Örnek seçimini yapabilmek için bizim çalışmamızda da önce popülasyonu belirleyeceğimiz kaynaklar tespit edilerek işe başlandı. Adres kaynakları esnaf sicil derneği, dernekler olmuştur. Terzilerde ise, derneklerden alınan adreslerin çok karışık ve iyi düzenlenmemiş olması, eski kaynaklar olması nedeniyle kaynak olarak Esnaf Sicil Derneği kullanılmıştır. Zaten derneklere kayıt olan terziler esnaf sicil derneğine de kaydedilmektedir.

Böylece Esnaf Sicil derneği'nden alınan 2669 tane olan adres, terzilerin popülasyonunu belirlemiştir.

Evrenin (popülasyonun) tespiti yapıldıktan sonra, örnek seçiminde izlenecek yol, basit tesadüfi seçim olarak belirlendi. Tesadüfi sayılar sistemine bağlı olarak yapılan örnek N (toplam)'inin seçiminden önce eldeki adreslere numaratajla numaralar verildi ve tesadüfi sayılar tablosu (Randım table) 'ndan örnek N'i seçildi.

Örnek seçiminin hacmini etkileyen evrenin büyüklüğü, ekip, zaman, grubun özellikleridir. Ancak seçilen örnek grubun özelliğini yansıtacak kadar olmalı. (Akkayan,1985-86: -) Sosyal Araştırmalarda %5 ile %10 oldukça iyi örnekler olarak kabul edilmektedir. (Akkayan, 1982: 45) Seçtiğimiz örneklerde buna uyduğu ve ve grubu temsil edebileceği için iyi örneklerdir. Otomotör ve torna'da %10, konfeksiyonda %15, terzide %5'lik örnekler seçilmiştir.

Terzide 2669'lık evren içinden esnaf sicil derneğinden alınan adresler 2 bölüm halinde geldiği için iki kere örnek seçimi yapılmış, I ve II.grup olarak belirlenmiştir. I.grup %5'lik örnek seçiminde 61 adres, II.gruptan da 73 adres olmak üzere toplam 134 adres tespit edilmiştir.

I.grup seçilen 61 adresten 27'sinde mülakat yapılmış, 34'ünde ise İstanbul dışı olması, terzilik dışında meslek yapılması, işyerinin kapanmış olması, bu adresin bulunamaması ve bir ustanın da konuşmaya razı edilememesi nedeniyle görüşme yapılmamıştır.

II.grup seçilen 73 adresten 28' inde mülakat yapılmış, 45 adresle yukarıdaki sebeplerden dolayı görüşme yapılamamıştır. Böylece toplam 55 atölyede mülakat yapılmıştır. Bu atölyelerin 35'inde yalnız usta çalışmaktadır (%63) 20 tanesinde (%37) ise yalnız çalışmayan ustalar bulunmaktadır.

55 atölyede görülen model aşağıdaki gibidir.

Tablo: 6 **TERZİLİK MESLEĞİNDE ATÖLYELERDE GÖRÜLEN ELEMANLARIN YAPILANMA MODELLERİ**

<u>MODEL</u>	<u>N</u>	<u>USTA</u>	<u>KALFA</u>	<u>ÇIRAK</u>	<u>25 YAŞ ÜZERİNDEKİ KALFA</u>	<u>GÖRÜŞÜLEN ATÖLYE SAYISI</u>
Usta	35	35	-	-	-	35
Usta-kalfa	25	12	6	-	7	12
Usta-çırak	8	4	-	4	-	4
Usta-kalfa-çır. 12	4	4	2	4	2	4
Toplam	80	55	8	8	9	55

Tablo'da da görüldüğü gibi, 35 atölyede 35 tane yalnız çalışan usta ile, 12 atölyede toplam 25 kişi olmak üzere 12 usta, 6 kalfa, 7 25+ kalfa ile (25+ kalfa sayısının fazla olmasının nedeni ustasının hasta olması nedeniyle konuşmadığımız içindi.)4 atölyede 4'ü usta, 4'ü çırak olmak üzere 8 kişiyle yine 4 atölyede 4'ü usta, 4'ü çırak 2'si kalfa, 2'si 25+ kalfa olan 12 kişiyle görüşülmüştür. Böylece toplam 80 mülakatın yapıldığı işyerlerinde 55 usta, 17 kalfa, 8 çırak ile görüşülmüştür.

Terzide çıkan bu model; ustanın yarısı kadar kalfa, bunun ancak yarısı kadar 12-24 yaş sınırı içine giren kalfa ve kalfanın yarısı kadar çırak sayısı, ön araştırma sırasında karşılaştığımız modelin bir tekrarıydı. Gerçekten eğitilenin az olduğu bir yapı karşımıza çıkmıştı. Ön araştırma sırasında ortaya çıkan soruların yanıtlanabileceği, yapının değişmeyeceği ve bu sayının yeterli olması nedeniyle terzideki örnek seçimi %5 düzeyinde durdurulmuştur. Ve 80 mülakatın verileri değerlendirilmiştir.

MÜLAKAT SORU KAĞIDININ HAZIRLANIŞI

Sosyal araştırmalarda uygulanan veri toplama yöntemleri içinde yapacağımız tasviri tipteki bu araştırmaya uygun olduğu düşünülerek birincil kaynak verinin toplanmasına çalışılmış ve mülakat soru formu oluşturulmuştur. Ayrıca bu form standart bilgiyi toplamak için kullanılan yollardan biri olup, sosyal bilimlerde güvenilir ve disiplinli bilgiyi toplamak için elverişlidir. (Akka-yan, 1985-86: -)

Araştırmanın amacına bağlı olarak hazırladığımız mülakat formunun oluşturulmasında izlenen adımlar ve çalışmalar şöyledir:

Mülakat formunun oluşturulma çalışmalarına Mart'1986'da başlamış, bu süre 28 Nisan'da deneme mülakatlarına çıkana kadar sürmüş, deneme mülakatlarından sonra da düzeltmelere gidilmiştir.

Mülakat soru formunun hazırlanmasında, ön araştırma boyunca toplanan bilgiler derlenmiş, sohbet ve gözlem yoluyla elde edilen bu bilgiler 1. derecede önemli kaynak olarak kullanılmıştır. Ayrıca konumuzla ilgili taranan literatür, başka araştırmalar için oluşturulmuş mülakat formları da yararlandığımız kaynaklar olmuştur. Mülakat formlarının incelenmesi ise, özellikle kendi hazırlayacağımız formun dizaynı için yararlı olmuştur.

Araştırmada sorulacak sorular iki form halinde düzenlenmiştir. Biri işyeri bilgi formu olup, bir sayfadan oluşmaktadır. İşyeri bilgi formunda başlığın da ışık tuttuğu gibi, işyerinde tüm çalışanlara ait doğum yeri, yaş, tahsil gibi özelliklerle, işyerinin mülkiyet ve fiziksel özellikleri, makineler, müşteri ilişkisi v.s.'ye ait temel özellikleri alınmıştır. Bu formun oluşturulmasında amaç belirtildiği gibi işyerine ait temel özellikleri ve görüşülen dışında da çalışan hakkında bilgi alma olduğu gibi, işyerinde çalışan kişi sayılarına ait yığılımları ve bizim aradığımız usta-kalfa-çırak statüsündeki kişilerin yoğunluğunu ortaya çıkarmaktı. Ayrıca bu sayılar işyerinin küçük işyeri olup olmadığını göstermesi açısından da önem taşımaktadır. Bu formun sadece işyeri sahibi-ustayla yapılan görüşmede doldurulması planlanmıştır.

İkinci form ise, mesleklerdeki statülerde uygulanacak kişisel bilgileri almayı amaçlayan asıl soru formudur. Bu form usta-kalfa-çırak statülerinde bulunanlara uygulanacak tek form olup, ayrıca içinde her statüye ait ayrı bölümlerde bulunmaktadır. Diğer bölümlerde belirli ana başlıklardan oluşup, bu başlıklara bağlı olarak sorular formüle edilmiştir. Mülakat formunda oluşturulan ana başlıklar ve oluşturulan sorular özetle şöyledir:

- a- Hane ile ilgili bilgiler: Haneyi oluşturan nüfus ve demografik özellikler,
- b- Eş seçimi-evlilik: Evlilik ve evlilik özellikleri, evlilikte ikamet şekli, toplam doğan çocukların sayılarına ait sorular,
- c- Semt ve mesken: Oturulan semt ve seçme nedeni, mesken mülkiyeti, burada bulunan eşyalar ve meskene ait fiziksel özellikler,
- d- Ulaşım: Kullanılan vasıta ve sayısı, yolda geçen süre.
- e- Göç Hayatı: Göçe başlangıç ve sebepleri, gidilen yerler, memleketle ilişki sıklığını ölçen ve İstanbul'a yerleşim ile ilgili sorular.
- f- Çalışma hayatı: İlk kez ve bu meslekte çalışmaya başlaması, işyerini nasıl bulduğu ve kendisine yapılan yardım boyutu, meslekte yer ve statü değiştirmesi, meslekteki yakınları, usta kalfa çırak statülerinin özellikleri ve bunlara ait iş bölümü, çalışma süreleri.
- g- Usta-kalfa-çırak statülerine ait hazırlanmış ayrı bölümler: Ustaya; işyeri sahibi olmasıyla ilgili soruların yanısıra, işyerine eleman buluş şekli, eleman alırken idkkat ettiği özellikler, çırağa ve kalfaya mesleği öğretiş şekli, kalfaya; çırak alınırken dikkat edilecek özellikler, sanatıyla ilgili hissettiği eksiklikler, çırağa mesleği öğretiş şekli, çırağa; yanında çalışmaya başlayacağı kişilerde arayacağı özellikler, usta-kalfanın kendisine mesleği nasıl öğrettiği,
- h- Hanede çalışanların tümüne: Hane geliri ve özellikleri, ~~kişisel~~ masrafların ne olduğu,
- ı- Kanaat-tutum ve beklentiler: Çocuklarıyla ilgili kanaatları, beklentileri, kendi tahsili ile ilgili kanaatleri,
- j- Boş zamanları değerlendirme: Mesai dışında boş zamanları değerlendirme ve yapılan uğraşlar, arkadaş çevresi, edindiği alışkanlıklar, kültürel ve dini yaşantısı.
- k- Sorunlar: Meslekteki ve diğer sorunları ile düşündükleri çözüm, işyeri özellikleri ve ahilikle ilgili bilgiler olarak oluşturulmuş ve dizilmiştir.

Mülakat formundaki bu sorular oluşturulmaya çalışılırken ekipte çalışanların her zaman bir arada bulunamaması nedeniyle bu konuda herkesin düşüncesinin toplanacağı soru bankası oluşturularak, sorulabilecek sorular bir elde toplanmaya başlanmıştır. Çalışma konusu dahilinde pek çok soru üretilmiş ve derlenmiştir. Soru bankasından da mülakat soru formunun düzenlenmesi yoluna gidilmiştir. Bütün bunlar yapılırken, soruların açık ve kolay anlaşılabilir olmasına özen gösterilmiştir. Soru hazırlanırken bundan kasıtın sorudan alınmak istenilenin ne olduğu konusunda araştırma ekibi ve hocalarla sürekli bir bilgi alış-verişi ve yapılanların incelenme mekanizması oluşturulmuştur.

Bu çalışmalar içinde ilk hazırlanan mülakat formu 21 sayfadan oluşmuştur, daha sonra eklenen sorularla bu form otuz sayfaya çıktı. Bu formlar içinde ön araştırma sırasında alınan meslekle ilgili teknik bilgiler dört meslek dalında tekrar olmak üzere düzenlenmiş ve kanaat tutumla ilgili sorulara oldukça fazla yer verilmişti.

Bu bilgilerin ön araştırma sırasında yeterince alınması ve özel kaynaklardan tekrar elde edilebileceği düşüncesiyle mesleğe ait teknik sorular mülakat formundan çıkarılmıştır. Somut vakaları yansıtan soruların emniyet ve tutarlılık sağlayacağı gibi, kanaat ve tutumlara ait sorularında yeterince verilmesi gerekliliği bu iki soru tipinin dengelenmesini gerektirmiştir. (Akkayan,1982:46) Bunun dışında bazı soruların anlam bozukluğu yaratması, bazılarının tepki görebileceği düşünülerek çıkarılmıştır. Örneğin gelir ve sosyal güvence gibi sorulardan denemek için sadece hanedeki çalışanların sigortası, deneme mülakatlarında sorulmuş, grup tarafından hoş karşılanmadığı için çıkarılmıştır.

"Genel olarak metodoloji kitaplarında 25-30 dakikalık bir süre uygun görülse de iyi bir ortam yaratılıp, mülakatçılar tarafından 40-50 dakikaya kadar uzayan görüşmeler yadırgamaz." (Akkayan, 1982:46) Bu sürede gözönünde tutularak ve oluşturulan inceleme mekanizması içinde yapılan çalışmalarla mülakat formu 10 sayfaya düşürülmüş, konuşulanların zihnini yoracak zamanı uzatıp, doğru bilgi almamızı engelleyecek sorulardan arındırılmıştır. Ancak bu aşamadan sonra hazırlanan soruların işlerliğini ölçmek için soru kağıdının denemesi gerekmektedir (İbid: 47)

Usta-kalfa-çırağa sorularak denenen mülakat formu, soruları en son şekline sokmuş, ayrıca bu deneme safhasında tüm grup soru formunu daha iyi tanımış, hangi soruda neyin alınması gerektiği daha iyi saptanmış, deneme safhası sonunda ak-sayan noktalar tespit edilmiş ve bunları düzeltme yoluna gidilmiştir.

Mülakat formuna ait birkaç özellikten daha bahsederek bu kısmı bitirelim. Mülakat formundaki soruların büyük bir kısmı açık uçlu sorulardan oluşmuştur. Açık uçlu sorular, zaman, harcanan emek açısından dezavantaj yaratmasına rağmen sohbet ortamı yaratması, ayrıntılı ve güvenli bilgi elde etme açısından oldukça avantajlıdır. (Akkayan, 1985-86:-) Ayrıca alınan bilgilerin doğruluğunu kontrol eder tipte sorulara yer verilmiştir. Mülakat formunda hazırlanan soruların bütün bilgileri toplama olanağı yoktur. Ancak, hazırlanan formun arka tarafları boş olduğu için, sohbetlerden ve gözlem yoluyla elde edilen bilginin buraya not edilmesi mümkündür. Araştırmanın raporunda bahsedilmek üzere alınan bu bilgiler, örnek oluşturur ve raporu zenginleştirir.

MÜLAKAT AŞAMASI

Bu aşama, 1986 Nisan sonundan Kasım sonlarına kadar sürmüştür. Araştırmanın bu aşaması bizim meslek gruplarındaki insanlarla en yoğun beraber olduğumuz bölümdür. Çalışma yapılacak bu grupla karşılaşmamız belirli bir plân dahilinde gerçekleştirildi. 46 kişilik ekip tarafından sürdürülen araştırmada bu 4 meslek dalında çalışmak üzere ön araştırmada belirlenen gruplar ayrıldı. 9-12 kişiden oluşan gruplar ön araştırmadaki çalışma alanı esas tutularak oluşturulmuştur. Bu grupların hepsinde birer başkan seçildi. Seçim, toplanan ilginç verilerin, karşılaşılan zorlukların, dikkat edilmesi gereken hususların başkanlara iletilerek diğer gruplarla başkanlar aracılığı ile iletişimin kurulmasını sağlamıştır. Böylece grupta olan olaylar başkanlara iletilip, bir kişide toplanılması sağlanıyor, grup başkanlarının birbirine ilettiği olaylar, karşılaşılan problemlerde ortak hareket etmek ve hataların tekrar etmemesi için grup elemanlarına iletiliyordu. Örneğin deneme mülakatlarına çıkarken henüz form deneneceği için standart kağıt kullanmayarak, fotokopide çektiğimiz mülakat formlarını kullandık. Bu kağıtların arkasında da vergi no. sigorta no. gibi şeyler yazıyordu. Bunu farkedene kişi, derhal bu tür mülakat formlarıyla sahaya çıkmamızı engelledi.

Başkanlarla birlikte her grup kendi içinde bir çalışma sistemi kurarak mülakat yapmaya başladı. 12 kişiden oluşan terzi grubunda da adresler alındıktan sonra bir çalışma sistemi kuruldu. İlk önce alınan adreslerin birbirine yakın olanları tespit edilerek çalışma bölgeleri oluşturuldu. Adreslerin yoğunluğuna göre bölgede bazen tüm ekip, bazen 2,3 kişilik gruplar çalışıyordu. Ekip gruplara ayrıldığı zaman kendi içinden hemen bir alt başkan seçerek grubun o günkü denetimini sağlıyordu. Bu denetim kendi grubunda kimin nerede mülakat

yaptığını bilmek suretiyle sağlanıyordu ve grup başkanına o günkü yapılan çalışma aktarılıyordu. Bölgelerde yapılan çalışma süresi, adres yoğunluğuna ve dağınıklığına bağlı olarak değişiyordu. Kimi zaman, 2-3 gün üst üste aynı bölgede çalışma yapılabilir, ya da ekibin bir kısmı başka bir bölgeye geçerken, bir kısmı da bölgedeki kalan adresleri bitirmeye çalışıyordu. Ekip içinden çalışma yapan grup elinde her zaman mülakat yapabileceğinden daha fazla adres bulunduruyordu. Adreste terzinin bulunmaması, adres değişikliği gibi nedenlerle, işyerleriyle görüşme yapılamadığı için alınmış bir tedbirdi bu.

Çalışma yapan ekip -çok uç noktalarda adreslere gidenler dışında- sahaya çıkmadan önce kararlaştırılan buluşma yerine mülakat yaptıktan sonra geri dönüyordu.

Gidilen dükkanlarda terzi bulunmaması v.s. gibi nedenlerden dolayı çalışan ekibin zaman zaman bütün bir gün sadece adres tarayarak gününü geçirmesine neden oluyordu. Bu nedenle grup başkanı veya grup elemanlarından herhangi biri diğer grup elemanları sahada mülakat yaparken, eldeki adreslere önceden gidip yıkılan, boşalan v.s. dükkanları tesbit ediyor, terzi bulunan dükkanlardan ise randevu alıyordu. İşyerlerine önceden gitmemiz, bölgedeki adreslerin terzi olmayanlarını elemek ve adres arama problemini ortadan kaldırmak, ayrıca gidilecek adresdeki insanların bizden haberdar olması ve bizimle konuşulacağını bilerek gitmemiz nedeniyle avantaj sağlarken, çok ileri tarihlere randevular verilmesi de bir dezavantaj oluyordu (kimi kez 2-3 aylık süreler olabiliyordu bunlar).

Terzilerde seçilen ilk %5'lik örnekle tespit edilen adreslerde çalışan grup terzi mülakatlarına çıkmak sona erdikten sonra konfeksiyon grubuna katılarak burada adres taramasında çalıştı. Verilen adreslere sadece gidip, ceketçi olup olmadığının tespiti yapılıyordu. Terzi ve konfeksiyonda sahaya çıkma işlemi tamamlandıktan sonra, mesleklere bağlı olarak oluşturulan 4 grup tek bir grup haline geldi. Otomotor ve tornada mülakat yapmak üzere, herkes birleşerek sahaya çıktı. Grup olarak yine bölge çalışması sürdürüldü. İki meslek dalında da adreslerin birbirine yakın bulunduğu yerler tespit edilip, bunlar birleştirilerek mülakat yapılmaya başlandı. Adreslerin birleştirilme, yazılma gibi işlemleri o sıralarda okulumuzun haftada sadece 2 gün açık olması nedeniyle çay bahçelerinde veya bir kahvede yapılıyordu. Ayrıca bu işlemler ve mülakat

yapmada zaman zaman bizden alt sınıflarda okuyan arkadaşlarımız bizimle beraber çalışıyorlardı.

Çalışılacak bölgede merkez bir yer buluşma yeri olarak tespit edilip, burada sürekli bekleyen bir kişi bulunuyordu (bu kişi çoğunlukla hocamız olmuştu). Adresler burada veya okul açık olduğu zaman okulda tüm ekibe dağıtılıp, herkes birer ikişer, mülakat yapmaya gönderiliyordu. Merkeze yakın yerde adresi olanlar işyerinde mülakatı bitirdikten sonra, buluşma yerine dönerek ikinci adresi alıyorlardı. Adresler, merkezden uzaklaşmaya başladıkça, giden kişilere birden fazla adres dağıtılarak, buluşma yerine geri dönmesi ve vakit kaybı önleniyordu.

Topkapı bölgesinde çalışma yaparken seçtiğimiz buluşma yeri, bölümümüzde daha önce yapılmış bir çalışmada yine buluşma yeri olarak kullanılmış, belki de bu sebeple bu kahveye birden bire bir sürü insanı gidip gelmesi yadırganmamıştır. Genellikle en son kişi gelene kadar ekipten birinin beklediği bu yerde, kimi zaman kahveci, kimi zaman kahveye gelen, belki de süreklilerinden olan biri ekibin birbirinden haberdar olmasına yardım etmiştir.

Çalışma düzeninin kuruluş ve işleyişini böylece belirttikten sonra sahada karşılaşılan problemlere değinmeden önce yaşadığımız olayları yansıtan günlüklerimizden sahada geçen bir günü buraya aktarmak istiyorum.

"20.5.1986 tarihinde Esenler ve Atışalanı'nda bulunan iki terzi adresini alarak araştırma ekibinden bir kız arkadaşla beraber yola çıktık.

Ben Esenler'e daha önce gittiğim halde Atışalanı'na şimdiye kadar ikimizde gitmemiştik. Sadece Topkapı'dan oraya giden minibüslerin olduğunu ve bir de Esenler'den sonra bir yerde olduğunu biliyorduk. Eminönü'nden oraya otobüs kalktığını o gün öğrenip, otobüsle Atışalanı'na gitmeye karar verdik. Otobüsten son durakta indikten sonra orada bulunan bir taksi durağına elimizdeki adresi gösterdik. Adreste yazan İnönü Mahallesi'nin aslında bir semt olduğunu, oraya gitmek için minibüse binmemiz gerektiğini söylediler. Uzun süre orada bir minibüsün durmasını beklediğimiz halde minibüsler yanımızdan durmadan geçiyor, duranlarda İnönü Mahallesi'ne gitmediklerini söylüyorlardı. Sonunda yolcu indirmek için duran bir minibüsün İnönü Mahallesi'ne gittiğini öğrendik ve kalabalık olan minibüse ayakta bindik. Daha henüz parayı vermiştik ki şoför "geldik" dedi, bizde minibüsten indik. İndiğimiz yer toprak bir yoldu, etrafımızda ise tek katlı düzensiz kurulmuş yapılar yükseliyordu, diğer yerlere göre yüksekçe bir yerde kurulmuş olan bu mahallenin civarında yükselen birkaç tane de apartman bulunuyordu.

Bir de biraz önce oradan geçtiğimizi anladığımız geniş bir otoyol ve bir köprü. Henüz alt yapısının bile oluşmadığı bu yer çarpık kentleşmenin bir örneğini sergiliyordu. Prof. Hart'ın "bir antropoloğun ayakkabıları çamurlu olmalıdır" sözüne rağmen, bizim için o gün yağmurlu bir havanın olmaması sevindiriciydi. Buna rağmen ayakkabılarımız toz içindeydi. Elimizdeki adresi burada bulunan evler arasından geçerek, kimi zaman toprak içinde oynayan çocuklara, kimi zaman kapısından bakmakta olan bir kadına sorarak epey bir yürümeden sonra bulduk. Ama terzi dükkanı kapalıydı. Terzi dükkanının hemen yanında bulunan kasaba, terzinin nerede olduğunu sorduk ve ondan terzinin emlak beyannamesi yatırmaya gittiğini öğrendik. Kasap, bize beklememizi, gideli uzun zaman olduğunu, birazdan geleceğini söyledi. Kendi dükkanında bize yer gösterdi ve beklemeye başladık. Bu arada niye terziyi aradığımızı, ne öğrenmek istediğimizi sordu. Biz de ona araştırmayı anlatmaya çalıştık, ancak bu kasaba pek cazip gelmedi. Yabancı olduğumuz fark edildiği için, insanlar gelip geçerken camın arkasından bizi seyrediyorlardı. Kasap, bu sefer nerede oturduğumuzu sordu. Ben de Bakırköy tarafında oturduğumu söyledim. Evimizin kendimize ait olup olmadığını da sordu, ben de kendi evimizde oturuyoruz diye yanıt verdim. Kasap bunun üzerine bizim oturduğumuz yerlerin patron yatağı olduğunu, bizim oralarda rahat olduğumuzu söyleyip, "gelip buradaki terziyi incelemenin alemi ne, siz buranın halkının derdini ne anlarsınız" gibisine birkaç söz etti. Buranın halkının çok fakir olduğunu ve etin ucuza satıldığını söyledi. Biz de bunun üzerine kasaba o kadar yolu laf olsun diye gelmediğimizi, çok rahat olsaydık veya öyle bir düşüncemiz olsaydı, hiç bir zaman buraya gelmek için rahatımızı bozmayacağımızı söyledik. Amacımızın sadece meslekteki kişiyle konuşup bu dalda çırağın nasıl eğitildiğini tespit etmek olduğunu, karşı karşıya oldukları sorunlar konusunda direkt bir şey yapamayacağımızı ancak yazımızda belirtebileceğimizi anlattık. Kasap bundan sonra değişik bir konuya girerek "terzinin çırağı olsaydı, dükkan şimdi kapalı olmazdı"dedi. Bir müddet daha kasapla konuştuktan sonra terzi hala gelmediği için (55 dk. bekledik) Esenler'de bir adresimiz daha olduğunu, oraya gideceğimizi vaktimiz kalırsa bugün, kalmasa yarın geleceğimizi belirterek oradan ayrıldık. Atışalanı'ndan arabayla geldiğimiz yolu, dönerken hangi arabaya bineceğimizi bilmediğimiz için ve biraz da gelirken minibüsle yolun kısa sürmesinden cesaret alarak yürüdüük. Gelirken niye minibüse binmemiz gerektiğini sıcakta, yokuş yukarı 1,5 km. yolu yürütüncedaha iyi anladık. Atışalanı'na vardıktan sonra Esenler'e gitmek

için bir minibüse bindik ve Esenler'de inip, adresimizi aramaya başladık. Bir elbise satış mağazasına adresi sorduk. Dükkan sahibi olduğunu tahmin ettiğim bir adam "aa ben bu adamı tanıyorum, gelin göstereyim size" diyerek caddeye çıktı. Bizim teşekkür etmek için bile ağzımızı açmamıza fırsat kalmadan adresteki adamı niye aradığımızı sorup, yoksa vergi içinmi diyerek yargıda bulunduktan sonra, yanlış anladığını bu adamı tanımadığını, o sırada oradan geçen postacıya sormamızı söyleyerek dükkanına girdi. Biz biraz da olayın şaşkınlığıyla adamın dediğini yapıp, adresi postacıya sorduk. Postacının tarifi üzerine bulduğumuz adreste bir bakkal dükkanı vardı. Bizim aradığımız kişi bu bakkal dükkanını devretmiş, ama zaten terzilikte yapmıyormuş.

Bu adreste terzi bulamayınca biz de ilk gittiğimiz terzinin gelmiş olabileceğini düşünerek tekrar oraya gitmeye karar verdik. Esenler'den Atışalanı'na gitmek için minibüs beklemeye başladık, ondan sonrada İnönü Mh.'ne gitmek için tekrar minibüse binecektik. Beklediğimiz yerde üzerine çarşaf giymiş bir kadın daha bekliyordu ve gelen minibüslere avucunun içiyle alnına vurarak bir işaret yapıyordu. Minibüsler dolu olduğu için durmadan geçiyorlardı. Zaten yanyana beklediğimiz kadına bu işaretin ne anlama geldiğini sorduk. Kadın da İnönü Mh.'ne gideceğini, bu mahallenin tepede kaldığı için oraya Tepe'de dendiğini, eliyle tepesine vurunca, minibüslerin eğer oraya gidiyorsa durduğunu öğrendik. Gideceğimiz yere doğrudan minibüs olduğunu öğrenince bizde gelen minibüslere, elimizin içiyle alnımıza vurarak tepeye gitmek istediğimizi belirten işareti yaptık. Yaklaşık 15 dk. sonra oldukça kalabalık bir minibüse binip, tepeye gitmek üzere yola çıktığımızda, bize bu yolu öğreten kadın henüz aşağıda boş bir minibüs gelmesini bekliyordu. Minibüsün yarısı Atışalanı'na geldiğimizde boşaldığı için ondan sonraki yolu oturarak devam ettik. Daha önce farkına varmadan geçtiğimiz büyük oto yolda giderken minibüsün yavaşlaması ve "vah vah" sesleri üzerine biz de herkesin baktığı yöne döndük. Yolun kenarında, bir adam ölmüş bir çocuğun üzerini gazete kağıtlarıyla örtmeye çalışıyordu. Çocuğa araba çarpmış ve olay henüz olmuştu. Kız mı, erkek mi olduğunu anlayamadığım çocuğun, gazete altından yarım pijaması, kirli bacak ve çıplak ayakları gözüküyordu. Dönüp arkadaşıma baktım, onun yüzündeki üzüntü ifadesi sanırım benim durumumu da yansıtıyordu. Terzi dükkanına gidene kadar ikimiz de konuşmadık.

Bu sefer terziyi yerinde bulduk, bizim geleceğimizi kasap iletmiş ona. Gördüğüm manzaranın etkisini üzerimde taşıyor ve canım çok sıkılıyordu. Zaten geleceğimizden haberdar olan ustaya, fazla uzatmadan hemen niye geldiğimizi anlatıp, soruları sormaya başladım ve bir an evvel mülakatı bitirip ordan gitmek istiyordum. Ancak biz mülakatı yaparken sanırım, civardaki esnaf ve mahalle sakinlerinden bir sürü kişi dükkana gelip, bizim ne yaptığımızı öğrenmeye çalıştı. Her gelene ayrı ayrı yaptığımız işi anlatıyorduk. Biz görüştüğümüz kişiyle yeni tanışmışızdır. Ama onun yanındaki yıllardan beri tanıdığı biri olabilir. Yani konuştuğumuz kişiyle beraber, çevresine de saygı göstermeli ve açıklama yapmalıyız. Gelenlere açıklama yaptıktan sonra bir müddet de bizi seyrediyorlardı. Seyrederken zaman zaman "ahret soruları gibi be bunlar", "aa, bu sorular nüfus sayımındakilere benziyor", "sırat köprüsünden geçerken bile bu kadar soru sormazlar" gibi laflar ediyorlardı. Ben terziye mülakatdaki soruları sorarken, arkadaşım da çevre sakinleriyle konuşma yapıp, sorularını yanıtlıyordu. Bir ara ustanın karısı da dükkana geldi, bizim daha konuşmamıza fırsat vermeden orada bulunanlar niye geldiğimizi anlattılar. Biz de terzinin karısına selam verdik, kadın hiç ilgilenmez bir tavır takınarak "hoşgeldiniz" dedi ve dükkandan çıktı, gitti. Orada bulunanlar ustaya "yenge haber almış, durumu kontrol etti", "akşam hesap sorar" gibi laflarla takılıyorlardı. O zamana kadar hep susmuş olan usta yine suskunluğu tercih ederek gülümsemekle yetindi. Bir müddet sonra ustanın karısı bu sefer kucağında çocuğu olduğu halde yine gelerek, biz mülakatı bitirene kadar dükkanda oturdu. Ustanın karısı gelince, çevredekiler dükkandan gittiler. Ben mülakatı yaparken, arkadaşım da ustanın karısıyla sohbet etti.

Mülakat yaparken ustanın yaşını öğrendiğimde çok şaşırdım. 31 yaşında olduğunu söyleyen usta sanki 45 yaşındaki birinin görünümündeydi ve canından bezmiş gibi bir hali vardı, kasabın yakınlıklarını o da dile getirdi. Veresiye çalıştığı gibi, iki kere de dükkânını soymuşlardı. Dükkanda adeta ustayla özdeşleşmiş, bakımsız, çökmüş bir fiziki ortama sahipti. Mülakatı bitirip dükkandan ayrılırken ustaya Beyazıt veya Topkapı'ya gidebileceğimiz arabayı sorduk ve dükkânın önünden Beyazıt'a kadar giden minibüsler olduğunu öğrendik."

Bir çok olayı yansıtan bu günlükten sonra, İstanbul gibi karmaşık bir yapılanmanın olduğu, üstelik kimi sokaklarının isim ve numaralarında da yeni düzenlemeler yapılan bir kentte adres bulmakta zorluk çektiğimizi söylemek abartma olmaz. Bir de kimi zaman adreslerin elimize yanlış yazılarak (bu, adres kaynaklarında olduğu gibi, bizim yanlış yazmalarımızdan da kaynaklanabiliyordu)

geçmesi nedeniyle, yanlış bir adresi arama ve bunun saatlerce sürdüğü gibi olaylara rastlamak mümkündür.

Istanbul'un metropoliten bir kent olması, herkes tarafından her semtin bilirmesini engeller niteliktedir. Bir çoğumuz İstanbul'da pekçok semtin ismini duymuş olsak bile ilk defa gidiyorduk. Bu nedenle adreslerimizi çeşitli yerlere sorarak öğreniyorduk ve adres kaynaklırımız da şunlardı.

İlk önce grup elemanlarına adreslerimizi bilip bilmediğini soruyor, sonra şehir rehberi ve İstanbul iline ait haritalardan gideceğimiz yerleri gözden geçiriyorduk. Ama bizim için asıl kaynak posta dağıtım merkezleri -postacılar sabah 10'a kadar mektuplarını teslim almak için posta dağıtım merkezlerinde bulunurlar. Adresleri toplu olarak öğrenme şansının en fazla olduğu yer ve saat bu. Bölgenin her semtine ait postacılar orada olduğu için adreslerimizi onlardan öğrenmenin yanısıra aradığımız adreste terzi olup olmadığını veya orada kaç kişi çalıştığını, çalışana ait birkaç özellik gibi şeylerde öğrenme şansımız oluyordu- sokakta rastladığımız postacılar, polis karakolları, tüpgaz dağıtıcıları, muhtarlar, taksi durakları, esnaf- lar olmuştur.

Çalışanlarla karşılaştıktan sonra kendimizi tanıtmak, mülakat sırasında dikkat edilenler, sorulan sorulara gelen tepkilerden bahsetmeden önce yanımıza yeteri kadar mülakat formu aldığımızı ve sahaya çıkarken giyimimize dikkat ettiğimizi de belirtelim.

Dükkana girdiğimizde ilk yapılan iş alışlageldiği selam vermek ve kendimizi tanıtmaktı. Bunu gayet açık ve doğru olarak yapmak ve ona nasıl ulaştığımızı kuşkulara yer vermeyecek şekilde aktarmak en çok dikkat ettiğimiz konuydu. Başta iyi olarak sağlanan diyalog genellikle mülakat sonuna kadar problem olmamasına neden olan etkenlerden biriydi. Bunu bazen yeterince yapmadığımız zaman "bunların istatistiklerini ne zaman yayınlayacaksınız" "başımıza birşey gelir mi" gibi sorular soranların yanısıra, kimliğimizi görmek isteyenler ve bölümümüzün telefon numarasını alanlar da oluyordu.

Dükkana gidipte çırak-kalfa-usta ile mülakat yapacağımızı belirttiğimizde bazen mevcut statülerde karmaşıklık ortaya çıkabiliyordu. Ustanın çırak dediği çalışan kendisini kalfa olarak görebiliyordu.

Bu durumda ustanın yanındakine hangi statüyü verdiğini öğrenmekle birlikte çevre, diğer çalışanlar tarafından nasıl nitelendiğini öğrenip, ona göre mülakat uygulandı. Fakat bu durum torna, otomotor, terzide çok az rastlanan

bir durumdu. Konfeksiyonda ise statüdeki karmaşıklık oldukça önemliydi. Farklı statülerin ortaya çıkması söz konusuydu.

Mülakat yapmaya başlamadan önce dikkat edilmesi gereken bir nokta da, dükkanın en üst sorumlusunu (işveren veya usta)ilk önce bu olaydan haberdar etmek olmalı. Bu hem diğer statülerdeki insanların bizi kabul etmesine, hem de rahat konuşmalarına sebep olur. Ayrıca çıkacak muhtelif tatsızlıkları da önlemesi açısından önemli. Bunu başımızdan geçen bir olayla anlatmak daha anlamlı olacaktır.

"Gittiğimiz bir torna dükkanında aradığımız üç statüdeki insanı da bulmuştuk. Ama ismi ile aradığımız, sonradan işveren olduğunu öğrendiğimiz kişi yoktu. Oradaki ustaya amacımızı anlattıktan sonra, bizimle konuşmayı kabul etti. Dükkana üç kişiyle gittiğimiz için çırak ve kalfayla da mülakat yapmaya başladık. Soru formunun neredeyse sonlarına geldiğimiz bir sırada işveren dükkana geldi. Orada çalışanlara ve bize kızarak, onlara işlerinin başına dönmelerini, bize de çıkıp gitmemizi söyledi. Çalışanlar işlerinin başına döndü, bizde ustayla oturup uzun bir konuşma yaptıktan sonra, daha olayın ne olduğunu bile bilmeden bu kadar tepki göstermesinin sebebini anladık. Daha önce ustayla gelip görüşme yapan birkaç kişi olmuş, kendisine işle ilgili birkaç soru sormuşlar, not tutmuşlar. Ve bu olayla ilgili ustaya ödemesi gereken bir sürü borçlar çıkarmışlar (usta da bize böyle anlattığı için bunların ne tür kişiler -resmi veya özel- olduğunu bilemiyoruz). Bizi de yine böyle birileri zannettiğini ve onun için kızdığını anladık. Usta bizi başka güçlerle karşılaştırmıştı. Belki olayı önce onunla konuşsaydık, daha değişik bir ortam olabilirdi. Usta çalışanlarla görüşmemizi bitirmemize izin vermesine rağmen, olaydan sonra çalışanlardan gelen cevaplar çabuk çabuk olmuştu."

Diğer bir konu da görüşme yapacağımız kişinin çevresi tarafından etkilenmesi boyutu. Çevredekilerin konuşmalara katılması, konuştuğumuz kişiyi etkilemediği sürece bilgi toplamak açısından önemli olmakla beraber, eğer kişiyi başkasının ağzıyla cevap vermeye yöneltiyorsa, nazik bir uyarının yapılması gerekir. Ancak ses tonunun ayarlanması bile, ortada esebilecek soğuk havaya sebep olmamak için önemlidir. "Mülakat yaptığımız bir terzi atölyesinde kalfa ile mülakat yaparken görüşmesi bitmiş ustanın, kalfaya sorulan soruların neredeyse hepsine cevap vermesi üzerine ustaya biraz önce kendisiyle görüşme yapıldığında, oraya kendi fikirlerini aktardıklarını

burada ise kalfanın görüşlerinin alınması gerekliliğini belirttim. Ama bunu söylerken kendi ses tonumdan huzursuz oldum. Usta sorulara cevap vermeyi kes-ti ve iki bölümden oluşan (atölye ve müşterilerin kabul edildiği yer) dükkana- nın diğer bölümüne gitti. Kalfaya soruları sormaya devam ederken orada çalış- şanlardan biri kalfa cevabı verdikten sonra aynı konu hakkında kendi fikir- lerini söyledi. Bu sefer kalfa 'soruları ben cevaplıyorum, sen karışma' dedi. Bunun üzerine ben bir açıklama yapma gereği hissederek, kalfanın kendisi et- kilenmediği ve soruya cevap verdiği sürece herkesin fikrini almanın bizim açımızdan önemli olduğunu anlattım. O arada biraz sohbet ederek, tekrar so- rulara döndüm. Kalfayla mülakatı bitirdikten sonra, ustayla da biraz sohbet ederek onun üzerinde yaptığım uyarının getirdiği bir değişiklik sezinlemedim. Ancak dükkandan çıktıktan sonra, oraya beraber gittiğimiz arkadaşına bu olayı nasıl değerlendirdiğini sorduğumda ses tonumun biraz sert çıktığını söy- leyip, daha dikkatli olmam konusunda beni uyardı."

Kimi zaman konuşulardan iyi niyetlerinden kaynaklanan bize yardım edecek- leri düşüncesiyle "siz oraya işinize ne yarayacaksa, size hangisi uygunsa onu yazın, birşeyler doldurun" gibi teklifler gelebiliyordu. Bu durumda ise getirdiğimiz açıklama "eğer öyle yaparsak, bize ne kadar güvenirsiniz, bu araştırmayla ilgili birisine birşey anlatsanız veya herhangi bir yerde oku- ma fırsatı bulsanız, aman onlar kafalarına göre uydurduklarını yazıp gitti- ler diye düşünmezsiniz" oluyordu. Bu açıklama üzerine sorularımıza daha ilgili cevap vermeleri ise bize hak verdiklerinin bir göstergesi idi.

Sorulardan ve soruş tarzından kaynaklanan problemlere de kısaca değinecek olursak başta dükkani ortamı, kişiyi anında gözden geçirerek olayı anlatırken aynı zamanda onun davranışlarını ölçüp mülakat formuna hangi sorudan başla- mamız gerektiği konusunda karar vermemiz gerekir. Bunda bizim için genellikle iki seçenek oluyordu, işyeri bilgi formundan ya da mülakat formundan baş- lamak. Genellikle mülakat formundan başlamak bu süre boyunca karşılıklı di- yalogları daha arttırdığından tercih edilen yol oluyordu. İşyeri bilgi for- mundaki dükkani kirası, orada çalışan sayısı gibi sorular kimi zaman tereddüt- le karşılanabiliyordu. Kanımca bu tereddütler sigortasız çalışan işçiler, dükkandan çıkarılma gibi kaygılar nedeniyle oluşuyordu.

Bazı sorularınsa hafızayı zorlayan sorular olması (örneğin kaç işyeri değiştirdi, kaç yıl çalıştı gibi), bazılarının ise ilk defa düşünüyor olmaları (çırağa kızını oğlunu okuturmusun gibi, onu kendini bir baba statüsüne koyması ve öyle cevaplaması istenilen -projektive- sorular) cevap vermede zorluk çekilen yerler oluyordu.

Mülakatların rahat yapılması ve sürenin ayarlanması tecrübeyle kazanılan bir iş. İlk zamanlar 1,5-2 saate kadar uzayan mülakat süreleri zamanla birtakım kolaylıklar bulunarak ortamın iyi tanınması ve bizim de formumuza alışmamız sonucunda aza indirgenmiştir. 30-35 dk.'a kadar inen mülakat sürelerinde bazen rekora dahi gidenlerimiz olmuş, çırak mülakatını 15 dk. bitmeden tamamlamışlardır. Bu süre, net mülakat yaptığımız süreyi yansıtmaktadır. Sohbetlerle dükkanda kalış sürelerimizin uzadığı bir gerçektir. Bu süreyi ve rahat mülakat yapmayı etkileyen çeşitli faktörler vardır. Dükkanın fiziki ortamı gibi. Örneğin bir terzi dükkanında mülakat yaparken ustanın işi engellenmediği için ve dükkan sessiz olduğu için daha rahat ediliyordu. Torna atölyesinde torna makinasının gürültülü olması nedeniyle sesimizi duyuramamamız tamirhanelerde heryer yağlı olduğu için ayakta mülakat yapmamız süreyi uzatan faktörler. Ancak çoğu işyerlerinin yazıhanelerinin olması usta da eğer işini bırakabiliyorsa mülakat yapmak için rahat ortam olmasını sağlayıcı yerler.

Bütün bu etkenlerle bir kişinin yaptığı mülakat sayısı da değişik olmaktadır. Bir dükkanda en çok üç kişiyle konuşulduğu gözönüne alınırsa günde ortalama iki işyerinde mülakat yapılmakta, ancak bir dükkana üç kişi birden gidip, her statüdeki insanla bir anda konuşup çıkararak bu sayıyı arttırmak gibi yollar denenmiştir. Bunun biraz da kişisel kapasiteyle ilgili olduğunu söyleyip, bu bölüme birkaç cümle daha ekleyip noktalayalım.

Kuşkusuz mülakatçı gittiği dükkanın şartlarına uyarak mülakat yapmak zorunda. Tabii bu şartlar kendisine bir zarar getirmediği ve uymasında bir sakınca olmadığı sürece. Bir arkadaşımızın ustayla mülakat yapabilmek için cuma namazına gitmek zorunda kalması, bazılarımızın ahlaklı olmamız konusunda uzun konuşmalar dinlemesi, bir arkadaşımın beraber bize getirilen yağlı kaşıklarla aynı kaptan çalışanlarla yemek yememiz ve bir müddet sonra onlar gibi bizim de tencereyi ekmelemlerle sıyırmamız şimdiden gülümseyerek hatırladığımız olaylar arasında yerini aldı. Bir arkadaşımızın sahada ayağını kırması, diğerinin ise torna makinasına bluzunu kaptırması hiç arzu edilmeyen tatsız olaylardı.

Bunların dışında şunu söylemek gerekir ki problem olarak belirttiklerimizin tümü çalıştığımız grupta çoğunlukla rahat çalıştığımız bir zamanda ortaya çıkan, azınlığı oluşturan ve çözüm yolu bulunan olaylardı. Karşılıklı sevgi ortamının doğduğu günleri anlatmayı ufak bir anıyla sonlayalım.

"Bir arkadaşımın gittiğimiz terzi dükkanında mülakat sırasında isminizi öğrenen usta, bize adımızla hitap etmiş, çok güzel bir sohbet ortamında mülakatı tamamlamıştık. İşe yeni alınmış bir çırağın da bulunduğu bu dükkana tekrar uğradığımızda, çırağı yalnız bulduk. Bizi görünce çok sevindi. Ve ustanın üstü camlı olan masasındaki isimlerimizin yazılı olduğu kağıdı gösterdi. Ustanın kendisine 'bir daha gelirlerse isimlerini unutmayalım, ayıp olur' dediğini de söyledi. Bu bizi çok mutlu etmişti."

VERİLERİN GRUPLANDIRILMASI

Araştırmanın başında belirlenen 4 meslek ve usta-kalfa-çırak statülerine bağlı olarak ilk gruplandırmalar yapılmıştır. Her meslek ayrı tutularak bunlar içinde usta-kalfa-çırak mülakatları da kendi başına değerlendirilmiştir.

Usta-kalfa-çırak mülakatları da işyerinde rastlanan modellerine göre tekrar bir ayrıma girmiştir. Usta-kalfa-çırak modelinin bulunduğu mülakatların ustaları - kalfaları - çırakları.

Usta kalfa modelinin bulunduğu mülakatların ustaları kalfaları gibi her model içinde de statülere bağlı olarak mülakatlar ayrılmışlardır. Ayrıca hangi modelde olursa olsun torna ve otomotor mesleklerinde ayrı olarak 25 + kalfalarda ayrı bir grup olarak tutulmuştur.

Belirlenen bu modellere daha sonrada statülere göre oluşan gruplar tüm çalışma ekibine dağıtılmış, böylece her parçanın üzerinde çalışmaya başlamıştır. İki kişi olarak aldığımız tüm terzi mülakatlarında yalnız çalışan usta, usta-kalfa-çırak çalışanlar, usta-kalfa çalışanlar, usta-çırak çalışanlar gibi modellerle beraber 25+ kalfalar da ayrı bir grup olarak tutulmuştur.

Yalnız çalışan ustaların 35 tane olması nedeniyle bazı özellikler tekrar dökülerek belirli bir özelliğe göre ayrım yapıp yapılamayacağı araştırılmış, meslekte geçen süre gözönüne alınarak -34 çalışanlarla 35+ yıl çalışanların mülakat sayıları birbirine çok yakın olduğu için (-34 yıl çalışanlar 18 kişi, 35+ yıl çalışanlar 17 kişi) mukayese yapabilmek için bu ayrımlara gidilmiştir.

Modellerdeki farklılaşmaya göre grupların yapılması, eğiten, eğitilen halkasının tam ve eksik olduğu parçaların bir arada değerlendirilmemesi, eğitim sürecini incelerken yanıltıcı sonuçlara ulaşılmaması nedeniyle yapılmıştır.

TASNİF VE DÖKÜM

Tasnif ve döküm diye adlandırılan işlemler, elde edilen verilerin sayılması şeklinde tarif edilebilir (Akkayan, 1982:53). Verilerin sayılmasına geçilmeden önce mülakat formları sahadan gelir gelmez kontrol edildiği gibi tekrar kontrolden geçmiştir bütün grup tarafından. Daha önce yapılan kontrollerde gözden kaçanlar kontrol soruları kullanılarak düzeltilme yoluna gidilmiştir. Yapılan kontroller sırasında doğum yerlerinin il-ilçe-düzeyinde alınması gerekirken bunun yaklaşık 232 mülakatda il ve ilçe bazında alınmış olması üzerine bu yapının gerçekten böyle olup olmadığını test için 10-12 kişilik seçilen grup tarafından bu adreslere Aralık 1986'da tekrar gidilmiş, yanlış alınanlar düzeltilmiştir.

Mülakatlarda kontrollerle beraber gerekli düzeltmelerde yapıldıktan sonra döküme hazır hale getirilmiştir.

Yaz aylarında yapılmış olan bir çalışmayla eldeki mülakatlardan %10'luk bir örnek seçilerek döküm yapılmış ve özellikle açık uçlu sorularda kullanılacak kategoriler oluşturulmuştur. Bu döküm ayrıca bu sene bölümümüzde ilk defa uygulanacak olan bilgisayarla değerlendirme yapabilmek için bir kod formunun oluşturulmasında yardımcı olmuştur. Herkes modellerine ve aldığı parçaya göre elle döküm yaparken torna ve otomotorda, yalnız çalışan ustalar ve 25+ kalfalar dışındaki yapı toplu değerlendirme yapılmak ve bilgisayarda değerlendirmeye girmek üzere hazırlanan kod formlarına kodlanmıştır. Bunun için de yaklaşık bir aylık çalışma tüm ekip tarafından toplu olarak sürdürülmüştür. Hazırlanan kod formlarında oluşturulmuş olan kategoriler elle yapılan dökümde de esas tutulmuş, torna ve otomotorda yalnız ustalar ve 25+ kalfalar dışındaki yapıyı almış olanlar bu formlardan döküm yapmışlardır.

Terzi mülakatlarının elle yapılan dökümünde yalnız çalışan ustalarda -34 ve 35+ yıl bu meslekte çalışanlarla, yanında kalfa veya çırak, ya da her ikisini birden çalıştıranların dökümü ayrı ayrı yapılmıştır. Her soru tek bir

döküm kağıdı üzerinde tüm modeller gösterilerek yapılmıştır. Bunun için döküm formu ikiye ayrılarak yalnız çalışan ustalar -34 ve 35+ başlığı altında dökülmüş, yalnız çalışmayanlar ise usta-kalfa-çırak başlıkları altında her model için değişik renkte kalem kullanılarak yapılmıştır. Terzilerdeki 80 mülakatın dökümü iki kişi tarafından 15 gün geceli gündüzlü çalışılarak yapılmıştır. Ve benim açımdan ilginçbir özelliği vardır. Oda ön araştırma sırasında ilk gittiğim terzinin evinde çalışmış olmam ki bu da terzi grubunda birlikte çalıştığım arkadaşımın babası olmasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca çalışma yaptığımız bu evde bize sağlanan rahat ortam (sobamızın yakılması, yemeğimizin hazırlanması, çayımızın demlenmesi v.s.) çalışmamızın verimini arttırmış, bütün yoğunluğumuzu bu konuya vermemizi sağlamıştır deyip, diğer bölüme geçelim.

TAKDİM VE TABLO YAPMA

Tasnif edilen sayısal verilerin takdim tarzından biri olan tablolar, döküm ve sayım sırasında oluşturulan kategorilerin frekanslarını, sayısal olarak yansıtırlar. (Akkayan, 1982:54) Bugün çeşitli alanlarda yapılan ciddi araştırmalarda istatistik metodlarını kullanmak zorunludur. Ve tablolar aynı zamanda sayılar üzerinden yapılan istatistiki işlemleri de gösterirler. (Saran, 1971b:1 - Akkayan 1982:54)

Tablo aşaması bu araştırmada herkesin müstakil olarak çalışmaya başladığı yer oldu. Terzide yapılan dökümden sonra tüm yapıyı iki kısma ayırarak demografik yapı ve çalışma hayatının tabloları ayrı olarak yapıldı. Çalışma hayatını yansıtacağımız bu bölümde tabloların yapılışında tüm grupla bir standart oluşturmak ve mukayeseye imkan vermesi için tablo listesi yapılmış, bu listeye göre tabloların ismi ve sıralanışı düzenlenmiştir. Liste oluşumunda da mülakat formundaki soruların dizaynı gözönüne alınmıştır. Ancak bazı değişiklikler de yapılmıştır. Örneğin, mülakat formunda usta kalfa ve çırağa özel bölümlerden sonra gelen hanede çalışan kişi sayısı, toplam kişisel masraf gibi sorular demografik yapıya aktarılmıştır. Sorularda kızının bu meslekte çalışmasını istermisin, sorusunun tablosu torna ve otomotorda cevap alınmadığı için yapılmamıştır. Askerliğini ne zaman yaptı sorusu kontrol için konulmuş bir soru olduğundan, tablo yapılmamıştır. İlk önce, müsveddesi yapılan tablolardan sonra oluşturan tablo sırasına göre son şekle ulaşılmış, çizimleri ve yazımlarıyla elde yapılmıştır. Tablolarla ilgili bazı özellikler tabloları incelerken bakılması kolay olacağı düşünülerek eklerden sonra tabloların başında verilmiştir.

YAZIYLA ANLATIM

Araştırmanın rapor kısmı da dediğimiz bu aşama yaptığımız çalışmanın sunulduğu yerdir. Konumuzla ilgili taranan bibliyografyayla güçlendirilmiş bu bölüm, tabloların yazı ile anlatımını da vermekte ve araştırmanın metodolojisini yani araştırmanın yapılış aşamalarını sunmaktadır. Bu aşamadakileri en iyi yazılanların tümü yansıtacağından metodoloji bölümünü yazıyı yazarken yaşadığımız birkaç anıyla bitirelim:

"Düşüncelerde oluşan sözcükler zihinden hızla geçerken not tutmak zorlaştığından yazının bir aşamasında terzilerin demografik yapısını yazan arkadaşım ile çalışırken konuşmalarımızı not tutmadan teybe almıştık. Uzun müddet sonra kafalarımızdaki yeterince anlattığımızı düşünüp not tutmak üzere teybi çalıştırdığımızda konuşmalarımızı hep -şey-lerin oluşturduğunu görmüştük, ancak yine de bu yöntemden oldukça faydalandık."

Profesörümüz Nephân Saran , bir dersinde "antropoloji sizlerin uykularınızda dahi yer almaya başlayıp, uykularınızı kaçırdığı zaman siz biryerlere gelmiş olacaksınız" demişti. Antropolojinin uykularımızı kaçırmasının ne olduğu bu söz söylenirken çoğumuz tarafından anlaşılammıştı. Ancak şunu söylemeliyim ki, antropolojinin en yoğun biçimde uykularımı kaçırdığı kısım olmuştur rapor aşaması. Yazmak istenilenlerin kağıda geçirilmesi zorluğunun yanısıra artık kafatası içinde sınır taşımayan sözcükler gecenin bir yarısında yataktan fırlayıp, birkaç not almaya yönelten dürtü haline gelmiştir bu dönemde. Şehirlerarası yolculukta bir otobüste veya bir belediye arabasında, bir kütüphanede, gece yarısı çalışma lambasının altında alınan notlar yazı kısmını oluşturmuştur.

ÇEŞİTLİ YÖNLERİYLE TERZİLİK MESLEĞİ

İnsan nerede yaşarsa yaşasın çevresindeki ham maddeyi kullanarak adeta kendine ikinci bir çevre yaratmıştır. (Akkayan, 1983-84:80) Ve doğadan faydalanarak yarattığı bu ikinci çevreyi yine doğadan korumak için kullanmıştır. Maddi kültür olarak tanımlanabilen bu çevre içinde insan vücudunun korunmasını sağlayan giyim de önemli bir yer tutmakta, maddi öğe olmasının yanısıra, sosyal, siyasal, ekonomik fonksiyonları da olmaktadır. (İbid:83-84)

Toplumdan topluma değişen giyim kültürü çeşitli değişiklikler göstererek günümüze ulaşmıştır. Sadece hayvan derilerinin dikilerek elbise yapıldığı dönemlerde başta kumaş olmak üzere başka maddeler kullanılarak büyük moda akımlarına göre değişen giyim çeşitlerinin olduğu dönemlere gelinmiştir. Giysi dikme işi ilk başlarda kadınlar tarafından kendi ihtiyaçlarını karşılamak üzere yapılırken (İlin-Segal, 1983:38) günümüzde başlı başına bir meslek haline gelmiş ve erkeklerin de faaliyet alanlarından biri olmuştur. Türkiye'de terzilik mesleğinin türkler arasında yayılması 20.yy. içinde olmuştur. Daha önce azınlıkların (rum, ermeni) elinde olan küçük sanatlar ve özellikle bu meslekte türklerin yer almaya başlamasını Şükrü Bayсал'ın 1942'de yazdığı "Türkiye'de Terzilik" isimli kitaptan aktaralım. "Çocukluğumda kardeşimle yaramazlık yaptığımız zamanlarda babam bizi: -Terzi Mardirosa, demirci Pandeli'ye çırak vereceğim diye korkutur, biz de ağlaşarak annemin kucağına atılırdık.

Şimdi pek iyi hatırlıyorum, bir demirci bir terzi dükkanının önünden geçerken, adeta ürperir, beni tutup içeri çekeceklerini sanarak yan gözle dükkanlarda çalışan çocukları süzer, onlara karşı içinde korku ile karışık bir acı duyarak hızlı hızlı uzaklaşırdım.

Bugün yaşı kırkı aşan bizim nesil bu gibi anlayışların baskısı altında hep küçük sanatlara umacı gözüyle baktı, iğneli beşikten korkar gibi onlardan ürktü. Bu telkin ve anlayışın tabii neticesi olarakta, terzilik, demircilik oymacılık, torna ve tesviyecilik gibi bizce bayağı görülen, hakikatte ise çok önemli kazanç vasıtaları bulunan sanatlar kendiliğinden azınlıkların, o zamanların tabiriyle "reâya"nın adeta inhisarları (tekeli) altına girmiş bulunuyordu.

Bizde küçük sanatlara karşı takdir duygusu namına birşey yoktu. Meşrutiyet'ten sonra, memleketiniz ölçüsünde olmamakla beraber, küçük sanatlar işi üzerinde Türk unsuru arasında da ufak bir kıvılcık sezilir gibi oldu. İstanbul ve İzmir gibi büyük şehirlerde sanata karşı uyanan heves neticesi azınlıklara çırak çalışanların sayısı mahdut (sınırlı) da olsa, Türk çocukları göze çarpmaya başladı."1942'lere gelindiğinde ise, İzmir'de kendisinin kurduğunu yazdığı terzilik mektebi ve İstanbul terzilik mektebinin de verdiği mezunların da bulunduğu yüzlerce terzi bu iş hayatında yetişmiştir. (Baysal, 1942:5-7-8)

1950 yılında Dr. Orhan Tuna yazmış olduğu "İstanbul Küçük Sanayii ve Bugünkü Meslekleri" kitabında İstanbul'da terziliğin o yıllarda küçük sanayi şeklinde idare edilen, yeni müntesiplerinin fazlalığı bakımından en mühim mesleklerden biri olduğunu yazmıştır. Ayrıca Avrupa şehirlerinde dahi bu sanatın çoğunlukla küçük sanayii tarafından sürdürülmekle beraber İstanbul'un bir özelliği olduğunu, elbise imal eden fabrikaların yokluğu, halkın ölçü üzerine elbise imal ettirmek hususundaki ananeyi koruması nedeniyle bu meslekte gelecekte de uzun yıllar küçük sanayiinin hakim olacağını yazmıştır. (Tuna, 1950:73)

Bugün ise terzilik mesleği halen küçük sanayi olarak sürdürülmekle beraber, sayıca (eleman yokluğu yüzünden) önemini koruyamaz hale gelmiş, terzilere göre daha çok elemanla işleyen yine küçük sanayiinin hakim olduğu konfeksiyon atölyeleri ile fabrika tipi üretim yapılması da terzileri bu duruma getirmiştir. Şimdiki durumunun ne olduğu, bilhassa meslekteki elemanlara ait özellikler tespit edildiği araştırma sonuçlarına geçmeden önce mesleğin tanımı, kullanılan aletler, terimler ve ceket, pantolon, yelek dikim aşamalarını verelim. Ancak bu bilgilerin terzilik mesleğine ait kitapları hemen hemen yok denecek kadar az olması sebebiyle referans verilmişlerin dışındaki bütün bilgiler konuştuğumuz terzilerden ve terzilik okulundan alınmış bilgilerdir. Terzilik okulunda bugün 4 kitabın yazılma girişimleri sürmektedir. Atölye teknolojisi, atölyeye ait safhalar, model geliştirme tekniği, prova tekniği gibi okuldaki öğretmenler tarafından derlenmeye çalışılan kitaplardır. Şunu da belirtmek gerekir ki, kini terimler zaman zaman değişik, ustalar tarafından da farklı adlandırılmış, ancak verilerde bir standart tutturulmaya çalışılmıştır.

TERZİLİK MESLEĞİNİN TANIMI

Terzilik; kumaştan yapılan herşeyi birleştirme ya da onarma yöntemlerinin yapılması ya da giysi biçim-dikme işi.

Terzi; giysi biçip-diken veya onarım yapan kişi.

Terzihane; Giysi biçim-dikmenin yapıldığı yer, işyeri.

İsmarlama Terzilik; Terzilik bir zanaattır, ama aynı zamanda bir sanattır ve orijinal eserler yaratma amacıyla, biçim-renk uyumuna dayanır. İsmarlama terzilikte ise bu kişiye özgü dikimdir... Kişinin ölçüsüne göre, kişiliğine ve zevkine göre, moda uygun olarak dikim yapılır... (Meydan Larousse, Gençlik Ans.:1707, Büyük Sözlük:2050)

İsmarlama Erkek Terzisi; Ferdi isteklere göre komple elbise diken veya palto, kostüm, pantolon ve benzeri giyim eşyasının imâli, değiştirilmesi, onarılması işlerini yapar.

Müşterilerinin ölçüsünü alır, moda örnekleri ve müşterinin isteğine göre patronları çıkarır, malzemeyi işaretler, patrona uygulayarak keser.

Terzi kelimesi Arapça derzi kelimesinden gelmektedir. (Derzi-kapatma) İngilizce tailor; Fransızca tailleur; Almanca Schneide olarak isimlendirilir. (Büyük Sözlük:2050)

Sözlük tanımlarının böyle yapıldığı meslek, terzi ustaları tarafından şöyle tanımlanmıştır:

Terzilik; Ham bir kumaşı olup, vücuda göre dikme, uydurmadır.

Diğer bir tanımda, terzilik; vücudun örtünme ve süslenme sanatıdır.

TERZİLİKTE KULLANILAN TERİMLER

Dikiş İle İlgili

Sürfile : Kumaşın atması için tek kat tutturulması. Özellikle pantolon paçalarında kullanılır.

Teğel : Geçici olarak(kumaşları)birleştirme yapan dikiş

Pasa : Bol teğel.

Punto : İğnenin kumaşa tek taraftan batırılarak kumaşın dikilme işlemi. Kumaşın yalnız üstünden batırılan iğne alt tarafta tutturulur. Sık aralıklarla yapılan bu dikiş türü, pantolonun kemer kısmında, yelekte, yakanın etrafında ve ceketin eteğinin her tarafında kullanılır.

Çıma Punto: Kumaşı iki taraftan (üstten batırıp alttan çekme, alttan batırıp üstten çekme ile) iğneyle alttan üstten tutturmak. Üstten iğnelerin batırıldığı yerler arasında mesafelerin uzadığı bir dikiş türüdür, alt taraftan dikiş gözükmez. Sadece ceketle kullanılır. (Ceketin görünen dış kısmı alt olarak kast edilmektedir.)

Puntoların ortak gayesi, kumaşı birbirine kaynatmak ve ipliği göstermemek.

Rebatifte : Ceketin ön kısmının elde yapılan dikişi (gizli dikiş).

Frengi : Ceketin bütün etrafına birer milimetre arayla elde dikilen dikiş.

Flito : Ceketle, cebin üst dikişi.

Rabetma : İğne ardı adı verilen dikiş türü.

Levert : Astarın dikilmesinde kullanılır.

Nevert : İğnenin yanında yapılan dikiş türü.

Hristo Teli ya da Kaz Ayağı : Ceketin iç kısmında astarla kumaşın tutturulmasında kullanılan bir dikiş türü.

Ispala : Astar ve kumaşta omuz dikişi.

Klapa İşlenmesi : Telayla kumaşın birbirine ufak ufak dikilmesi, kaynaştırılması.

Ponteriz : Pantolonda kullanılan dikiş.

Diğerleri

Regola : Ceketle ütüyle vücut şeklinin verilmesi

Siglama : Pantolonda ütüyle vücut şeklinin verilmesi (beldeki pli, ayak bileği v.s.)

Sada Fadura : Kumaşın telaya geçirilmesi işi.

Salça Fadura : Ceketle alt yakayla üst yakanın birleştiği yer.

Kavadura : Ceketin kol oyuntusu

Kaynarizma : Kol ile pamuğun kavadurada tutturulduğu yer.

Mostra : Ceketin iç kısmında astarın kapladığı yer dışında kalan kumaş kısmına verilen addır.

Klapa : Yakanın telalı hali-ceketin ön yakası.
Alt Mastura : Alt yaka.
Peto : Yaka
Peto cebi : Yaka cebi ya da üst göğüs cebi.
Kolfa Cebi: Ceketin iç kısmındaki iç cep.
Cep Filotası: Cep kapağı.
Apartura : Kolun ağız kısmında bırakılan 7 cm.lik açıklık.
Bristino : Ceketin ön kısmı
Psino : Ceketin arka kısmı
Katokolme : Pantolonda iki bacağıın birleştiği yer, ağ kısmı, ön fermuarın altından arka kemere kadar giden kısım.
Patlet : Pantolonda fermuar düğme dikilen yerlerin içte kalan kumaş kısmı.
Sason : Pens
Kup : Vücuda oturtma stili.

TERZİLİKTE KULLANILAN ALETLER

- İğne : Normal dikiş iğnesi.
- Mezura : Şerit halinde 150 cm.lik uzunluk aleti.
- Düz Cetvel : 1 m.lik tahta cetvel.
- Makas : Normal ev makaslarının daha büyüğü olan kesim aleti.
- Yüksük : Üst kısmı delik ve üzeri pütürlüdür. Sağ elin orta parmağına takılarak kullanılır.
- Kambur : Tahtadan yapılmış olan bir alettir. Ceketin ütü işle-
rinde kullanılır. Tela ile kumaşı birbirine bağlarken
dikilen kumaşın bastırılıp, dikişin açılmasında, ceke-
tin göğüs kısmının regolasında kullanılır.
- Yastık : Üzeri kumaşla kaplı ve alt tarafı tahta olan bir alet-
tir. Ceket ütülemede kullanılır. Pantolon paçası ve
ceket kollarının rahat ütülenmesini sağlar.
- Gönye : Biçim ve kesim işlerinde kullanılan tahta alet.
- İspati : Tahtadan ucu hafif eğik bir alettir. Kesim işlerinde
kullanılır. Pantolonun bacak araları dikişinin yerini
belirler.
- Riga : Tahtadan bir kenarı düz, diğer kenarı hafif meyilli
bir alet, kesim ve şekil verme işlerinde kullanılır.
- Yuvarlak Riga : Tahtadan yapılmıştır. Ceketin ön yuvarlaklığını vermek
için kullanılır.
- Kavadura Cetveli : Tahtadan yapılmış orak biçimindedir. Ceketin kol oyun-
tusunu çizmek için kullanılır.

BİR CEKETİN OLUŞMASINDAKİ AŞAMALAR

Alınan ölçüler;

- 1- Sırt (Ayna) ölçüsü alınır.
- 2- Basen ölçüsü alınır.
- 3- Beden genişlik ve bel ölçüsü alınır.
- 4- Kol boyu ölçüsü alınır.
- 5- Bel yüksekliği ve ölçüsü alınır.

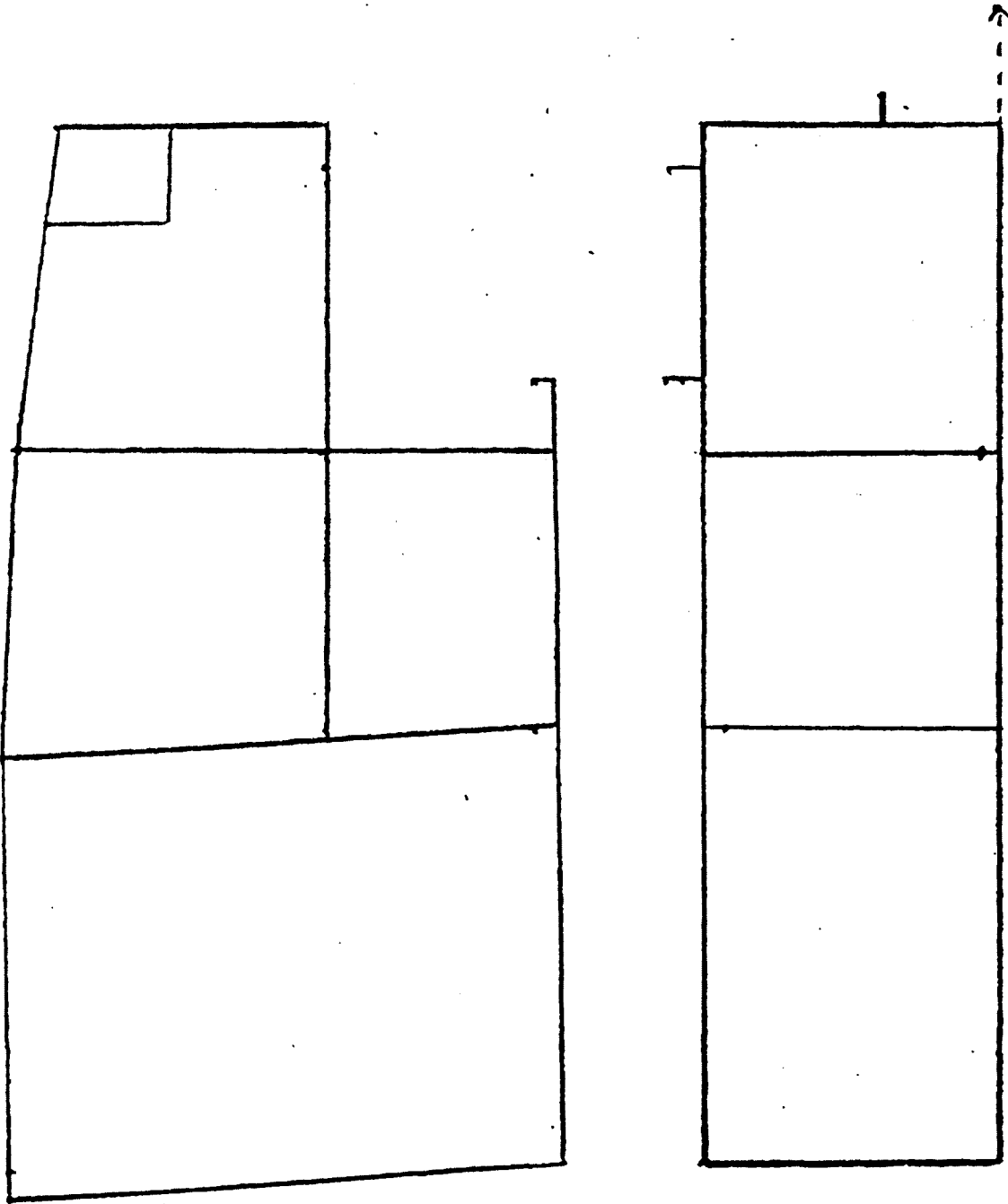
Dikimdeki aşamalar;

- 1- Alınan ölçüler kumaşa uygulanarak kesilir.
- 2- Peto cebi yapılır.
- 3- Yanlar ve omuzlar teğellenir. Birinci provaya hazırlanır (çıplak prova)
- 4- Birinci provadan sonra telalar cekete göre kesilir. Elde veya makinada işlenir. Göğüs kısmı telası iki kat olur.
- 5- Klapa kesilir, elde işlenir. Yan ceplerin yeri hazırlanır. 2. provaya hazırlanır (Telalı prova).
- 6- İkinci provadan sonra regola yapılır.
- 7- Yaka mostrası cekete dikilir.
- 8- Astar kesilir, iç cepleri yapıp ütülenir.
- 9- Üçüncü prova; kol yerleri ve yaka yeri belirlenir. Votka yüksekliği belirlenir.
- 10- Kollar yapılır, ütülenir, kol astarı kesilir.
- 11- Tüm makinaları çekilir.
- 12- Cekete kol birleştirilir, üstü yapılır.
- 13- El işlerine geçilir. Önce frengi, sonra punto dikişleri yapılır.
- 14- İlikleri açılır.
- 15- Ceketin son üstü yapılır.
- 16- Düğmeleri dikilir ve ceket hazır hale getirilir.

TERZİLİK MESLEK LİSESİNDEN ALINAN CEKET DİKİM AŞAMALARI

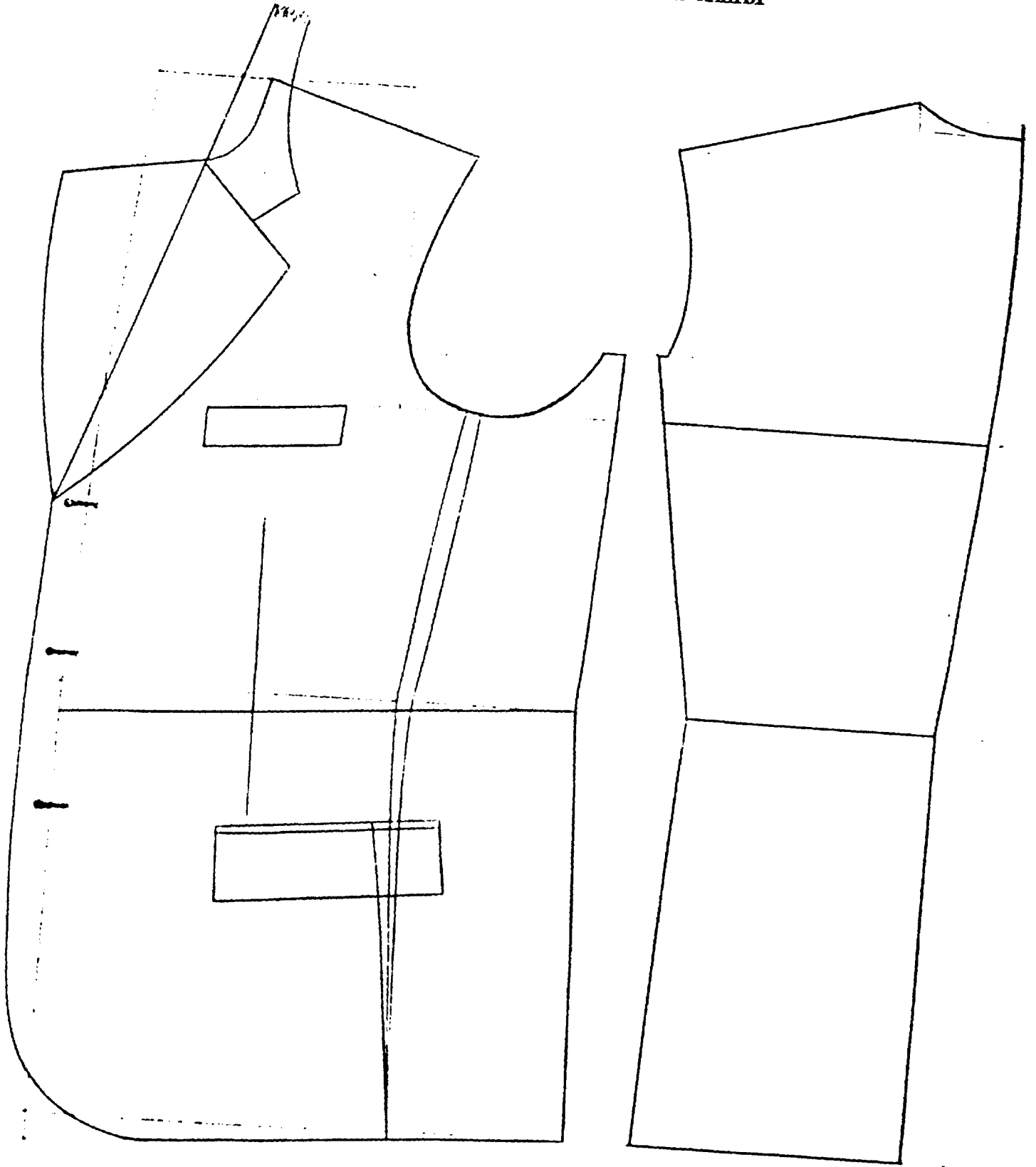
- 1- Ölçü alınır.
- 2- Kalıp çıkarılır.
- 3- Kesilir.
- 4- 1. provaya alınır.
- 5- Prova düzenlemesi yapılır.
- 6- Malzeme hesaplanır (Kullanılan malzeme, prova oranları ile orantılıdır)
- 7- Bol teğelleri alınır.
- 8- Ana çizgilerden tela kesilir, işlenir, kapatılır.
- 9- Pensler dikilir.
- 10, Şekil ütüsü yapılır.
- 11- Klapa çizilir.
- 12- Önle tekrar çizilir.
- 13- Extrafor çekilir, kenarlar kıvrılır.
- 14- Ön mostranın şekline göre iç cep yapılır.
- 15- Kaynatma dikişi (frengi) yapılır.
- 16- Nokta dikişi (Ponto) büyük cep için yapılır (cep genel olarak; bel altından 8 cm. aşağıdadır. Genişliği 15 cm.dir.).
- 17- Astar kesilir, önce ön astarlar yapılır. Pensleri dikilir.
- 18- Arkaya şekil ütüsü verilir (insan sırtına göre ayarlanır.)
- 19- Arka astarlanır. İki yan birleştirilir ve g. provaya hazırlanır.
- 20- 2. provada omuz düşüklüğü alınır. (%90 sağ omuz düşüktür)
- 21- Yaka yeri belirlenir.
- 22- Mesleki resim dersi ile bağlantılı olarak kavis-açı ölçüsü üst yakaya geçirilerek uygulanır.
- 23- Teğeller sökülür.
- 24- Ceket son kez elden geçirilerek tamamlanır.

GEKET SEMA GİZİMİ

Şekil: 1

TEK SIRALI ÜÇ DÜGMELİ NORMAL BEDEN CEKET KALIBI

Şekil: 2

BİR PANTOLONUN OLUŞMASINDAKİ AŞAMALAR

Alınan Ölçüler;

- 1- Belden dize kadar ölçü alınır.
- 2- Belden tüm boy ölçüsü alınır.
- 3- Kemer ölçüsü alınır.
- 4- Basen ölçüsü alınır.
- 5- Baldır, diz, paça ölçüsü alınır.
- 6- Ağ ölçüsü alınır.

Dikiindeki aşamalar;

- 1- Alınan ölçüler kumaşa tatbik edilir ve kesilir.
- 2- Patlet (düğmelik) dikilir.
- 3- Kemer köprüleri dikilir.
- 4- Arkanın sasonları dikilir.
- 5- Ütüye geçirilir.
- 6- Ön cep yapılır
- 7- Arka cep yapılır.
- 8- Pantolonun yanları çatılır.
- 9- Kemer takılır.
- 10- İç ağ birleştirilip, makinada dikilir.
- 11- Ütülenip, dikişleri açılır.
- 12- Boyu çizilir, daha sonra kıvrılır ve baskı yapılır.
- 13- Düğmeli olanlara ilik açılır, yoksa fermuarı dikilir.
- 14- Son ütüsü yapılır ve böylece pantolon hazırlanmış olur.

BİR YELEĞİN OLUŞMASINDAKİ AŞAMALAR

Alınan ölçüler;

- 1- Beden genişliği ölçüsü alınır.
- 2- Boy ölçüsü alınır (beden).
- 3- Yaka açıklığı ölçüsü alınır.

Dikim;

- 1- Alınan ölçüler kumaşa uygulanıp kesilir (önler kumaş, arka kısım çift kat astar olur).
- 2- Kesildikten sonra omuzlar ve yanlar teğellenir.
- 3- Prova yapılır (ancak prova yapılmasa da olur).
- 4- Yeleğin ön kısımlarına yapışkan tela konur.
- 5- Ön cepler yapılır.
- 6- Arka taraf tulum usulü dikilip, ters çevrilir.
- 7- Ön kısımlar arka ile birleştirilip, yan dikişler dikilir.
- 8- Omuzlar dikilir.
- 9- Ön kısımlar astarlanır.
- 10- Yeleğin etrafı punto dikişi yapılır.
- 11- İlikleri açılır.
- 12- Ütüsü yapılır.
- 13- Düğmeleri dikilir.

(Eğer yeleğin arkasına kuşak yapılacaksa, yan dikişler dikilirken önceden hazırlanmış astardan şeritler dikiş arasına sıkıştırılarak dikilir. Ve tokası sonradan takılır.)

TERZİLİK MESLEK LİSESİ HAKKINDA BİLGİ

Terzilik hakkında böylece elimizden geldiğince bilgi vermeye çalıştıktan sonra, Türkiye'de sadece İstanbul'da bulunan ısmarlama terzilik (kadın-erkek) eğitimi yaptırarak terzilik meslek lisesi hakkında bilgi verelim.

Terzilik Meslek Lisesi 1927 yılında kurulmuş, eskiden Sultanahmet'te bulunan okul, 1948'de Beyoğlu'nun terzilerin en yoğun olduğu ve mesleğin en iyi yapıldığı yer olarak düşünüldüğü için, buraya yakın olmak amacıyla şimdiki binasının bulunduğu Tepebaşı'na taşınmıştır.

Okul, 3 yıl orta, 3 yıl lise olmak üzere 6 yıllık eğitim yapmaktadır. İlk okuldan sonra orta kısmına başlanıldığı gibi, isteyen başka bir ortaokuldan gelip, lise kısmına devam edebilmektedir. Lisede her iki grupta aynı sınıfta eğitilirler.

Kız Teknik Meslek Liselerine bağlı olan bu okulda karma eğitim yapılmakta, kız ve erkek öğrenciler kadın ve erkek giysisi dikimi öğrenmektedirler. Kültür ve meslek derslerinin olduğu okulda orta kısmında haftada toplam 38 olan ders saatinin 8 saatini meslek dersleri kapsamaktadır. Lisede ise 1.sınıfta haftalık 45 saatin 8 saati atölye, 2. ve 3. sınıfta 49 saatin 18 saati meslek derslerine ayrılmıştır.

9 meslek, 10 tane kültür dersi öğretmeninin bulunduğu öğretim kadrosunda, meslek dersi öğretmenlerinin 4'ü erkek 5 tanesi bayandır. 3 öğretmen terzilik meslek lisesinin orta kısmından mezun, 4 tane öğretmen kız teknik yüksek öğretmen meslek okulundan, 1 tanesi G.Ü. Kız Teknik Öğretmen Okulu Meslek Eğitimi Fakültesi, 1 tanesi de kız meslek lisesinden mezundur. Kültür derslerini de eğitim enstitüsü mezunu 2'si kadın olmak üzere, 10 öğretmen vermektedir. Hem ortaokul, hem de liseye ders verirler.

Terzilik meslek lisesinde orta ve lise olmak üzere 2 bölüm yer almaktadır. Orta ve lisede okuyan öğrenci sayısı ise yıllar itibarıyla şöyledir.

Tablo: 7 TERZİLİK MESLEK LİSESİNDE ÖĞRENCİ SAYISI (YILLAR İTİBARIYLA)

	LİSE			ORTAOKUL		
	TOPLAM	KIZ	ERKEK	TOPLAM	KIZ	ERKEK
1983-1984	88	65	23	147	128	19
1984-1985	102	72	30	164	142	22
1985-1986	109	81	28	187	149	38
1986-1987	126	108	18	185	149	36

Görüldüğü gibi, kızların daha fazla olduğu okulda lise düzeyine gelen erkek öğrenci sayısı çok fazla düşüş göstermiştir 1987 yılında. Terzilik mesleğinde piyasada görülen durumla paralellik gösteren bir durum oluşmuştur. Mezunların çoğunun da konfeksiyonda makastarlık yaptığı söylenmektedir.

Görülen meslek dersleri ise şöyledir:

Ortaokulda bu dersler daha çok sanatı tanıma şeklinde olur.

Orta 1: Önce bir kumaş parçası üzerinde çeşitli dikiş türleri öğrenilir, sonra ilik açmasını, çeşitli şekillerde düğme dikmesini ve değişik şekillerde cep yapılmasını öğrenirler.

Orta 2: Pantolon-etek dikimi için gerekli bilgiler verilir. Pantolonun belirli yerleri üzerinde çalışmalar yapılır.

Orta 3: Kadın-erkek ceket dikimi için gerekli bilgiler verilir ve ceket üzerinde çeşitli çalışmalar yapılır.

Lise'de atölye teknolojisi, biçki-kalıp, çıkarma-mesleki resim dersleri yer alır.

Lise 1: Ortaokulun tekrarı niteliğinde olup, dersler daha çok teorik işlenir.

Lise 2: Öğrenciler kadın ve erkek bölümü olmak üzere ikiye ayrılır. Erkeklerin hemen hepsi erkek bölümünü seçerken, kızlarda kurayla kadın ve erkek diye ayrılır. Böylece lise 2'deki öğrenci sayısı 2 eşit parça olup, derslere öyle devam edilir. 2. sınıfta erkek giyimini seçenler pantolon ve yelek dikimini öğrenirler.

Lise 3'te ceket ve pardesü dikimi yapılır.

Öğrencilerin kullandıkları malzemeler kendileri tarafından alınır ve genellikle kendileri için dikim yaparlar. Tek bir ceket üzerinde 1 yıl çalışan öğrenciler sene sonuna kadar ceketin çeşitli kısımlarını aynı ceket üzerinde çalışarak öğrenirler, kesimden provaya ve dikişe kadar.

Öğrenciler, liseyi bitirdikten sonra okul tarafından dernek vasıtasıyla veya piyasa dolaşarak ya da kendi okullarından mezun olmuş terzilerin yanına staj için gönderilirler. Ayrıca okulda gelir getiren kadın ve erkek giyiminin yapıldığı atölyeler de yer almakta, öğrencilerin de yardımıyla öğretmenler tarafından bu giysiler dikilmektedir.

Mesleğin çeşitli yönlerine değindikten sonra tablo açıklamalarına geçebiliriz.

TABLO AÇIKLAMALARI

Bugün, yaşları ortalama 48 civarında olan terzi ustalarının hepsinde en alt yaş sınırlaması otuzdur. en üst sınır ise 70'e kadar uzanmaktadır. Kalfalar yaklaşık 27 yaş civarında olup, 45 yaşlarında kalfalık statüsünde olanlar da bulunmaktadır. Çıraklar ise 10-19 yaşları arasında, ortalama yaşları 15'tir (T/A-2).

Genellikle ilkokul mezunu olan terzilerin çok azının eğitimi olmamakla beraber, onlar da okuma yazma bilmektedir. Ustalara nazaran kalfalarda eğitimi olmayan azalmaktadır. Çırakların ise hepsi eğitim görmüş, çoğunluk ilkokul mezundur (T/A-3, A-4).

Genelde il-ilçe doğumluların sayı olarak birbirine yakın bulunduğu grupta, ustalara baktığımızda il doğumlu olma hali azalmaktayken, kalfada özellikle çırakta artmakta, ayrıca genel toplam içinde %12 civarında yurt dışı doğumlu usta bulunmaktadır. Terzilerin doğum yerlerinin en yüksek oranları Karadeniz'de olması da Karadeniz bölgesinin en yüksek oranda göç veren bölge olduğunu, yapılan birçok araştırmadan sonra (Alkayan, 1979:387) tekrar destekler niteliktedir. Marmara Bölgesi doğumlularda yaklaşık Karadeniz Bölgesi doğumlularla eş olmakla beraber, bu oranı kalfa ve çıraklar yükseltmektedirler (T/A-4,A-5).

Grupta ustaların hepsi evli olup, hane reisi statüsindedir. Kalfalarda ise evli olma oranı yarı yarıyadır. Hanede, hane reisi statü ve erkek çocuk olma statüleri yüksek bulunmaktadır. 8 çırağın hepsi bekar olup, 5 tanesi hanede erkek çocuk pozisyonundadır (T/A-1, A-6).

Ortalama hane büyüklüğünün 4.2 olduğu grupta, hane reisi erkek hane başkanlığı görevini yürütmektedir. Hane bireylerini ise çoğunlukla bir hane reisi erkek, eşi ve kız+erkek çocukların oluşturduğu görülmektedir. Diğerlere çok az rastlanır bu grupta (T/B1-2-3).

Genel toplamda terzilerin yaklaşık %69'unun kendi hesabına çalıştığı görülmekle birlikte, bu oran tamamen ustalara ait olup, %31'lik şahıs yanında çalışma oranında kalfa ve çıraklara aittir. Yani ustaların hepsi kendi işinde, çırak ve kalfaların hepsi ise, başka bir terzi yanında çalışmasını sürdürmektedirler.

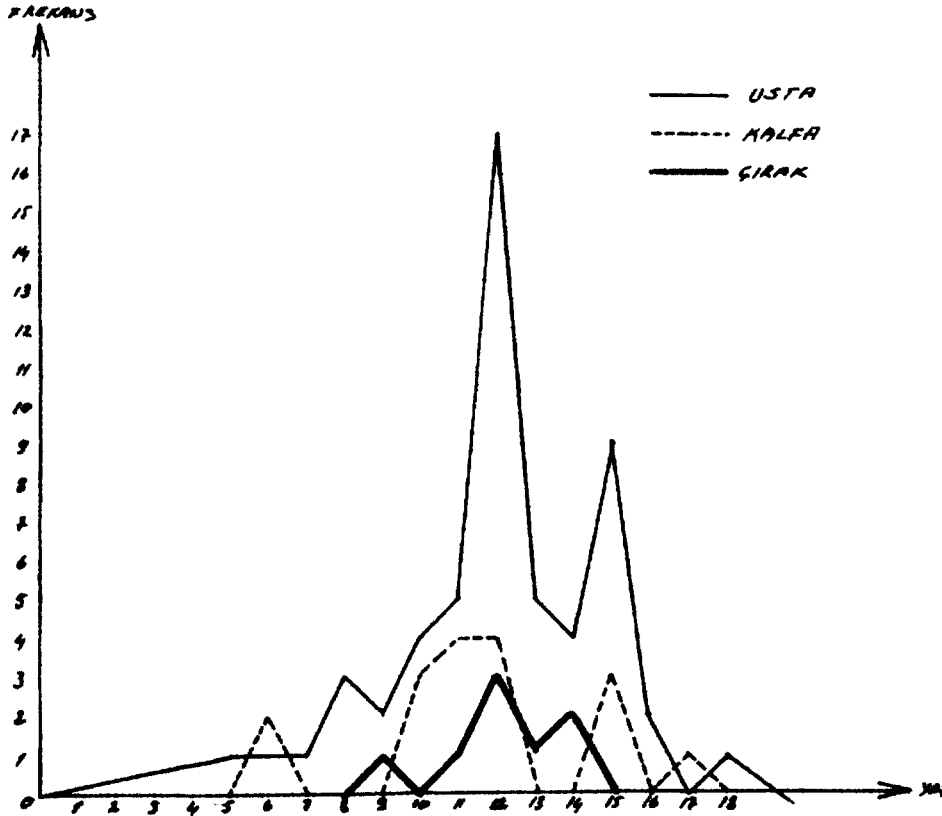
(Bu sayfadaki açıklamalar Asiye Değirmenci'nin çalışmasındaki tablolardan faydalanılarak yapılmıştır.)

ÇALIŞMA HAYATI

Terzilerde üç kuşakta diyebileceğimiz usta-kalfa-çırakların işe başlama yılları, bu meslekte 30-40 yıllık bir geçmişten günümüze gelmektedir. Ortalama 1957 yıllarında bulunan grup işe başlama yılı, usta-kalfa-çırak bazına inildiğinde ustaların işe başlama yılının yaklaşık 1952 olması nedeniyle bu kadar geridedir. Kalfaların işe başlama yılları ile yaklaşık 20 yıllık bir arası olan usta işe başlama yılının, çıraklarla arasındaki fark ise 30 yıla çıkmaktadır. Bu da terzilik mesleğinde oldukça tecrübeli elemanların bulunduğuna işaret eder.

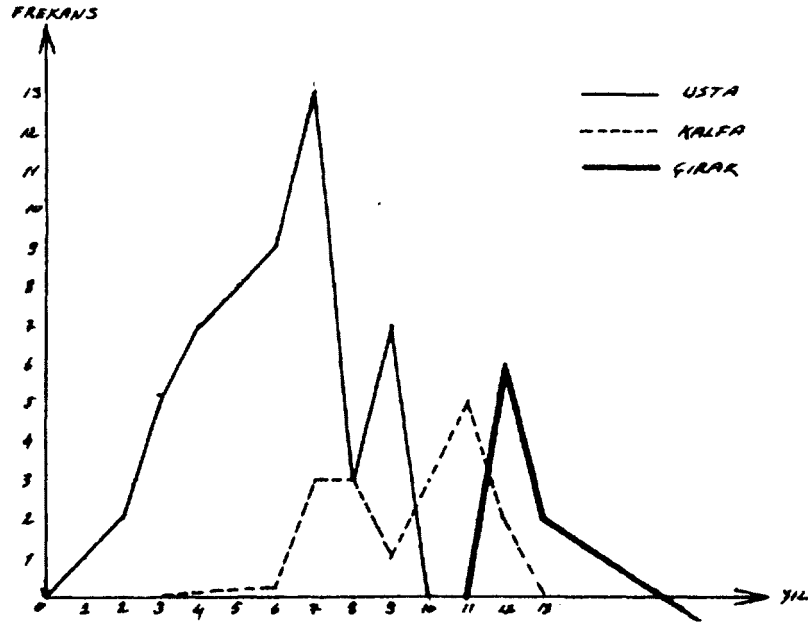
Yıllar arasında bu kadar fark olmakla beraber tüm grubun ilk kez çalışmaya başlama mdn yaşı 12 olup, usta-kalfa ve çırak arasında işe başlama yaşı açısından pek fark gözükmemektedir. (Grafik 1 ve 2) Yaklaşık %72 oranında ilk okul mezunu olan grubun (Değirmenci'nin A-3 tablosundan alınmıştır) iş hayatına atılması ise böylece genellikle ilkokul tahsilini yaptıktan sonra olmaktadır. (T/G1-G2)

Grafik: 1 KONUŞULANIN ÇALIŞMAYA BAŞLAMA YAŞI

Not: Grafik incelenirken N'ler dikkate alınmalıdır.

Grafik: 2 KONUŞULANIN İŞE BAŞLAMA YILI

1	1925-1929	8	1960-1964
2	1930-1934	9	1965-1969
3	1935-1939	10	1970-1974
4	1940-1944	11	1975-1979
5	1945-1949	12	1980-1984
6	1950-1954	13	1985-1989
7	1955-1959		

Not: Yıllar değerlendirilirken usta-kalfa-çırak N'leri dikkate alınmalıdır.

Konuşulanların en yüksek yüzdeyle İstanbul'da işe başlamaları dolayısıyla idari ayrımında ilde işe başlama oranı yükselmektedir.

Tablo: 8 KONUŞULANLARIN DOĞUM YERLERİ İLE İLK KEZ İŞE BAŞLAMA YERLERİ

	Doğum Yeri		İlk Kez İşe Başlama Yeri	
	n	%	n	%
Istanbul	13	16.3	31	38.8
Marmara Bölgesi	10	12.5	7	8.8
Karadeniz Bölgesi	24	30.0	17	21.2
Doğu Anadolu Bölgesi	5	6.2	4	5.0
Güneydoğu Anadolu Böl.	4	5.0	2	2.5
Akdeniz Bölgesi	2	2.5	2	2.5
İç Anadolu Bölgesi	9	11.2	8	10.0
Ege Bölgesi	3	3.8	3	3.7
Yurt Dışı	10	12.5	6	7.5
Toplam	80	100.0	80	100.0

Tablo, A.Değirmenci'nin F1-A5 ve çalışma hayatının G4 tablosundan faydalanılarak hazırlanmıştır.

Tabloda da görüldüğü gibi, doğum yerleri ve ilk kez işe başlama yerleri bölgeler düzeyinde tespit edilmiş olan grubun, kendi doğdukları bölge dışında mesleğe başlama oranı yaklaşık %22 olup, hemen hemen %78'lik bir kısmı ise kendi doğum yerleri olan bölgede, hatta ilçe ve köylerinde mesleğe başlamaktadır.

Bu durumda grubun işe başlama yaşının küçük olması da gözönünde bulundurulursa, küçük yaşın henüz göçe imkân vermediği söylenebilir.

Konuşulanların yüksek oranda Karadeniz Bölgesi'nde doğmuş olmaları doğal olarak işe başlama yerinin, İstanbul'dan sonra en yüksek oranda Karadeniz Bölgesi olmasına imkân verirken, yine en çok bu bölgeden insan, kendi doğum yerleri dışında ilk kez çalışmaya başlamışlardır. Bu da Karadeniz'in en çok göç veren il olmasıyla bağlantılıdır.

Akdeniz ve Ege hariç her bölgeden ve yurt dışından, doğum yeri dışında mesleğe başlayan bir iki kişi bulunmakta ve bunların çalışmaya başladığı yer tabloda da görüldüğü gibi, tek artış gösteren İstanbul olmaktadır. (T/G3-G-4)

İlk kez çalışmaya çoğunlukla şimdiki meslekleriyle başlayan terziler, bunun dışında ticaret-küçük esnaf-diğer sanatkar ve tarım-hayvancılık gibi işlerle de uğraşmışlardır. Yalnız çırakların bu mesleğe başlamadan önce başka işlerde çalışmış olması daha çok görülmektedir. İlk kez çalışmaya terzilikle başlamayanlar arasında kalfa ve çırak statüsünde bulunan iki kişi daha önce konfeksiyonla ilgili işlerde çalışmışlardır. Tablo G-19'a baktığımızda konfeksiyonla ilgili işler yapanların %19'luk bir oranda olması terzilik mesleği ile konfeksiyon arasında elemanların zaman zaman gelip gittiğine işaret etmekle beraber, konfeksiyon ustalarının ilk kez çalışmaya terzilik mesleği ile başlama oranının %80'ler civarında olması (Bkz. Ufuk Yasa'nın G-5 tablosu) ise terzi ustalarının konfeksiyona başladıktan sonra geriye dörmesinin az ihtimal olduğunu göstermektedir. (Tablo G-5)

Çalışmaya çıraklık statüsünde başlayan terziler, küçük işyerlerinde görülen yapılmaya bağlı olarak, çalışma hayatına başlarken girdiği bu meslekte yetişmek üzere hiyerarşinin ilk halkasında yerini almaktadır (T/G-6).

İlk çalışmağa başladığı yerde yakını az olan grubun, yakınlığı olanları da genellikle ustalarıyla birinci derecede akrabalıklar şeklinde olmaktadır. Diğer yandan grubun büyük bir kısmı, meslek eğitimine, yakını olmayan büyük bir ihtimalle de özelliklerini çalışmaya başladıktan sonra tanıyacağı kişilerin yanında başlamaktadır (T/G-7, G-8).

Grupta ilk çalışmaya terzilikle başlama daha fazla gözüktüğünden ve terzinin babasının yaptığı mesleğin büyük bir oranla terzilik dışı olması, çocukların babasıyla aynı meslekte olma şansını azaltmış bulunmaktadır. Babası terzi olan beş kişi bulunmaktadır ki, babasıyla aynı mesleği yapması baba isteği, hazır iş ortamının bulunması, okuyamama, terziliğin iyi meslek olması gibi nedenlere bağlanmıştır.

Babaların yaptığı meslekler, kır kökenli olan ustalarda daha çok tarım hayvancı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kalfalarda ve çıraklarda babaların işçi ve küçük esnaf-ticaret, sanatkar olma özelliği yükselmektedir (T/G-9, G-10).

Çalışmaya başlayacak olan çocuğun ilk işini bulmasında kendisine yardımcı olanlar genellikle bulunmaktadır. Yardım gördüğü kişiler arasında birincil derecede akrabaların olması çocuğun henüz yaşının küçük olması ve karar verme yetkisinin dışında olmasına bağlanabilir. Türkiye'de ataerkil aile düzeninin yaygın ve otoritenin erkekte olması yardım edenlerin başta baba, erkek kardeş-ağabey ve baba tarafı akraba olması da rol oynamaktadır, denilebilir. Ancak özellikle ustalarda köylü ve arkadaş yardımı görenler de bulunmaktadır.

Akrabalık kişinin göreceği yardımların saptanmasında önem taşıyan bir faktör (Bottomore, 1984:188) olduğu için denilebilir ki, kişi kuracağı çevrede kendi olanaklarından faydalanma yoluna gitmektedir veya bu olanaklar ona ortamı hazırlamaktadır (Saran, 1986:167). Böylece bu grupta akrabaları, çalışacak kişiye işlerini bularak yardım etmektedir. Genellikle ilk çalışmaya başladığı yerde birincil derecede akrabalarıyla (T/G-8) yakınlığı bulunan ferdi, bu akrabalarından da kendi işlerinde çalıştırmak suretiyle yardım gördüğü söylenebilir. Ayrıca, yakınlarından yardım görmeden iş bulanlarda kendi çabalarıyla, arayaarak ilan yoluyla veya tesadüfen işlerini bulmuşlardır. Yalnızca bir kişi (usta) İş ve İşçi Bulma Kurumu'na başvurarak işini bulmuştur. Kalfa ve çırakların hemen tamamının, ustaların ise büyük çoğunluğunun akraba yardımıyla ya da kendi çabalarıyla iş bulmaları göstermektedir ki, sosyal ağlar iş bulmada resmi yollardan çok daha fazla etkin olmaktadır. (Bu konu için ayrıca bkz. Aydın, 1985:272) (T/G11, G12, G13)

Çalışmaya başladıktan sonra meslek değiştirme marjının çok az olduğu grupta çıraklar biraz daha hareketli gözükmektedir. Çırakların daha çok kent kökenli olup, kentte yetişmeleri gözönüne alınırsa hareketli kişiliğe sahip olduklarına işaret eden bir durum olabilir (Lerner: 1956). Ancak çırak sayısının çok az olması bunu varsayımdan öteye götürmemektedir. Grupta 1/3 (üçte bir) oranında birden fazla sabit meslek değiştirme eğilimi gözükmektedir. Bu mesleklerin yaklaşık yarısı ise, terzilik mesleğine başladıktan sonra yapılmıştır. Çalışılan meslekler başta ticaret-küçük esnaf-diğer sanatkar olmak üzere, konfeksiyonla ilgili işler, işçiliğin yanısıra tarım ve hayvancılık şeklinde sıralanmaktadır. İlginç olan ise, mesleklerin bazılarının tamamen farklı sektörlerde olup, farklı elbeceresine dayanmasıdır.

Tüm mesleklerde işyeri değiştirme marjı, uzun yıllardan beri çalışıyor olmakla bağlantılı olarak ustalarda en yüksek oranda olmakla beraber, kalfalarla çıraklar arasında pek fark gözülmemektedir. (T/G14, G15, G16, G17, G18, G19, G28) Terzilik mesleğine başlama, hemen hemen ilk çalışmaya başlamaya paralel giden bir olay olarak karşımıza çıkıyor, komşuların çoğunlukla ilk mesleklerinin terzilik mesleği olmasına bağlı olarak, ön araştırma sırasında konuştuğumuz ustalardan ikisinin mesleğe başlama şekillerini kendi ağızlarından anlattıktan sonra bilgileri vermeye çalışalım:

"1952 Haziran ayında ilkokulu bitirdikten sonra, çırak olarak bu mesleğe girdim. Mesleğe İstanbul'da başladım. Babam İstanbul'da bir teknede çalışıyordu. Giyime

çok meraklı ve titiz bir insan olduğu için, terzilik mesleği ile de ilgileniyordu. Babam, ben Rize'de ilkokulu bitirdikten sonra, yanına İstanbul'a aldı ve memleketimiz olan bir terzinin yanına soktu beni. (İstanbul'da mesleğe sokmasının nedeni terziliğin merkezinin İstanbul olması ve bu mesleğin en iyi İstanbul'da öğrenilmesiymiş). Mesleğe başladıktan sonra kendimde merak sarıp, sevdim ve bir daha da bırakmadım."

Diğer bir usta da şöyle anlatıyor: "Terziliğe 1960 senesinde memleketim olan Malatya'da başladım. İlkokula giderken terzilerin nasıl dikiş diktiğini seyrederdim ve çok hoşuma giderdi. Hatta öğretmenim bana ne olacağımı sorduğunda 'terzi olacağım' diye cevap vermişim. İlkokulu bitirdikten sonra da çırak olarak bir terzinin yanına girdim."

Bir anlamda tüm grubun işe başlama şeklini anlatıyor bu kişiler.

12 yaş civarı olan mesleğe başlama yaşı ilkokulu bitirme zamanına denk gelmektedir. Yıllar ilk çalışmaya başlama yılları ile aşağı yukarı aynı olup, bu mesleğe başlama yeri de ilk çalışmaya başlama yeri ile paralellik göstermektedir. İstanbul'da mesleğe başlayanların semt olarak başladıkları yer, bilhassa ustalarda Şişli- Çağlayan-Kağıthane (Beyoğlu) tarafları olup, bu semtlerin eskiden terziliğin hemen hemen merkezi durumunda olmasından kaynaklanmaktadır, denilebilir. Ancak bu semtlerin dışında da özellikle surdışı/Bakırköy tarafında mesleğe başlayanlar görülmektedir. Çırak ve kalfalarda, diğer semtlerde işe başlama eğilimi Beyoğlu taraflarının merkezi olma özelliğinin kalktığına işaret edebilir. (Tablo G21, G22, G23, G24)

Cavit Binbaşoğlu "Rehberlik" kitabında (Binbaşoğlu, :48-49) meslek seçimi ile ilgili şöyle demektedir: " Meslek seçimi aslında yalnızca kişinin ilgi ve yetenekleri ile mesleğin özelliklerine dayanmaz. Bireyin kişilik özelliklerinden (ilgi, yetenek, ihtiyaç v.s.) başka meslek seçimine etki yapan etkenler şunlardır. Mesleğin toplum tarafından gördüğü kabul, yani mesleğin toplumun değerler sistemi içindeki yeri, çalışılacak olan bölgenin özellikleri, bu bölgede o iş için ihtiyaç bulunup bulunmadığı varsa gelir durumunun doyurucu olup olmadığı"

Bu mesleğin seçilme nedenlerinde bunların hepsini görmek mümkün, ancak şu gözden kaçmamalı, yazarın kişisel özellikler dediği mesleği seçme nedenleri, bu meslek dalı için günümüze kadar sürmekle beraber, diğer etkenler daha çok ustalar için geçerli görülmektedir. Ustalarda iyi iş kazançlı, geleceği olma v.s. mesleği seçme nedeninde etkin olmaktadır. Ustaların işe başladığı yıllarda terzilik mesleğinin oldukça rağbet gören bir meslek olması, bir ustanın tabiriyle

"bayanlarında bu meslekteki insanlara rağbet göstermesi" bu mesleğin seçiminde faktörlerden biridir. Ustaların ise başladığı dönemlerde giyim dikimi, elbise üretim fabrikalarının, konfeksiyon atölyelerinin Türkiye'de henüz fazla görülmemesi nedeniyle ısmarlama terziler tarafından yapılmaktaydı. Oysa şimdi artan nüfusla birlikte giyim ihtiyacını yeterince karşılayamayan ısmarlama terzilik yerine, konfeksiyon bu dalda rağbet gören meslek olmuştur.

Ayrıca mesleği seçerken başkaları tarafından, özellikle aile-akraba tarafından etkilenme de fazladır. Akraba etkisinin sebebi de çalışanın bu meslekte %40 oranında yakınının bulunmasına, hatta ilk işyerinde genellikle usta ile olan yakınlıklarına bağlanabilir. (T/G20-G26-G27)

Böylece seçimini yapıp (seçim başkası tarafından yapılmış da olabilir) terzilik mesleğinde işe başlayan çırağın (T/G25) en önce sağ elinin orta parmağı yüksek olduğu halde bağlanır (Şekil 3, resim 1). Bunun nedeni iğneyle yapılan işlerde, yüksekli parmağın iyi kullanılmasıdır. Yüksüğün yan tarafı iğneyi desteklemeye kullanılır. İğne tutuşunun rahat olması ve iğnenin desteklenmesi için terzilerin deyimleriyle "orta parmağın kırılması" gerekir. Asıl işlev iğnenin ele batmasını önlemektir. (Şekil 4, Resim 2)

15-20 gün süresince parmağı bağlı kalan çırak, bu sürenin başlangıcından itibaren, aynı zamanda boş kumaş üzerine -ipliksiz- iğne çeker. İğne-yüksük-parmak üçlüsünün birbirine uyumu ve elin çabuklaşması sağlanır bu sürede. Bununla beraber dükkân temizlemek, süpürmek, ayak işlerini yapmak, pantolon paçalarına sürfile yapmak gibi ufak-tefek elişleri çırağa yaptırılan ilk işler arasındadır (extra tablo hazırlanarak bu bilgiler elde edilmiştir).

Bu meslekte çalışmaya başlayan kişilerin ortalama işyeri değiştirme marjı 3 civarındadır. Ustalarda bu marj 4'e kadar çıkabilmektedir. Kalfalarda bu, 2 işyeriyken, çıraklarda, genellikle şimdiki işyeri aynı zamanda ilk işyeri olmaktadır. (T/G29)

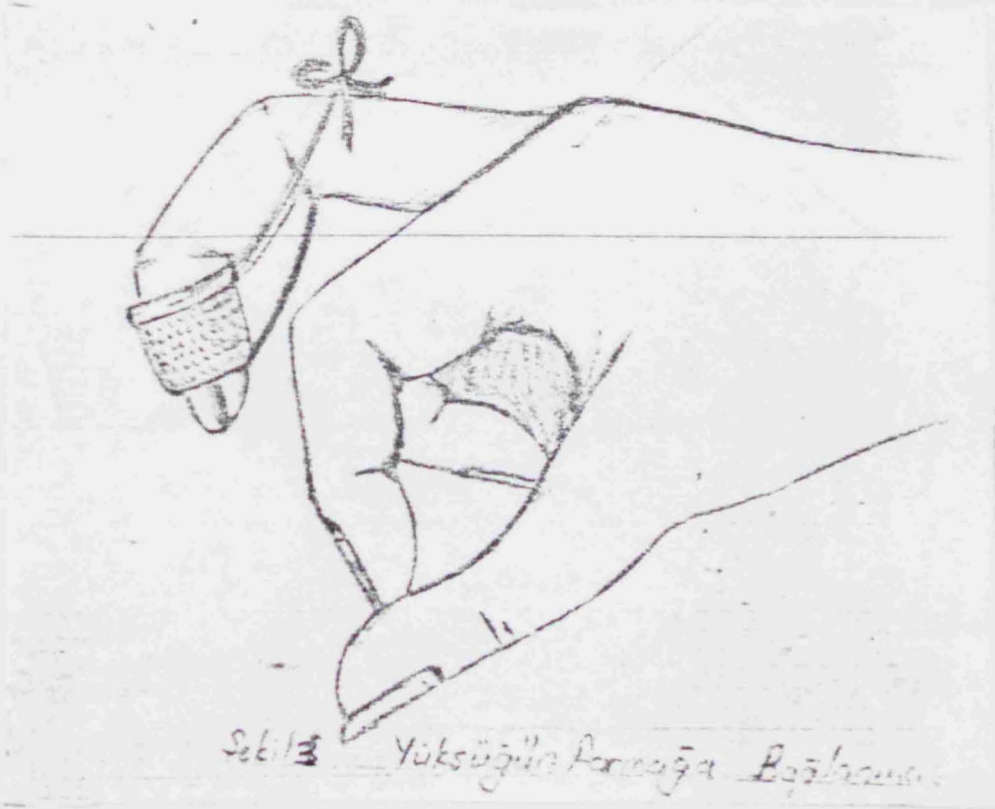
Ortalama işyeri değiştirme marjının 3 civarında olduğunu söylediğiniz grupta, bir-iki ve üç işyeri değiştirenlere ait özellikleri gözden geçirelim:

Şimdiki işyerinden önce "sadece bir işyerinde çalışan 11 kişi bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi, çırak olup, ilk işyerinde 1 yıl çalışmış, ustayla anlaşamadığı (diğer kategorisi) için ayrılıp şimdiki işyerine girmiştir. Diğerlerinde ortalama 3 yıl aynı işyerinde kalma süresi gözükse de, ustalar çok daha uzun yıllar ilk işyerlerinde çalışmışlardır. Kalfalar daha önceki işyerlerinde

Resim: 1, Şekil: 3 YÜKSÜĞÜN PARMAĞA BAĞLANMASI

Resim: 1

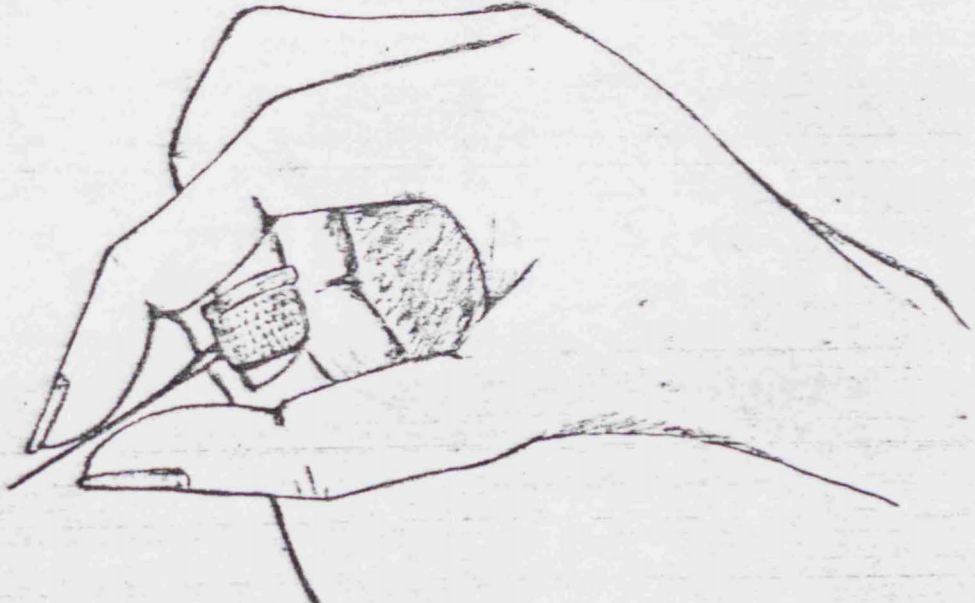
Şekil: 3

Resim:2, Şekil:4

İĞNENİN YÜKSÜKLE KULLANILMASI

Resim: 2

İğnenin Yüksükle Kullanılması

Şekil: 4

ortalama 2 yıl çıraklık yapıp, kalfalığa geçmeden ayrılmışlardır. Ustalar ise genellikle aynı işyerinde hem çıraklık, hem de kalfalık yapmışlardır.

İki işyerinde çalışan usta ve kalfalar ilk işyerinde çıraklık ve kalfalık yapmışlar, ustalar ancak 2. işyerinde bu statüye ulaşmışlardır. Ortalama çıraklık ve kalfalık süresi 3-4 yıldır.

Üç işyerinde çalışanlar ise ilk işyerlerinde çırak ve kalfalık, ikinci işyerlerine çırak-kalfa ve ustalık, üçüncü işyerlerinde kalfa ve ustalık yapmışlardır. İlk işyerinde usta, son işyerinde çırak olan yoktur.

Ustalarda dikkat çeken nokta tek bir işyerinde 20 yılın üzerinde çalışanların olmasıdır. İlk işyerlerinde dahi 15-20 yıl arası çalışanlar bulunmaktadır. Bu 30-40 yıl öncesinin bir özelliği olabileceği gibi, ustanın kendi dükkanı olmasıyla da bağlantılı olabilir. İşyerlerinden ayrılma nedenleri de yaklaşık %40 oranında askere gitme sebebiyledir. Semt değiştirme ve göçün yanısıra, kendi işyerini açıp ustalığa geçiş gibi nedenlerde bulunmaktadır. İş öğrendiği için, konfeksiyonda çalışmak üzere veya dükkanda akrabası olduğu için ayrılanlarda ilginç olanlar arasındadır (Tablo G30ve G65 dahil aradaki tüm tablolar).

Bu meslekte bir kişi dışında herkes çıraklık yapmıştır. Ortalama çıraklık süresi 3-4 yıldır. Çıraklarda süre daha az olmakla beraber, bu onların işe yeni başlamalarından kaynaklanmaktadır. Meslekte kalfalık süresi daha uzun olmaktadır. 12 yaş civarında işe giren çocuk ortalama 3 yıl çıraklık yaptıktan sonra 15 yaşında kalfa olabilmektedir. Kalfalığı ise aşağı yukarı askerlik dönemine (askere gitme mdn yaşı grupta 20'dir) kadar sürmekte, askerden geldikten sonra da ustalığa başlama eğilimi görülmektedir. Ancak şu anki kalfalarda 15 yıl civarında ve daha da yukarıda kalfalığı sürdürenler bulunmaktadır. Kalfalar arasında ustalık yapıp, tekrar kalfalığa dönen üç kişi bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi memleketinde ustalığa başlamış, İstanbul'a geldikten sonra kalfa olarak çalışmaya başlamış. diğeri İstanbul'da bir dükkan açmış, ancak işleri yürümediği için kapatmıştır. Anlaşılacağı gibi meslekte dükkan açmak riskli bir hale gelmiş sayılabilir. Çünkü müşteriler azalmakta ve iş gelmeme durumlarıyla karşılaşmaktadır. Bu da statülerde yılların uzamasına etki etmektedir, diyebiliriz. Ustalar daha önce de belirttiğimiz gibi uzun yıllar bu meslekte çalışmışlardır. Ustalık süresi ortalama 20 yıl civarındadır. Yarım yüzyıldır ustalık yapanlar da vardır (T/G64-G65-G66-G67-G68).

Konuşulanların halen çalışmakta oldukları işyerlerinde ortalama işe başlama yılları 1979 civarında olmakla beraber, ustalarda 1950'li yıllardan bu yana aynı işyerinde çalışanlara rastlanmaktadır. Ortalama olarak söylemek gerekirse, ustalarda 1974-75 yıllarından beri aynı işyerinde çalışanlar olduğu için yıllar

aşağı çekilmiştir. Aslında buda ustaların kendi işyerlerinde çalışıyor olmalarına bağlanabilir. Ustalarda, şimdiki işyerine başlama yaşı ortalama 33 civarındadır. Kalfalarda bu işyerinde işe başlama mdn yaşı 20 olarak gözükmektedir. Ancak bu yaş erkeklerde askerlik yaşı olduğu için askerden önce ve sonra çalışmaya başlama olarak değerlendirilmelidir. (T/G69-G70)

Bu işyerinde çıraklıkla başlayan birtek ustanın dışında -oda babasının yanında bu mesleğe başlamış ve dükkanı ondan devralmış- tüm ustalar şu anki statülerinde başlamışlardır. Kalfalarda ise doğrudan kalfa olarak başlayanlar çoğunlukta olsa bile, aynı işyerinde çıraklık yaptıktan sonra kalfalığa yükselenlerde bulunmaktadır. Ancak daha önceki bu konuyla ilgili tabloları da gözden geçirdiğimizde genel yapının statü atlanırken işyeri değiştirmek şeklinde olduğu söylenebilir. Özellikle ustalığa geçişte, bu çok daha geçerli olmaktadır. Kendi dükkanını açtıktan sonra usta statüsü elde edilmektedir, diyebiliriz. Meslekte, konuşulan ustaların yarısından fazlası yalnız başına çalışmaktadır. Yalnız çalışan dediğimiz bir ustanın yanında ise oğlu da usta olarak zaman zaman çalışmaktadır.

Yalnız çalışmayan ustaların 3/4'ünün işyerindekilerle bir yakınlığı bulunmamaktadır. 3 işyerinde usta-kalfa statülerinde baba ve oğul beraber çalışmaktadırlar (T/G72,G73).

Şimdiki işyerlerini bulurken kendilerine yardımcı olanlar olduğunu söyleyenler grubun yarısından fazlası olup, çırak ve kalfalarda yardım görenler ustaya nazaran daha da fazladır. İlk işini bulmada birincil derecedeki akrabalarından yardım görme daha ağırlıktayken, (T/G11) bu gruptan yardım görme boyutu şimdiki işyerinde yarı yarıya inmiştir. Babadan yardım görme işi çok azalmış bulunmaktadır. Ustaların meslekte geçirdikleri uzun yıllar gözönünde bulundurlursa doğal sonuç olarak babanın artık yaşamıyor olması buna etki edebilir, diye düşünülebilir. Memleketli, köylü, arkadaştan yardım görme, bu durumda daha etkin bir hale gelmiş gözükmektedir. Kimi zaman memleketlinin, köylünün akraba gibi kabul edilme eğilimi de düşünülürse, yardım görülen kişiler genellikle akrabalar olmaktadır.

Daha çok iş bulma şeklinde olan yardım boyutu, ustaların kendi işyerlerinde çalışmasına da bağlı olarak, dükka bulma, para yardımı gibi de olmaktadır. Yardım görmeyenler ise kendi çabalarıyla şimdiki işyerlerinde çalışmaya başlamışlardır. (T/G74-G75-G76)

Meslekte üç statüde, iyi bir eleman olmanın özelliklerinin ölçüldüğü sorular-
da, bu tür özelliklerin sınıflaması yapılmış ve bu özelliklerin üç grupta top-
landığı görülmüştür. Bu özellikler mesleki açıdan bir yere gelmenin yanısıra
kişisel ve davranış özellikleri olarak gruplanmıştır.

Tablo: 9 İYİ BİR ELEMAN OLABİLMEK İÇİN GEREKEN ÖZELLİKLER (%)

	İyi Bir Çıracık Olabilmek İçin Gereken Özellikler	İyi Bir Kalfa Olabilmek İçin Gereken Özellikler	İyi Bir Usta Olabilme İçin Gereken Özellikler
Meslek	33.3	84.8	88.3
Davranış	28.9	6.3	7.8
Kişisel	33.3	7.6	3.9
Diğer	4.5	1.3	-
Toplam	100.0	100.0	100.0

Tabloda da görüldüğü gibi, çıracıkta kişisel ve davranış özelliklerine sahip ol-
mak daha çok istenen bir özellik olmaktadır. Mesleki bilgilere sahip olmak us-
tanın da, kalfanın da iyi olmasında önemli bir unsurdur. Çıracık ve kalfada kişi-
sel özelliklerin iyi olmasında etken olduğu görülürken, ustada davranış özellik-
leri ön plana çıkmaktadır. Genel gözlemlerimizden de şunu söyleyebiliriz. Hitap
ettiği kişilerle yüzyüze ilişki içinde bulunan terziler konuşmalarından davra-
nışlarına kadar saygı ve hürmet özelliklerini elden bırakmamaktadırlar. Bu mes-
leğe başlayacak olan çıracıkta da meslekten çok diğer özelliklerin araması (T/G79)
ve bunun yerleştirilmeye çalışılmasından da anlaşılabilir. Ahiliği bilmeseler
bile ustalar meslek ahlakı açısından ahilik prensipleriyle yerleştirilmiş kalıp-
ların ustalar tarafından devamlılığının sağlandığı görülmektedir.

Şimdi iyi bir eleman olabilmek için gereken özellikleri daha ayrıntılı gözden
geçirelim.

Çıracıkta istenen mesleki özellikler, mesleğe başlangıç işleridir. El işlerini,
dikiş işlerini iyi bir çıracığın artık bilmesi gerekir ve bunları pantolon, yelek
dikiminde uygulayarak, dikim işine de yardım etmelidir. Terzilik mesleğindeki
aletlerin kullanımını da öğrenmek iyi çıracık özelliklerindedir. Ayrıca dükkana
ait getir-götmüş işlerini de yapmalıdır.

Bu meslekte saygılı, dürüst, iyi ahlaklı, terbiyeli olmak en önemli özellikler-
den biri sayılmaktadır. Bu arada bir ustanın bu meslektekilerin zaman zaman
azıcık kandırması da vardır, diyerek anlattığı bir rivayeti bizde buraya aktaralım

ustanın ağzından.

"Terzilik mesleği, peygamberi olan bir meslektir. İdris Peygamber, dürüstlüğü herşeyi yerli yerinde yapmasıyla tanınmıştır. Kumaşın tek bir kırpıntısını dahi boşa götürmeden kullanmıştır. İdris Peygamberin en büyük dileği yaşarken cenneti görmüş ve bunun içinde sürekli Allah'a yalvarıyormuş. En sonunda dileği kabul olmuş ve İdris Peygamber cennete girmiş. Girmeden önce sadece görüp çıkacağına dair söz vermesi gerekiyormuş. İdris cenneti görünce orada kalmak kendisi için bir tutku olmuş, ancak çıkacağına dair söz verdiği için geri çıkmak zorunda kalmış, çıkarkende makasını (kimine göre yüksüğünü) cennette unutmuş. Makasını (ya da yüksüğünü) almak istediğini söyleyip, tekrar cennete girdiğinde ise 'Ben bir defa çıkmak için söz verdim ve bu sözümü tuttum. Ama ikinci kez çıkmaya söz vermedim' deyip cennette kalmış."

Özellikler arasında bu mesleğe karşı duyulan sevgi, istek, çok önemli hale gelmiştir. Ustaların deyimiyle "artık sadece iğnenin ucuna bakacak 'genç' bulmak zorlaşmıştır. İşyerine bağlılık, dikkatli olma, yetenekli ve elinin bu işi yapabilmeye yatkın olması, ailesinin iyi özelliklerine sahip olması, çırağın iyi olması kriterleri arasındadır. Ve iyi bir çırak olmak için ortalama üç yıl gerekmektedir. Meslekte geçen çıraklık sürelerinin ortalama üç yıl olması da bu seviyeye erişmiş çırağın kalfa olacağına işaret etmektedir.

Kalfanın iyi olmasında mesleki açıdan bir yerlere gelmiş olmak önemlidir. Kalfanın ceketin hemen her yerini bilip, bitirmesi ve giyilmeye hazır hale getirmesi beklenmektedir. Ancak ceketin kesim, prova, ölçü alma ustaya aittir. Kalfa bunları yapamaz. Ustada her işi yapma özelliği aranırken, bu özellik kalfada da aranmakta, ama aradaki fark yukarıda söylediğimiz işler olmaktadır. Ayrıca ustalarda organizasyonla ilgilenmek de önemlidir. İyi bir kalfa olabilmek için geçen süre yaklaşık 5 yıldır. Ustalarda ise süre 8-9 yıla çıkmaktadır. Böylece bu meslekte işe başlayan birinin toplam 18-19 yıl sonra iyi bir usta olması mümkündür, diyebiliriz. (Tablo G74 ve G91 dahil olmak üzere aradaki tüm tablolar) Görüşme yaptığımız işyerlerinde mevcut iş bölümünü tespit etmey çalıştığımız zaman, dükkanlarda yalnız çalışan ustaların iş bölümü yapabilecekleri elemanları olmadığı için, yanında çırak veya kalfa ya da her ikisini birden çalıştığı işyerlerinden veri toplanmıştır.

Bu durumda şu anki işyerlerinde prova, kesim, ölçü, regula, müşteriyle ilgilenme, kesin ustanın yaptığı işlerdir. Organizasyonla ilgili pek cevap alınamamasına karşılık, kalfanın organizasyonla hiç ilgilenmemesi de bu işin tamamen ustaya ait olduğunu göstermektedir. Bunun diğer bir sebebi de büyük organizasyonun olmamasına bağlanabilir. Yaptığımız gözlemlerimizle de söyleyebiliriz ki, çoğunlukla

ustanın prensiplerine bağılı olarak doğal bir şekilde organizasyon işi gerçekleştirilmektedir, diyebiliriz.

Kalfaların yaptığı iş çoğunlukla ceket üzerindeki tüm işlemleri kapsamaktadır. Ölçülen, kesilen ve provası yapılmış işin dikişinden, elişine ve son şekline getirilmesine kadar kalfa yapmaktadır. Çırağa şu anki işyerinde yaptığı işler, öğrenme aşamasında olduğundan ufak tefek işler olup, bütün parçaların (ceket, palto, pantolon, yelek gibi) belirli yerlerini yapmak, temizlik işleriyle uğraşmaktır. (G92, G93, G94, G95, G96, G97, G98)

Elemanların şimdi çalıştıkları işyerinde ortalama işe başlama saati 8,5 olup, yalnız çalışan ustalarda 10 ve daha sonra işe başlayanlar bulunmaktadır. Öğle tatilinin genellikle yapıldığı işyerlerinde, işten çıkış saati 19.00 olmakla beraber, bilhassa yalnız çalışan ustalarda daha geç saatlerde de işten çıkılmaktadır. Böylece ortalama çalışma saati 10 saat olup, bazı ustalar bunun üzerinde de çalışırlar. Bazı ustalar gece yarısına kadar dükkanda çalıştıktan sonra, birde eve iş götürdüklerini söylemektedirler. Hatta bekarken, gece yarısına kadar çalışıp, kesim masası üzerinde uyduğunu söyleyenlerde bulunmaktadır, deyip çalışma hayatına ait tablo açıklamalarını bitirelim. (T/G99-G100-G101)

USTAYA AİT BÖLÜM

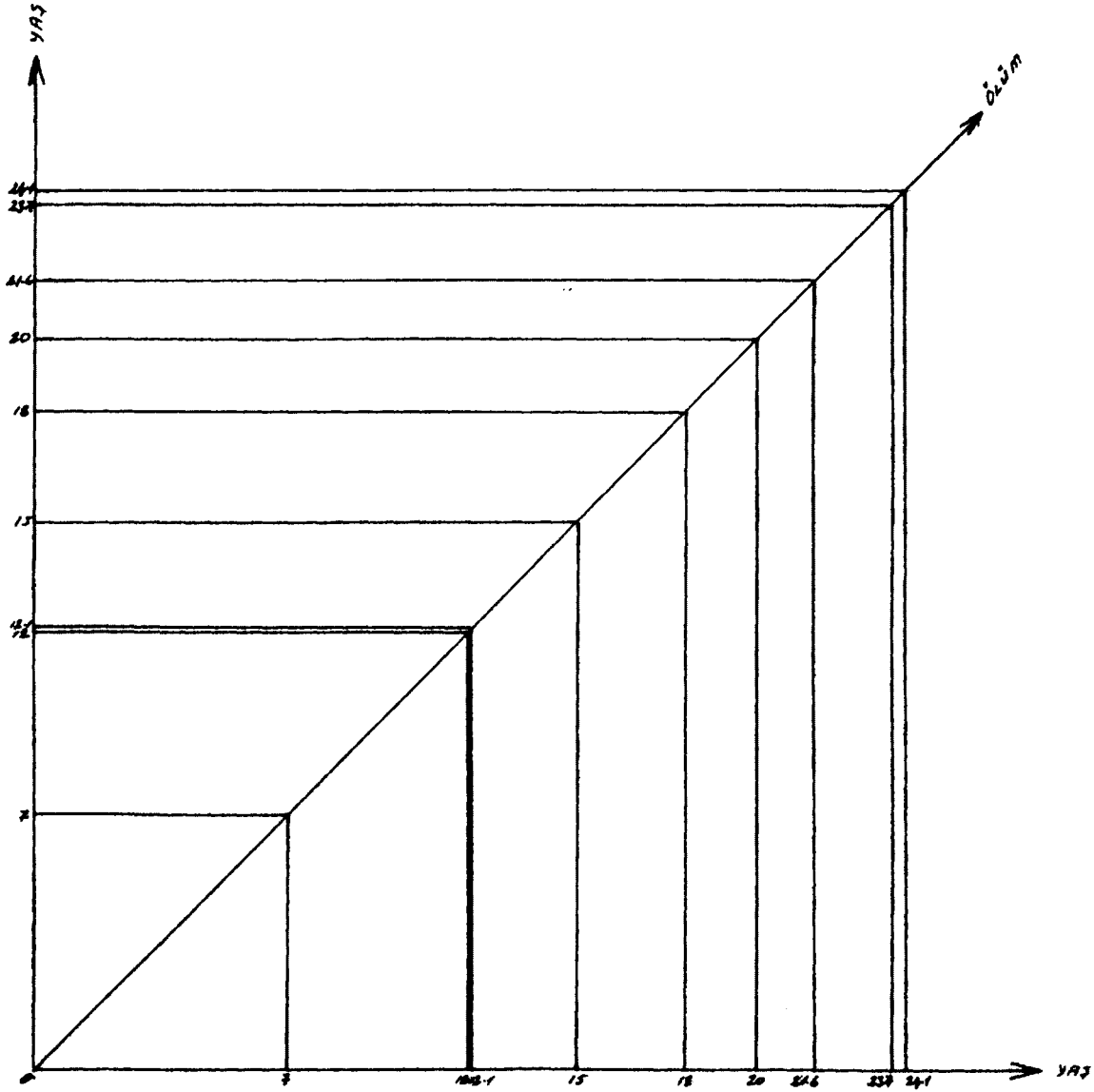
Ustalar -iki kişi dışında ki onlarda yalnız çalışmayan ustalardır- kendi işyerlerinin sahibidirler.

Tablo: 10 USTALARIN İLK İŞYERİNİ AÇANA KADAR GEÇİRDİĞİ AŞAMALAR

	Ortalama ilkokulu Bitirme Yaşı	İlktez çalışmaya Başlama mdn yaşı	Konuşuların memleketten ayrılış mdn yaşı	Sonkez İstanbul'a geliş yaşı (mdn)	İlk işyerini açma mdn yaşı	Konuşuların evlilik yaşı mdn
Usta	12.0	12.1	18.0	21.6	23.7	24.1

İlkokulu bitirip, hemen çalışmaya başlayan genç yaklaşık 5-6 yıl sonra, ortalama çiraklık süresinin 3 yıl olduğu düşünülürse kalfa iken memleketinden ayrılmıştır. İstanbul'a 3-4 yıllık bir süre sonra -ki bunun iki yılı büyük bir olasılıkla askerlikte geçmektedir- bir daha bir yere gitmemek üzere gelmiş ve İstanbul'a geldikten 1,5-2 yıl sonra da kendi işyerini açmıştır. Hatta işyerini açtıktan kısa bir süre sonra da evlenmiştir. Tek bir kişiymiş gibi bahsettiğimiz bu yapı ustalardan alınan bilgilere göre derlenmiş bir genelleme olup, tüm gruba aittir (Bkz. Grafik 3).

Grafik: 3 USTALARIN HAYAT ÇİZGİSİ

0	Doğum	18	Memleketten Göç
7	İlkokula başlama	20	Askerlik
12	İlkokulu bitirme	21.6	Son Kez İstanbul'a geliş
12.1	Çıracılık	23.7	İlk İşyerini Açma (Üstalık)
15	Kalfalık	24.1	Evlilik

Ustalar ilk işyerlerini ortalama 1960 yıllarında açmışlar ve bu zamana kadar işyerlerini 1-2 defa çoğunlukla dükkanı daha uygun yerlere taşıma veya iyileştirme, mal sahibinin çıkartması-istimlak gibi sebeplerle değiştirmişlerdir. İlk işyerini memleketinde açanlar ise, memleketlerinden göç ettiklerinden -ekonomik sebepler buna etken- işyeri değiştirmiş gözükmektedirler.

Şu anda ortağı yok diyebileceğimiz ustalar, ilk işyerlerini daha çok kendi başlarına yardım görmeden açmışlardır. Yardım görenler ise akrabaları çoğunlukta olmak üzere ustalarından yardım görmüşlerdir ve bu çoğunlukla para yardımı şeklindedir (T/H1-H2-H3-H4-H5-H6-H7-H8-H9).

Kendi çıraklık dönemleriyle, bugünkü dönem arasında fark olduğunu söyleyen ustalar yaklaşık 30 yıl öncesi ile şimdiki dönemi karşılaştırmaktadırlar. Biz biraz daha geriye gidip, Şükrü Baysal'ın "Türkiye'de Terzilik" adlı 1942'de yazdığı kitaptan çırağın günlük çalışmasına ait yazdığı bölümü buraya aktaralım.

"Sabahleyin terzihane açılıncaya kadar çırak mağaza önünde bekler, usta gelir, agaza açılır. Temizlik, ütülere kömür koymak, makinelerin tozunu silmek ve yağlamak en az bir saat sürer, sonra ustanın ev işleri başlar. Çırak artık öğleye kadar hanımın emrindedir. (Ön araştırma sırasında görüştüğümüz bir-iki usta da çırakken ustanın hanımının işlerini yaptıklarını, hatta birisinin, annesinin dahi, ekmek yapmada, çamaşır yıkamada hanıma yardım ettiğini anlatmışlardı.) Halden sebze, kasaptan et, fırından ekmek almak ve buna benzer bütün işler çırağın vazifesidir. Atölyeye döndüğü zaman ustanın hazırladığı işler hariç, kalfalara gidecek, müşterileri çağıracak, dikilen elbiseleri sahiplerine dağıtacak ve tabii kalfaların sigara, kahve gibi ihtiyaçlarını temi edecektir. Bu hal bir yıl sürer. 2.yıl ceketleri çevirmek, pantolonları sökmek, iplikleri temizlemek işi görevleri arasına girer. 3.yılda eğer çırak sanata hala heves duyuyorsa, düğmeler dikmek, telaları işlemek, kalfaların gözetiminde makinada bazı ufak tefek işleri görmek gibi işlerle uğraşır."

Bizim gözlemlerimizle de saptadığımız gibi günümüzde, teknolojinin gelişmesiyle kömürlü ütü olayı kalkmış ve çırakların işi çoğunlukla dükkana ait işlerle sınırlanmıştır.

Ustaların kendi çıraklık dönemleriyle şimdiki çıraklık dönemi arasında gösterdikleri farklılıkların başında paranın günümüzde çok önem kazanması gelmektedir. Ekonomik şartların ağırlaşması, işe giren çırağın meslek öğrenmekten daha çok para kazanmak amacını gütmemesini beraberinde getirmiştir, denilebilir.

Her toplum veya grupta bir süreç içinde olagelen değişme (Akkayan, 1979:5) kişisel özellikler ve davranış modellerinde de etkisini göstermiştir. Eski çıraklık döneminde saygı disiplin, iyi ahlaklı olma ve bu sanata duyulan ilginin, azaldığı belirtilmiştir ustalar tarafından. (T/H10-H11)

Bu dönemde bariz biçimde olan farklılık ise zaten çırakların olmamasıdır, denebilir. Eleman bulmada çekilen zorlukların dile getirilmesi ve gidilen işyerlerinde çırak ve kalfalara toplam olarak bile ustaların yarısından daha az rastlanması da buna işaret etmektedir.

Şimdi bahsettiğimiz gibi, bu meslek dalında kalfa ve çırak bulmakta zorluk çekilmektedir. Bunun nedenlerine gelmeden önce işyerine eleman bulmak için başvuru yolları belirtelim. Bunun başında civardaki esnafa eleman aradığını duyurmak gelmektedir. İkinci olarak başvuru yolu, ilan asmak şeklindedir ki, ilan genellikle dükkanların pencerelerine asılmaktadır. Bu iki yol elemanın, daha çok civardan temin edilmesi ile ilgilidir. Ancak gazete aracılığıyla geniş kitlelere eleman aradığını duyurmak da başvuru önemli yollardan biridir. Bunun yanısıra keni yanındakilere söyleme, tanıdıklar vasıtasıyla eleman bulma, derneğe-kurumlara başvurma da kimi ustaların eleman arama yollarıdır.

İzlenen bu yollara rağmen, meslekte kalfa ve çırak bulmada çekilen zorluk üç nedene bağlanmaktadır.

Birincisi; ücretin cazip olmaması, ikincisi; mesleğe rağbetin olmaması ve konfeksiyonun revaçta olması, üçüncüsü; yeterli sayıda kalfa ve çırağın yetişmemiş olması. Çırak bulunmamasında mesleğe rağbetin az olması ve konfeksiyonun revaçta olması ön plandayken, kalfada ücretin cazip olmaması en önemli etken olmuştur. Ali Rıza Balaman'ın "Gelenekler, Töre ve Törenler" adlı kitabında değindiği gibi "her yaşam biçiminde birey, o yaşam biçiminin gerektirdiği davranışları bellemektedir". Bizim konumuzda da teknolojinin gelişmesi ve ekonomik şartların gerektirdiği bir sonuçtur denebilir buna. Yani, teknolojiye bağlı olarak rağbet gören bir meslek dalında kanalize olmak ve ücretin daha cazip olduğu mesleklere yönelmek.

Yaptığımız görüşmeler ve ön araştırma sırasında elde ettiğimiz bilgilerde ustaların, çoğunlukla elemanlarına kendilerinin fazla para veremediği, işin zaten az olması nedeniyle ancak kendilerine göre para kazandıkları doğrultusundadır. Ancak bazı ustalar, bu meslekte yer edinmiş, müşterisini kazanmış bir terzinin para kazanamama gibi bir derdinin olmayacağını söylemektedirler.

(T/H12-H13-H14-H15-H16)

H-12, 13, 15, 17, 18 tablolarına bir göz atıldığında eleman bulmada zorluk çekildiği belirtilmekle beraber, özellikle yalnız çalışan ustalarda eleman ihtiyaçları olmadığını belirtenler bulunmaktadır. Yani ustalar işyerlerine kendileri eleman almamaktadırlar. Bunun sebebi de daha önce belirttiğimiz gibi yeterli iş gelmemesine bağlanabilir.

Meslekte her ne kadar eleman bulmada zorluk çekiliyorsa da bu mesleğe başlayacak olan elemanlarda aranan özellikler bulunmaktadır. Çırak için iyi huylu-ahlaklı-saygılı-dürüst-söz dinlemesini bilmek gibi kişisel ve davranış özellikler gerekirken kalfada meslekle ilgili bilgiye sahip olmak ve verimli olmak önem kazanmaktadır. Ama hemen ardından iyi huylu-ahlaklı olmak özellikleri gelmektedir. Bu yapı iyi bir çırak-kalfa olmak için neleri bilmek gerekir tablolarıyla (T/G81-89 arası) karşılaştırıldığında bir paralellik ortaya çıkmakta ve çıraklık döneminde kişisel davranış özelliklerinin iyi biçimde yerleştirilmesi eğitimin temelini oluşturmaktadır, diyebiliriz. Bunun dışında çırakta aranan özellikler arasında ailenin tanınması ve kefil gösterilmesi, temiz olması, dikkatli, yetenekli, zeki v.s. olması gibi özellikler de önem kazanmaktadır. Yaşı küçük olması ve fiziksel özelliklerinin düzgün olması da aranan özellikleri arasındadır. (Tablo H17-H18).

Ustanın işyerine çırak alırken başka yerde çalışan çırağımı, yoksa ilk kez kendi yanında çalışacak olanı mı tercih ettiği arasında pek fazla ayrılık çıkmamaktadır. Her ikisi de hemen hemen aynı oranda tercih edilmektedir.

Başka işyerinde çalışmış olan çırağın tercih nedeni, tecrübeli ve verimli olmasıdır. Ustalarla yaptığımız sohbetler sırasında işe yeni giren çırağın veriminin olmadığı ve hemen faydalanılamadığı belirtilmişti ve "hiç birşey bilmeyen birine boşuna para vermek zor" diye değerlendiriliyordu zaman zaman.

Sanatı bilmek ve elin işe yatkın olması, çabuk yetişmeye elverişli olması dediğer tercih sebepleridir. Ustalar ilk kez kendi yanında başlayacak çırağı ise kendi yöntemlerine göre yetiştirmek için tercih etmektedirler. (T/H,19-H20-H21)

Kalfada tercih edilen eleman piyasadan yetişmiş olandır. Meslek Lisesi mezunu pek tercih edilmemekte ve zaten okuldan mezun edilen öğrenci miktarıda ustaların liseden yetişeni tercih etmesine pek imkan vermemektedir. Bunun dışında ustaların okullu hakkındaki düşünceleri de piyasadan yetişeni tercih etme sebepleri arasındadır. Okullunun tecrübesiz ve verimsiz oluşu piyasadan yetişeni tercihe götürmüştür ustaları. Bunun dışında piyasadan yetişenin sanatı (terzilik) bilmesi önemli tercih sebebidir. Pratiklikte piyasadan yetişen kalfanın özelliklerinden olup, tercihte rol oynamaktadır. (T/H22-H23-H24-H25)

Ustalar işe aldığı kalfayı 1-2 haftalık bir denemeye tabi tutmaktadırlar. Ve bu süre içinde iş yaptırıp, ne derece bilgisi olduğu gözden geçirilmektedir. Bunun yanısıra terbiye-ahlak ve dürüstlüğü de ölçülmektedir. (T/H26-27)
Çıracak da 1-2 haftalık deneme süresine alınmakla beraber, 5-6 haftaya kadar uzayabilmektedir.

Daha çok terbiye, ahlak, saygı, söz dinleme, dürüstlük gibi kişisel ve davranış özellikleri öncelikle kontrol edilmektedir. Ustalar çekmecelerden birine biraz para koyup, çırağı yalnız bıraktıklarında o parayı alıp almadığına baktıklarını söylüyorlar. İş yapmasına ve bilgisine onun ardından yeteneğine, çalışkanlığına, disiplinliliğine de dikkat edilmektedir. Bu devreler aynı zamanda çırağın ve kalfanın da işe bağlanması, alışması için geçen süreler olmaktadır. (T/H28-29)

Ustanın kalfaya sanatıyla ilgili göstereceği bilgi mesleki bilgidir. Kalfanın bu meslekte yapmadığı prova, ölçü alma, kesim ustanın öğreteceği bilgiler arasındadır. Kalfa bunları öğrendiği zaman usta olmaktadır. Regola, kol-yaka takma cekette nispeten zor ve dikkat edilmesi gereken yerlerdir. Her ustanın kendine ait bir stili olmaktadır. Giyinde kendi ölçü alma, prova yapma tekniğini kullanan ustanın kalfaya bu sanatla ilgili kendi görüşünü göstermek, öğreteceği bilgiler arasında yer almaktadır. (Bkz.T/I-11)

Ustanın kalfaya bunları öğretme yolu, göstermek, anlatmak ve tarif etmenin yanısıra uygulatma ve deneme yaptırmayla olmaktadır.

Ustalık insanın doğarken kazandığı bir statü değildir, öğrenme yoluyla elde edilir. Bilgi ve tecrübenin toplandığı ustalık, gelecek kuşaklara göstermek ve anlatmakla aktarılabilir (İlin -Segal,1983 : 14-15)

Formal veya informal adet halini almış olan bu yol insanlığın gelişmesinde etkin yollardan biridir, denilebilir.

Usta burada çırağa mesleği öğretmek için yine aynı yolları tercih etmektedir. Basit çalıştırıp, uygulatma, deneme yaptırmakta ve gösterip, anlatıp, tarif etmektedir. (T/H-30-31-32)

Şu anda yalnız çalışan ustaların dışında 20 tane yanında eleman çalıştıran usta bulunmaktadır. Tablo H-33-34'de kalfa ve çıracakla ilgili sorunları olmadığını belirtmiştir bu ustalar. Zaten çırağı olmayan usta daha çoktur.

Ustalar ortalama 4 kalfa yetiştirmişler, bunlardan yaklaşık 2 tanesi işyeri sahibi olmuştur, yani usta statüsündedirler. (T/H35-36)

Ustaların yarıdan fazlası yanında çalışan elemanların kurs görmesini istemektedirler. Ancak yaklaşık %40'lık bir oranda kurs istemediğini belirtmiştir. Daha çok kalfanın görmesi istenilen kurs türünün mesleki-teorik olması istenmekte, günün şartlarına göre eğitim yapması da beklenmektedir. Ustanın bu konuda sağlayacağı yardım da, işten izin vermek suretiyle gerçekleşecektir. Teşvik etme ve maddi yardımda bulunarak da, destek olacaklar bulunmaktadır, deyip bu bölümü bitirelim. (T/H-37-38-39)

KALFA VE ÇIRAĞA AİT BÖLÜM

I ve J Tabloları.

Kalfa ve çırağa ait tablolarda N oldukça düşmektedir. Bu iki bölüm için yapılabilecek genelleme kalfa ve çırağın bu meslek dalında azalmış olmasıdır, deyip bu bölüm hakkında tabloların gözden geçirilmesinin en iyi yol olacağını belirtelim. Bununla beraber ustaya ait bölümle ilgili birkaç karşılaştırmayla beraber bir iki özelliğe değinmek istiyoruz.

Ustada olduğu gibi kalfada çırak alırken iyi huylu, ahlaklı, saygılı ve söz dinleyen olma gibi özelliklere önem vermektedir. Bunlar geleneksel davranış biçimleridir. (Lerner, 1956) Çırak tercihinde hemen hemen ustayla denk düşmekte ve hem başka işyerinde çalışan, hem de ilk kez kendi yanında çalışacak olan çırak tercih edilmektedir. Kalfa seçimindeki tercih, sanatında eksiklik hissettiği bilgiler, çırağa mesleği öğretme şekli ustadaki bilgilerle paralellik göstermektedir. (I tabloları)

Çıraklar çok az olmakla beraber, yine de bir boyut getirmesi açısından önemlidir. Tabloların bu konuda yeterince açık olduğunu belirttikten sonra, çalışanların kanaat ve tutumlarıyla ilgili bölüme geçiyoruz. (J tabloları)

KANAAT VE TUTUMLAR

Çoğunluğunun ilkokul mezunu olduğu bu meslek çalışanları kızları ve oğullarının okumasını arzu ettikten başka, onlar için arzu ettikleri istedikleri mesleğin profesyonel meslekler olmasından da (T/K3-K5) anlaşıldığı gibi, yüksek tahsil arzu etmektedirler. Kalfa ve çıraklar erkek çocuk pozisyonunda olabildiği için, ustalar kısmında erkek ve kız çocuk tahsiline baktığımızda (Değirmenci B.23. 832) ise usta çocuklarının babalarından daha fazla tahsil yaptığı ve çoğunluğunun hala bir eğitim kurumuna devam ettiği görülmektedir. Bu da göstermektedir ki, arzu ettiklerini aynı zamanda uygulama yolundadırlar.

Grupta kız ve erkek çocuğun okutmak istenmesinde pek fark gözükmemekle beraber, erkekte geleneksel yapıya bağlı olarak biraz daha fazla okumuş olmak arzu edilir durumundadır. Her ikisinin de okutulmak istenilmesinde başlıca sebep meslek, iş ve statü sağlaması olmaktadır. Gelecek rahat yaşam ve gelişmelere uyabilmek erkeklerde biraz daha öncelik taşırken, kızlarda bilgili, kültürlü ve saygın olmak ön plana çıkmış, bu iki kategori her iki cinste de okutmanın nedenlerinde 2. ve 3. sırayı almışlardır. (T/K1-K2)

Çalışanların oğul ve kızları için düşündükleri meslekler, doktor, mühendis, mimar gibi profesyonel mesleklerdir. Konuşulan kendisi için de eğer okusaydı ağırlıklı olarak profesyonel meslek sahibi olmayı arzuladığını söylemektedir. Oğullarının ağırlıklı olarak profesyonel mesleklerde olmasını isteyenlerin yanı sıra, diğer istekler çeşitli meslek dallarına yayılım göstermiştir. Bu konuda fikri olmayan veya seçimi oğlunun veya kızının kendisine bırakanlar da önemli bir yer tutmaktadır.

Konuşulanın oğluna uygun gördüğü mesleği istemesinin sebebi, daha çok ekonomik olanaklarının, kazancının iyi olmasıdır. Topluma yararlı, saygın, rahat, iyi, güvenceli, geleceğe uygun ve geçerli meslek olması da seçme nedenleri arasında yer almaktadır.

Konuşulanların kanaatlerin dile getiren bu kısımda bazılarının uygulamada da yer alacağı şüphesiz. Konuştuğumuz bir torna ustasının -terzi olmasa da bir boyut kazandırmak açısından sunuyoruz- oğlunun mesleğiyle ilgili verdiği kararlar ve uygulaması şöyledir: "Usta, oğlu 27 yaşında olduğu halde, onu henüz bir işte çalıştırmamaktadır ve kullandığı cümle ilginçtir 'oğlumun memurluk gibi işlerde ahlakı bozulur ve kirlenir. Onun için benim kontrol edebileceğim ve ona kuracağım bir işte çalıştıracacağım onu.'" Bu cümlenin işin dar bir bakış açısını yansıttığını gözden kaçırmamalı deyip, konuşulanların kızlarına uygun gördüğü mesleklere bakalım.

Kızı için profesyonel meslekler arzu edenler olduğu gibi, öğretmenliği isteyenler de önemli sayıdadır. Fikri olmadığını, kendisinin bileceğini söyleyenlerin yanında, ev kızı olmasını, çalışmasını istemeyenlerde bulunmaktadır.

Kızının okumasını isteyip de, çalışmasını istemeyen ustalara bunun nedenini sordüğümüzda, bize verdikleri yanıt "kadın evlenip çocuk doğuracaktır, çocuğa en iyi bakabilecek kişi ise annesidir, bir anneni de tahsilli olması gerekir, tahsilli ev hanımı olmak da iyidir. Çocukları daha iyi yetiştirir" olmuştur veya buna yakındır.

Kızlarına uygun gördükleri mesleği ise, topluma yararlı, temiz, rahat, iyi, saygın ve cinsiyetine uygun olduğu için seçmesini istemektedirler. Ekonomik olanaklarının iyi olması da seçme nedenleri arasındadır. Ancak erkek çocukla karşılaştırıldığında onların mesleklerinde seçime ekonomik olanakların iyi olması, daha önemli etken olmaktadır. Evi geçindirecek kişinin erkek olacağı düşüncesinin hakim olması bağlantılı olabilir bu durumla.

Bu soruyu sordığımız bir çırağın verdiği yanıtı ilginç bulduğumuz için buraya aktardıktan sonra, bu bahsi kapayalım.

"Kızının hostes olmasını isteyen bir çırağa, neden hostes olmasını istersin diye sordüğümüzde, yanıtı 'bizim mahalledeki ve okuldaki kızların çoğu hostes olmak istiyor, hostesliği seviyorlar. Onlar istiyorlar diye ben de kızımı hostes yapmak isterim' olmuştur." (T/K3-K4-K5-K6)

Konuşulanlar oğullarının bu meslekte çalışmasını, seçmesini istememektedirler. Ağır, yorucu, zor, sıkıcı iş olmasının yanısıra, kazancının az olması ve bu mesleğin geleceğinin olmayıp, konfeksiyonun revaçta olması isteksizliklerinin nedenleridir. Oğlunun bu meslekte yetişmesini isteyen birkaç kişi de mesleğin saygın ve zevkli olduğundan bahsetmişler ve istemeyenlerle tezat oluşturmuşlardır. Baba mesleğini sürdürmede oğlunun bu meslekte olmasını isteyen bir iki kişinin nedenlerindedir.

Konuşulanların yakınları da bu mesleği genellikle tavsiye etmemektedirler. Tavsiye etmemelerinin nedenleri oğullarının bu meslekte olmasını istemeyenlerin öne sürdüğü nedenlerle paralellik göstermektedir. Yaklaşık %30'luk bir oranda, kazancının iyi olması, kibar, zevkli, temiz, iyi meslek olması sebebiyle mesleğin seçilebileceğini öne sürmektedir.

Bu tezat ustaların şu anda mesleğinde bir yerde olup, bu mesleği sevmelerinden, sorunları olmasına rağmen, temiz ve saygın meslek olarak görmelerinden kaynaklanıyor. Bir usta memnuniyetini şöyle dile getiriyor. "Bu meslekte herkes senin ayağına gelir, en zengininden, orta hallisine kadar genelde herkesle iyi geçiniriz ve hoş sohbetimiz vardır." Kendileri için memnurluklarını dile getirirler de, eleman bulamadıklarından şikayet etseler de, bundan sonra bu mesleğin seçilmesinde isteksiz oldukları ise açıktır. (T/K7-K8-K11-K12)

BOŞ ZAMANLARINI DEĞERLENDİRME

Konuşulanların genelde çalışma dışındaki zamanları öğle tatilleri, akşamları, hafta sonu ve yıllık izinler olmaktadır.

Grubun çoğunluğu öğle tatili yapmakta ve bu sürede de büyük çoğunluk yemek yemektedir. Eve, çay bahçesine, kahveye gidenler de bulunmakta ve onlar öğle tatilini bu şekilde değerlendirmektedirler (T/L1)

Akşamları genellikle evde yapılan faaliyetler, konuşulanların yaşantısında yer almaktadır. TV seyretmek, (ustaların %90'ının videosu yoktur), müzik dinlemek, ailesiyle ilgilenmek gibi. (T/L2)

Hafta sonlarında gezmek-eğlenmek ve piknik yapmak, evde oturup dinlenmek, hobi ve zevk alıştı işleri yapanların yanısıra, genellikle cumartesi günleri çalışanlar da bulunmaktadır. Ailesiyle ilgilendiğini söyleyenler ise dikkat edilirse büyük çoğunlukla yalnız çalışan ustalardır. Ancak gezinip, eğlenme, piknik yapma işini, genellikle ailesiyle birlikte yaptıklarını söylemişlerdir, konuşulanlar. (T/L3)

Yıllık izin konuşulanların yarısında yoktur. Daha çok ustalar yıllık izin yapmamaktadırlar. Kalfalar ise çoğunlukla yıllık izinlerini kullanmaktadırlar. Gruptaki kişiler bu izinlerinde genellikle memleketlerine gitmekte, buna yakın bir oranda izinini tatile-geziye giderek değerlendirmektedir.(T/L4)

Konuşulanların hemen tamamının samimi arkadaşları bulunmaktadır. Olmadığını söyleyenler ise, sadece ustalardır. Ortalama 2 veya 3 tane samimi arkadaşı bulunan çalışanların, bu arkadaşlarının büyük çoğunluğunun cinsiyeti erkektir. Sadece kalfa ve çıraklarda kız arkadaşı olduğunu söyleyen birkaç kişi çıkmıştır. Arkadaşlarıyla aynı yerde çalışmadıkları gibi, aynı meslekte çalışan da azdır. Konuşulanlar yarı yarıya samimi arkadaşlarıyla aynı semtte oturmaktadırlar. Diğerleri ise, edindikleri arkadaşları oturdukları semtin dışında seçmişlerdir. Samimi arkadaşların ortalama yaşı 38 civarında bulunmaktadır. Ancak usta-kalfa-çırak bazına indiğimizde ortalama yaşların, usta (mdn yaş 48), Kalfa (mdn yaş 27), çırak (mdn yaş 15) ların kendi yaşlarına yakın olduğu görülmektedir. Konuşulanların seçtikleri arkadaşlarının eğitim durumları, yaşları birbirlerine yakın olmasına rağmen, kendilerinden daha yüksektir. Ancak statülerde incelediğimizde, kalfada, arkadaşlarından eğitim düzeyi düşük olan daha çok bulunmaktadır. Bunun yanısıra kendisi ile aynı eğitim düzeyinde olan arkadaşlara da sahip olanlar çoktur. Yaklaşık %15'lik bir kısım da tahsil açısından kendisinden düşük olan arkadaşlar seçmişlerdir.

Konuşulanların arkadaşlarının büyük çoğunluğu evlidir. Ancak oranı yükselten arkadaşlarının hemen hepsinin evli olduğu ustalardır. Kalfaların bir kısmında, çırakların da hepsinde arkadaşlar evli değildir.

Arkadaşlarıyla genellikle memleketleri farklı olan grup, yine arkadaşlarının yarısından fazlasıyla ailecek görüşmektedirler. Ailece görüşenler daha çok usta statüsünde olan kişilerdir (T/L5-L6-L7-L8-L9-L10-L11-L12-L13-L14).

Samimi arkadaşlarla ilgili bahsi kapamadan önce bununla ilgili bir olayı anlatalım."Yapılan mülakat sırasında terzi ustanın bir arkadaşı da dükkanda bulunmaktaydı. Samimi arkadaşınız var mı, sorusunu ustaya sorduğumuzda, bu kişi hemen 'ben varım' dedi. Usta da bir şey demedi. Elbisesini diktirmek için gelen arkadaş, bizim sorduğumuz soruların -arkadaşlıkla ilgili- cevabını kendisi verdi. Ustaya ikinci bir kişi olup olmadığını sorduk. O da 'bu kadar' diye cevap verdi. Gözlemlerimize göre, belki başka birini daha yazdırabilirdi. Öyle bir tavır içindeydi. Ancak başka kimse olmadığını söyledi. Belki de o arkadaşının etkisiyle. Biz de itiraz etmemesine ve başka kimseyi yazdırmamasına dayanarak, diğer düşündüklerimizde tahminden öteye geçemediği için bilgileri dahil ettik."

Konuşulanların yarısından fazlası, çırakların tamamı kahveye gitmemektedirler. Gidenler, arkadaşlarını, eş ve dostlarını görmek, can sıkıntısı, vakit geçirmek, bir kısmı da eğlenmek, oyun oynamak için gittiklerini söylemektedirler. Gitmeyenler ise, oradan hoşlanmamakta, ayrıca fiziki ortamı kötü ve sıkıcı bulmaktadırlar. Bilindiği gibi kahveler sigara dumanının yoğun olduğu yerler arasındadır. Konuşulanların yarısından fazlası da sigara içmediğine göre fiziki ortamı kötü bulmaları doğaldır, denilebilir (T/L15-L16-L17).

Grupta parasına oyun oynama (kumar niteliğinde) gözükmemekle beraber, şans yunlarına ilginin olduğu görülmektedir ve oynana şans oyunu genellikle piyangodur. onun ardından hem piyango, hem de toto oynayanlar gelmektedir (T/L18-L19). Terzilerde sigara ve içki içmeyenler içenlere nazaran çoğunluktadır. İçki içmeyenler daha fazladır. İçenlere bakıldığında ise, bu maddeleri kullanma yaşları genellikle 20'nin altında olmakta ve sigaraya içkiden önce başlamaktadır. Her ikisi de ilk içtiklerinde beraber oldukları kişiler arkadaşlarıdır. Bu da bireylerin, özellikle yakın çevreden arkadaş gibi, diğer bir bireye etki boyutuna bir parça ışık tutmaktadır, diyebiliriz. (T/L20-L21-L22-L23)

Konuşulanların büyük çoğunluğu gazete okumaktadır. Günde ortalama 1-2 gazetenin okunduğunu gözönünde bulundurarak en çok okunan gazeteleri sırasıyla verelim.

Hürriyet en çok okunan gazetedir. Bunu Sabah-Tan-Bulvar gibi gazeteler izlemektedir. Hemen ardından Milliyet, sonra da Cumhuriyet gelir. Gazetenin seçilme nedenleri arasında kaliteli güzel haber, fazla bilgi, güncel olayları vermesi ilk sırada yer almaktadır. Bunun dışında okunan gazetenin bir alışkanlık olması (babadan kalma alışkanlıkları olanlar da var) veya işyerine, eve zaten o gazetenin alınması okuma nedenleri arasındadır. Fotoğraf-bulmaca-spor-fotoromanlar ve fikir-siyasi (%14.1) görüşü nedeniyle gazeteyi okuyanlar da bulunmaktadır.

Bir usta bu meslekte gazete okumanın mutlaka gerektiğini belirtip şunları söylemiştir; "Bu mesleği yapanların umumi kültürü yüksek olmak zorundadır. Terzi her çeşit insanla sürekli ilişki içindedir. Kültürlü müşterilerimiz vardır. Onlarla sohbetimiz güncel olaylar üzerine olmaktadır çoğunlukla. Sadece sanatı güçlü olanlar bu meslekte ayakta kalmaz, belirli bir kültür seviyesine de erişmiş olmak gerekmektedir. Bu nedenle gazete ve radyo bizim kültürümüzü arttırıcı nesnelere". Ustanın "kültür" kavramını kullanışı ilgi çekici olmakla beraber, bu iki iletişim aracını kendi eğitimleri için kullandıklarını söylemektedirler. Radyoda terzilik mesleğinde özel bir yere sahiptir ve hemen her terzi dükkanında radyo bulunmaktadır. Eğitimin yanı sıra radyonun, kulağı boş olan terzinin (sessiz çalışma ortamı olduğu için) oyalanmasını sağladığını söylemektedirler. (T/G24, 25, 26)

Konuşulanların genelde sinemaya gitmediği görülmekle beraber, kalfa ve çıraklarda gidenlerin gitmeyenlerden bir iki kişi de olsa fazla olduğu görülmektedir. **Gidenler yerli yabancı** her iki tür filmi de seyretmekte olup, konuları genellikle polisiye macera türündedir. Diğer kategorisinde olan filmlerde de genellikle sosyal içerikli, aile filmi, köylü filmi gibi konular yer almaktadır. Karate, boks, kovboy konulu filmlerde bulunup, bunlara gidiş sıklığı çeşitli olmaktadır. Ayda bir gidenler çoğunlukta olmakla beraber, ona yakın bir oranda haftada bir gidenler, çok seyrek arasıra sinemaya gidenler de bulunmaktadır. (T/L27-28)

Grupta namaz kılanlar ve oruç tutanlar çoğunlukta. Cuma ve Bayram namazlarını kılmak daha ağırlıkta olup, oruçta 30 gün boyunca tutulmaktadır çoğunlukla. Oruca başlama yaşı genellikle 13 yaş civarında olup, konuşulanın mesleğe başlama yaşından sonradır. İddia etmemekle beraber bir ustanın, kendi ustasının

5 vakit namazı bırakmadığı için oruca başladığını söylemesini de gözönünde bulundurarak, çalışılan yerdekilerden etkilenme boyutunun olabileceği düşünülebilir. Ancak bu başka bir araştırma konusu oluşturabileceğinden ve böyle bir yargıya ancak ondan sonra varılabileceği düşüncesiyle bu bahsi burada kapatıyoruz. (T/L29-30-31)

MESLEKİ SORUNLAR

Konuşulanların 3/4'ü mesleğinden memnun olmakla beraber çeşitli sorunlarının olduğunu da belirtmişlerdir. Mesleğinden memnun olmayanlar kazancının az, yorucu, sıkıcı, zor iş olduğunu belirtmişler mesleklerinin. Memnun olanlar ise mesleği sevdiklerini ve zevk aldıklarını kendilerine bu işin uygun olduğunu belirtmişlerdir. Ancak, zorunluluk nedeniyle memnun olduğunu da belirtenler vardır. Başka mesleği olmadığı için, kazancından, iyi olmasından memnun olanlar da bulunmaktadır.

Yine hemen hemen dörtte üçünün mesleği bırakmayı düşünmediğini gördüğümüz terzilerin meslekle ilgili sorunları şöyledir.

Eleman bulamama sorunu. Yazının başından beri zaman zaman değindiğimiz gibi, bu meslekte en önemli sorunlardan birini oluşturmaktadır.

Ancak bundan daha önemli sorun olarak sermaye ücret ve geçim sıkıntısı yer almaktadır. Bununla beraber işin, müşterinin olmaması (konfeksiyonun çıkmasına bağlanıyor) yine gündemdeki sorunlar arasındadır ve tüm bunlar meslekteki eleman kaybının da sebepleri arasındadır, diyebiliriz.

Dile getirilen sorunların çözümünde devlet en büyük etken olarak görülmekte, bunun ardından sırasıyla kişisel çözüm, derneklerin getireceği çözümler yer almaktadır. Bunun yanısıra biraz da umutsuzluk ifadesi taşıyan meselelerin çözümlenemeyeceği konusunda yargıda bulunmaktadır.

Bu bölümde genellikle mesleki sorunlar öğrenilmekle beraber meslek dışındaki bir takım sorunlar da sohbet sırasında öğrenilmiştir. Görüşme yaptığımız bir otomotor atölyesinde konuştuğumuz kalfa, özel bir sorunu dile getirmiştir. Bunun tam bir örnek olması, kendi ilginç olması nedeniyle buraya tutulan günlükten olduğu gibi aktarmak istiyorum:

"Otomotor atölyesinde görüştüğüm kalfaya 'bu şartlar içinde sorunların varmı?' diye sordüğümüzde önce 'hayır yok, yani meslekle ilgili bir sorunum yok' diye cevap verdi. Bir müddet formumu elinden bırakıp 'peki başka sorunların varmı, sohbet edelim, belki biraz rahatlarsın, üzgün gibisin' dedim. Bunun üzerine kalfa babasıyla hiç anlaşamadığını anlatmaya başladı. Annesi ve babası İstanbul'da

oturmasına rağmen kardeşiyle beraber ablasının yanında kalıyormuş. Babası, kardeşi ve kendisiyle sürekli kavga ettiği için evden ayrılmışlar (kardeşiyle birlikte). Annesiyle bir dargınlığı olmamasına rağmen babası onunla görüşmesine izin vermiyormuş, arasıra babasının evde olmadığı zamanları kollayıp, annesini kısa bir süre için görüp geri dönüyormuş.

Babasıyla anlaşmazlığı babasının çok içki içip, gece hayatının olmasından kaynaklanıyor. Kalfa önceden oldukça zengin olduklarını, evlerinin ve arabalarının olduğunu söylüyor. Şimdi, kendisinin böyle bir işte çalışmasına bile gerek kalmayıp, okuyabilmesi gerekirken, babası içki ve kumarda bütün herşeylerini kaybetmiş, üstelik çok sinirli bir adam olduğu için kendilerini de dövüyormuş.

Aslında babasının gençliğinden beri gece hayatı olan çevresi olduğunu ve böyle yetiştiğini söylemekle beraber, çocuklarının sorumluluğunu taşımak zorunluluğu olduğunu düşünüyor kalfa. Babasıyla barışma umudunun olup olmadığı sorulduğunda 'Ancak gelip, bana yalvarırsa -ki öyle birşey olmaz-, içkiyi gece hayatını bırakıp, namaza başlarsa onunla barışıırım' diyen kalfa babasına içki içtiği için bu kadar kızmasına rağmen 18 yaşından beri zaman zaman kendisi de içki içiyor. Şu anda 20 yaşında bulurmasına rağmen, günde 2 paket sigara içen kalfa, bizim yanımızdada sigaranın daha birini söndürmeden, ötekini yakıyordu. Neden bu kadar çok sigara içtiğini sorduğumuzda, 'bu dertler başka türlü nasıl umutlur, bari bir an evvel çekip gideriz bu dünyadan' demişti." (T/M1-12-13-14-15-16) Konuşulanlara işyerinde bulunması gereken özellikleri sorduğumuzda bu konuda gelen cevaplar temizlik, dükkan içi düzeninin iyi olması gibi fiziki özelliklerin yanısıra elemanların davranış ve kişisel özellikleri de belirtilmiştir. Disiplin, düzen, iyi organizasyon, saygı-sevgi, müşteriyle iyi ilişki kuma bunlar arasında yer almaktadır. Terziler için dükkanlarının işlek bir cadde üzerinde olması ve lüks olması önemlidir. Yaptığımız ön araştırmaya ve mülakatlar sırasında dükkanların genel görünüşü şöyleydi. Dükkanlar genellikle tek mekandan oluşmakla beraber, iki mekandan yani atölye ve müşteri kabul yerinden oluşanlarda çoğunlukta idi. İki bölümde ya da lüks büyük dairelerden oluşan dükkanlar oldukça tertipli ve düzenli, tek mekandan oluşan dükkanlar ise daha bir dağınık ve kalabalıktılar. Atölyeyle müşteri yeri içiçe olduğu için öyle gözüküyordu. Genellikle atölye kısımları dağınıktır terzilerin.

Daha önce de bahsettiğimiz gibi bir Türk kurumu olan ahilik 13.yy.dan itibaren Anadolu'da mesleki bir örgütlenme olarak görülmeye başlanmıştır. Etkisi yaklaşık 20.yy. başlarına kadar devam etmiştir. Konuştuğumuz terzilerde çoğunluk bu kurdan haberdar olmadığını belirtmişlerdir. Haberdar olanların ise hemen hemen

yarısı anlamlı cevap vermişlerdir. Bu kurumu bilenler daha çok ustalardır. Bir ustanın ahilik hakkındaki düşüncelerine yer verip, tablo açıklamalarını böylece bitirmek istiyoruz.

"Eskiden mevcut olan ahilik, esnafların ürettikleri mallar üzerinde adeta günümüzde mevcut olan T.S.E.'nin vazifesini yapıyor, yeni üretilen malları kontrol ediyordu. Bu zamanlarda bir kundura tamircisinin ürettiği mallar kontrol edilmiş ve ayakkabıların sağlam olmadığı anlaşılmış, dükkan kapatılıp iş yapması yasaklandığı gibi, kunduracının yaptığı ayakkabılar da dama atılmış. 'Pabucu dama atıldı' sözü de o zamandan günümüze gelmiş. Günümüzde ise derneklerin hiçbir kontrol mekanizması yok. Her önüne gelen dükkan açıyor."

Böylece gruba ait özelliklerin açıklanmasını bitirmiş bulunuyoruz.

SON SÖZ

Araştırmanın tüm verileri göstermektedir ki, bu meslekte eleman özellikle eğitilen eleman azalmaktadır. Sebep, konfeksiyonun gelişmesi ve elemanların o yöne kanalize olması. Konfeksiyonun gelişmesi doğal ve durdurulamaz bir sonuçtur. Her yıl milyonlara yakın insanın ülke nüfusuna katıldığı ve kentleşmenin arttığı, bunların giyim ihtiyacının karşılanmak zorunda olduğu düşünülürse, haftada ancak 1,5 ceket dikebilen ısmarlama terzilik mesleğinin özel kesimin işlerini yapar hale gelmesi de kaçınılmaz olmuştur.

Teknolojik bir aşama olan bu durum sanayileşme sürecini de göstermektedir ve olumlu bir gelişmedir. Ancak zarar getirmediği ve örgütlenmesinin iyi yapıldığı sürece. Bugün konfeksiyon üretiminin gerçekten giyim sanayinde önemli bir yeri bulunmakta, tekstil ürünleriyle birlikte ülke ihracatında da önem taşımaktadır. Ancak bu araştırmada yapılan çalışmada da görülmüştür ki konfeksiyon oldukça karmaşık bir yapılamaya sahiptir ve kalifiye eleman sorunu vardır. Eğitilmiş insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Şimdilik terzilik yapmış ustalar konfeksiyonda temel taşları oluşturmaktadırlar.

Ülke ekonomisinde önemli bir yere sahip olan giyim sanayiine ait bu dalın düzenlenmesi yoluna giderken bu nedenle terzilerle, konfeksiyoncular ayrı düşünülmemeli ve iki meslek dalı içinde düzenleme çalışmaları yapılmalıdır.

ısmarlama çalışan terzi tüm işleri bildiği için konfeksiyonda her zaman faydalı elemanlar olacaktır. Eğitilmiş insanın gerekli olduğu bu her iki dalda da meslek liselerinin yanısıra akademik bir kurumun ihtiyacı da hissedilmektedir.

EKLER

- Uluslararası Meslekler Klasifikasyonundan Tespit Edilen Giyim Sanayii'ndeki Mesleklerin Listesi.
- Resimler.
- Boş Mülakat Formu

**ULUSLARARASI MESLEKLER KLASİFİKASYONUNDAN TESBİT EDİLEN GİYİM SANAYİNDEKİ
MESLEKLER LİSTESİ**

Giyim ve Deriden Mamul Eşya İmalatı ile Mensucat Sanayi

Mensucat Sanayi :

- Apre ve kasarılama
- Atma (parnuğu dokuma için)
- Ayıklama (dokuma elyafını)
- Basma boyama işleri
- Bez dokuma imalathanesi
- Bezzaklık (dokuma imali ile ilgili ise yıkama, tarama, iplik bükme)
- Boyahane (mensucat ve iplik)
- Büküm (dokumada) yün ipliği bükümü
- Büküm (Pamuk ipliği)
- Çağalık (iplik sarıcılığı)
- Desenleme (dokumada)
- Dikiş ipliği imalathanesi
- Dikiş ipliği fabrikası
- Dokumanın parlatılması
- Halı ipliği fabrikası
- Halı fabrikası
- Ham ipek ihzası
- Havlu ve benzeri dokuma
- Havlu fabrikası ve imalathanesi
- İdrofil pamuk imalathanesi
- İpek bükücülüğü
- İpek fabrikası
- İpekli kumaş imalathanesi
- İplik boyahanesi (pamuk ipliği)
- İplik boyahanesi (yün ipliği)
- İplik fabrikası
- İp imalathanesi
- İpliğin (dokuma) parlatılması
- İplik sarıcılığı
- İplik (suni) sentetik, elyaf imali
- İpliği kozadan ayırma
- İpek dokuma imali

- İpek ipliği imali
- İpek ipliği tabii veya suni boyahanesi
- Kelepçilik (ip bükücülüğü)
- Kumaş boyacılığı
- Pamuğu atma (dokuma için)
- Pamuk çirçirlama
- Pamuklu dokuma fabrikası
- Pamuk ipliği tarama, bükme ve boyama
- Pamuk ipliği bükümhanesi
- Sırma imalathanesi
- Şayak imalathanesi
- Tarama (Yünü dokuma için)
- Ter ve kirden temizlenme (y.d.i.)
- Yapağı, ter ve kirden ayırma, yıkama
- Yarayıssız mad. ayırma (dokuma elyafı)
- Yün ipliği imalathanesi
- Yün ipliği tarama, bükme ve boyama
- Yünlü dokuma fabrikası
- Yünü tarama (dokuma için)
- Yünü ter ve kirden temizleme (dokuma için)

Giyim Eşyası Haricinde Kalan Mensucattan Hazır Eşya İmali

- Battaniye imalathanesi
- Çarşaf imalatı
- Duvar örtüleri imalathanesi
- Masa örtüsü
- Nakış yapıcılığı (elişi mensucatta)
- Peçete imali
- Perde imalathanesi
- Perdelik tım imalathanesi
- Sancak bezi imalatı
- Star imali
- Yastık imali
- Yatak yapımı
- Yatak örtüsü imali
- Yazma imalathanesi
- Yelek imali
- Yelken bezi imalatı
- Yelken bezinden eşya yapımı
- Yelken imalathanesi
- Yorgan imalathanesi

Trikotaj, Trikodan Herçeşit Giyim Eşyası Tabii veya Suni Danteller Ağartma
Boyama ve Diğer Tanımlayıcı Faaliyetler

- Atkı dokuyuculuğu
- Beyazlatma (triko, imalatı)
- Boyama (triko- imalatı)
- Boyama (dokumanın boy.)
- Çamaşır giyim eşyası boy. ve beyazlatılması.
- Çamaşır giyim eşyası örülmesi
- Fanila imalatı
- İşletmeler yapılması (dokuma)
- Nakışçılık (mensucatta işleme)
- Örme elbiseler yapılması (trikotaj imal.)
- Örme takke, çorap, elbise v.b. eşya imalatı
- Örtücülük (elbise mefruşat)

Halı ve Kilim Dokuma Sanayi Halı, Kilim Dokuması, Yolluk Dokunmuş Döşemelik v.s.

- Hazbaklık (dokuma) giyim eşyası hariç
- Mefruşat eşyası (dokuma) imali
- Halı dokuma yeri
- Halı fabrikası
- Kanaviçe imali

Halat, İp, Sicim Sanayii

- Halat imalathanesi
- Kendir fabrikası
- Kenevirden iplik ve dokuma yapılması
- Ketenden ip, bağ benzeri eşya imali
- Ot, samandan ip, urgan benzeri eşya imali
- Pamuktan ip bağ benzeri eşya imali
- Sicim imalathanesi

Yukarıda Zikredilmiş Mensucat Maddeleri İmali Suni Deri, Muşamba, Hasır, Paspas
Keçe, Votka, Kıtır Kırpıntı ve Paçavralardan Elyaf Yapımı v.s.

- Çadır imalathanesi
- Çadır bezi imalatı
- Diğer yünlü dokuma mensucat
- Dokuma süs malzemesi yapımı
- Dokuma imalathanesi
- Elyafın hazırlanması

- Elyafın içindeki yabancı mad.yok etme
- Fötr imalathanesi
- Fötrden dokuma yapılması
- Keçe imali
- Kırpıntıdan elyaf yapımı
- Kıtık imali
- Kilim imalathanesi
- Kolam imali (pamuklu)
- Ot örtüler, hasırlar imali
- Paçavralardan elyaf yapımı
- Paspas yapımı
- Şapka imali
- Şapka kürkleri imali
- Şeritler imali
- Takke yapımı (örme)
- Tekstil sanayi (mensucat)
- Torba imali (dokumadan)
- Votka fabrikası (elbise imalinde)
- Yatak doldurma malzemesi yapımı

Ayakkabı Hariç Giyim Eşyası İmali

- Akademik takkele ve cüppeler yapımı
- Başlık (giyim için yapımı)
- Bere imalathanesi
- Biçkicilik (giyim eşyası hariç)
- Çamaşır imalathanesi
- Çamaşır torbası imalatı
- Dikim evi (devlet)
- Dikicilik (elbise)
- Din adamı giyecekleri yapımı
- Elbise imalatı (örme)
- Elbise ve palto imali (konf.)
- Elbise yapımı (dikim)
- Eldiven (dok. deri, kürk)
- Fekecilik (keçe)
- Getr imali
- Gömlek dikimi

- Giyim eşyası imalatı (kunduradan başka)
- Giyim eşyası başka kürk eşya giyimi
- Giyime ait şeylerden başka dokuma
- Hazır elbise imalathanesi
- İçi koyun derisi kaplı giyecekler
- İpek çorap imalathanesi
- Kapitone imalatında kul.elyaf md.yapımı
- Kasket imalathanesi
- Kepenek imalathanesi
- Kurdela imalathanesi
- Kuşak imalathanesi
- Kürkçülük dikim
- Mendil imalathanesi
- Oyacılık
- Paçalık (tozluk) imali
- Sabahlıklar (giyecek yapımı)
- TERZİLİK
- Yağmurluk imali
- Yarım eldivenler imali

Deri Sanayi, Deriden Mamul Maddeler veya Deri Yerine Geçen Madde ve Kürklerin Debbahlık ve Derilerin Terbiyesi, Derinin Debbahlanması, Tebiye edilmesi, Hazırlanması, Kabartma ile Resimlenmesi, Cilalanması

- Deri Debbacılığı
- Derilerin debbahlanması, terbiye edil.
- Deri istihsali
- Deri işleyiciliği
- Deri kurutuculuğu
- Deri temizleyiciliği
- İnce derilerin tebiyesi
- Kürkten giyim eşyası imali
- Meşincilik (yapan)
- Sepicilik yapan (tabaklık)

Kürklerin Boyanması ve Hazırlanması, Kürk, Deri ve Postların Kalınlıklarının Müşavileştirilmesi, Terbiyelenmesi, Debbağlanması, Ağartılması ve Boyanması
Post Yaygılar ve Örtüler Kürk yapmak üzere postların hazırlanması bu grupta

- Boyama (kürk ve post)
- Deri boyacılığı
- Deri elbiseler imali
- Deri giyim eşyası imali
- Deri kalınlıklarının müşavileştirilmesi, ağartılması, boyanması
- Deriden giyim eşyası imalatı (kundura hariç)
- Deri verniklenmesi
- Koyun derisi kaplı giyecekler imali
- Kürk boyacılığı
- Kürk ve postalların boyama işlemi
- Kürk ve postlaların hazırlama işlemi
- Yaygılar (post imali)

Deriden veya deri yerine kaim maddelerden mamul eşya imalatı (ayakkabı ve giyim eşyası hariç) Valiz ve çantalar, Cüzdan, Anahtarlık, Eyer ve Koşum Malzemesi v.s.

- Askı imali (deriden)
- Bavul imali (deriden)
- Cüzdan imali (deriden)
- Çanta imalathanesi (deriden)
- Deri eldiven imalathanesi
- Deri eşya imalatı (kundura ve diğer hariç)
- Dokuma çanta imalatı
- Eyer ve koşum malzemesi (deri)
- Eldiven imalathanesi (deri)
- Kayışçılık
- Kemer imali (deri)
- Koşum ve eyer malzemesi imali (deri)
- Koşum takım imali
- Kundura ve diğer giyecekler hariç deri eşya imali
- Kürk eşya (giyim eşyası hariç)
- Örtüler (post imali)
- Palon imalathanesi
- Para çantası (deri) imali
- Sigaralık (deri)
- Valiz fabrikası (deri)

Ayakkabı İmalatı (plastik ve kauçuk olanlar hariç)

Her çeşit kundura, terlik, çizme v.s. imali (Tamamen kauçuk, plastik ve tahtadan olanlar hariçtir)

- Ayakkabı imalatı
- Bez ayakkabı imali
- Çapulacık (bir nevi ayakkabı)
- Çarık imalathanesi
- Deri kundura imali
- Keçe imalathanesi
- Koşkerlik (ayakkabı imalatı)
- Kundura imali (tahta, takunya, lastik ayakkabı hariç)
- Kundura fabrikası ve imalathanesi
- Mesçilik (yapan)
- Pabuç imalathanesi
- Sayacılık (ayakkabı yüzü)
- Terlik imalathanesi
- Yemeni imalathanesi

ERBAŞ
TERZİ

RESİMLER

Resim: 1

Resim: 2

Resim: 1, Resim: 2 TERZİLERİN BULUNDUĞU SOKAK VE BİNA

Resim: 3 TERZİ DÜKKANINDA MÜŞTERİLERİN KARŞILANDIĞI VE KESİMİN YAPILDIĞI BÖLÜM

Resim: 4 TERZİ DÜKKANINDA ATÖLYE KISMI

Resim: 5

Resim: 6

Resim:5, Resim:6

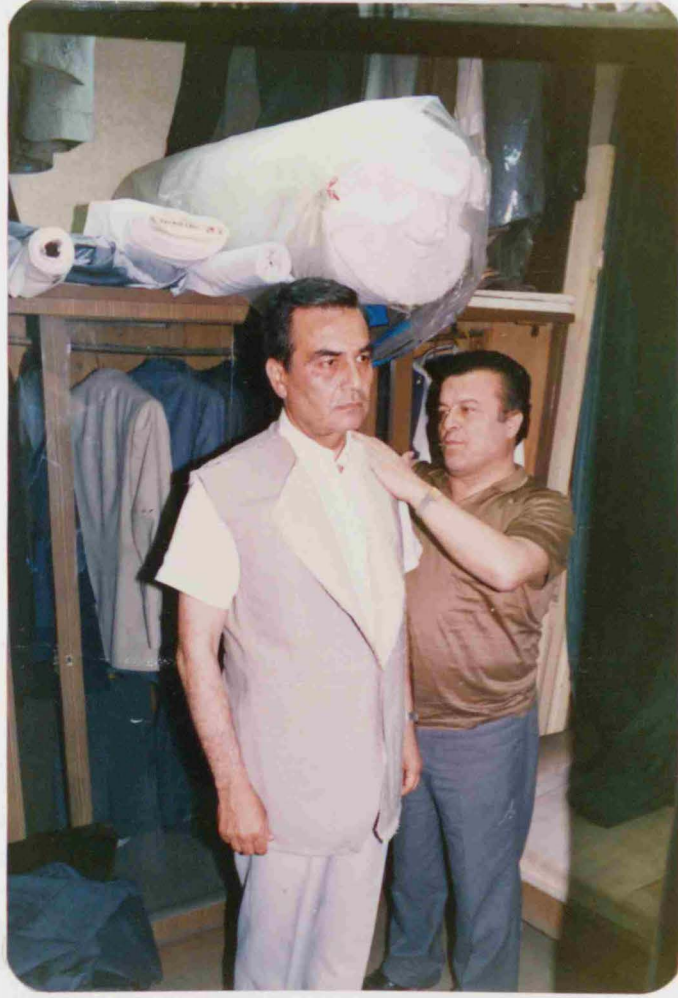
USTALAR KUMAŞ ÇİZİMLERİ YAPARKEN

Resim: 7 KALFA VE ÇIRAK ÇİZİLMİŞ KUMAŞ ÜZERİNDE BERABER ÇALIŞIYORLAR

Resim: 8 USTA CEKETİ İKİNCİ PROVAYA HAZIRLIYOR (En Önemli Prova)

Resim: 9 USTA MÜŞTERİ ÜZERİNDE İKİNCİ PROVAYI YAPARKEN

Resim: 10 İKİNCİ PROVADAN SONRA KALFA CEKETİ ÜTÜLÜYOR

Resim: 11 KALFA VE ÇIRAK CEKET ÜZERİNDE ÇALIŞIYORLAR
-ÇIRAK ÜTÜ MASASINDA, KALFA OTURUYOR-

Resim: 12 USTA CEKETİN KOLU ÜZERİNDE ÇALIŞIRKEN

Resim: 13 CEKETİN SON İPLİKLİ HALİ VE BİTMİŞ CEKET

Resim: 14 USTA-KALFA-ÇIRAK BİRARADA ÇALIŞIRKEN

Resim: 15 **USTA KESİM MASASI BAŞINDA** (Resim Çektireceği İçin Özellikle Böyle Giyinmiştir)

Resim: 16

BİR TERZİ USTASININ HAZIRLADIĞI TABLO

KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, Samet Ekonomik Etüdler "Küçük Sanat Meseleleri"
Türkiye'de ve Başka Yerlerde
- Akkayan, Taylan Osmaneli, Değişen Bir Anadolu Kasabası
Istanbul Üniversitesi Edebiyat Fak. Yayını
1982, Istanbul
"Sosyal Antropolojide Kültür Kavramı"
1985-86 a Öğretim Yılı Araştırma Yöntem ve
Teknikleri ders notları. Özel teksir.
1983-84 Öğretim Yılı Antropolojiye Giriş
ders notları. Özel teksir.
1986-87 Öğretim Yılı Türkiye Geleneksel Kültürü
ders notları.
"Eğitim, göç ve güvenlik" Sosyal Antropoloji ve
Etnoloji Dergisi IV
Istanbul Üni. Ed.Fak. yayınları. 1986, Istanbul
1985-86 Öğretim Yılı Araştırma Yöntem ve
Teknikleri ders notları.
Göç ve Değişme
Edebiyat Fakültesi Basımevi, 1979, Istanbul
- Alkan C., H. Doğan, İ. Sezgin Mesleki ve Teknik Eğitim Prensipleri
Yayınevi, 1980, Ankara
- Aydın, Mehmet H. "Kentleşme ve İnsan İlişkileri" Antropoloji
Ankara Üniversitesi basımevi, 1985, Ankara
1985-86 Öğretim Yılı Kalkınma antropolojisi
ders notları. Özel Teksir.
- Balaman, Ali Rıza Gelenekler, töre ve törenler
Betim yayınları, Halk Bilimi, (folklor) dizisi:1
1983, İzmir
- Başaran, İbrahim Ethem Eğitime Giriş, Kadıoğlu Matbaası, 1983, Ankara
Baysal, Şükri Türkiye'de Terzilik, Alaeddin Kırıl Basımevi
1942, Ankara
- Benokan, Ö., M. Demirbaş 2089 sayılı Çırak, Kalfa ve Ustalık Kanununun
(Çalışma Bakanlığı İş Uygulama Sorunları Özel teksir, 1983, Istanbul
Müfettişleri)
- Binbaşıoğlu, Cavit Rehberlik, Binbaşıoğlu yayınevi,
Bottomore, T.B. Toplum Bilim Beta Yayınları, Çev:Dr.Ünsal Oskay
1984, Istanbul
- Dinçer, Nabi "Türkiye'de Esnaf ve Küçük Sanatkarlar" Cumhuriyet
Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İletişim Yayınları
24. fasikül, 1984, Istanbul

- Erdoğan, İlhan Kültürün Yönetim Fonksiyonlarının Uygulanmasına Etkisi ve Faktör Analizi Yöntem ile Bir Araştırma Sermet Matbaası, 1975, İstanbul
- Güvenç, Bozkurt İnsan ve Kültür, Remzi Kitabevi, 1974, İst.
- Hançerlioğlu, Orhan Ekonomi Sözlüğü, Remzi Kitabevi, 1981, İst.
- Hart, C.W.M. "İlk Ders" Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Dergisi I İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi yayını 1971, İstanbul
- İlin, M., E.Segal İnsan Nasıl İnsan Oldu, Yeni dünya yayınları, 1983, İstanbul
- Kepenek, Yakup Türkiye Ekonomisi, Teori Yayınları, 1986, Ank.
- Kurtkan, Anıran Köy Sosyolojisi Fakülteler Matbaası, 1968, İst.
- Lerner, Daniel The Passing of Draditional Society Academic Press, New york, 1956
- Öztürk, İsmail "Ulusal El Sanatlarımızın Tarihsel Gelişiminde Geleneksel Kurumların ve Günümüz Kamu Kuruluşlarının işlevleri" Türk Folklor ve Etnografya Araştırmaları, Anadolu Sanat Yay. 1984, İst.
- Peker, Mümtaz "Türkiye'de İnsan Gücünün Bazı Özellikleri" Türkiye'de Nüfus Yapısı ve Sorunları 1973 Araştırması, Hacettepe Üniversitesi Yayınları 1978, Ankara
- Saran, Nephana "Göç ve Kentleşme" Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Dergisi IV, İst. Üni. Ed. Fk. Yay. 1986, İstanbul
- "Antropoloji ve Kolları" Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Bölümü Dergisi I. İstanbul Üni. Ed.Fk. Yay. 1971, İstanbul
- İstatistik El Kitabı, İst. Üni. Ed. Fk. Yay. 1971 b, İstanbul
- Köylerimiz, İst. Üni. Ed. Fk. Basımevi, 1984, İstanbul
- 1985-86 Öğretim Yılı Sanayi Antropolojisi ders notları, özel teksir.
- Şahin, Mehmet İş İdaresinin Temel Kavramları Anadolu Üni. Yay. 2.Ünite, 1984, Ankara
- Tuna, Orhan İstanbul Küçü Sanayi ve Bugünkü Meseleleri İktisat Fakültesi Yayını, 1950, İstanbul
- Tütengil, Cavit Orhan Kırsal Türkiye'nin Yapısı ve Sorunları 100 soruda dizisi: 45, Gerçek Yay. 1975, İstanbul

-----

D.İ.E

MEYDAN LAROUSSE GENÇLİK ANSİKLOPEDİSİ

BÜYÜK SÖZLÜK

Istanbul Sanayi Odası Dergisi
Yıl 20, Sayı 237, 15 Kasım 1985

Cumhuriyet'in 50. yılında Esnaf ve Sanatkar
Türkiye Esnaf ve Sanatkârları Konfederasyonu
Yayını, 1973, Ankara

1985 Türkiye İstatistik Yıllığı

1980 Genel Nüfus Sayımı

1980 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı

1980 İmalat Sanayi II

Mesleki ve Teknik Eğitim Milli Eğitim
İstatistikleri 1980-81, 1984-85

YÜRÜŞÜLMESİ GEREKEN :..... İŞ KOLU: OTO MOTOR( )TORNA( )KOMP.( ) TERZİ( )..... Kodu .....

YÜRÜŞÜLEN YER :..... TARİH.....

YÜRÜŞÜLEN KİM :..... MÜLAKATÇI .....

İş yerinde çalışanların sayısı :.....

Statüsü	Adı-Soyadı	Cinsiyeti		Yaşı	Doğum yeri (il,ilçe,köy)	Statüsü	Adı-Soyadı	Cinsiyeti		Yaşı	Doğum yeri (il,ilçe,köy)
		S	A					S	A		
1).....	.....	( )	( )	.....	.....	6).....	.....	( )	( )	.....	.....
2).....	.....	( )	( )	.....	.....	7).....	.....	( )	( )	.....	.....
3).....	.....	( )	( )	.....	.....	8).....	.....	( )	( )	.....	.....
4).....	.....	( )	( )	.....	.....	9).....	.....	( )	( )	.....	.....
5).....	.....	( )	( )	.....	.....	10).....	.....	( )	( )	.....	.....

Çalışmaz çalışmıyorsa neden ? ..... Kalfa yoksa neden ? ..... Çirak yoksa neden?.....

İş yerinin mülkiyeti:Kira( )..... Mal sahibi( ) Diğer..... Büyüklüğü.....m² Site:( ) Han( ) Pasaj( ) Diğer.....

İş yerinde hangi tür makineden (kaç tane) var? .....

Çalışan için türü: Tek-tek( ) Seri( ) / Üslat( ) Pason( ) Diğer.....

Müşteriyi nasıl bulur? ..... Devamlı müşterisi var mı? E( ) H( )

Müşteri ile iş ilişkisini kim kurar? Usta( ) Kalfa( ) Diğer.....

İşlerin durgun oluşu belirli dönemler var mı? E( ) H( ) Evetse;ne zaman?.....Ne süre?.....

Durgun oluşu döşemle ne yapar? .....

İş yeri dışarıya iş verir mi? E( ) H( ) Evetse;neler?..... Neden?.....

İş yerinin günlük çalışma saatleri: .....

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ EDEBİYAT FAKÜLTESİ ANTIPOLOJİ BÖLÜMÜ / ÇALIŞAN GENÇLİĞİN İŞ BAŞINDA EĞİTİMİ- ÇIRAKLIK-KALFALIK-USTALIK
MESLEĞE YÖNELME SORUNLARI ARAŞTIRMASI / ARAŞTIRMA YÖNTEM VE TEKNİKLERİ DERSİ ÖDEVİ / 1986 - MÜLAKAT FORMU

GÖRÜŞÜLEN KİM :..... STATÜSÜ: U( ) K( ) Ç( ) ..... OM( ) TORNA( ) TERZİ( ) KONF.( ) Kodu ...

MÜLAKAT YERİ :..... TARİH .....

HANE İLE İLGİLİ BİLGİLER : Hane Başkanı:..... Görüşülenin nesi olur?..... MÜLAKATÇI .....

Hane nüfusu kaç kişi:.....

Statüsü	Adı-Soyadı	Cinsiyeti		Yaşı/D.Tarihi	Eğitim Düzeyi	Doğum yeri (il,ilçe,köy)	Medeni Hali				İşi(Sektör,iş yeri,meslek,v.s.m.)
		E	K				E	B	D	A	
1)	.....	( )	( )	.....	.....	.....	( )	( )	( )	.....	.....
2)	.....	( )	( )	.....	.....	.....	( )	( )	( )	.....	.....
3)	.....	( )	( )	.....	.....	.....	( )	( )	( )	.....	.....
4)	.....	( )	( )	.....	.....	.....	( )	( )	( )	.....	.....
5)	.....	( )	( )	.....	.....	.....	( )	( )	( )	.....	.....
6)	.....	( )	( )	.....	.....	.....	( )	( )	( )	.....	.....
7)	.....	( )	( )	.....	.....	.....	( )	( )	( )	.....	.....
8)	.....	( )	( )	.....	.....	.....	( )	( )	( )	.....	.....
9)	.....	( )	( )	.....	.....	.....	( )	( )	( )	.....	.....
0)	.....	( )	( )	.....	.....	.....	( )	( )	( )	.....	.....

EŞ SEÇİMİ - EVLİLİK

Konuşulan evli mi? E( ) H( ) Evetse kaçınıcı evlilik: E₁ K₁( )..... Soa evlilik yılı..... yeri..... yaşı:Erk..... Kadın.....

Eş seçimi:Ken.Anlaştı( ) Ailesi Seçti( ) Ken+Aile( ) Kaçırıldı( ) Diğer:.....

Nikah Biçimi: R( ) D( ) Eşler arası akrabalık:Var( ) Yok( ) Varsa erkeğin nesi olur? .....

Düğün yaptı mı? E( ) H( )Evetse nerede? ..... Başlık verdimi? E ( ) H ( ) Hayırsa neden? .....

İlk oturlan yer? Ayrı ev( ) E.B.Evi( ) Diğer..... Bunda bir değişme var mı? E( ) H( ) Nasıl? .....

Kaç çocuğu oldu? Toplam..... Sağ..... Ölü..... Sağ erk..... Sağ kız..... Ölü erk..... Ölü kız..... Hane dışı Erk..... Kız.....

SEMT VE MİSKEN :

HANGİ SEMTTE OTURUYORSUNUZ ? ..... Ne zamandan beri ? Yıl..... Süre.....

Neden bu semti seçtiniz ? .....

Bu semtten önce İstanbul'da kaç semt değiştirdiniz ? 1( ) 2( ) 3( ) 4( ) 5( ) .....

Hangi semtler ? .....

OTURDUĞUNUZ EVDE : Ev Sahibi( ) Kiracı( ) Kiracı ise kira miktarı..... Diğer.....

Ev sahibi ise: Kendinin( ) Eşinin( ) Diğer..... Satın aldı( ) Yaptırdı( ) Diğer.....

Ev sahibi olurken yardım gördü mü? E( ) H( ) Evetse kinden?..... Nasıl?.....

EV SAHİBİ + KİRACIYA

Oturulan evin cinsi: Ap.D.( ) Müs.Ev( ) G.Kondu( ) Diğer..... Kaç katlı..... Hanenin oturduğu kat.....

Yapı malzemesi: Betonarme( ) Ahşap( ) Kagir( ) Diğer .....

Kaç odalı ..... Kaç m² ..... Evde Elk.( ) Su( ) Kanal( ) var mı? Kanal: Fos.( ) Şeb.( ) Diğer.....

Evi ne ile ısıtır ? Araç: Soba( ) Kalorifer( ) Yakıt: Odun( ) Kömür( ) Fuel Oil( ) Diğer.....

Evde şu eşyalardan hangileri var ?

Radio( ) Teyp( ) T.V( ) T.V/Renkli( ) Video( ) B.Dolabı( ) Ç.Mak.( ) D.Mak.( ) Elk.Süp.( ) Müzik Seti( )

Likit-Aygaz-ocağı( ) Fırın:Likit gazlı( ) Elektrikli( ) Ütü( ) Telefon:Evde( ) İşte( ) Otomobil ( )

ULAŞIM :

İşe gelirken vasıtaya biner mi? E( ) H( ) Evetse Kaç vasıta..... Hangi vasıtalar?.....

İşe gelip-giderken günde toplam kaç saatiniz yolda geçiyor ? .....

Sabah evden kaçta çıkıp ..... kaçta iş başı yaparsınız .....

Akşam işten kaçta çıkıp ..... kaçta evde oluyorsunuz ? .....

Öğlenleri eve gider misiniz? E( ) H( ) Evetse:

İşten kaçta çıkıp..... kaçta evde oluyorsunuz? ..... / Evden kaçta çıkıp..... kaçta iş başı yaparsınız?.....

GÖÇ HAYATI :

Konuşulmanın Doğum Yeri..... İst( ) İst.Dışı( ) Yurt Dışı(.....)

Babasının memleketi(il,ilçe,köy)..... Annesinin memleketi(il,ilçe,köy).....

İST.DIŞI DOĞUMLU İŞİ: Memleketten ilk kez kaç yaşında ..... hangi tarihte ..... ayrıldı?

Neden ayrıldı?.....

Doğru İstanbul'a mı geldi? E( ) H( ) Evetse İstanbul'a ne zaman geldi? Yıl..... Yaş.....

Doğru İstanbul'a gelmedi ise: Son kez İstanbul'a gelinceye kadar kaç yere gitti? .....

Nereye Gitti	Ne zaman	Neden oraya gitti	Ne kadar kaldı	Orada çalıştı mı ?		Kaç iş yerinde	Kaç meslek yaptı
				E	H		
.....	.....	.....	.....	( )	( )	.....	.....
.....	.....	.....	.....	( )	( )	.....	.....
.....	.....	.....	.....	( )	( )	.....	.....

Doğru İstanbul'a geldi ise : Başka yere gitti mi ? E( ) H( ) Evetse kaç yere:.....

Nereye Gitti	Ne zaman	Neden oraya gitti	Ne kadar kaldı	Orada çalıştı mı ?		Kaç iş yerinde	Kaç meslek yaptı
				E	H		
.....	.....	.....	.....	( )	( )	.....	.....
.....	.....	.....	.....	( )	( )	.....	.....
.....	.....	.....	.....	( )	( )	.....	.....

İstanbul Doğumlu ise : Bu güne kadar hiç İstanbul'dan ayrıldı mı ? E( ) H( ) Evetse kaç yere gitti? .....

Nereye Gitti	Ne zaman	Neden oraya gitti	Ne kadar kaldı	Orada çalıştı mı ?		Kaç iş yerinde	Kaç meslek yaptı
				E	H		
.....	.....	.....	.....	( )	( )	.....	.....
.....	.....	.....	.....	( )	( )	.....	.....
.....	.....	.....	.....	( )	( )	.....	.....

Konuşulmanın DOĞUM YERİ ile MEMLEKETİ AYNI YER Mİ ? E( ) H( )

Memleketi neresi ? .....

Memleket İst.Dışı ise: ziyaret eder mi? E( ) H( ) Evetse ne kadar sık..... Ne amaçla.....

Kendinden önce İstanbul'a gelmiş olan yakını var mıydı? E( ) H ( )

Evetse kimler? .....

İçlerinden sizin İstanbul'a göç etmenizdeki etkisi olan oldu mu? E( ) H ( ) Evetse nasıl?.....

İçlerinden size İstanbul'a geldiğinizde yardım eden oldu mu ? E( ) H ( ) Evetse nasıl?.....

İstanbul'a yerleştiniz mi? E( ) H( ) Evetse ne zaman?.....

Nasıl karar verdi/Ne sebep oldu? .....

Geri dönmeyi düşünüyor musunuz? E( ) H( ) Evetse ne zaman? ..... Neden? .....

ÇALIŞMA HAYATI :

İlk kez çalışmaya ne zaman ..... kaç yaşında..... nerede..... ne iş yaparak..... hangi statüde ..... başladınız?

İlk çalışılan yerdeki diğer çalışanlarla bir yakınlığı var mıydı? E( ) H( ) Kiminle..... nasıl?.....

Babanızın mesleği neydi? ..... Baba mesleği ile ilk yapılan iş AYNI ( ) AYNI DEĞİL ( )

Neden aynı/aynı değil? .....

İlk işinizi bulmanızda yardım eden oldu mu? E( ) H( ) Evetse kim..... Nasıl yardım etti.....

Hayırsa işi nasıl buldu? .....

İlk çalışmaya başladığınızdan bu yana kaç meslekte..... kaç iş yerinde..... çalıştınız? Yapılan meslekler?.....

Şu andaki mesleğiniz: Oto-motor( ) Torna-tesfiye( ) Terzi( ) Konfeksiyon( ) Diğer.....

Yakınlarınızdan bu meslekte olan var mı? E( ) H( ) Evetse kimler?.....

Bu mesleğe ne zaman ..... kaç yaşında ..... nerede..... ne iş yaparak..... hangi statüde..... başladınız?

Bu meslekle ilgili ilk iş yerindeki diğer çalışanlarla bir yakınlığınız var mıydı? E( ) H( ) Kiminle..... nasıl?.....

Neden bu mesleği seçtiniz?.....

Bu mesleğe başladıktan sonra meslek değiştirdiniz mi? E( ) H( ) Evetse şimdi yaptığınız meslek hariç kaç meslek .....

Hangi meslekler? .....

BU MESLEĞE İLK BAŞLADIĞINIZDAN İTİBAREN BU GÜNE KADAR (Bu iş yeri hariç) KAÇ İŞ YERİNDE ÇALIŞTINIZ ?

-5-

Hangi yılda	Ne süre çalıştı	ÇALIŞTIĞI SIRADA STATÜSÜ NEYDİ/KAÇ YIL ÇALIŞTI				İş yerinden neden ayrıldı
		Çıracık	Kalfa	Usta	Diğer	
1)	.....	(...)	(...)	(....)	.....	.....
2)	.....	(...)	(...)	(....)	.....	.....
3)	.....	(...)	(...)	(....)	.....	.....
4)	.....	(...)	(...)	(....)	.....	.....
5)	.....	(...)	(...)	(....)	.....	.....
6)	.....	(...)	(...)	(....)	.....	.....
7)	.....	(...)	(...)	(....)	.....	.....

Şu andaki statünüz nedir ? Çıracık( ) Kalfa( ) Usta( ) Diğer .....

Bu işte(meslekte) toplam kaç yıl Çıracıklık..... Kalfalık..... Ustalık..... yaptınız/yapıyorsunuz?

Askerlik yaptınız mı? E( ) H( ) Evetse ne zaman?..... Kaç yaşında?.....

BU İŞ YERİNDE ne zaman..... kaç yaşında..... çalışmaya başladınız? Ne olarak? Ç( ) K( ) U( ) Diğer.....

Bu iş yerinde diğer çalışanlarla bir yakınlığınız var mı? E( ) H( ) Kiminle..... Nasıl.....

Bu iş yerini bulmanıza yardım eden oldu mu? E( ) H( ) Evetse kim.....

Nasıl yardım etti.....

Hayırsa işi nasıl buldu?.....

Bu iş yerinde işe yarayan "iyi" bir:

Çıracık olabilmek için neleri bilmeye gerek vardır?..... Ne süre gerektirir.....

Kalfa olabilmek için neleri bilmeye gerek vardır?..... Ne süre gerektirir.....

Usta olabilmek için neleri bilmeye gerek vardır?..... Ne süre gerektirir.....

Bu iş yerinde USTA NE İŞ YAPAR?.....

KALFA NE İŞ YAPAR?.....

ÇIRAK NE İŞ YAPAR?.....

Bu iş yerinde SABAH kaçta işe başlar?..... Öğle tatili olur mu?E( )H( )Kaçta..... AKŞAM kaçta paydos eder?.....

İş yerinin sahibi siz misiniz? E( ) H( ) Hayırsa kim? .....

Evetse ilk iş yeriniz mi ? E( ) H( ) Hayırsa kaç iş yeri değiştirdiniz?..... Neden?.....

Ortağınız var mı? E( ) H( ) Kaç tane?..... Yakınlığınız var mı? E( ) H( ) Nasıl?.....

İlk iş yerini kaç yaşında ..... hangi yılda ..... açtınız? İlk iş yerini açarken yardım eden oldu mu? E( ) H ( )

Evetse kim?..... Ne yardımı yaptı?.....

Sizin çıraklık yaptığınız dönemle bu günki çırakların yaptığı iş arasında fark varmı? E( ) H( )

Evetse nasıl?.....

İş : rine eleman lazım olduğunda hangi yolla bulur? İlan asar( ) Gzt.İlanı( ) Kendi yanındakilere söyler( )

Civarındaki esnafa söyler( ) Diğer?.....

Çalışacak çırak ve kalfa bulmada zorluk çekiyormusunuz?

Çırak için: E( ) H( ) Neden:.....

Kalfa için: E( ) H( ) Neden:.....

Çırak alırken hangi özelliklerine dikkat edersiniz? .....

Kalfa alırken hangi özelliklerine dikkat edersiniz? .....

Daha önce aynı meslekte başka bir iş yerinde çalışan çıracağı mı( ) yoksa ilk kez sizin yanınızda başlayacak olanı mı( ) tercih edersiniz?

Neden? .....

Kalfa olarak aşağıdakilerden hangisini tercih edersiniz?

Meslek lisesi mezununu ( ) Neden.....

Bir kurs bitirmiş olanı ( ) Neden.....

Piyasadan yetişmiş olanı( ) Neden.....

Diğer..... ( ) Neden.....

İşe aldığınız kalfa veya çıracağı denemeden geçirir misiniz ?

Kalfa için: Evet( ) Hayır( ) Ne süre..... Nasıl.....

Çırak için: Evet( ) Hayır( ) Ne süre..... Nasıl.....

Kalfaya sanatınızla ilgili göstereceğiniz şeyler olur mu? E( ) H( ) Evetse neler.....

Nasıl öğretirsiniz? .....

Çırağa mesleği-işi-nasıl öğretirsiniz? .....

Çalışanlarla ilgili şikayetiniz var mı ?

Kalfa için: E( ) H( ) Neler?..... nasıl çözer.....

Çırak için: E( ) H( ) Neler?..... nasıl çözer.....

Diğer..... Neler?..... nasıl çözer.....

Bu güne değin kaç kalfa ..... yetiştirdiniz? Bunlara kaçının..... şu anda kendi iş yeri var?

Yanınızda çalışanların mesleki bir kursa tabi tutulmasını ister misiniz? E( ) H( ) Kimin: Ç( ) K( ) Diğer.....

Nasıl bir kurs istersiniz?..... Nasıl destek olursunuz?.....

KALFAYA:

Sizin çıraklık yaptığınız dönemle bugünkü çırakların yaptığı iş arasında fark varmı? E( ) H( )

Evetse nasıl:.....

İş yerine çırak (çalışacak eleman) gerektiğinde baş vuruları sizmi( ) ustanızı( ) Diğermi( )..... değerlendirirsiniz?

Ustanız yada diğer değerlendirirse size danışır mı? E( ) H( ) Neden:.....

Sizce hangi özelliklere dikkat edilmelidir? .....

Daha önce aynı meslekte başka iş yerinde çalışmış çırak mı( ) yoksa ilk kez sizin yanınızda başlayacak olan mı( ) tercih edilmeli?

Neden? .....

Meslek lisesinden(okuldan) yetişen kalfa ile piyasadan yetişen arasında bir fark var mı? E( ) H( ) Evetse ne yönde:

Okullu daha iyi( ) Piyasadan yetişen iyi( ) İkisi de aynı( ) Diğer.....

Neden:.....

Sanatınızla ilgili eksikliğini hissettiğiniz bilgiler var mı ? E( ) H( ) Evetse:

Hangi konuda .....

Nasıl öğrenebilirsiniz ? .....

Yanınızda çalışan çırağa mesleği nasıl öğretirsiniz?.....

ÇIRAFIA :

Yanında çalışmaya başlayacağınız usta ve kalfada MUTLAKA olması gereken özellikler(vasıflar) nelerdir ?

Usta için: .....

Kalfa için:.....

Bu mesleğe yeni başlayan birisi sürekli olarak çalışsa kaç yıl sonra kalfa..... ve usta..... olur?

Mesleği size kim öğretiyor? Usta( ) Kalfa( ) İkisi de( ) 1.Usta-2.Kalfa( ) 1.Kalfa-2.Usta( ) Diğer.....

Nasıl öğretiyorlar ? Usta:.....

Kalfa:.....

Diğer:.....

KONUŞULANLARIN TÜMÜNE :

Şu anda hanenizde çalışan kaç kişi var? .....

	<u>Statüleri</u>	<u>Çalıştıkları sektör</u>	<u>Çalışılan iş yeri türü</u>	<u>Yaptıkları meslek</u> (2)	<u>Meslekteki statüleri</u>
1)	.....	.....	.....	.....	.....
2)	.....	.....	.....	.....	.....
3)	.....	.....	.....	.....	.....
4)	.....	.....	.....	.....	.....
5)	.....	.....	.....	.....	.....

Hanenizin çalışanlar dışında başka bir yerden geliri var mı ? E( ) H( )

Evetse: Kira ( ) Enekli maaşı( ) ..... Memleketten( ):..... Diğer( ).....

Normal olarak sizin her gün ne tip masraflarınız olur ?

.....

Toplam olarak ne kadar tutar? .....

Oğlunuzu okuturmusunuz? E( ) H( ) Neden.....

Kızınızı okuturmusunuz? E( ) H( ) Neden.....

Oğlunuzun ne iş yapmasını istersiniz? ..... Neden.....

Kızınızın ne iş yapmasını istersiniz? ..... *Meslek*.....

Oğlunuzunda aynı meslekte yetişmesini istermisiniz? E( ) H( ) Neden.....

Kızınızında aynı meslekte yetişmesini istermisiniz? E( ) H( ) Neden.....

Şu andaki tahsilinizden daha fazla eğitim yapmayı istermiydiniz? E( ) H( )

Evetsen ne kadar?..... Ne olmayı isterdiniz?.....

Bir yakınınız aynı meslekte çalışmak istese tavsiye eder misiniz ? E( ) H( ) Neden.....

BOŞ ZAMANLARI DEĞERLENDİRME

Mesai dışında boş zamanlarınızda neler yapıyorsunuz ?

Özle tatilinde:.....

Akşamları :.....

Hafta sonları :.....

Yıllık izinde :.....

Samimi Arkadaşlarınız varmı? E( ) H( ) Evetsen:

	Cinsiyeti		Aynı iş yerinde mi çalışır?		Nerede oturur	Yaşı	Eğitimi	Medeni Hali				Memleketi	Ailecek Görüşürlüğü	
	E	K	E	H				E	B	D	A		E	H
1)	( )	( )	( )	( )	.....	....	.....	( )	( )	( )	( )	.....	( )	( )
2)	( )	( )	( )	( )	.....	....	.....	( )	( )	( )	( )	.....	( )	( )
3)	( )	( )	( )	( )	.....	....	.....	( )	( )	( )	( )	.....	( )	( )

Kahveye gider misiniz ? E ( ) H ( ) Neden:.....

Parasına oyun oynar mı? E( ) H( ) Piyango,toto,at yarışı gibi şans oyunları oynar mısınız? E( ) H( )

Sigara içer misiniz? E( ) H( ) Ne zamandan beri..... İlk kez kiminle birlikte içti: .....

İçki içme misiniz ? E( ) H( ) Ne zamandan beri..... İlk kez kiminle birlikte içti: .....

Gazete okur musunuz? E( ) H( ) Hangisi..... Neden:.....

Sinemaya gider misiniz? E( ) H( ) Ne tür filmlere:..... Ne kadar sık:.....

Namaz kılar mısınız ? E( ) H( ) Evetse ne zaman:Cuma( ) Bayram( ) Beş vakit( ) Ara-sıra( )

Oruç tutar mısınız ? E( ) H( ) Evetse nasıl: 30gün( ) İlk günler( ) Son günler( ) Kandilde( ) Ne zamandan beri:.....

SORUNLAR :

Mesleğinizden memnun musunuz? E( ) H( ) Neden:.....

Mesleği bırakıp başka iş yapmayı düşünüyor musunuz? E( ) H( ) Evetse ne yapmayı ister:.....

Neden:.....

İçinde bulunduğunuz şartlar içerisinde karşılaştığınız en önemli sorunlar nelerdir?

Sorunlar	Nasıl çözümlenir	Kim çözer
1)	.....	.....
2)	.....	.....
3)	.....	.....
4)	.....	.....
5)	.....	.....

Sizce bir iş yerinde olması gereken en önemli üç özellik nedir? 1)..... 2)..... 3).....

Ahi'lik ne demektir biliyor musunuz? E( ) H( ) Evetse nedir? .....

Bu günkü esnaf dernekleri ile ahilik arasında benzerlik var mı? E( ) H( ) Farklılık var mı? E( ) H( )

Benzerlik varsa nasıl? .....

Farklılık varsa nasıl? .....

TABLOLARA AİT GENEL BİLGİ

- Genel toplam dışında, usta-kalfa-çırak bölümlerinden oluşan tabloda, dökmüde yapılan ayrımlar (-34, 35+ yalnız çalışan ustalar, U-K-Ç modeli v.s. gibi) sayıları az olduğundan, istatistiki işlemleri sağlıklı yapılamayacağı düşüncesiyle birleştirilmiş ve görüldüğü gibi üç katlı tablo oluşturulmuştur.
- Usta bölümünde kullanılan iki sayıdan alttaki, tüm ustaların toplam sayısını, üstte olanlar da yalnız çalışmayan (yanında kalfa-çırak veya bunlardan birini çalıştıran ustalar) ustaların sayılarını göstermektedir. Yanında eleman çalıştıranlar, eğitim konusunda farklı düşünceleri olabileceği ve iki yapının ayrı ayrı ele alındığı gösterilmeye çalışılmıştır.
- İstatistiki işlemler (%) genel toplam üzerinden yapılmakla beraber, ustaların toplamı üzerinden de yapılması gereği hissedilmiştir. Ustaların sayısının çokluğu, genel toplamdaki istatistiki işlemleri zaman zaman etkilediği için bu karar alınmıştır.
- Mean ve mdn işlemleri sayı çok düşmediği sürece her katta yapılmıştır. Meanların anlam taşımadığı yerler olmakla beraber, tüm çalışmadaki standardı korumak amacıyla kullanılmıştır.
- İstatistiki işlemler yapılırken 10-30 arasında bulunan toplam üzerinden propertion (pr), 30'dan yukarı toplamlar için de yüzde (%) hesabı yapılmıştır.
- Genel toplamda toplam frekansın 30 üzerinde olup da, usta kısmında 30'un altına düştüğü durumlarda her iki katta da yüzde (%) hesabı yapılmıştır.
- Tablolardaki N, terzi grubunun tamamına aittir.

TABLO:G-1

KONUŞULAN ÇALIŞMAYA İLK KEZ KAÇ YAŞINDA BAŞLADI

	N	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	MEAN	MEDYAN
GENEL TOPLAM	80	1	3	1	3	3	7	10	24	6	6	12	2	1	1	11.9	12.0
USTA	55 ²⁰	1 ¹	1 ¹	1 ¹	3 ¹	2 ¹	4 ²	5 ¹	17 ⁶	5 ¹	4 ¹	9 ⁴	2	-	1	12.0	12.1
KALFA	17	-	2	-	-	-	3	4	4	-	-	3	-	1	-	11.5	12.3
ÇIRAK	8	-	-	-	-	1	-	1	3	1	2	-	-	-	-	12.1	12.1

TABLO:G-2

KONUŞULANIN İLK ÇALIŞMAYA BAŞLADIĞI YIL

	N	1925-1929	1930-1934	1935-1939	1940-1944	1945-1949	1950-1954	1955-1959	1960-1964	1965-1969	1970-1974	1975-1979	1980-1984	1985-1989	MEAN	MEDYAN	
GENEL TOPLAM	80	1	2	5	7	8	9	16	6	8	3	5	8	2	-	1959.5	1957.0
USTA	55 ²⁰	1	2 ¹	5 ³	7 ²	8	9 ¹	13 ⁷	3 ¹	7 ⁵	-	-	-	-	-	1951.0	1952.0
KALFA	17	-	-	-	-	-	-	3	3	1	3	5	2	-	-	1969.9	1972.0
ÇIRAK	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2	-	1983.2	1982.8

TABLO: G-3

İLK KEZ ÇALIŞMAYA BAŞLADIĞI YER
(İDARİ AYIRIM)

	N	YURT İÇİ								YURT DIŞI	
		BELİRSİZ		İL		İLÇE		KÖY			
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	80	1	79	39	19.4	22	27.8	12	15.2	6	7.6
USTA	55 ²⁰	-	55	20 ⁹	36.4	19 ⁵	34.5	10 ⁴	18.2	6 ²	10.9
KALFA	17	1	16	13		3		-		-	
ÇIRAK	8	-	8	6		-		2		-	

TABLO: G-4

YURT İÇİ İŞE ÇALIŞMAYA NEREDE BAŞLADI

İSTANBUL		MARMARA (İSTANBUL HARİCİ)		KARADENİZ BÖLGESİ		DOĞU ANADOLU BÖLGESİ		GÜNEY DOĞU ANADOLU BÖLGESİ		AKDENİZ BÖLGESİ		İÇ ANADOLU BÖLGESİ		EĞE BÖLGESİ	
n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
31	41.9	7	9.5	17	23.0	4	5.4	2	2.7	2	2.7	8	10.8	3	4.0
16 ⁸	32.6	7 ¹	14.3	14 ⁴	28.6	2	4.1	2 ¹	4.1	1	2.0	4 ²	8.2	3 ²	6.1
9		-		2		1		-		1		4		-	
6		-		1		1		-		-		-		-	

* Bir frekans idari ayırında belirsiz, G-4 tablosunda n'e dahil edildi.

TABLO: G-5

KONUŞULAN ÇALIŞMAYA NE İŞ YAPARAK BAŞLADI - DİĞER İŞLER NELER

	N	TERZİ		DİĞER		DİĞER İŞE NELER									
						KONFEKSİYONLU İŞLİLİK İŞLER		İŞÇİ		TİCARİET- KÜÇÜK ESNEK- DİĞER İŞLER		TARIM- HAYVANCILIK		FOTOFİL- MUVAFIN	
		n	%	n	%	n	P _r	n	P _r	n	P _r	n	P _r	n	P _r
GENEL TOPLAM	80	62	77.5	18	22.5	2	.11	1	.06	11	.61	3	.16	1	.06
USTA	55 ²⁰	46 ¹³	83.6	9 ⁷	16.4	-	-	1 ¹	.4	4 ²	.44	3 ³	.33	1 ¹	.11
KALFA	17	13		4		1		-		3		-		-	
ÇIRAK	8	3		5		1		-		4		-		-	

TABLO :G-6

ÇALIŞMAYA HANGİ STATÜDE BAŞLADI

	N	ÇIRAK		İŞÇİ		ZİRAAT- MAYVANCİ		STATÜ YOK		DİĞER	
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
		GENEL TOPLAM	80	74	92.6	1	1.2	3	3.8	1	1.2
USTA	55 ²⁰	50 ¹⁵	90.9	1	1.8	3	5.5	1	1.8	-	-
KALFA	17	16	-	-	-	-	-	-	-	1	-
ÇIRAK	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-

TABLO:G-7

İLK ÇALIŞILAN YERDEKİLERLE BİR YAKINLIĞI
VARDI/ VARSAYIMLA

	EVET	HAYIR	EVETSE KİMİNLE												
			KAC KİŞİ				BELİRSİZ	Z ₁	USTA		DİĞER				
			BELİRSİZ	Z ₁	1	2			TOPLAM KİŞİ SAYISI	BELİRSİZ	Z ₁	n	P _r	n	P _r
			n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
GENEL TOPLAM	21	26.2	59	73.8	2	19	17	2	21	2	19	16	84	3	16
USTA	13 ⁶	23.6	42 ¹⁴	76.4	2	11 ⁴	10 ³	1	12 ⁵	1	11 ⁴	8 ¹	73	3 ³	27
KALFA	6	-	11	-	-	6	5	1	7	1	6	6	-	-	-
ÇIRAK	2	-	6	-	-	2	2	-	2	-	2	2	-	-	-

* 2 frekans kiminle olduğu belirsiz,
G-8 tablosunda N'e dahil edildi.

TABLO :G-8

YAKINLIĞI NEDİR

	N	BABA		KARDEŞ- AĞABEY		ANA TARAFI AKRABA		BABA TARAFI AKRABA		MEMEKETLİ KÖYÜ-ARADAST KOMŞU		DİĞER AKRABA	
		n	P _r	n	P _r	n	P _r	n	P _r	n	P _r	n	P _r
		GENEL TOPLAM	21	6	28	5	24	1	5	24	3	14	1
USTA	12 ⁵	2 ¹	17	3 ²	25	1	8	4	33	2 ²	17	-	-
KALFA	7	4	-	2	-	1	-	-	-	-	-	-	
ÇIRAK	2	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	

TABLO:G-9

KONUŞULANIN BABA MESLEĞİ - DİĞER İŞE NELER

	Z	TERZİ	DİĞER	BELİRSİZ	Z ₁	DİĞER İŞLER NELER															
						İŞÇİ		TİCARET KİŞİLERİ KİMYA		MENUR SUDAY		TARIM- MAYVANCİ		OTO MOTOR İLE İLGİLİ İŞLER		SOFRA- MUNAVİR		DİĞER			
						n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
						GENEL TOPLAM	80	5	6.2	75	93.8	1	74	10	13.5	24	30.5	2	2.7	30	30.5
USTA	55 ²⁰	1	1.8	54 ²⁶	98.2	1	53 ¹⁹	5 ²	9.1	16 ⁵	30.2	1	1.9	26 ⁸	49.1	1	1.9	-	-	4 ³	7.5
KALFA	17	4	-	13	-	-	13	2	-	4	-	1	-	4	-	-	-	1	-	1	-
ÇIRAK	8	-	-	8	-	-	8	3	-	4	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-

TABLO :G-10

BABA MESLEĞİ İLE KONUŞULANIN İLK YAPTIĞI MESLEK AYNI MI

	N	EVET				EVETSE HANGİ MESLEK		AYNI MESLEKSE NEDEN									
		EVET		HAYIR		TERZİ	DİĞER (TARZI-HAYMANCI)	KAÇ CEVAP			BABASI İSTEDİĞİNDEN	İŞYERİ SAĞLAM OLANAĞI OLDUĞUNDAN	KURULU OLARAK DÜZEN OLDUĞUNDAN	BABASINA YARDIM EDEREK MESLEK DEĞERDİĞİNDEN	OLUNMADIGINDAN	İYİ-TEMİZ MESLEK	DİĞER
		n	%	n	%			1	2	TOPLAM CEVAP SAYISI							
GENEL TOPLAM	80	7	8.8	73	91.2	5	2	5	2	9	2	2	1	1	1	1	1
USTA	20 55	3	5.5	18	94.5	1	2	2	1	4	-	2	1	-	-	1	-
KALFA	17	4		13		4	-	3	1	5	2	-	-	1	1	-	1
ÇIRAK	8	-		8		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

TABLO :G-11

KONUŞULANIN İLK İŞİNİ BULMASINA YARDIM EDEN OLDUMU / EVETSE KİMLER

	N	BOŞ		EVET				HAYIR		EVETSE KİMLER																				
		N	Z	EVET		HAYIR		KAÇ KİŞİ			BABA	ANNE	KADEŞ- AĞABEY	ANA TARAFI AKRABA	BABA TARAFI AKRABA	SİMLİ HİSİM	DİĞER AKRABA	MENLESETLİ KİŞİLİK TAMİDİĞİ ARABAY	USTASI	DİĞER										
				n	%	n	%	1	2	TOPLAM KİŞİ SAYISI																				
				n	%	n	%	n	%	n											%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
GENEL TOPLAM	80	2	78	62	79.5	16	20.5	61	1	63	25	39.7	2	3.2	11	17.4	1	1.6	6	9.5	1	1.6	1	1.6	12	19.0	2	3.2	2	3.2
USTA	20 55	1	19	15	75	15	75	14	1	15	12	80	1	6.7	15.0	-	-	5	33.3	1	6.7	1	6.7	10	66.7	2	13.3	2	13.3	
KALFA	17	1	16	16		-		16	-	16	9		-		5		-		-		-		2		-		-		-	
ÇIRAK	8	-	8	7		1		7	-	7	4		1		-		1		1		-		-		-		-		-	

TABLO:G-12

NASIL YARDIM ETTİ

	N	KAÇ CEVAP					NASIL YARDIM ETTİ							
		BOŞ	N ₁	1	2	TOPLAM CEVAP SAYISI	İŞ BULDU		TAVSİYE ETTİ		DESTEKLEDİ		KENDİ İÇİNDE SAVUTULDI	
							n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	63	4	59	57	2	61	38	62.3	5	8.2	3	4.9	15	24.6
USTA	40 ¹⁶	3 ²	37 ¹⁴	36 ¹⁴	1	38 ¹⁴	22 ⁷	57.9	5 ²	13.1	2	5.3	9 ⁵	22.7
KALFA	16	1	15	15	-	15	9	-	-	-	6	-	-	
ÇIRAK	7	-	7	6	1	8	7	-	1	-	-	-	-	

TABLO:G-13

YARDIM EDEN OLMADIYSA
İLK İŞİNİ NASIL BULDU

Z	KENDİ BULDU		İLANLA		İŞYERİ BAŞASININ		TESADÜF		DİĞER	
	n	P _r	n	P _r	n	P _r	n	P _r	n	P _r
	16	8	.50	3	.19	1	.07	2	.12	2
15	7 ²	.47	3 ²	.20	1	.07	2	.13	2	.13
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

TABLO:G-14

KONUŞULAN İLK ÇALIŞMA BAŞLADIĞINDAN BU YONA
KAÇ MESLEK YAPTI (BUGÜNKÜ DAHİL)

	N	1	2	3	4	5	6	YAPTIĞI TOPLAM MESLEK SAYISI	MEAN	MEDYAN
USTA	55 ²⁰	40 ¹⁰	7 ⁵	5 ⁴	2 ¹	1	-	82 ³⁶	1.4	1.1
KALFA	17	10	5	1	-	-	1	29	1.7	1.3
ÇIRAK	8	2	4	-	2	-	-	18	2.2	2.0

TABLO:G-15

YAPILAN
MESLEK TÜRÜ

SABİT		SABİT * SABİT DEĞİL	
n	%	n	%
77	96.2	3	3.8
52 ¹⁸	94.5	3 ²	5.5
17	-	-	-
8	-	-	-

TABLO:G-16

SABİT OLMAYAN
MESLEK SAYISI

1 TANE
3
3 ²
-
-

TABLO : G-17

SABİT MESLEK SAYISI (BUGÜNKÜ DAHİL)

	N	1	2	3	4	5	6	TOPLAM SABİT MESLEK SAYISI	MEAN	MEDYAN
GENEL TOPLAM	80	53	15	7	4	-	1	126	1.5	1.2
USTA	55 ²⁰	41 ¹¹	6 ⁴	6 ⁵	2	-	-	79 ³⁴	1.4	1.1
KALFA	17	10	5	1	-	-	1	29	1.7	1.3
ÇIRAK	8	2	4	-	2	-	-	18	2.2	2.0

TABLO : G-18

SABİT MESLEKLERDE KAĞ İŞYERİNDE GALIŞTI

	N	BELİRSİZ	Z ₁	DEĞİŞTİRMEDİ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	13	SABİT MESLEKLERDE TOPLAM KAĞ İŞ YERİNDE GALIŞTI	MEAN	MEDYAN
GENEL TOPLAM	80	2	78	3	10	18	7	11	15	5	5	1	-	2	1	292	3.8	3.7
USTA	55 ²⁰	2 ¹	53 ¹⁹	-	4	12 ³	3 ²	9 ⁵	12 ⁵	4	5 ¹	1 ¹	-	2 ²	1	233 ¹⁶²	4.3	4.3
KALFA	17	-	17	1	4	5	2	2	3	-	-	-	-	-	-	43	2.6	2.3
ÇIRAK	8	-	8	2	2	1	2	-	-	1	-	-	-	-	-	16	2.6	2.5

TABLO : G-21

KONUŞULANIN BU MESLEĞE BAŞLADIĞI YIL

	N	1925 - 1929	1930 - 1934	1935 - 1939	1940 - 1944	1945 - 1949	1950 - 1954	1955 - 1959	1960 - 1964	1965 - 1969	1970 - 1974	1975 - 1979	1980 - 1984	1985 - 1989	MEAN	MEDIAN
GENEL TOPLAM	80	1	2	5	6	8	9	17	4	10	3	4	8	3	1958.7	1957.1
USTA	55 ²⁰	1	2 ¹	5 ³	6 ¹	8 ¹	9	14 ⁸	1	9 ⁶	-	-	-	-	1951.5	1952.5
KALFA	17	-	-	-	-	-	-	3	3	1	3	4	3	-	1970.2	1972.0
ÇIRAK	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	3	1983.8	1983.5

TABLO : G-22

KONUŞULANIN BU MESLEĞE BAŞLADIĞI YAŞ

	N	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	MEAN	MEDIAN
GENEL TOPLAM	80	2	-	2	3	7	9	24	7	9	11	3	1	2	12.4	12.2
USTA	55 ²⁰	-	-	2	2 ¹	5 ³	6 ²	17 ⁷	6 ²	5 ¹	8 ³	2 ¹	-	2	12.5	12.2
KALFA	17	2	-	-	-	2	3	4	1	-	3	1	1	-	12.0	11.8
ÇIRAK	8	-	-	-	1	-	-	3	-	4	-	-	-	-	12.6	12.5

TABLO : G-23

KONUSULAN BU MESLEĞE NEREDE BAŞLADI

	N	YURT İÇİ		YURT DIŞI		İSTANBUL		İSTANBUL DIŞI İSE HANGİ BÖLGE													
								KARADENİZ BÖLGESİ	KARADENİZ BÖLGESİ	DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	GÜNEY DOĞU ANADOLU BÖLGESİ	AKDENİZ BÖLGESİ	İ. ANADOLU BÖLGESİ	EGE BÖLGESİ							
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%				
GENEL TOPLAM	80	73	41,2	7	6,8	31	42,5	7	9,6	17	23,3	2	2,7	3	4,1	2	2,7	8	11,0	3	4,1
USTA	55 ²⁰	48 ¹⁸	87,3	7 ²	12,7	15 ⁸	31,2	7 ¹	14,6	14 ⁴	29,2	2	4,2	2 ¹	4,2	1	2,1	4 ²	8,3	3 ²	6,2
KALFA	17	17	-	-	-	9	-	-	-	2	-	-	-	1	-	1	-	4	-	-	-
ÇIRAK	8	8	-	-	-	7	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

TABLO : G-24

İSTANBUL'DA BAŞLADI İSE HANGİ SEMTTE

	N	BELİRSİZ		SURDİŞİ/BAYRÖKÜ		KARAKÖY- BEŞİKTAŞ- BOĞAZ		FİŞLİ- SAGLAYAN- KALITHANE		LÜKÜDDE- LİMANIYE- BAYRÖZ		KADIKÖY- BOSTANCI		KARLAL- PENDEK		SUR İÇİ	
		Z ₁															
		n	P	n	P	n	P	n	P	n	P	n	P	n	P	n	P
GENEL TOPLAM	31	11	20	6	.30	1	.05	5	.25	1	.05	1	.05	2	.10	4	.20
USTA	15 ⁸	6 ⁵	9 ³	2 ¹	.22	-	-	4 ²	.44	1	.11	-	-	-	-	2	.22
KALFA	9	3	6	2		1		-		-		-		2		1	
ÇIRAK	7	3	5	2		-		1		-		1		-		1	

TABLO: G-25

HANGİ
STATÜDE
BAŞLADI

N	ÇIRAK		DİĞER (YARDIMCI)	
	n	%	n	%
80	79	98,8	1	1,2
55 ²⁰	55 ²⁰	100,0	-	-
17	16		1	
8	8		-	

TABLO :G-26

BU MESLEKLE İLGİLİ İLK İŞ YERİNDEKİLERLE YAKINLIĞI VARSA KİMİNLE /İLİŞKİ TÜRÜ

	N	BOŞ	EVET				EVETSE KAÇ KİŞİ			KİMLERLE						YAKINLIK DEREJESİ														
			N ₁	EVET		HAYIR		1	2	TOPLAM KİŞİ SAYISI	BELİRSİZ N ₂	USTA		KALFA		ÇIRAK		BABA	KARDEŞ- AKABEY	BABA TARAFI AKRABA	ANA TARAFI AKRABA	DİĞER AKRABA	MEHMETLİ KİŞİLER AKRABA							
				n	%	n	%					n	p ₁	n	p ₂	n	p ₁							n	p ₂					
GENEL TOPLAM	80	1	79	17	21,5	62	78,5	15	2	19	1	18	14	78	3	17	1	5	3	16	3	16	8	42	2	10	1	6	2	10
USTA	55 ²⁰	-	55	8 ¹	14,5	47 ¹⁹	85,5	7 ¹	1	9 ¹	1 ¹	8	7	88	1	12	-	-	-	-	2 ¹	22	4	45	1	11	-	-	2	22
KALFA	17	1	16	7		9		7	-	7	-	7	6		1		-		3	1		2	1		-		-			
ÇIRAK	8	-	8	2		6		1	1	3	-	3	1		1		1		-	-		2		-	1		-			

★ Bir frekans iş yerinde yakınlığının kimlikle olduğu belli değil, yakınlık derecesi kısmında N'ye dahil edildi.

TABLO :G-27

KONUŞULANIN BU MESLEĞİ SEÇME NEDENİ

	N	BOŞ	N ₁	1	2	3	TOPLAM CENSAF SAYISI	İLGİLİ-İSTEK SEVGİ YETENEK		SANAT ÖĞRENMEK		AİLE- AKRABA ETKİSİ		İYİ İŞ- İŞ BULMA OLANAKI KOLAY OLMA İŞİ		BABA MESLEĞİ		MEHMETLİ AKRABA ETKİSİ		RASTLANTI		TEMİZ- RANAT MESLEK		BAŞKA SEÇENEĞİ YOK		DİĞER									
								n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%				
								GENEL TOPLAM	80	2	78	47	25	6	115	14	12,2	4	3,5	29	25,2	12	10,4	4	3,5	4	3,5	7	6,1	21	18,3	8	6,9	12	10,4
								USTA	55 ²⁰	2 ¹	53 ¹⁹	31 ¹³	16 ³	6 ³	81 ²⁸	10 ²	12,3	3 ¹	3,7	17 ⁷	21,0	11 ²	13,6	2	2,5	4	5,0	6 ¹	7,4	12 ⁷	14,8	6 ¹	7,4	10 ⁴	12,3
KALFA	17	-	17	11	6	-	23	4		1		7		1		2		-		-		5		1		2									
ÇIRAK	8	-	8	5	3	-	11	-		-		5		-		-		-		1		4		1		-									

TABLO :G-28

BU MESLEĞE BAŞLADIKTAN SONRA MESLEK DEĞİŞTİRDİ Mİ.

	N	EVET		HAYIR		EVETSE ŞİMDİKİ HARİC KÇ MESLEK YAPTI						YAPILAN MESLEKLER															
		n	%	n	%	1	2	3	4	5	TOPLAM YAPILAN MESLEK SAYISI	MEAN	MEDYAN	BAYAN TERZİSİ		KONFEKSİYON İLE İLGİLİ İŞLER		İÇİ		TİCARET KESİMLERİ İLE İLGİLİ İŞLER		PROFESYONEL		TARIM HAYVANCILIĞI		TORNALARI İLE İLGİLİ İŞLER	
														n	P	n	P	n	P	n	P	n	P	n	P	n	P
GENEL TOPLAM	80	12	15.0	68	85.0	9	1	1	-	1	19	2.5	1.1	1	.05	5	.27	2	.11	7	.37	1	.05	2	.11	1	.05
USTA	55 ²⁰	8	14.5	47	85.5	6	1	1	-	-	11	1.3	1.1	1	.09	4	.37	2	.18	3	.27	-	-	-	-	1	.09
KALFA	17	3		14		2	-	-	-	1	7	2.3	1.2	-		1		-		4		1		1		-	
ÇIRAK	8	1		7		1	-	-	-	-	1	1.0	1.0	-		-		-		-		-		1		-	

TABLO :G-29

BU MESLEĞE BAŞLADIKTAN SONRA ŞU ANDAKİ İŞYERİNE KADAR KAÇ İŞYERİNDE ÇALIŞTI

	N	BELİRSİZ	n	ÇALIŞMADI		ÇALIŞTI		ÇALIŞTIYSA KAÇ İŞYERİNDE ÇALIŞTI										TOPLAM DEĞİŞTİRİLEN İŞYERİ SAYISI	MEAN	MEDYAN
				n	%	n	%	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10			
GENEL TOPLAM	80	2	78	10	12.8	68	87.2	11	14	11	10	14	4	2	1	-	1	238	3.5	3.3
USTA	55 ²⁰	2	53 ¹⁹	-	-	53 ¹⁹	100.0	6	10	8	9	12	4	2	1	-	1	202 ¹⁸	3.8	3.7
KALFA	17	-	17	4		13		4	4	3	1	1	-	-	-	-	-	30	2.3	2.1
ÇIRAK	8	-	8	6		2		1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	3.0	3.0

TABLO :G-64

USTALIK YAPTIMI

	N	EVET	HAYIR	NE SÜRE				
				2 YIL	3 YIL	4 YIL	5 YIL	10 YIL
GENEL TOPLAM	11	7	4	1	1	1	2	2
USTA	8	6	2	1	1	1	1	2
KALFA	3	1	2	-	-	-	1	-
ÇIRAK	-	-	-	-	-	-	-	-

TABLO:G-65

İŞYERİNDEN AYRILMA NEDENİ

	BOŞ	DÜKKAN AŞTI	İŞYERİ KAPANDI (TAHLİYE)	GOÇ	SEMT DEĞİŞTİRİLDİ	MAL SARFIYI ANLAMA	AKERLİK NEDENİYLE
GENEL TOPLAM	2	1	1	4	1	1	1
USTA	1	1	1	2	1	1	1
KALFA	1	-	-	2	-	-	-
ÇIRAK	-	-	-	-	-	-	-

TABLO :G-66

KONUŞULAN BU MESLEKTE ÇIRAKLIK YAPTIMI

	N	BELİRSİZ	HAYIR		EVET		EVETSE TOPLAM NE SÜRE												MEAN	MEDYAN	
			n	%	n	%	BELİRSİZ	N ₁	-1 YIL	1	2	3	4	5	6	7	8	9			10
GENEL TOPLAM	80	2	1	1.3	77	96.2	4	73	3	7	13	18	8	13	4	2	-	4	1	3.71	3.25
USTA	55 ²⁰	2	1	1.9	52 ²⁰	98.1	3 ¹⁸	49	-	4 ³	10 ³	14 ⁵	3 ¹	12 ⁵	2	1 ¹	-	2	1	3.77	3.25
KALFA	17	-	-	-	17	100	1	16	-	2	3	3	3	1	1	1	-	2	-	4.06	3.50
ÇIRAK	8	-	-	-	8	100	-	8	3	1	-	1	2	-	1	-	-	-	-	2.62	2.50

TABLO : G-67

BU MESLEKTE KALFALIK YAPTIMI

	N	BELİRSİZ	EVET				BELİRSİZ	EVETSE TOPLAM NE SÜRE																						MEAN	MEDYAN
			EVET		HAYIR			N ₁	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	16	18	19	22					
			n	%	n	%																									
GENEL TOPLAM	80	2	69	86,5	9	11,5	4	65	4	11	7	6	5	5	11	3	3	2	1	-	1	1	1	1	1	1	2	6,2	5,4		
USTA	55 ²⁰	2	52	94,5	1	1,9	3	49	1	9	5	6	5	4	10	2	3	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	5,3	5,2		
KALFA	17	-	17	-	-	-	1	16	3	2	2	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	1	1	1	1	2	7,6	6,5			
ÇIRAK	8	-	-	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		

TABLO : G-68

BU MESLEKTE USTALIK YAPTIMI

	N	BELİRSİZ	EVET				BELİRSİZ	EVETSE TOPLAM NE SÜRE																						MEAN	MEDYAN									
			EVET		HAYIR			N ₁	1	2	3	4	5	8	9	10	11	12	14	16	17	18	19	20	21	24	27	28	29			31	32	34	35	38	39	40	43	49
			n	%	n	%																																		
GENEL TOPLAM	80	1	79	98,7	22	27,5	1	-	1	2	1	1	1	2	2	2	2	1	3	5	5	1	2	2	2	3	5	2	2	4	1	1	-	1	1	1	1	21,7	19,4	
USTA	55 ²⁰	1	54	98,2	-	-	-	-	1	1	1	1	2	2	2	2	1	3	5	5	1	2	2	2	3	5	2	2	4	1	1	-	1	1	1	1	21,8	20,5		
KALFA	17	-	17	-	14	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2,6	3,0		
ÇIRAK	8	-	8	-	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

Ustalık yapma için süre belirtilmiştir.

TABLO G-69

KONUŞULANIN BU İŞYERİNDE ÇALIŞMAYA BAŞLADIĞI YIL TABLO:G-70 BU İŞYERİNDE ÇALIŞMAYA BAŞLADIĞI YAŞ

	N	BİLİRSİZ											MEAN	MEDYAN
		Z	1950-1954	1955-1959	1960-1964	1965-1969	1970-1974	1975-1979	1980-1984	1985-1989	MEAN	MEDYAN		
GENEL TOPLAM	80	1	79	3	4	3	10	10	11	23	15	196,9	198,8	
USTA	55 ²⁰	1	54	3	4	2	10	8	6	14	7	197,5	197,5	
KALFA	17	-	17	-	-	1	-	2	5	5	4	199,3	198,0	
ÇIRAK	8	-	8	-	-	-	-	-	-	4	4	198,5	198,5	

TABLO :G-71

BU İŞYERİNDE HANGİ STATÜDE ÇALIŞMAYA BAŞLADI

	N	ÇIRAK		KALFA		USTA	
		n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	80	15	18,8	11	13,7	54	67,5
USTA	55 ²⁰	1	1,8	-	-	54	98,2
KALFA	17	6	35,3	11	64,7	-	-
ÇIRAK	8	8	100	-	-	-	-

BU İŞYERİNDE ÇALIŞANLARLA

TABLO:G-72

YAKINLIĞI VARSA KİMLİLE

YALNIZ ÇALIŞIYOR	EVET	HAYIR	EVETSE KİMLİLE													
			KAK ÇEVRE			USTA	KALFA	ÇIRAK	DİĞER							
			1 ÇEVRE	2 ÇEVRE	TOPLAM ÇEVRE SAYISI											
n	%	n	%	n	%	n	P	n	P	n	P	n	P			
34	42,5	15	18,7	31	38,8	14	1	16	7	24	5	31	3	9	1	0,6
34	61,8	6	10,9	15	27,3	6	-	6	1	-	3	-	2	-	-	-
-	6	11	6	-	6	5	-	6	5	-	-	1	-	-	-	-
-	3	5	2	1	4	1	2	1	1	2	1	-	-	-	-	-

BU İŞYERİNDE ÇALIŞANIN

TABLO:G-73

YAKINLIK DEREJESİ

KAK ÇEVRE		YAKINLIK DEREJESİ														
1 ÇEVRE	2 ÇEVRE	TOPLAM ÇEVRE SAYISI	BABA	DĞUL	ANNA TARAFI	AKENBA	BABA TARAFI AİLESİ	DİĞER AİLEBA	MEMLEKETLİ - KAYILI - AKENBA	DİĞER (E?)						
											n	P	n	P	n	P
14	1	16	4	25	4	25	2	12,5	2	12,5	2	12,5	1	6,25	1	6,25
6	-	6	-	3	50	1	16,7	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	-	6	4	66,7	-	-	1	16,7	-	-	-	-	-	-	1	16,7
2	1	4	-	-	-	-	2	50	1	25	1	25	-	-	-	-

TABLO:G-74

BU İŞYERİNİ BULMASINA YARDIM EDEN OLDUYSA KİMLER

	N	BOŞ	EVET				EVETSE KAÇ KİŞİ			KİMLER																		
			EVET		HAYIR		1	2	TOPLAM KİŞİ SAYISI	BABA	OĞUL	KARDEŞ AĞABEY	DİĞER AKRABA	BABA TARAFI DİĞERİ	SİHİRİ HISIM	ANNESİ	MENEKETLİ KÖYLÜ ARABAY		USTASI		DİĞER							
			n	%	n	%											n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	80	1	79	42 53.2	37 46.8	41	1	43	9	20.9	1	2.3	4	9.3	2	4.7	2	4.7	4	9.3	1	2.3	14	32.5	3	7.0	3	7.0
USTA	26 55	1	54	25 45.5	29 52.7	24	1	26	4	15.4	1	3.9	3	11.5	1	3.9	-	-	3	11.5	-	-	10	38.4	1	3.9	3	11.5
KALFA	17	-	17	12	5	12	-	12	4	-	-	-	-	1	1	-	-	1	1	-	-	4	2	-	-	-	-	
ÇIRAK	8	-	8	5	3	5	-	5	1	-	1	1	1	1	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

TABLO:G-75

YARDIM TÜRÜ

	N	1 CEVAP	2 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	CEVAPLAR									
					KİMLERİN YANINA ALDI TANISINE ETTİ				DİĞERİN BULDU		PARA YARDIMI YARTI		DİĞER	
					n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	42	40	2	44	21	47.7	14	31.8	7	15.9	2	4.6		
USTA	25 ⁸	23 ⁸	2	27 ⁸	4 ³	14.9	14 ⁴	51.9	7 ¹	25.9	2	7.4		
KALFA	12	12	-	12	12	-	-	-	-	-	-			
ÇIRAK	5	5	-	5	5	-	-	-	-	-	-			

TABLO:G-76

YARDIM EDİLMEYİŞE İŞİ NASIL BULDU

	N	BOŞ	N ₁	KENDİ BULDU		İLANLA		RASTLANTI		KENDİSİ İNERE AŞTI		DİĞER	
				n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
				GENEL TOPLAM	37	4	33	20	60.6	3	9.1	2	6.1
USTA	29 ¹¹	3	26 ¹¹	17 ⁸	65.4	-	-	2 ¹	7.7	4	15.4	3 ²	11.5
KALFA	5	1	4	2	2	-	-	-	-	-	-	-	
ÇIRAK	3	-	3	1	1	-	-	-	-	-	-	1	

TABLO : G-77

İYİ BİR ÇIRAK NASIL OLUR

	N	BOŞ	2	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	CEVAPLAR							
								MESLEKİ		DURANLIK		KİŞİSEL		DİĞER	
								n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	80	10	70	35	29	6	111	37	33,3	32	28,9	37	33,3	5	4,5
USTA	55 ²⁰	7 ²	48 ¹⁸	22 ¹⁰	21 ⁷	5 ¹	79 ²⁷	25 ⁸	31,7	23 ¹⁰	29,1	29 ⁹	36,7	2	2,5
KALFA	17	2	15	9	5	1	22	9		5		5		3	
ÇIRAK	8	1	7	4	3	-	10	3		4		3		-	

TABLO : G-78

NE TÜR MESLEKİ BİLGİLERE SAHİP OLMALI

	N	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	CEVAPLAR																			
						EL İŞİNİ YAPMALI BİLMELİ		PANTOLON YIKIL DİNMELİ ETMELİ		TEMİZLİK İŞİNİ YAPMALI (GİYİMİ TOZUNDA)		GİZLİ İŞİNİ YAPMALI		İSTANBU YAPTIĞI REZİNE OLUYORSA BİLMELİ		DÜ-DİNE KULLANMAMALI BİLMELİ		DÜĞME İLK YAPMALI		KİLLÜL BAŞIT İŞİNİ YAPMALI BİLMELİ		MÜTEBİNİ KESİLMESİNİ BİLMELİ			
						n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
GENEL TOPLAM	37	20	8	9	63	20	31,8	6	9,5	5	7,9	3	4,8	2	3,2	12	19,0	6	9,5	6	9,5	2	3,2	1	1,6
USTA	25 ⁸	14 ⁵	6 ¹	5 ²	41 ¹³	14 ⁶	34,2	5 ¹	12,2	5	12,2	3	7,3	2	4,9	7 ⁴	17,1	2 ¹	4,9	1 ¹	2,4	1	2,4	1	2,4
KALFA	9	4	2	3	17	4		1		-		-		-		4		3		4		1		-	
ÇIRAK	3	2	-	1	5	2		-		-		-		-		1		1		1		-		-	

TABLO :G-81

İYİ BİR ÇIRAK OLABİLMEK İÇİN GEREKEN SÜRE

	N	BELİRSİZ	N ₁	-1 YIL	1 YIL	2 YIL	3 YIL	4 YIL	5 YIL	6 YIL	7 YIL	8 YIL	9 YIL	10 YIL	MEAN	MEDYAN	BOZ	N ₁	1 CEVAP	2 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	CEVAPLAR							
																						MESLEKİ		DÜVRANIS		KİŞİSEL		DİĞER	
																						n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	80	19	61	2	3	13	20	10	8	1	2	1	-	1	3.4	3.1	10	70	61	9	79	67	84.8	5	6.3	6	7.6	1	1.3
USTA	55 ²⁰	12 ⁴	43 ¹⁶	1	2 ¹	11 ⁴	12 ⁴	7 ⁴	7 ²	1 ¹	2	-	-	-	3.3	3.1	7 ²	48 ¹⁸	41 ¹⁶	7 ²	55 ²⁰	47	83.6	3 ¹	5.5	5 ²	9.1	1	1.8
KALFA	17	4	13	-	-	2	7	3	-	-	-	-	-	1	3.4	3.1	2	15	13	2	17	15		1		1		-	-
ÇIRAK	8	3	5	1	1	-	1	-	1	-	-	1	-	-	2.2	3.0	1	7	7	-	7	6		1		-		-	-

TABLO:G-82

İYİ BİR KALFA NASIL OLUR

TABLO :G-83

NE TÜR MESLEKİ BİLGİLERE SAHİP OLMALI

	N	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	CEVAPLAR																			
						CEVAP 1		CEVAP 2		CEVAP 3		CEVAP 4		CEVAP 5		CEVAP 6		CEVAP 7		CEVAP 8					
						n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%				
GENEL TOPLAM	67	42	18	7	99	18	18.2	20	20.2	22	22.2	6	6.1	10	10.1	5	5.0	7	7.1	3	3.0	2	2.0	6	6.1
USTA	46 ¹⁷	32 ¹²	11 ⁵	3	63 ²²	16 ⁴	25.4	17 ³	27.0	8	12.7	4 ³	6.3	8 ²	12.7	3 ¹	4.8	3 ¹	4.8	2 ¹	3.1	1	1.6	1 ¹	1.6
KALFA	15	6	5	4	28	1		2		11		2		-		2		4		1		1		4	
ÇIRAK	6	4	2	-	8	1		1		3		-		2		-		-		-		-		1	

TABLO:G-84

NE TÜR DAVRANIŞ ÖZELLİKLERİNE SAHİP OLMALI

	N	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	CEVAPLAR				
						ZAMANINDA GELİP-GİTMELİ	İŞİNE SAĞLIĞI GÜVENİLİR OLMALI	İHNİ İYİ YAPMALI	USTAYA O NU UYUMAL I ARSINMALI	DİĞER ŞEYLERİ DANA İYİ ANLAMALI
GENEL TOPLAM	5	3	1	1	8	1	1	2	3	1
USTA	3 ¹	2 ¹	1	-	4 ¹	-	1	1	2 ¹	-
KALFA	1	1	-	-	1	-	-	-	1	-
ÇIRAK	1	-	-	1	3	1	-	1	-	1

TABLO:G-85

NE TÜR KİŞSEL ÖZELLİKLERE SAHİP OLMALI

N	1 CEVAP (TOPLAM CEVAP SAYISI)	CEVAPLAR			
		YETENEKLİ Bİ YATKIN OLMALI	İŞİNİ BASTIRMA BİLEN OLMALI	(BU MESLEĞİ SEĞMEK İÇİN) GİRETLİ OLMALI	İŞİNE SEVGİ OLMALI
6	6	3	1	1	1
5 ²	5 ²	3	-	1 ¹	1 ¹
1	1	-	1	-	-
-	-	-	-	-	-

TABLO:G-86

İYİ BİR KALFA OLABİLMEK İÇİN GEÇEN SÜRE

	N	BELİRSİZ	SÜRE (YIL)												MEAN	MEDYAN
			N ₁	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15		
GENEL TOPLAM	80	19	61	1	1	10	12	15	13	3	1	2	2	1	5.1	4.9
USTA	55 ²⁰	12 ⁴	43 ¹⁶	-	1 ¹	9 ¹	11 ⁴	12 ⁵	7 ⁴	2	-	1 ¹	-	-	5.6	5.9
KALFA	17	5	12	-	-	-	-	3	4	1	1	1	2	-	6.9	6.2
ÇIRAK	8	2	6	1	-	1	1	-	2	-	-	-	-	1	5.8	4.5

TABLO:G-87

İYİ BİR USTA NASIL OLUR

BOY	N	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	CEVAPLAR					
						MESLEĞİ		DAVRANIŞ		KİŞİSEL	
						n	%	n	%	n	%
10	70	64	5	1	77	68	88.3	6	7.8	3	3.9
7 ²	48 ¹⁸	43 ¹⁸	4	1	54	47	83.0	5	9.3	2 ¹	3.2
2	15	14	1	-	16	15	-	-	-	1	-
1	7	7	-	-	7	6	-	1	-	-	-

TABLO : G-88

NE TÜR MESLEKİ BİLGİLERE SAHİP OLMALI

	N	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	CEVAPLAR															
						BİTİRİLMİŞ İŞİ TAMAMLANMIŞ BİLGİLERE SAHİP OLMALI		BİLGİ KESİM (BİLGİ)		PİSMA-REGULA		KOL-YAKA TAKILMAMALI		DİKİMİ BİLMELİ		MODA İLE İLGİLİ BİLGİLERE SAHİP OLMALI		PİSMA-REGULA İLE İLGİLİ BİLGİLERE SAHİP OLMALI		DİĞER	
						n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	68	17	15	36	155	30	19.4	50	32.2	40	25.8	3	1.9	11	7.1	6	3.9	11	7.1	4	2.6
USTA	47 ¹⁷	13 ⁴	10 ³	24 ¹⁰	105 ⁴⁰	21 ⁸	20.0	31 ¹⁰	29.5	26 ¹⁰	24.8	2 ²	1.9	8 ³	7.6	4 ²	3.8	9 ⁴	8.6	4	2.6
KALFA	15	2	4	9	37	6		13		11		1		3		2		1		-	
ÇIRAK	6	2	1	3	13	3		6		3		-		-		-		1		-	

TABLO : G-89

NE TÜR DAVRANIŞ ÖZELLİKLERİNE SAHİP OLMALI

	N	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	CEVAPLAR					
						İŞİ ANLAMLI BİLGİLERE SAHİP OLMALI	BİLGİLERE SAHİP OLMALI	İŞİ BİLGİLERİNE SAHİP OLMALI	İŞİ BİLGİLERİNE SAHİP OLMALI	İŞİ BİLGİLERİNE SAHİP OLMALI	İŞİ BİLGİLERİNE SAHİP OLMALI
GENEL TOPLAM	6	3	2	1	10	1	2	2	1	1	3
USTA	5	3	2	-	7	1	2	2	1	1	-
KALFA	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇIRAK	1	-	-	1	3	-	-	-	-	-	3

TABLO : G-90

NE TÜR KİŞİSEL ÖZELLİKLERE SAHİP OLMALI

N	1 CEVAP (TOPLAM CEVAP SAYISI)	CEVAPLAR		
		İŞİ İSTEKİ OLMALI	EĞİTİMİ OLMALI	AKLI BAKIMDA OLMALI
3	3	1	1	1
2 ¹	2 ¹	1	1 ¹	-
1	1	-	-	1
-	-	-	-	-

TABLO:G-91

İYİ BİR USTA OLABİLMEK İÇİN GEREKEN SÜRE

	N	BELİRSİZ	YIL											MEAN	MEDYAN	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15			20
GENEL TOPLAM	80	29	51	1	3	1	8	3	13	1	13	5	2	1	9,2	8,2
USTA	20 55	21 ⁷	34 ¹³	1	2	-	6 ²	2 ¹	9 ⁴	1 ¹	9 ³	3 ¹	1 ¹	-	8,7	8,1
KALFA	17	6	11	-	-	1	2	-	1	-	4	2	1	-	10,4	9,8
ÇIRAK	8	2	6	-	1	-	-	1	3	-	-	-	-	1	9,6	7,8

TABLO:G-92

BU İŞYERİNDE USTANIN YAPTIĞI İŞLER

CEVAPSİZ	* N ₁	1 CEVAP	2 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	CEVAPLAR			
					MESLEK		ORGANİZASYON	
					n	%	n	%
2	43	38	5	48	43	99,6	5	10,4
1	19	17	2	21	19	90,5	2	9,5
1	16	14	2	18	16		2	
-	8	7	1	9	8		1	

* 35 usta yalnız çalıştığı ve dükkanında iş bölümü olmadığı için bu tabloda N=45'e düşmüştür.

TABLO:G-93

BU İŞ YERİNDE USTANIN MESLEKİ FAALİYETLERİ

	N	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	CEVAPLAR															
						KESİM-OLUK YAPAR		KORDON-BEĞUNDA YAPAR		KOL TAKAR		CEKET PANTOLON YELEK-PALAZO DİĞER		MİTERİNE İLGİLİDİR		DİLEKİMİ BİLİR		BÜTÜN İŞLER YAPAR		DİĞER	
						n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	43	3	13	27	110	36	32,7	33	30,0	4	3,6	11	10,0	12	10,9	7	6,4	5	4,6	2	1,8
USTA	19	1	4	14	51	17	33,3	15	29,4	3	5,9	6	11,7	5	9,8	3	5,9	1	2,0	1	2,0
KALFA	16	1	6	9	40	14		14		1		3		6		1		1		-	
ÇIRAK	8	1	3	4	19	5		4		-		2		1		3		3		1	

TABLO:G-94

BU İŞYERİNDE USTANIN ORGANİZASYONEL FAALİYETLERİ

1 CEVAP (TOPLAM CEVAP SAYISI)	CEVAPLAR	
	DENETİM DÜZELTME KONTROL DISİPLİN	İDARE ORGANİZASYON
5	1	4
2	1	1
2	-	2
1	-	1

TABLO:G-91

İYİ BİR USTA OLABİLMEK İÇİN GEREKEN SÜRE

	N	BELİRSİZ	YIL											MEAN	MEDYAN	
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	15			20
GENEL TOPLAM	80	29	51	1	3	1	8	3	13	1	13	5	2	1	9.2	8.2
USTA	20 55	21 ⁷	34 ¹³	1	2	-	6 ²	2 ¹	9 ⁴	1 ¹	9 ³	3 ¹	1 ¹	-	8.7	8.1
KALFA	17	6	11	-	-	1	2	-	1	-	4	2	1	-	10.4	9.8
ÇIRAK	8	2	6	-	1	-	-	1	3	-	-	-	-	1	9.6	7.8

TABLO:G-92

BU İŞYERİNDE USTANIN YAPTIĞI İŞLER

CEVAPSİZ	* N ₁	1 CEVAP	2 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	CEVAPLAR			
					MESLEK		ORGANİZASYON	
					n	%	n	%
2	43	38	5	48	43	99.6	5	10.4
1	19	17	2	21	19	90.5	2	9.5
1	16	14	2	18	16		2	
-	8	7	1	9	8		1	

* 35 usta yalnız çalıştığı ve dışkanda iş bölümü olmadığı için bu tabloda N=45'e düşmüştür.

TABLO:G-93

BU İŞ YERİNDE USTANIN MESLEKİ FAALİYETLERİ

	N	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	CEVAPLAR															
						KESİM-OLUŞTURMA		KOL TALAR		CEKET PANTOLON DİĞER		MİTERİNE İLGİLİLER		DİKİMİ BİLİR		BÜTÜN İŞLER YAPAR		DİĞER			
						n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	43	3	13	27	110	36	32.7	33	30.0	4	3.6	11	10.0	12	10.9	7	6.4	5	4.6	2	1.8
USTA	19	1	4	14	51	17	33.3	15	29.4	3	5.9	6	11.7	5	9.8	3	5.9	1	2.0	1	2.0
KALFA	16	1	6	9	40	14		14		1		3		6		1		1		-	
ÇIRAK	8	1	3	4	19	5		4		-		2		1		3		3		1	

TABLO:G-94

BU İŞYERİNDE USTANIN ORGANİZASYONEL FAALİYETLERİ

1 CEVAP (TOPLAM CEVAP SAYISI)	CEVAPLAR	
	DEĞERLENDİRME DÜZELTME KONTROL DISİPLİN	İDARE ORGANİZASYON
5	1	4
2	1	1
2	-	2
1	-	1

TABLO:G-95

BU İŞYERİNDE KALFANIN
YAPTIĞI İŞLER

	N	CEVAPSİZ	N ₁	KALFA YOK	1 CEVAP (TOPLAM CEVAP SAYISI)	HANGİ İŞLER	
						MESLEK	
						n	%
GENEL TOPLAM	45	1	44	8	36	36	100.0
USTA	20	1	19	4	15	15	
KALFA	17	-	17	-	17	17	
ÇIRAK	8	-	8	4	4	4	

TABLO:G-96

BU İŞYERİNDE KALFANIN MESLEKİ FAALİYETLERİ

KALFA BU MESLEKTE NE İŞ YAPAR															
KAĞ CEVAP				CELEK PANTOLON YELEK-PALTO DİĞER DİĞİMLERİ YAPAR		EL İŞERİNİ YAPAR		BÜTÜN İŞLERİ YAPAR		KANDUJER YAMA-MOSTRA YAPAR KOL TAKAR		DİĞER			
1	2	3	TOPLAM CEVAP SAYISI	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
25	10	1	48	31	64.6	5	10.4	6	12.5	2	4.2	4	8.3		
10	5	-	20	12	60.0	3	15.0	3	15.0	1	5.0	1	5.0		
12	4	1	23	14		2		3		1		3			
3	1	-	5	5		-		-		-		-			

NOT: TABLO:G-97

Kalfalar organizasyonla ilgilenmediği
için yapılmamıştır.

TABLO: G-98

BU İŞYERİNDE ÇIRAKIN YAPTIĞI İŞLER

	N	ÇIRAK YOK	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	HANGİ İŞLER																			
							EL İŞLERİ YAPAR		İKLİMLEME YAPAR		TEMİZLİK DİĞER İŞLER		ÜTÜ YAPAR		BETİR-GÖRÜ İŞLERİ		KUTANPA KALFANIN YARDIM EDER		MALZEME ALIR		İĞNE TUTMAYI BİRENER		PANTOLON DİĞER		DİĞER	
							n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
GENEL TOPLAM	45	25	4	4	12	48	16	33.3	4	8.3	9	18.7	2	4.2	5	10.4	2	4.2	2	4.2	4	8.3	2	4.2	2	4.2
USTA	20	12	3	2	3	16	7	43.8	2	12.5	3	18.8	1	6.2	-	-	-	-	-	-	2	12.5	-	-	1	6.2
KALFA	17	13	1	-	3	10	2		1		1		-	2		1		2		1		-	-	-	-	-
ÇIRAK	8	-	-	2	6	22	7		1		5		1	3		1		-		1		2		1		

TABLO:G-99

BU İŞYERİNDE İŞE BAŞLAMA SAATI

	N	BOŞ	N ₁	7:00		7:30		8:00		8:30		9:00		9:30		10:00		10:30		11:00	
				n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
				GENEL TOPLAM	80	1	79	3	3.8	1	1.3	23	29.1	21	26.6	24	30.3	2	2.5	3	3.8
USTA	55 ²⁰	1 ¹	54 ¹⁹	3 ¹	5.5	1	1.9	18 ⁶	33.3	12 ²	22.2	15 ⁸	27.7	1 ¹	1.9	2	3.7	1	1.9	1	1.9
KALFA	17	-	17	-	-	-	-	3	-	4	-	8	-	1	-	1	-	-	-	-	-
ÇIRAK	8	-	8	-	-	-	-	2	-	5	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-

TABLO:G-100

ÖĞLE TATİLİ OLUR MU.

TABLO:G-101

BU İŞYERİNDE AKŞAM PİYDOS SAATI

	N	BOŞ	N ₁	EVET		HAYIR		BELİRSİZ	N ₂	17:00		17:30	18:00	18:30	19:00	19:30	20:00	20:30	21:00	21:30	22:00	22:30	23:00									
				n	%	n	%			n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%							
				GENEL TOPLAM	80	3	77			59	76.6	18	23.4	2	78	1	1.3	-	-	1	1.3	24	30.8	7	9.0	18	23.1	6	7.7	14	17.9	1
USTA	55 ²⁰	3 ¹	52 ¹⁹	39 ⁶	75.0	13 ³	25.0	2 ¹	53 ¹⁹	1	1.9	-	-	1	1.9	16 ⁸	30.2	2 ¹	3.8	12 ⁴	26.6	4	7.5	10 ⁴	18.8	1 ¹	1.9	3	5.7	-	3 ¹	5.7
KALFA	17	-	17	13	-	4	-	-	17	-	-	-	-	-	7	-	2	-	4	-	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	
ÇIRAK	8	-	8	7	-	1	-	-	8	-	-	-	-	-	1	-	3	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-		

TABLO: J-1

ÇİRAĞIN USTASINDA ARADIĞI ÖZELLİKLER NELERDİR

	N	YOK	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	NELER							
							İYİ MUYLU- AHLAKLI- DÜŞT OLMALI		EĞİTİCİ- BİLGİLİ- OLMALI		KÖTÜ SÖZ SÖYLENEMELİ BAZIRANMALI İYİ DENEYMALİ		DİĞER	
							n	P _r	n	P _r	n	P _r	n	P _r
GENEL TOPLAM	8	1	1	5	1	14	3	.21	4	.29	5	.36	2	.14
USTA														
KALFA														
ÇİRAK	8	1	1	5	1	14	3		4		5		2	

TABLO: J-2

ÇİRAĞIN KALFASINDA ARADIĞI ÖZELLİKLER NELERDİR

	N	BİLMİYOR	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	NELER									
							DİŞİMLİ- DÜZENLİ- İYİ BİLMELİ		İYİ MUYLU AHLAKLI DÜŞTANMAYIŞI OLMALI		DAYAK ATMAMALI		EĞİTİCİ- BİLGİLİ- OLMALI		KÖTÜ SÖZ SÖYLENEMELİ BAZIRANMALI İYİ DENEYMALİ	
							n	P _r	n	P _r	n	P _r	n	P _r	n	P _r
GENEL TOPLAM	8	1	2	3	2	14	1	.07	3	.21	1	.07	5	.36	4	.29
USTA																
KALFA																
ÇİRAK	8	1	2	3	2	14	1		3		1		5		4	

TABLO: J-3

ÇIRAĞA GÖRE MESLEĞE YENİ BAŞLAYAN BİRİ
KAÇ YIL SONRA KALFA OLUR

	N	CEVAPSIZ	1,5 YIL	4 YIL	5 YIL	6 YIL	10 YIL	MEAN	MEDYAN
GENEL TOPLAM	8	1	1	1	1	3	1	5,5	5,6
USTA									
KALFA									
ÇIRAK	8	1	1	1	1	3	1		

TABLO: J-4

ÇIRAĞA GÖRE MESLEĞE YENİ BAŞLAYAN BİRİ
KAÇ YIL SONRA USTA OLUR

	CEVAPSIZ	1 YIL	2 YIL	2,5 YIL	3 YIL	4 YIL	9 YIL	11 YIL	MEAN	MEDYAN
GENEL TOPLAM	1	1	1	1	1	1	1	1	4,6	3,0
USTA										
KALFA										
ÇIRAK	1	1	1	1	1	1	1	1		

TABLO: J-5

ÇIRAK MESLEĞİ KİMDEN ÖZRENİR

	N	USTA	KALFA	1.KALFA-2. USTA	1. USTA-2.KALFA	USTA-KALFA
GENEL TOPLAM	8	4	1	1	1	1
USTA						
KALFA						
ÇIRAK	8	4	1	1	1	1

TABLO: J-6

USTA ÇIRAĞA MESLEĞİ NASIL ÖĞRETİR

1 CEVAP	2 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	KALİTİKAR UYGUNLUĞU DENEME YAPTIRIR	GÖSTERİR TABİF EDER	KONTROL EDER İZLER	MATALARINI GÖSTERİR
5	2	9	2	5	1	1
5	2	9	2	5	1	1

TABLO: J-7

KALFA ÇIRAĞA MESLEĞİ NASIL ÖĞRETİR

1 CEVAP	2 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	KALİTİKAR UYGUNLUĞU DENEME YAPTIRIR	GÖSTERİR TABİF EDER
1	3	7	3	4
1	3	7	3	4

TABLO : K-3

OĞLUNUN NE İŞ YAPMASINI İSTER

	N	BEİRSİZ N ₁	1 CEVAP	2 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	HANGİ İŞLER																								
						TERZİ		DİĞER KİMLİK KİMLİK VE KİMLİK		ULUSAL PİLOT		DİĞERİMEN		MEMUR		SANAYİ YÖNETİCİ		TİCARET		FUTBOLCU SPORCU		KİMLİK DİĞER SANAYİ		SERBEST MESLEK		DİĞER		* FİZİKİ YOK KENDİ BİLİR		
						n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
GENEL TOPLAM	80	7	73	68	5	78	5	6.4	33	42.3	5	6.4	3	3.8	2	2.6	1	1.3	6	7.7	3	3.8	4	5.2	1	1.3	3	3.8	12	15.4
USTA	55	4	51	48	3	54	3	5.6	22	40.7	3	5.6	-	-	1	1.8	-	-	5	9.2	2	3.7	3	5.6	1	1.8	3	5.6	11	20.4
KALFA	17	2	15	13	2	17	1	7	2	12	3	18	-	-	-	-	-	-	1	6	1	6	1	6	-	-	-	-	1	6
ÇIRAK	8	1	7	7	-	7	1	12.5	4	50	-	-	-	-	1	12.5	1	12.5	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

* Bu kategorideki frekanslar K-4 tablosunda N'den düşülmüştür.

TABLO : K-4

OĞLUNA UYGUN GÖRDÜĞÜ MESLEĞİ NEDEN İSTER

	N	BİLMIYOR N ₁	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	NEDENLER																		
							TEMİZ- BAKIMLI İYİ MESLEK		GENELİ GELECEK UYGUN MESLEK		EĞİTİMİN İNANILIR İYİ MESLEK		TOPLUM MİLLETE YARARLI MESLEK		BABA MESLEĞİNİ YERİNE GİTTİRİLMESİ		RAHAT YARAR İÇİN		MESLEK İSTATÜSÜ SAYGILI İÇİN		KENDİNİN MESLEĞİNİ SEVMEK İÇİN		DİĞER		
							n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	
GENEL TOPLAM	61	2	59	44	13	2	76	11	14.5	7	9.2	26	34.2	12	15.8	2	2.6	3	4.0	2	2.6	5	6.6	8	10.5
USTA	40	-	40	30	9	1	51	7	17.5	6	15.0	20	50.0	8	20.0	2	5.0	1	2.5	1	2.5	2	5.0	4	10.0
KALFA	14	1	13	9	3	1	18	3	21.4	-	-	5	35.7	2	14.3	-	-	2	14.3	-	-	3	21.4	3	21.4
ÇIRAK	7	1	6	5	1	-	7	1	14.3	1	14.3	1	14.3	2	28.6	-	-	-	-	1	14.3	-	-	1	14.3

TABLO : K-7

ÖĞLÜNÜN AYNI MESLEKTE OLMASINI İSTERMİ / EVET SE NEDEN

	N	CEVAPSİZ	N ₁	EVET		HAYIR		ŞARTLI EVET		FİKRİ YOK		EVET SE NEDEN															
				n	%	n	%	n	%	n	%	KAĞ CEVAP				BABA MESLEĞİNİ SÜRÜŞÜNÜ		İŞİ-BENİM SİYAHIM-BENİM MİSLEL		KAZANCI İŞİ		TEBZİLİK ÖLMEYEN MESLEĞERİ		KONUŞULAN MESLEĞİNİN MEMNUN		DİĞER	
												1	2	3	TOPLAM CEVAP SAYISI	n	Pr	n	Pr	n	Pr	n	Pr	n	Pr	n	Pr
				1	2	3	TOPLAM CEVAP SAYISI	n	Pr	n	Pr	n	Pr	n	Pr	n	Pr	n	Pr	n	Pr						
GENEL TOPLAM	80	1	79	12	15.2	59	74.7	5	6.3	3	3.8	10	1	1	15	5	.33	6	.40	1	.06	1	.06	1	.06	1	.06
USTA	20 55	1	54	8	14.8	40	74.1	5	9.2	1	1.9	6	1	1	11	5	.45	3	.28	1	.09	1	.09	-	-	1	.09
KALFA	17	-	17	2		14		-		1		2	-	-	2	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇIRAK	8	-	8	2		5		-		1		2	-	-	2	-		1		-	-	-	1		-	-	-

NOT: Genel toplamda Pr'ler 1'e tamamlanmıştır

TABLO : K-8

ÖĞLÜNÜN AYNI MESLEKTE OLMASINI İSTEMEZSE (HAYIRSA) NEDEN

	N	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	NEDENLER															
						AĞIR YERLİK İŞİ		KAZANCI AZ		GELECEĞİ YOK - BİR YAKTA FİKRİ		ELEMEN YOK		OKUMASINI İSTER		GÖZ HÜSÜ UZUN ZAMAN ÇALIŞMA SARTI ÇOK		KONUŞULAN MEMNUN DEĞİL		DİĞER	
						n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
						n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	59	42	16	1	77	25	32.4	19	24.7	15	19.5	1	1.3	4	5.2	7	9.1	1	1.3	5	6.5
USTA	11 40	6	5	1	16	19	33.9	17	30.3	10	17.9	1	1.8	1	1.8	6	10.7	-	-	2	3.6
KALFA	14	13	1	-	15	5		2		3		-		2		-		1		2	
ÇIRAK	5	4	1	-	6	1		-		2		-		1		1		-		1	

TABLO :K-9

ŞU ANDAKİ TAHSİLİNDEN DAHA FAZLA EĞİTİM YAPMAK İSTERMİ / EVETSE NE KADAR

	N	EVET		HAYIR		EVETSE NE KADAR															
						BELİRSİZ	N ₁	ORTA OKUL		LİSE		MESEK LİSESİ		ASKERİ OKUL		YÜKSEK ÜNİVERSİTE		SONUNA KADAR		DİĞER (OKUMA YAZMA BECERİLERİ İSTİYOR)	
								n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	80	70	87.5	10	12.5	2	68	1	1.5	12	17.6	2	2.9	1	1.5	47	69.1	4	5.9	1	1.5
USTA	²⁰ 55	¹⁹ 51	^{32.7}	⁴	^{7.3}	1	¹⁹ 50	¹	^{2.0}	⁶	^{12.0}	1	2.0	¹	2.0	³⁶	^{72.0}	4	8.0	¹	^{2.0}
KALFA	17	14		3		1	13	-		6		1		-		6		-		-	
ÇIRAK	8	5		3		-	5	-		-		-		-		5		-		-	

TABLO :K-10

NE OLMAYI İSTERDİ

	N	BELİRSİZ		TERZİ		DOKTOR- MİMAR-ANILCI Y.B. GİBİ PROFESYONELER		SUBAY PILOT POLİS		ÖĞRETMEN		MEMUR		SERBEST İŞ SABİBİ		FUTBOLCU		FİKRİ YOK- DİĞER			
						n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
						N ₁															
GENEL TOPLAM	70	4	66	3	4.6	33	50.0	9	13.6	7	10.6	1	1.5	1	1.5	2	3.0	10	15.2		
USTA	¹⁹ 51	²	¹⁸ 49	³	^{6.1}	¹²	^{51.0}	⁶	^{12.3}	³	^{6.1}	-		¹	^{2.0}	²	^{4.1}	⁹	^{18.4}		
KALFA	14	2	12	-		4		2		4		1		-		-		1			
ÇIRAK	5	-	5	-		4		1		-		-		-		-		-			

TABLO : K-11

AYNI MESLEKTE ÇALIŞMAK İSTEYEN YAKININA TAVSİYE EDERMİ / EVETSE NEDEN

	N	BOŞ	N ₁	EVET		HAYIR		ŞARTLI EVET		EVETSE NEDEN															
										KAĞ CEVAP				KİMLİK ZEVCELİ-TÜRELİ İŞİ - ZARAR MESLEK		İŞ BULMAK KOLAYDIR		KAZANCI İYİ		DEĞERLİ TAVSİYE EDİLEN MESLEK		KONUŞULAN MEMNUN		DİĞER	
				n	%	n	%	n	%	1	2	3	TOPLAM CEVAP SAYISI	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	80	1	79	23	29.1	49	62.0	7	8.9	14	7	2	34	18	52.9	1	2.9	7	20.6	2	5.9	2	5.9	4	11.8
USTA	20 55	1	20 54	16	25.9	35	64.8	5	9.3	7	5	2	23	10	43.5	1	4.4	5	21.7	2	8.7	2	8.7	3	13.0
KALFA	17	-	17	5		11		1		4	1	-	6	5		-		1		-		-			
ÇIRAK	8	-	8	4		3		1		3	1	-	5	3		-		1		-		-		1	

TABLO : K-12

YAKININA MESLEĞİ TAVSİYE ETMEZSE (HAYIRSA) NEDEN

	N	BOŞ	N ₁	CEVAP			TOPLAM CEVAP SAYISI	NEDENLER																	
				1	2	3		AĞIR - YERLEŞİM - ZARARLILIK MESLEK		KAZANCI AZ - RİSKLİ		GELECEĞİ YOK - İŞ YOK - BLDÜ		DEĞERLİ GELİŞTİRİLEN BİR (KARŞIYI SÖZ)		KONUŞULAN MEMNUN DEĞİL		ELEMAN YOK		DEĞERLİ TAVSİYE EDİLEN İSTEYEN MESLEK		DİĞER			
								n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	49	1	48	25	21	2	73	24	32.9	21	28.8	11	15.0	7	9.6	3	4.1	1	1.4	2	2.7	4	5.5		
USTA	11 35	-	11 35	15	15	1	18	17	32.7	16	30.8	8	15.4	6	11.6	2	3.8	1	1.9	-	-	2	3.8		
KALFA	11	1	10	4	6	-	16	5		4		3		1		1		-		1		1			
ÇIRAK	3	-	3	2	-	1	5	2		1		-		-		-		-		1		1			

TABLO : L-1

ÖĞLEN TATİLİ VAR MI / VARSA NE YAPAR

	N	EVET		HAYIR		EVETSE ÖĞLE TATİLİNDE NE YAPAR																			
						KAÇ CEVAP				YEMEK YER		DİNLENİR		EVE GİDER		GAZETE-KİTAP OKUR		GEZER		FARKLI YERLERE GİDER		SOHBET EDER		DİĞER	
		1	2	3	TOPLAM CEVAP SAYISI	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%				
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%				
GENEL TOPLAM	80	64	80.0	16	20.0	37	20	7	98	53	54.1	6	6.1	10	10.2	3	3.1	6	6.1	9	9.2	5	5.1	6	6.1
USTA	20 55	17	81.8	3	18.2	25	16	4	69	36	52.2	5	7.3	9	13.0	2	2.9	4	5.8	7	10.1	2	2.9	4	5.8
KALFA	17	13		4		8	3	2	20	11		-				1		2		2		3		1	
ÇIRAK	8	6		2		4	1	1	9	6		1		1		-		-		-		-		1	

TABLO : L-2

AKŞAMLARI NE YAPAR

	N	CEVAP			TOPLAM CEVAP SAYISI	NELER																					
						1 CEVAP		2 CEVAP		3 CEVAP		ENDE OTURUR DİNLENİR		T.V. - YİDEO SEYREDER MÜZİK DİNLER		KİTAP GAZETE OKUR		AİLESİYLE İLGİLENİR		KAMUYE GÖRÜŞÜM ÖYÜMÜ		ALDABA ET-DÜST ZİYARETİ		GEZER EĞLENİR		HESİ VE İZEL ALDILAR	
		1	2	3	TOPLAM	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
		n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	80	34	36	10	136	28	20.6	39	28.7	9	6.6	15	11.0	9	6.6	3	2.2	7	5.2	9	6.6	8	5.9	9	6.6		
USTA	20 55	9	21	5	86	23	27.3	13	31.4	6	7.0	10	11.6	5	5.8	2	2.3	4	4.7	-		6	7.0	3	3.5		
KALFA	17	4	10	3	33	3		8		2		3		4		1		1		6		2		3			
ÇIRAK	8	1	5	2	17	2		4		1		2		-		-		2		3		-		3			

TABLO : L-3

HAFTA SONLARI NE YAPAR

	N	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	NELER																	
						EVDE OTURUR DİNLENİR		T.V. - VİDEO SEBESER MÜZİK DİNLER		AİLESİNE İLGİLENİR		KADIN VE GİDER - OYUN OYNAR		ALABAĞI - DOST ZİYARETİ		GEZEL - ZİYALETİ (PİKANİ)		HOBBİ VE ZEVK ALDIĞI İŞLERİ YAPAR		İNANDE KALIR		DİĞER	
						n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	80	32	37	11	138	18	13.0	5	3.6	10	7.2	7	5.0	11	7.9	47	33.8	17	12.2	16	11.5	8	5.8
USTA	55 ²⁰	22 ⁹	27 ¹⁰	6 ¹	54 ³²	13 ³	13.8	1	1.1	10	10.6	6 ³	6.4	9 ²	9.6	29 ¹⁰	30.9	11 ⁶	11.7	10 ³	10.6	5 ⁵	5.3
KALFA	17	7	6	4	31	5		2		-		-		2		14		3		3		2	
ÇIRAK	8	3	4	1	14	-		2		-		1		-		4		3		3		1	

TABLO : L-4

YILLIK İZİNİ VAR MI / VARSA NE YAPAR

	N	BELİ DEĞİL - BOŞ	VARSA YILLIK İZİNİNDE NE YAPAR																							
			N ₁	VAR		YOK		KAK CEVAP			BEKİRSİZ	N ₁	MEMURİNE GİDER		TATİLİ GEZİNE GİDER		EĞ-DOST ZİYARETİ		DİNLENİR		GELİ-TİCARET SPOR		EVDE OTURUR		DİĞER	
				n	%	n	%	1	2	TOPLAM CEVAP SAYISI			n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	80	2	78	39	50.0	39	50.0	29	10	49	1	48	22	45.8	18	37.5	3	6.2	1	2.1	2	4.2	1	2.1	1	2.1
USTA	55 ²⁰	1	54 ²⁰	12	30.9	33 ⁸	61.1	14 ⁷	7 ⁵	21 ⁷	1	27 ¹³	10 ⁶	37.0	10 ⁷	37.0	2 ¹	7.4	1 ¹	3.7	2 ²	7.4	1	3.7	1	3.7
KALFA	17	1	16	14		2		11	3	17	-	17	10		6		1		-		-		-			
ÇIRAK	8	-	8	4		4		4	-	4	-	4	2		2		-		-		-		-			

NOT: Ustada istatistikli işlemler (%) 100'e tamamlanmamıştır.

TABLO : L-5

SAMİMİ ARKADAŞLARI VAR MI / VARSA KAÇ TANE

CİNSİYETİ

TABLO: L-6

AYNI YERDE Mİ
ÇALIŞIR

TABLO: L-7

AYNI MESLEKTE Mİ

TABLO: L-8

ÇALIŞIR

	N	EVET		HAYIR		EVETSE KAÇ TANE					KIZ	ERKEK	EVET		HAYIR		BELİRSİZ	N ₁	EVET		HAYIR				
		n	%	n	%	ÇEVARSIZ	1	2	3	TOPLAM ARKADAŞ SAYISI			n	%	n	%			n	%	n	%	n	%	
GENEL TOPLAM	80	74	92.5	6	7.5	1	73	16	13	44	174	7	4.0	167	96.0	6	3.4	168	96.6	5	169	18	10.7	151	89.3
USTA	55	49	89.1	6	10.9	1	48	10	3	28	114	-	-	114	100.0	3	2.6	111	97.4	5	109	14	12.8	95	87.2
KALFA	17	17	-	-	-	-	17	3	2	12	43	4	39	3	40	-	43	3	40	-	43	3	40	-	43
ÇIRAK	8	8	-	-	-	-	8	3	1	4	17	3	14	-	17	-	17	1	16	-	17	1	16	-	17

TABLO : L-9

AYNI YERDE Mİ OTURUR

TABLO: L-10

ARKADAŞLARIN YAŞI

	N	BELİRSİZ	N ₁	EVET		HAYIR	BİLMEZ	N ₁	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	MEAN	MEDYAN		
				n	%																		n	%
GENEL TOPLAM	174	1	173	88	50.9	85	49.1	3	171	6	20	10	10	23	19	21	25	13	15	2	7	38.1	38.8	
USTA	114	1	113	55	48.7	58	51.3	3	111	-	-	-	4	16	12	19	23	13	15	2	7	45.5	45.4	
KALFA	43	-	43	22	21	21	-	43	-	9	10	6	7	7	2	2	-	-	-	-	-	27.8	26.5	
ÇIRAK	17	-	17	11	6	6	-	17	6	11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15.2	15.6		

TABLO : L-20

SİGARA İÇER Mİ

	N	EVET		HAYIR		EVETSE KAÇ YAŞINDAN BERİ					
		n	%	n	%	10-14	15-19	20-24	45-49	MEAN	MEDYAN
GENEL TOPLAM	80	27	33.8	53	66.2	7	17	2	1	17.1	16.4
USTA	55 ²⁰	18 ⁶	32.7	37 ¹⁴	67.3	5 ¹	10 ⁴	2 ¹	1	17.8	16.9
KALFA	17	8		9		1	7	-	-	16.3	16.6
ÇIRAK	8	1		7		1	-	-	-	12.0	

TABLO: L-21 İLK KEZ SİGARAYI KİMİNLE İÇTİ

	YALNIZ		AĞABASIYLA		USTA-KALFAYLA		HATİLANAZ	
	n	P _r	n	P _r	n	P _r	n	P _r
GENEL TOPLAM	7	.26	17	.63	1	.04	2	.07
USTA	4 ²	.22	11 ³	.61	1 ¹	.06	2	.11
KALFA	3		5		-		-	
ÇIRAK	-		1		-		-	

TABLO : L-22

İKİ İÇER Mİ

	N	EVET			HAYIR			BAZEN			EVETSE NE ZAMANDAN BERİ						
		n	%	n	%	n	%	BELİRSİZ	n	10-14	15-19	20-24	25-29	30-34	45-49	MEAN	MEDYAN
GENEL TOPLAM	80	20	25.0	59	73.8	1	1.2	2	18	2	7	5	2	1	1	22.0	19.5
USTA	55 ²⁰	15 ³	27.3	39 ¹¹	70.9	1	1.8	2 ¹	13 ⁸	1	5 ⁴	4 ²	1 ¹	1 ¹	1	22.3	20.1
KALFA	17	5		12		-		-	5	1	2	1	1	-	-	19.0	18.2
ÇIRAK	8	-		8		-		-	-	-	-	-	-	-	-		

TABLO: L-23

İLK KEZ İKİNCİ KİMİNLE İÇTİ

	N	Z	HATİLANAZ		AĞABASIYLA		BABAŞIYLA		SİHİRİ HİSİM		PATRONUYLA	
			n	P _r	n	P _r	n	P _r	n	P _r	n	P _r
GENEL TOPLAM	80	1	.05	15	.78	1	.05	1	.05	1	.05	
USTA	55 ²⁰	-	.07	13 ⁷	.86	-	-	-	-	1 ¹	.07	
KALFA	17	1		2		1		1		-		
ÇIRAK	8	-		-		-		-		-		

NOT: Genel toplamda P_r'ler % toplamına eşittir.

TABLO : L-24

GAZETE OKUR MU

	N	EVET		HAYIR		EVETSE KAÇ GAZETE					
		n	%	n	%	BELİRSİZ	1	2	3	TOPLAM GAZETE SAYISI	
											N ₁
GENEL TOPLAM	80	75	93,8	5	6,2	4	71	52	17	2	92
USTA	55 ²⁰	51 ¹⁹	92,7	4 ¹	7,3	4 ¹	47 ¹⁸	40 ¹⁴	7 ⁴	-	54 ²²
KALFA	17	17	-	-	-	17	10	5	2	-	26
ÇIRAK	8	7	-	1	-	7	2	5	-	-	12

TABLO: L-25

OKUNAN GAZETE TÜRLERİ

	HÜBİYET		"GÜNÜNDİN"		MİLLİYET		CUMHURİYET		TERCÜMAN		GÜNEŞ		SABAH-TAN-BULVAR		TÜRKİYE		MİLLİ GAZETE	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	22	23,9	9	9,8	16	17,4	13	14,1	8	8,7	3	3,2	18	19,6	2	2,2	1	1,1
USTA	12 ⁴	22,3	4	7,4	10 ³	18,5	6 ⁶	11,1	8 ⁵	14,8	2	3,7	10 ³	18,5	2 ¹	3,7	-	-
KALFA	6	-	2	-	5	-	7	-	-	-	-	-	5	-	-	-	1	-
ÇIRAK	4	-	3	-	1	-	-	-	-	-	1	-	3	-	-	-	-	-

TABLO : L-26

SEÇİLEN GAZETENİN OKUNMA NEDENİ

	N	BELİRSİZ	NEDENLER																						
			N ₁	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	KURUMSAL BİLEŞİMİNİN GİZLİLİĞİ VE GİZLİLİK KONFERANSLAR VE GAZETELER KONFERANSLAR		MATEMATİK ÇİZİM İŞLERİ FARLA BİLGİ VERDİĞİ İÇİN		FİKRİ- SİYASİ AÇIDAN		FOTOĞRAF- BULVAR-SPEK- FOTOGRAF NEDENİYLE		DİĞİ NEDENİNLE		FARKLI KONFERANSLAR İÇİN		LEZZET OLDUĞU İÇİN		BELLİ BİR NEDENSİZ BULDUĞU OLAR		DİĞER	
								n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	75	2	73	54	17	2	94	15	16,0	25	26,6	10	10,6	11	11,7	2	2,1	3	3,2	3	3,2	2	2,1	23	24,5
USTA	51 ¹⁹	2	49 ¹⁹	36 ¹⁵	12 ³	1 ¹	63 ²⁴	10 ²	15,9	17 ⁵	27,0	9 ⁶	14,3	6 ²	9,5	1	1,6	1	1,6	3 ²	4,7	2 ²	3,2	14 ⁵	22,2
KALFA	17	-	17	12	5	-	22	3	-	7	-	1	-	3	-	1	-	1	-	-	-	-	-	6	-
ÇIRAK	7	-	7	6	-	1	9	2	-	1	-	-	-	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3	-

TABLO : L-27

SİNEMAYA GİDERİMİ

	N	EVET		HAYIR		EVETSE NE TÜR						HANGİ KONULU																	
						YERLİ		YABANCI		YERLİ-YABANCI		KAĞ CEVAP				TOPLAM CEVAP SAYISI	POLİSİYE- MALEPA		KOMEDI		KOVBOY		SAVAŞ		KARATE- BOKS		DİĞER		
		n	%	n	%	n	Pr	n	Pr	n	Pr	BELİRSİZ	2	1	2		3	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
GENEL TOPLAM	80	27	33,8	53	66,2	2	.02	4	.15	21	.28	1	26	18	7	1	35	9	25,7	3	8,6	5	14,3	2	5,7	6	17,1	10	28,6
USTA	55 ²⁶	13 ⁵	23,6	42 ¹⁵	76,4	1	.08	2	.15	10 ³	.77	1	12 ⁵	9 ⁴	3 ¹	-	15 ⁶	5 ¹	33,3	1	6,7	3 ²	20,0	1	6,7	-	-	5 ³	33,3
KALFA	17	9		8		-		1		8		-	9	6	3	-	12	3		2		1		-		1		5	
ÇIRAK	8	5		3		1		1		3		-	5	3	1	1	8	1		-		1		1		5		-	

TABLO : L-28

SİNEMAYA GİTME SIKLIĞI

	N	BOŞ	N1	HAFTADA 1		15' DE BİR		AYDA 1		2-3/3-5 AYDA BİR		ARASIRA- 50X SEHREK	
				n	Pr	n	Pr	n	Pr	n	Pr	n	Pr
GENEL TOPLAM	27	1	26	8	.31	1	.04	9	.34	1	.04	7	.27
USTA	13 ⁵	1	12 ⁵	4 ³	.33	-	-	5	.42	-	-	3 ²	.25
KALFA	9	-	9	4		-		1		1		3	
ÇIRAK	5	-	5	-		1		3		-		1	

TABLO : L-29

NAMAZ KILAR MI

	N	EVET		HAYIR		MÜSLÜMAN DEĞİL		EVETSE NE ZAMAN													
								KAÇ CEVAP				BİR VAKİT		CUMA		BAYRAM		RAMAZAN- DİNİ GÜNÜNDE		AĞA SIRA	
								1	2	3	TOPLAM CEVAP SAYISI										
								n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	80	64	80.0	15	18.8	1	1.2	26	27	11	113	17	15.0	42	37.2	41	36.3	1	0.9	12	10.6
USTA	55 ²⁰	47 ⁶	85.5	7 ⁴	12.7	1	1.8	17 ⁸	21 ³	9 ⁵	86 ²⁹	13 ⁴	15.1	34 ¹⁰	39.5	31 ¹²	36.1	-	-	8 ³	9.3
KALFA	17	12		5		-		6	4	2	20	3		6		7		-		4	
ÇIRAK	8	5		3		-		3	2	-	7	1		2		3		1		-	

TABLO : L-30

DRUĞ TUTAR MI

	N	EVET		HAYIR		MÜSLÜMAN DEĞİL		EVETSE NE ZAMAN			
								1 CEVAP			
								30 GÜN		DİĞER	
								n	%	n	%
GENEL TOPLAM	80	54	67.5	25	31.3	1	1.2	52	65.0	2	2.5
USTA	55 ²⁰	39 ¹²	70.9	15 ⁸	27.3	1	1.8	38 ¹¹	97.4	1 ¹	2.6
KALFA	17	10		7		-		10		-	
ÇIRAK	8	5		3		-		4		1	

TABLO: L-31 KAÇ YAŞINDAN BEREĞİ DRUĞ TUTAR

BELİRSİZ	N	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	MEAN	MEDIAN
	12	42	6	21	13	1	13.4	13.0
	8 ²	31 ¹⁰	3	16 ⁷	11 ³	-	13.7	13.4
	2	8	3	2	2	1	12.6	12.0
	2	3	-	3	-	-	12.0	12.0

TABLO : M-1

KONŞULAN MESLEĞİNDEN MEMNUN MU

	N	EVET		HAYIR		MESLEĞİNDEN MEMNUN DEĞİLSE NEDEN																	
						KAÇ CEVAP				KAZANCI AZ- RİSKLİ		YOKLUK-202- SİKİLİ İŞ		SAĞLIK AÇISINDAN ZARARLI		İŞ YOK		ÇALIŞMA SARTI GÖZ		ELEMAN BULUNMUYOR		ÇALIŞMA SARTLARI AĞIR	
		n	%	n	%	1	2	3	TOPLAM CEVAP SAYISI	n	Pr	n	Pr	n	Pr	n	Pr	n	Pr	n	Pr		
																						1	2
GENEL TOPLAM	80	62	77.5	18	22.5	11	4	3	28	12	.42	9	.32	1	.04	2	.07	2	.07	1	.04	1	.04
USTA	55 ²⁰	42	76.4	13	23.6	7	3	3	22 ⁵	11	.50	6	.27	1	.04	1	.04	1	.04	1	.04	1	.04
KALFA	17	13		4		3	1	-	5	1		2		-		1		1		-		-	
ÇIRAK	8	7		1		1	-	-	1	-		1		-		-		-		-		-	

NOT: Genel toplamda Altler 1'e tamamlanmıştır.

MESLEĞİ BIRAKIP
BAŞKA İŞ YAPMAYI
DÜŞÜNÜR MÜ.

TABLO : M-3

TABLO : M-2

MESLEĞİNDEN MEMNUN OLANLARIN NEDENLERİ

	N	CEVAPLAR														N	EVET		HAYIR					
		1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	SEVİŞİ- ZEVK ALDIĞI- KENDİNE UYGUN OLAN İŞ		MESLEĞİ BAŞKA İŞ YOK BU İŞTE ÇALIŞMAK ZARARLI		ÇALIŞMA SARTLARI UYGUN		KAZANCI- İŞ İMLERİNİ İYİ MESLEK		TUTULAM GEZERİ-GÜZEL SANGI GÖREN BİR MESLEK							TEMİZ- ZARARLI- İYİ- KIBAR MESLEK		DİĞER	n
						n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		n	%	n	%				
		1	2	3	TOPLAM CEVAP SAYISI	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		n	%	n	%	n	%		
GENEL TOPLAM	62	43	18	1	82	26	31.7	16	19.5	2	2.4	14	17.1	4	4.9	11	13.4	9	11.0	80	22	27.5	58	72.5
USTA	42 ¹⁸	29	13	-	55 ²⁴	19	44.5	12	21.8	1	1.8	10	18.2	3	5.5	6	10.9	4	7.3	55	15	27.3	40	72.7
KALFA	13	8	4	1	19	5		4		1		3		-		3		3		17	5		12	
ÇIRAK	7	6	1	-	8	2		-		-		1		1		2		2		8	2		6	

TABLO : M-7

İŞ YERİNDE OLMASI GEREKEN ÖZELLİKLER NELERDİR

	N	BİLMİYOR	N ₁	1 CEVAP	2 CEVAP	3 CEVAP	TOPLAM CEVAP SAYISI	NELER																									
								PİYİRLİĞE İLİMLİ - MİTTELİ		SİYİRLİLİK DÜŞÜNÜŞÜ - KAYIYI		PİRESİP DÜŞÜNÜŞÜ - İŞ ANLAMI		GİZLİLİK - TEMİZ İŞ GİZLİLİĞİ		SAKİMLİK		DÜŞÜNME VE İŞ DÜŞÜNME İLİMLİ		TEMİZLİK		DÜŞÜNME İLİMLİ - İŞ YERİNE İLİMLİ		İŞ ANLAMI - İLİMLİ		ELEMANIN YETERLİ OLMASI		SİYİRLİLİK - İLİMLİ		İŞ OLMALI İLİMLİ		DİĞER	
								n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
GENEL TOPLAM	80	2	78	3	23	52	205	23	11.2	31	15.1	13	6.3	9	4.3	3	1.5	34	16.6	36	17.6	14	6.8	5	2.4	5	2.4	3	1.5	10	4.9	19	9.3
USTA	55 ²⁰	-	55	2	6	37	54	21	11.5	9	11.7	9	6.2	7	4.8	3	2.1	26	17.9	24	11	10	6.9	4	2.8	5	3.4	3	2.1	5	3.4	11	7.6
KALFA	17	-	17	1	6	10	43	1	10	3	1	-	-	7	6	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	7	7		
ÇIRAK	8	2	6	-	1	5	17	1	4	1	1	-	-	1	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1		

TABLO : M-8

KONUŞULAN AHİLİK NEDİR BİLİYOR MU

	N	BOY	N ₁	EVET		HAYIR		EVETSE NE OLDUĞU İLE İLGİLİ ANLAMLI CEVAP VERDİ Mİ			
				n	%	n	%	EVET		HAYIR	
								n	Pr	n	Pr
GENEL TOPLAM	80	1	79	15	19.0	64	81.0	10	.67	5	.33
USTA	55 ²⁰	1	54 ¹⁹	12	22.2	42	77.8	9	.75	3	.25
KALFA	17	-	17	3		14		1		2	

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ

58658

58658

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
MERKEZ KÜTÜPHANESİ
58658

TERZİLER

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
58658

787/50

SESDA ÖZÜRDANAK
2070